Vasile Boroneanț

Arheologia peşterilor şi minelor din România

cIMeC – 2000
Bucureşti

www.cimec.ro

Colectiv de redacție:
Coordonator: **Irina OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU**
Corectură: **Dan MATEI, Florela VASILESCU**
Tehnoredactor: **Eduard HAZU**

Copyright © Vasile Boroneanț

clMeC – Institutul de Memorie Culturală
Piața Presei Libere 1, C.P. 33-90
713411 Bucureşti, ROMÂNIA
Tel./Fax:(01) 224.37.42
http://www.cimec.ro
E-mail: cimec@cimec.ro

ISBN 973-99088-0-2

www.cimec.ro

CUPRINS

Cuvânt introductiv ..... VII - XXIV
Foreword ..... XXV - XXXVI

Peşteri naturale 1
Peşteri antropice 93
Avene 108
Adăposturi sub stâncă 109
Stâncării 113
Mine 117
Cariere 132
Lutării 147
Saline 150
Planşe 161

Index planşe 291
Indexul peşterilor, adăposturilor, minelor, carierelor şi salinelor 297
Index de pagină 315

Postfaţă 327

www.cimec.ro

CONTENTS

Romanian Foreword ..... VII - XXIV
English Foreword ..... XXV - XXXVI

Natural Caves 1
Anthropic Caves 93
Swallow-holes 108
Rock Shelters 109
Rocks 113
Mines 117
Quarries 132
Clay Pits 147
Salt Mines 150
Figures 161

List of Figures 291
Index of caves, shelters, mines, quarries and salt mines 297
Page Index 315

Afterword 327

www.cimec.ro

Cuvânt introductiv

Scurt istoric al problemei

Cercetarea peşterilor şi adăposturilor sub stâncă, a pereţilor stâncoşi este unul dintre cele mai interesante domenii ale investigaţiilor ştiinţifice de caracter arheologic, istoric, geologic, geografic, paleontologic, speologic etc.

Este unanim recunoscut că acestea au oferit cel dintâi adăpost omului în perioada preistorică, în special în epoca glaciară dar şi după aceea, în epoca istorică, în vreme de iarnă sau căutând adăpost răcoros în anotimpul călduros. Datorită caracterului lor tainic, întunecos, greu accesibil au fost obiectul sau încă sunt subiectul unor activităţi artistice, magice şi religioase. Însuşi creştinismul la începuturile sale s-a folosit de peşteri şi adăposturi, de stânci naturale, a săpat sau a amenajat peşteri sau stânci. Unele peşteri sunt recunoscute ca adevărate temple ale artei preistorice sau istorice şi au fost transformate în veritabile muzee prin amenajări speciale. Altele chiar au fost retrase din fluxul de vizitare turistic al marelui public în vederea protejării faţă de maladiile care pot să le aducă în chip involuntar şi să dăuneze conservării lor. Pentru acestea s-au amenajat altele, în apropiere, în care au fost reproduse identic toate figuraţiile din cele adevărate (Lascaux, Altamira). Este un exemplu muzeografic strălucit de grijă şi atenţie ce trebuie acordat unui monument rupestru.

Sunt peşteri naturale sau create de mâna omului cum ar fi cele din Munţii Buzăului, Banatului sau Dobrogea care au fost locuite de haiduci sau în scop pastoral şi nu de puţine ori în interes militar-strategic. Şi acestea trebuie să stăruie în atenţia noastră. Aşa cum am arătat, investigaţiile în acest domeniu de cercetare s-au desfăşurat încă de la început prin efortul conjugat al specialiştilor din diferite domenii. În ţara noastră, între cei ale căror nume trebuie să figureze la loc de frunte când se ia în discuţie această problemă este Alexandru Odobescu care, în vara anului 1871, a avut ideea genială a lansării Chestionarului Arheologic, pe care l-a trimis tuturor primăriilor din vechiul regat al României spre a sta în atenţia învăţătorilor, preoţilor, profesorilor, iubitorilor monumentelor şi trecutului nostru istoric. Reacţia a fost promptă, răspunsurile venind chiar în acelaşi an, fapt ce i-a permis să elaboreze „Proiectul de Campanie pentru Explorăţiuni Arheologice în Districtul Buzău", în care îşi propunea cercetarea peşterilor şi aşezămintelor religioase săpate în stânca din munţii

www.cimec.ro

din acest areal. Este cel dintâi proiect românesc de acest gen. Odobescu şi-a pus în aplicare planul. Rezultatele nu a reuşit să le publice dar ele se află tezaurizate în fondul ce-i poartă numele la Biblioteca Academiei Române şi au constituit sursa principală de informare în redactarea Marelui Dicţionar Geografic al României.

Interesul faţă de peşterile aflate pe Valea Dunării sau în alte locuri ale provinciilor istorice române din secolul al XVIII-lea este manifestat şi de către călătorii străini care le-au vizitat sau descris. Între aceştia menţionam pe F. Aloysio Marsigli, F. Griselini. Din prima jumătate a secolului al XIX-lea până la începutul primului război mondial sunt de menţionat în principal: E. A. Bieltz, K. F. Peters, G. Teglas. Majoritatea dintre aceştia au fost captivaţi de poziţia peşterilor, de frumuseţea interioarelor cu stalactite şi stalagmite, punând bazele speologiei ca ştiinţă. Evidenţiem, de asemenea, cercetările privind speologia fizică în cadrul cărora se remarcă personalităţi ca G. Munteanu-Murgoci şi Emil Racoviţă, naturalist şi oceanolog, fondator al Biospeologiei. Acesta din urmă, împreună cu colaboratorul său, elveţianul P. A. Chapuis a transferat la Cluj Centrul Internaţional de Cercetări Biospeologice. Emil Racoviţă înfiinţează la Cluj primul institut de speologie din lume, la 20 aprilie 1920, care, din cauza ocupării Transilvaniei de către hortişti în urma Dictatului de la Viena din 1940, se refugiază la Timişoara.

Cercetarea peşterilor se organizează abia în a doua jumătate a deceniului al şaselea din veacul nostru. În 1956 centrul cercetării speologice se mută şi se concentrează la Bucureşti în jurul Institutului de Speologie de sub conducerea profesorului C. Motaş. La Cluj funcţionează o secţiune de profil. După această dată cercetarea peşterilor cunoaşte o nouă etapă de dezvoltare. Un moment important îl constituie înfiinţarea, în 1965 a cluburilor de speo-amatori din principalele oraşe din ţară cum ar fi: Bucureşti, Braşov, Cluj, Arad, Oradea, Reşiţa, Brad etc. Acum are loc o dezvoltare a activităţii de speoturism.

Un rol nu întotdeauna pozitiv l-au avut căutătorii de comori şi exploatările zăcămintelor de guano din peşteri, care pe lângă realizarea primelor colecţii şi popularizări ale frumuseţilor şi valorilor istorice ale peşterilor, au pricinuit distrugeri ale galeriilor şi depunerilor în care se aflau vestigii arheologice şi de faună fosilă.

Speoturismul trebuie tratat cu atenţie. Unele peşteri au început să aibă aspect de depozite de conserve şi deşeuri alimentare de tot felul, iar stalactitele şi valoroasele concreţiuni calcaroase au fost jefuite, ca şi vestigiile arheologice, istorice şi fosile, pe care le adăposteau. Pereţii sunt mâzgăliţi, murdăriţi plini cu „amintiri" şi iscălituri.

www.cimec.ro

Problemele evidenţei şi protejării peşterilor naturale şi antropice prin Legea monumentelor istorice şi a siturilor arheologice

Ca urmare a acestei situaţii credem că este necesară întocmirea unei evidenţe primare, a unui repertoriu pe baza căruia să se elaboreze şi editeze o Evidenţă a Monumentelor Rupestre din România, a acelor peşteri care adăpostesc în interiorul lor depuneri de pământ cu vestigii arheologice şi ruine, consecinţă a locuirii lor de către om.

Monumentele rupestre trebuie să se bucure de protecţia Legii Monumentelor Istorice şi a Siturilor Arheologice.

Este necesară întocmirea unei evidenţe privind starea fiecărui monument sau constatarea dacă nu cumva monumentul a fost distrus între timp, dacă este vizitabil şi în ce condiţii, dacă s-a făcut valorificarea ştiinţifică, măsurile ce trebuie luate cu caracter de urgenţă pentru protejarea, restaurarea şi supravegherea lor. Operaţia este cu atât mai urgentă cu cât unele sunt ameninţate cu degradarea, distrugerea sau sunt solicitate pentru valorificare turistică.

Subliniem faptul că Institutul „Emil Racoviţă" din Bucureşti şi Cluj, cu ajutorul Cercurilor de speo-amatori, au în curs de efectuare proiectul de cartare şi evidenţă prin inscripţionare numerică a fiecărei peşteri (la intrare, într-un loc ferit de intemperii, se scrie cu vopsea roşie numărul fiecărei peşteri în cifre arabe). Opera se intitulează Cadastrul Peşterilor din România. Prima parte deja s-a terminat şi cuprinde 8.500 de obiective. Un număr aproape egal de peşteri, adăposturi, avene, vor fi cuprinse într-un al doilea volum, ce urmează a fi editat. Este de reţinut faptul că numai 3% dintre obiectivele vizitate de speologi au fost văzute de către specialişti arheologi, din această cauză credem că este necesară stabilirea cât mai urgentă a unei strânse colaborări între speologi, speo-amatori şi arheologi, pentru că activitatea să se desfăşoare printr-o consultare şi participare reciprocă. Arheologilor le revine sarcina de a vizita şi restul peşterilor şi a se pronunţa asupra lor.

Se simte nevoia organizării unei evidenţe şi din punct de vedere arheologic a acestor monumente. În această evidenţa trebuie să fie incluse şi peşterile şi lucrările antropice, indiferent de caracterul rocilor în care au fost săpate.

Evidenţa ar trebui să cuprindă:

I. Peşteri şi adăposturi, stânci (stâncării).

A. Peşteri şi adăposturi naturale locuite sau amenajate de om.

a. Peşteri.
b. Adăposturi.
c. Stânci-stâncării.
d. Menhire etc.

www.cimec.ro

B. Încăperi şi adăposturi săpate de om (antropice).

a. Biserici.
b. Schituri.
c. Terase amenajate.
d. Peşteri.

II. Alte categorii de lucrări în stâncă sau subterane executate de om.

A. Mine:

a) de aur şi argint.
b) de cupru.
c) de cărbune.
d) saline.
e) alte categorii de lucrări miniere

B. Cariere:

a) de piatră.
b) de nisip şi prundiş
c) de pământ.
d) de caolin etc.

C. Lucrări subterane militare sau civile (tuneluri, aeroporturi, cazemate, etc.).

III. Rezervaţii naturale de interes istorico-arheologic şi ştiinţific, în cadrul lor ambiental.

a. Rezervaţii arheologice.
b. Rezervaţii istorice.
c. Rezervaţii naturale.

Pentru realizarea acestui proiect este nevoie de:

1) Investigaţii în obiective pentru obţinerea elementelor de încadrare ştiinţifică şi culturală.

2) Elaborarea documentaţiei grafice, foto, video.

3) Redactarea studiului documentar informativ asupra fiecărui obiectiv, un inventar al descoperirilor.

4) Ordonarea activităţii şi elaborarea proiectului de cercetare şi valorificare ştiinţifică, turistică, de protejare a acestora.

5) Inventarierea materialelor arheologice, istorice şi de altă natură şi alte activităţi ce vizează buna evidenţă şi administrare a patrimoniului mobil şi imobil al fiecărui monument.

6) Elaborarea unei legislaţii privind organizarea de asociaţii, fundaţii, în care să aibă loc dezbateri publice cu colecţionarii de obiecte provenite din peşteri, din mine (flori de mină), din toate categoriile de monumente menţionate.

7) Introducerea în învăţământul preuniversitar şi universitar a unor cursuri

www.cimec.ro

sau lecţii care să se ocupe de protejarea, consolidarea şi conservarea tuturor categoriilor de monumente pentru a crea convingerea ca şi generaţiile viitoare să le poată vizita nealterate şi în bună stare.

Peşterile, adăposturile naturale şi stâncăriile

După stingerea din viaţă a lui Alexandru Odobescu preocupări speciale privind cercetarea arheologică în peşteri nu au mai existat în ţară. Imediat după primul război mondial, în România Mare, preocuparea renaşte prin efortul unor pasionaţi cercetători ca Marton Roska în Transilvania, Constantin S. Nicolăescu-Plopşor în Oltenia, Nicolae N. Moroşanu în Basarabia.

Sfârşitul tragic al lui N. Moroşanu în cursul anului 1940, prin cedarea Basarabiei, inspiraţia nefericită a lui M. Roska de a se retrage în Ungaria la sfârşitul celui de al doilea război mondial au făcut ca dintre aceştia numai C. S. Nicolăescu-Plopşor să poată să-şi continue cercetările din domeniul rupestru după al doilea război mondial. Astfel, în 1951, în colaborare cu secţia de antropologie a Institutului de Endocrinologie a Universităţii de Medicină din Bucureşti, acesta reia săpăturile la Peştera Muierii de la Baia de Fier pe care le continuă apoi din 1953 împreună cu Muzeul Naţional de Antichităţi şi cu Institutul de Arheologie (după transformarea sa, în 1956, în institut) C. S. Nicolăescu-Plopşor împreună cu Corneliu C. Mateescu reînsufleţesc mişcarea arheologică în acest domeniu reuşind să grupeze în jurul lor tineri, care după o perioadă de iniţiere, devin cercetători de bază ai Institutelor de Arheologie şi de Speologie sau în muzeele ţării. În 1954 echipa de cercetare îşi începe activitatea în cadrul şantierului arheologic Cerna - Olt. Sunt explorate toate peşterile de pe ambele maluri ale râurilor Cerna şi Olt. În 1964 C. S. Nicolăescu-Plopşor cu ocazia construirii Hidrocentralei de la Porţile de Fier începe investigarea peşterilor din Valea Dunării, întâi în peştera de la Veterani şi adăpostul sub stânca Cuina Turcului, continuând cu Peştera Climente I si II din Cazanele Mari. Din echipă fac parte M. Davidescu, Şt. Roman, V. Boroneanţ cărora li s-au alăturat în anii următori Al. Păunescu, Fl. Mogoşanu, Alexandra Bolomey, Elena Terzea, V. Sencu, Şt. Negrea, Alexandrina Negrea şi mulţi alţii. Cu această ocazie cercetările arheologice descoperă cele dintâi obiecte de artă datând din epipaleolitic (mileniile XI-IX), cea dintâi peştera cu reprezentări în culoare roşie din ţară de la Gaura Chindiei de la Pescari, acum Coronini, judeţul Caraş Severin.

Datorită extinderii cercetărilor s-a extins şi problematica, din nevoia obţinerii a cât mai multor date necesare înţelegerii problemei ajungându-se la concluzia că ele nu puteau fi obţinute decât prin colaborare interdisciplinară.

Au intrat în atenţia noastră numai întâmplător unele lucrări subterane săpate sau amenajate de om cu scopuri militare cum ar fi forturile,

www.cimec.ro

cazematele anterioare primului şi din al doilea război mondial, liniile de fortificaţie, valurile de pământ şi alte amenajări din piatră. Ar trebui în viitor să se acorde importanţa cuvenită sistemului de fortificaţii de epocă contemporană de pe litoralul Mării Negre, edificate în perioada comunistă pentru apărarea litoralului în eventualitatea unui atac militar „imperialist" sau cele din zona de frontieră cu Iugoslavia, din perioada de confruntare dintre ideologia şi tactica militară a comunismului internaţionalist de tip stalinist de pe teritoriul tării noastre şi cel naţional din Iugoslavia, de tip titoist. Nu a intrat în preocupările noastre dar evidenţiem necesitatea inventarierii şi studierii lucrărilor subterane de observare şi supraveghere asupra partizanilor din munţi, din aceeaşi perioadă comunistă. Toate acestea, inclusiv forturile de apărare de pe centura Bucureştiului, de la Jilava, Pantelimon etc. sunt acum ieşite din uz, pierzându-şi caracterul secret. De ele trebuie să ne ocupăm în viitor, să le cercetăm, pentru a crea câmp de investigare specialiştilor în vederea interpretării corecte a istoriei din perioadele amintite.

Câteva consideraţii se impun asupra obiectivelor prezentate în lucrarea de faţă. În primul rând asupra peşterilor naturale, adăposturilor sub stâncă, a stâncăriilor locuite de om sau pe pereţii cărora acesta a realizat reprezentări de artă în perioada preistorică sau istorică. Ele au fost prezentate pe baza datelor deja publicate, în funcţie de cantitatea şi calitatea informaţiilor. Din această cauză, prezentarea lor pare inegală ca tratare. Ne-am străduit ca datele să conţină coordonatele principale, geo-speologice, cu altitudini, temperaturi medii anuale, umiditate, acolo unde acestea au existat, pentru ca cei care doresc să se ocupe de ele în mod special să-şi poată da seama şi aprecia condiţiile de locuire în funcţie de latitudine, altitudine, răspândire zonală, rezultând clar că ele sunt grupate în arealele carstice calcaroase. Numai în rare cazuri ele se află pe platouri înalte, ce reprezintă de fapt vechile terase ale văilor sau principalelor cursuri de apă de pe teritoriul ţării.

Remarcăm faptul că lipsesc dovezile de locuire din paleoliticul inferior, că sunt foarte rare cele din paleoliticul mijlociu, că sunt mai frecvente cele din paleoliticul superior şi din mezolitic, destul de frecvente cele din neolitic. O repopulare a peşterilor se constată în toate arealele de răspândire în perioada de trecere la epoca bronzului şi în prima parte a epocii bronzului şi, destul de rar, în prima epocă a fierului. În epoca dacică, peşterile sunt mai puţin locuite, în ciuda faptului că unele dintre ele sunt menţionate în izvoarele istorice, cum ar fi cele din perioada lui Burebista, când în muntele Kogaion oficia Deceneu, preot apropiat regelui. Cercetările recente par a le identifica pe acestea în pintenul calcaros Vârtoapele de la Grădiştea de Munte, jud. Hunedoara.

Câteva peşteri au fost locuite şi în epoca romană, în special cele din Dobrogea, de la Limanu şi Gura Dobrogei. O atracţie de-a lungul istoriei au constituit-o peşterile din care izvorau ape termale, între care cele de mai

www.cimec.ro

importante sunt cele de la Băile Herculane, cu proprietăţi de vindecare a unor afecţiuni ale organismului uman. Cunoscute şi exploatate sunt şi cele de la Geoagiu Băi-Germisara încă din epoca romană precum şi altele, mai puţin renumite.

Peştera Veterani prezintă funcţie militar-strategică. Aici au fost găsite de către V. Boroneanţ, Dinu V. Rosetti şi N. Harpanţumian numeroase fragmente ceramice şi cărămizi romane cu inscripţia DRP DIERNA, monede din această perioadă şi o fântână pentru alimentarea cu apă a garnizoanei militare romane staţionate acolo. Pe fundul acesteia s-au găsit de asemenea numeroase materiale arheologice. Şi-a păstrat funcţionalitatea de apărare şi adăpostire şi în epoca medievală când s-a amenajat o incintă protejată cu două rânduri de ziduri de piatră şi un port militar. În epoca medievală se constată de asemenea o intensificare a locuirii, un număr mare de peşteri în epoca feudală târzie, în timpul domniilor fanariote până la revoluţia lui Tudor Vladimirescu au servit drept ascunzătoare haiducilor şi apoi, în perioada comunistă, spre ele s-a îndreptat atenţia luptătorilor din rezistenţă.

În cele arătate până acum despre peşterile naturale, un fapt deosebit din punct de vedere istoric, se cuvine a fi subliniat: anume că ele au furnizat cele mai importante date privind aşa numitul paleolitic cuarţitic dezvoltat în peşterile Carpaţilor Meridionali şi din Munţii Banatului. Acestea înfăţişează specialiştilor un proces istoric petrecut în paleolitic, un mod de viaţă legat de un comportament propriu faţă de materia primă prin utilizarea cu predilecţie a cuarţului în prelucrarea uneltelor specific zonelor înalte, alpine ale Carpaţilor (Baia de Fier, Nandru) în timpul ultimei glaciaţiuni Würm. În acestea, pe lângă uneltele din cuarţ le foloseau şi pe cele din silex, os şi corn şi probabil de lemn. Erau locuite de o populaţie care vâna între altele ursul de peşteră (*Ursus spelæus*) şi culegea fructe de pădure.

Poate tot de o răcire a climatului şi poate, de creşterea precipitaţiilor se leagă şi marea frecvenţă a materialului arheologic din vremea culturii Coţofeni. Şi mai interesant este că în aceeaşi epocă a bronzului, în descoperirile de la Gălăşeni se vorbeşte despre existenţa unor sanctuare în peşteră. Este, de asemenea, de subliniat, că tot de o funcţionalitate culturală aminteşte, în epoca bronzului final şi începutul epocii fierului, peştera denumită Fundul Peşterii de la Bozioru, jud. Buzău. Faptul este justificat de existenţa unor reprezentări ale unor figuri incizate: pumnale, vârfuri de lănci şi săgeţi. Inciziile sunt făcute pe pereţii interiori ai peşterii. Ele sunt aproape identice cu cele din reprezentările de pe stâncile de la Val Camonica, Brescia-Italia sau din provincia Galicia din Spania, datând din aceiaşi perioadă. Despre peşteri ca lăcaş de cult amintesc şi izvoarele scrise din epoca romană localizate în spaţiul ţării noastre. Aşa este cazul peşterii Ceiris localizată de V. Pârvan la Gura Dobrogei şi de V. Boroneanţ la Limanu, judeţul Constanţa.

Şi cultul oriental al zeului Mithras practicat în peşteri în epoca romană este

www.cimec.ro

atestat pe teritoriul țării noastre de izvoarele scrise, de monumentele epigrafice. Asemenea locuri de cult sunt de presupus a fi atestate în peştera Adam din Dobrogea şi în peştera Veterani din Cazanele Dunării, unde s-a găsit şi se mai conservă încă tunelul prelung de la intrare, ce desparte două încăperi laterale, specific acestui cult. Nu au fost găsite banchetele numite „praespia" (ieslele), deoarece au fost cu siguranță distruse de mormintele din epoca feudală amenajate aici. Zidul median se păstrează încă, deşi peştera este parțial sub apă. Regretabil este însă faptul că o piatră de altar cu inscripții găsită în interior a fost distrusă ulterior de vizitatorii peşterii.

Printre peşterile locuite în epoca medievală, în afară de peştera Veterani deja amintită, tot în zona Porților de Fier a fost descoperit zidul de fortificație în prea binecunoscuta peşteră Gaura cu Muscă de la Pescari - Coronini, care a devenit subiect de legendă datorită muştei columbace. Legenda spune că aici, în peşteră, s-a ascuns balaurul cu şapte capete pe care l-a ucis Iovan Iorgovan, un Hercules al Banatului. Legenda mai spune că din sângele țâşnit din capetele balaurului s-a născut musca columbacă, care pedepseşte periodic pe localnici ca urmare a isprăvilor lui Iovan. Este atestat istoric că populația de pe ambele maluri ale fluviului, românesc şi iugoslav, suferea periodic de invazia acestei insecte care le ucidea animalele.

Au fost locuite în epoca feudală în zona înaltă a Carpaților Orientali, peste 30 de peşteri de pe Valea Homorodului, din preajma localității Mereşti, județul Covasna, cercetate de colectivul condus de Traian Orghidan. Multe alte peşteri de înaltă altitudine se află în Banat, pe văile Caraş, Nera, Timiş, în Crişana, pe văile Crişului şi a Someşului. Un mare impact asupra cercetării arheologice l-au avut exploatările de guano de la Cioclovina, jud. Hunedoara, în primele decenii ale veacului nostru şi apoi cele din Peştera Muierilor, de la Baia de Fier. De acestea s-au ocupat personalități de primă mână ale arheologiei şi paleontologiei româneşti ca dr. Francisc Rainer, C. S. Nicolăescu-Plopşor şi Dardu Nicolăescu-Plopşor. Din ele provin vestitele cranii de *Homo sapiens fosilis* care atestă faptul că arealul geografic în care se află peşterile a fost locuit de către acesta în timpul paleoliticului superior. Menținându-ne în cadrul acestor descoperiri, este de subliniat că în peşterile din munții noştri au fost găsite urmele paşilor acestui om impregnate în rocă, în peştera Izbuc din Bihor. Cu toate că de aceste descoperiri s-au ocupat personalități de mare prestigiu ca C. Rişcuția şi I. Viehmann ele sunt puțin cunoscute în lumea specialiştilor din țară şi de pe continent.

Puțin cunoscute şi puțin mediatizate sunt peşterile cu pictură în culoare neagră de la Polovragi, Vaideei, peştera Muierii din jud. Gorj, Limanu jud. Constanța, aparținând neoliticului, epocii metalelor şi medievale. Acestea se alătură celor de aceeaşi vârstă de pe întreg continentul. Nici peşterile pictate în culoare roşie nu au lipsit din peisajul carpatic. Ele nu se ridică la

www.cimec.ro

valoarea celor din zona franco-cantabrică a continentului prin tratare şi imagistică. Temele sunt în general aceleaşi, epoca şi modul de reprezentare grafică sunt altele, percepţia artistică este alta. Trecuse glaciaţiunea şi se intrase în climatul cald postglaciar, în care ambianţa faunistică şi floristică era alta. Oamenii puteau să circule şi să gândească liberi. Imaginile păstrate ne prezintă o lume cu o alta ideologie, cea care se dezvoltase după anii 11000 a. Ch. ca rezultat a acestor schimbări. Ele sunt pe deplin reflectate în reprezentările din peştera Gaura Chindiei - Coronini, Caraş Severin. Reflectă aspiraţiile perioadei istorice cuprinse între aproximativ 6000 a. Ch. şi secolele XI-XII ale erei creştine. Motivele şi temele se înrudesc cu cele tratate în reprezentările din peştera Măgura, din Bulgaria dar şi cu cele din Peninsula Italică, Iberică sau de pe înălţimile Alpilor. Reprezentările de caracter creştin pe care le înfăţişează se înrudesc cu cele din peşterile şi catacombele din epoca paleocreştină, cu reprezentările din arta murală din bisericile creştine din primul mileniu al erei noastre.

Numărul adăposturilor sub stâncă este mare în ţara noastră, dar a celor cu descoperiri arheologice sau faunistice este mic. Faptul se datorează poate lipsei de preocupări pentru cercetarea lor. Adăpostul, potcapina Cuina Turcului din Cazanele Mari, localitatea Dubova, zona Porţilor de Fier este fără îndoială cel mai important obiectiv de acest gen din ţară şi din această parte a continentului. Apele lacului de acumulare ale Hidrocentralei Porţile de Fier I l-au acoperit. Înainte de creşterea nivelului lacului până la cote inundabile, între 1964-1969, adăpostul a fost cercetat intens de către o echipă condusa de C. S. Nicolăescu-Plopşor. Descoperirile de aici au constituit şi constituie încă o premieră pentru istoria ţării şi a continentului. Săpăturile au pus în evidenţă numeroase zăcăminte arheologice ce se succed din mileniul al XI-lea până în contemporaneitate. Noutatea este aceea că au pus în evidenţă o civilizaţie ce se derulează, după datările de radio-carbon, studiul faunelor şi florei, a pieselor de schelet uman, a resturilor arheologice, între mileniile XI şi IX a. Ch. Civilizaţia descoperită a fost denumită iniţial clisurian, apoi dintr-o confuzie tipologică privind uneltele de piatră datorată noutăţii sale, Romanello-azilian sau Romanellian. Problemele, ulterior s-au rezolvat. Civilizaţia este dovedită acum nu numai în acest adăpost dar şi în câteva peşteri din zona, şi în aşezarea deschisă de pe Ostrovul Banului. Un fapt este important: ea a durat peste 2500 de ani şi este prima civilizaţie care, odată stabilită aici, a cunoscut o evoluţie şi o dezvoltare constantă coborând pe parcursul celor două milenii şi jumătate de desfăşurare, odată cu scăderea debitului Dunării, din peşterile aflate pe etajul înalt al cheilor fluviului în spaţiul deschis de pe mal, în apropierea apei. Fenomenul a fost posibil tocmai ca urmare a schimbării climatice marcată de ieşirea din climatul rece şi trecerea în climatul nou, mai cald, al holocenului. Numai din aşezarea din Cuina Turcului provine un bogat inventar de peste 30.000 de unelte de silex şi din alte roci de caracter microlitic (mărunt), piese din os, corn, dinţi,

www.cimec.ro

alcătuind podoabe, obiecte de cult, de ritual religios şi de artă cu ornamentare geometrică caracteristică artei mobiliare postglaciare europene. Prin aceste descoperiri şi prin cele din civilizaţia următoare, ce se dezvoltă în zona denumită Schela Cladovei-Lepenski Vir, în mileniile VII-VI, culoarul dunărean al zonei Porţilor de Fier se integrează arealelor de zămislire a vechilor civilizaţii ale lumii antice. Populaţia descinde din omul de Crô Magnon care a populat, aşa cum arată descoperirile din peşterile de la Cioclovina şi Baia de Fier, din vremea paleoliticului superior. Aceste descoperiri au fost repede integrate în tratatele de specialitate elaborate în centrele universitare din lumea întreagă.

Peşterile şi adăposturile săpate de om (antropice)

Un loc important şi inedit pentru istoria ţării noastre îl ocupă peşterile antropice. Ele sunt opera populaţiilor ce au locuit acest spaţiu geografic în perioada dacică, romană, paleocreştină sau chiar medievală şi se localizează în Dobrogea, dar şi în alte părţi ale arcului carpatic. Este de menţionat în primul rând Peştera labirint de la Limanu în care, pe lângă caracterul sau întortocheat, se află o serie de încăperi de dimensiuni şi funcţionalităţi diferite săpate în stâncă, susţinute de ziduri fără legătură de mortar sau coloane din piatră, zidite pe alocuri pentru susţinerea tavanelor, şi prezintă picturi în culoare neagră, cu caracter naiv. Peştera este identificată cu cea denumită Ceiris (Keiris) de către literatura antică, deja menţionată. Alături de acestea sunt peşterile de la Dumbrăveni şi Basarabi-Murfatlar. Ele au fost săpate pentru a oferi adăpost populaţiei creştine locale în faţa năvălitorilor barbari şi prigonitorilor creştinismului. Unele dintre ele conţin şi morminte, încăperi de cult, reprezentări de artă creştină.

Un alt grup de peşteri antropice îl constituie cele din munţii Buzăului, a căror explorare a început în 1881, datorită ilustrului înaintaş Alexandru Odobescu. El a lansat, aşa cum am mai arătat, iniţial un „chestionar" care s-a adresat intelectualilor de la sate şi din oraşe de pe întreg cuprinsul ţării (în alcătuirea politico-administrativă de atunci) de a furniza informaţii în legătură cu toate vestigiile arheologice din ţară. Răspunsul nu a întârziat şi s-a dovedit că în această parte muntoasă a ţării există o serie întreagă de peşteri şi adăposturi săpate de om. Cercetările întreprinse de savanţi, la care s-a asociat şi pictorul de origine elveţiană H. Trenck şi alţi iubitori ai trecutului istoric al ţării, de atunci şi de după el, au stabilit că acestea aparţin curentului ortodox isihast. A cunoscut o înflorire în zonă, între secolele XVI şi XX şi a avut rădăcini în tradiţiile zonale mai vechi. Călugării au săpat în şisturile de aici lăcaşuri de rugăciune, fiind feriţi de influenţa vieţii de toate zilele, spre a se putea ruga în linişte. Încăperile au funcţionat ca biserici, schituri, chilii, metohuri, locuri de popas cu cruci sau icoane etc. Cercetările ulterioare au arătat că ele au fost vizitate în anumite împrejurări de către unii voievozi, doamne, domniţe, pentru a se mărturisi şi spre a se spăla de păcate, în clipe de grea încercare sufletească. Între aceste peşteri

www.cimec.ro

menţionăm: Agatonul Vechi şi Nou, Biserica Iosif, Schitul Dionisie (zis Torcătorul), Peştera Căsoaia etc. Sunt şi peşteri care au fost locuite sau săpate de haiduci, sau de resturile unor armate învinse, cum ar fi cele ale Eteriei lui Alexandru Ipsilanti. Unele dintre acestea erau situate în apropierea unor izvoare cu apă tămăduitoare de boli, nu departe de localităţile Bozioru sau Fişici, acestea din urma cunoscute şi în prezent ca locuri de cură pentru anumite maladii. Aici au venit spre a se trata şi mari personalităţi ale vieţii politice româneşti: I. Ghica, N. Bălcescu. Mare parte dintre ele au fost distruse datorită cutremurelor de pământ repetate, fiind situate în apropierea centrului seismic din zona Vrancea. Din această cauză ele au suferit refaceri sau restaurări. Adesea pe pereţii acestor încăperi sau în afara lor se află texte biblice sau de valoare istorică deosebită, în limba română cu caractere slavone, altele sunt semne magice sau de orientare laică sau creştină. Această grupare de peşteri este vizitată încă datorită caracterului ei tainic, retras, reflectând preocupări mai aparte ale spiritualităţii româneşti.

Stâncăriile - pereţii stâncoşi au constituit, prin măreţia şi caracterul lor adăpostitor, locuri de atracţie pentru populaţia trăitoare de-a lungul veacurilor pe aceste meleaguri. Mai deosebite sunt cele de pe Valea Hăşdatelor, din Cheile Turzii din apropierea localităţii Petreştii de Jos. Altele sunt pe Valea Caraşului, la Ilidia jud. Caraş Severin şi acestea din urmă se află în preajma unor vechi biserici şi mănăstiri din secolele XII - XIV sau cele de la Mraconia în zona Cazanelor Mici ale Dunării, rămase sub apă, unde a fiinţat o mănăstire în secolele XV - XIX de care s-a ocupat istoricul N. Stoica de Haţeg. O parte din figurări au dispărut. Cele care s-au păstrat, sunt făcute în culoare roşie şi reprezintă figuri de sfinţi, schematizaţi, cu aureolă, motive vegetale sau animale.

Carierele de piatră, nisip şi lut

În epoca istorică se descoperă o nouă faţetă a valorilor pe care le prezintă stâncile, diferite roci care au oferit materie primă pentru construirea templelor, cetăţilor, palatelor civile sau religioase, a drumurilor etc. Se redescoperă, de asemenea, calităţile pe care le ofereau unele roci de a fi transformate în opere de artă. Pentru aceste activităţi apare un loc de muncă care este cunoscut acum sub denumirea de carieră. Numărul acestora este impresionant de mare pe teritoriul ţării noastre din epoca dacică, greco-romană, medievală, modernă şi contemporană. Nu ne-am ocupat cu acest prilej decât de cele care au avut importanţă în epocile istorice apuse sau a celor care şi-au continuat activitatea până în epoca contemporană. Între acestea le subliniem în mod special pe cele de la Cernavodă, Babadag, pe cele din apropierea Tomisului, Callatisului, castrelor de la Drobeta, Orşova, Mehadia, Apulum, Potaissa sau de la Basarabi-Murfatlar. Pe pereţii unora dintre ele se află sculptate zeităţi cărora li se închinau lucrătorii de acolo, oamenii liberi, sclavii sau liberţii.

www.cimec.ro

Aşa este cazul celei de la Cernavodă, unde se află un relief reprezentându-l pe Hercules Sexanus. Altele, cum ar fi cea din cariera de la Basarabi-Murfatlar, prezentau sau prezintă încă figurări în stil naturalist naiv sau cu simbolistică creştină. Pe pereţii unora dintre aceste cariere se mai păstrează încă urmele vechilor metode şi tehnici de exploatare, constituindu-se în adevărate monumente istorice. Materia primă extrasă din ele a constituit obiectul schimburilor dintre populaţiile din zonă sau de aprovizionare cu materie primă pentru marile centre urbane. În cadrul acestor cariere funcţionau ateliere de sculptură, de scriitori pe piatră (lapicizi), făuritori de sarcofagii împodobite cu zeităţi sau personalităţi contemporane. Unele dintre ele au constituit obiectul unor comenzi speciale. De aici valoarea lor de centru de influenţă cultural-spirituală asupra populaţiilor învecinate. În apropierea unora dintre acestea au existat încăperi funcţionale săpate în stâncă pentru depozitarea operelor realizate, a uneltelor sau a pazei. Nu toate acestea se mai păstrează intacte. De aici necesitatea inventarierii lor, a cunoaşterii scopurilor pentru care au fost create şi necesitatea luării unor măsuri de protejare şi conservare.

Mai puţin cunoscută marelui public este cariera ca sursă de materie primă pentru extragerea pietrei pentru confecţionarea uneltelor. Ne referim la acelea care au servit drept surse de procurare a silexului (cremenei), obsidianei, cristalului de stâncă, cuarţului, sau a altor roci de mai mică importanţă şi utilizare. Studierea lor a reprezentat şi reprezintă un important câmp de lucru pentru specialiştii care s-au ocupat şi se ocupă de evoluţia uneltelor de piatră cioplită sau şlefuită din paleolitic, mezolitic, epoca bronzului şi a fierului.

Un capitol complet neglijat până acum este acela privind rolul jucat de carierele de lut şi nisip. La noi au fost considerate ca un „dar de la Dumnezeu", al naturii, ca aerul şi apa. Se pierdea din vedere că la fiecare margine de aşezare omenească se află câte o groapă, câte un mal din care locuitorii săi, neplătind nici un bir sau impozit, puteau sau pot să ia la alegere, cât doresc, după nevoi, conform tradiţiei. El este, ca şi lemnul, materialul de bază în toate construcţiile. Din acest motiv ne permitem să considerăm întreaga civilizaţie preistorică şi istorică românească ca o civilizaţie a lutului şi lemnului. Să nu pierdem din vedere că lângă fiecare aşezare se află câte un izvor, câte o fântână şi câte o luncă sau pădure, dacă nu cumva satul este înconjurat de acestea. Nu furnizăm acum amănunte despre aceste surse de materie primă. Subliniem doar importanţa lor cu titlu de exemplificare. Numărul lor este tot atâta cât al aşezărilor, ba mai mult, în aşezările mai mari sunt şi câte două sau chiar mai multe.

Salinele (minele de sare, ocnele)

Cu totul în alţi termeni se pune problema când este vorba despre alte categorii de materii prime, cum e cazul metalelor şi a sării, care se aflau

www.cimec.ro

departe de aşezarea omenească dintre care unele, ca de exemplu sarea, sunt absolut necesare vieţii. Acestea poartă în limbajul curent denumirea de ocne, băi sau saline. Ele au jucat un foarte important rol în viaţa oamenilor, în dinamica istorică productivă. Progresul în acest domeniu de activitate este strâns legat de dinamica invenţiilor. Ele au generat la început dezvoltarea inegală a aşezărilor, schimbul între aşezări - trocul local - apoi schimbul între localităţi mai îndepărtate - comerţul. Pe acestea s-au dezvoltat căile de comunicaţie şi transport terestru sau pe apă, puncte organizate de desfacere, de protecţia acestora, reglementări şi cutume care s-au transformat în legi. Pe traseul lor s-au stabilit relaţii care au dus la naşterea unor formaţiuni civile care au evoluat spre forme prestatale şi apoi statale, în ultimă instanţă la dezvoltarea în punctele de mare interes a unor industrii, la început artizanale şi apoi de caracter extins, ajungându-se la giganţii industriali de azi. Exploatarea acestora a cunoscut o dezvoltare mereu ascendentă, din preistorie până în epoca metalelor, iar în a doua epocă a fierului de tipul La Tène dacic, pe teritoriul ţării noastre, a unor exploatări organizate cum ar fi cele de la Ocnele Mari din Oltenia de pe valea Oltului, Ocna Dejului, Ilişua, Uioara, pe traseul altor râuri. În ordinea apariţiei şi importanţei lor, apar în inscripţii sau literatura istorică.

Extragerea metalelor

O alta bogăţie a pământului românesc o constituie metalele nobile, aurul şi argintul, precum şi metalele utile ca arama (cuprul), fierul, plumbul, antimoniul etc. Exploatarea lor mai intensă sau mai accelerată a stat şi stă încă în potenţialul de dezvoltare economică şi în ultimă instanţă, politica-administrativă a comunităţilor omeneşti din arealul lor de exploatare. Obiectele de aur şi argint găsite întâmplător sau în cercetările arheologice efectuate de-a lungul vremurilor ne dau posibilitatea să avem o imagine cât de cât aproape de valoarea lor reală şi realitatea istorică a momentului. Se constată însă că, odată cu apariţia statului dac, aceste avuţii au dat forţa economică, au stimulat activitatea productivă şi de schimb. Generalizarea unui sistem de producţie legat de aspiraţiile etno-culturale a dus la invidia comunităţilor vecine iar în ultimă instanţă la lupta dintre ele, dintre forţa economică a etniei şi statului dac şi a celorlalte din vecinătate. În felul acesta s-a ajuns la rivalitatea politică dintre daci şi romani. Publicarea informaţiilor, chiar şi sumare, despre aceste mine credem că va contribui la înţelegerea mai completă şi mai corectă a rolului jucat de bogăţiile miniere în timpul regatului dac, în timpul stăpânirii romane în Dacia, în înţelegerea cauzelor care au dus la dezlănţuirea deplasărilor popoarelor migratoare, a rolului jucat de poporul neo-latin român, de statele valahe în epoca medievală.

Înţelegerea procesului are o cuprindere foarte largă pentru că alături de dezvoltarea mineritului trebuie înţeleasă şi dezvoltarea tehnicilor şi tehnologiilor de extragere şi prelucrare a acestor metale. În strânsă legă-

www.cimec.ro

tură cu dezvoltarea lor este şi apariţia atelierelor de batere a monedelor, a schimburilor monetare, a rolului jucat în desfăşurarea potenţialelor economice. Procesul a avut şi implicaţii socio-economice, antrenând relaţii noi între grupări economice etno-culturale până în epoca modernă, de expresie naţională. Se creează pe această cale o relaţie între muncitori, mine şi teritoriul lor de dezvoltare. Pe lângă ele se nasc activităţi conexe, care au influenţat politica de stat în epoca dacică, romană, feudală, modernă sau contemporană, bazate pe relaţiile existente şi caracteristice din fiecare epocă exprimate teritorial. În epoca modernă ele au dus la gruparea capitalului, la naşterea unor comunităţi economice sau grupări ale lor. Nu poate fi înţeles acest proces dacă nu avem o cunoaştere cât de cât documentată asupra exploatărilor miniere din fiecare epocă.

Înţelegerea este mult uşurată de tăbliţele cerate din epocă romană găsite în minele de aur de la Roşia Montană-Alburnus Major, unde sunt menţionate o serie de relaţii privind viaţa din mină şi exploatarea tehnică. Se află informaţii asupra caracterului muncii, asupra mijloacelor tehnice de lucru. Cercetarea arheologică a acestor mine ne-a furnizat informaţii preţioase asupra instalaţiilor miniere, rudimentare la început şi într-o continuă perfecţionare de-a lungul epocilor istorice. În urma acestor cercetări au fost găsite armături de lemn pentru protecţia celor care munceau în subteran, de exemplu, la Buciumurile, jud. Hunedoara. Din cercetările arheologice avem informaţii despre descoperirea unor pive de piatră pentru zdrobirea minereului. Ele, împreună cu alte unelte ca: ciocane, târnăcoape, lopeţi, sfredele, ace etc. ne oferă o imagine cât de cât completă asupra stadiului de dezvoltare a activităţii de producţie. În interiorul unor mine s-au găsit opaiţe de iluminat, unele împodobite artistic, adevărate opere de artă. Tot cercetările arheologice ne oferă informaţii despre activitatea de transport, despre utilizarea forţei umane în această activitate cu ajutorul coşurilor, a trocului, mânuite sau purtate de către sclavi, femei sau copii. Încă din epoca romană în mine era folosită forţa apei, dirijată prin lucrări amenajate în pantă, cu rezervoare pentru captarea apei sau a unor bazine pentru spălarea minereului. În antichitate se inventează şteampurile de lemn puse în funcţiune de apa râurilor, cu care se zdrobea minereul. Din antichitate şi până în epoca noastră au fost folosite blănurile de oaie sau stofe pentru colectarea particulelor fine de aur. Aurul, odată obţinut, era topit în retorte de caolin. Treptat, munca în exploatările aurifere se specializează şi apar preocupări specifice şi profesii legate de săparea minelor, de prelucrarea produsului finit, de administrarea şi comercializarea lui. Se cunosc încă din antichitate, în epoca romană, muncitori specializaţi, provenind din diferite zone de tradiţie minieră a Imperiului Roman care au fost colonizaţi în Dacia, pentru a dezvolta şi impulsiona aceste activităţi. Se chemau piruşti (pirustae) şi au fost aduşi din provinciile traco-ilirice, iberice.

În epoca feudală şi modernă sunt cunoscute colonizările din Transilvania, făcute cu muncitori specializaţi aduşi din Alsacia, Flandra, Cehia, Slovacia, sau din alte părţi ale Europei. În Ţara Românească şi Moldova sunt vestiţi

www.cimec.ro

ţiganii „zlătari", pricepuţi în această branşă. De bună seamă în zonele miniere sau cu nisipuri aurifere sau argintifere s-au perpetuat comunităţi specializate în practicarea acestor meserii.

Un loc important l-a avut exploatarea aramei şi a altor metale utile ca antimoniul, cositorul, ca aliaje de bază în obţinerea bronzului. Erau însă şi exploatări de plumb, mercur etc. care, din produs secundar, şi-au câştigat un loc binemeritat în tehnologia de prelucrare şi valorificare specializată în activităţile şi industriile la a căror dezvoltare au contribuit. Despre amploarea şi rolul jucat de exploatarea cuprului pe teritoriul ţării noastre vorbesc toate tezaurele de piese din bronz descoperite în Transilvania şi în toate celelalte provincii istorice, în compunerea cărora intră unelte, arme, podoabe, unele dintre ele realizate într-o tehnică inegalabilă şi care fac dovada, împreună cu cele de aur, a măiestriei artistice a specialiştilor care au trăit pe pământul românesc. Aşa sunt, de exemplu, tezaurele de la Hinova, Pietroasele, Coţofeneşti, Băiceni, Bucureşti - Herăstrău, Apa etc. La acestea se adaugă numeroasele piese descoperite în cercetările arheologice din toate culturile prezente pe teritoriul ţării.

Exploatarea fierului a constituit una dintre activităţile miniere de bază. Ea îşi are originea încă în prima epoca a fierului şi cunoaşte o accentuată dezvoltare în antichitate, în epoca dacică şi romană. Din această vreme sunt binecunoscute între altele, exploatările de la Ghelar şi Teliuc, din Hunedoara, cele de la Gilău şi Caşolţ, din centrul Transilvaniei, de la Berzovia, din Banat, de la Baia de Fier şi Polovragi din Oltenia etc. Cercetarea arheologică a pus în evidenţă adevărate tezaure de obiecte din fier a căror funcţionalitate şi înfăţişare nu au cunoscut modificări până în epoca contemporană, atestând continuarea vechilor tradiţii. Sunt cunoscute topoare, securi, greble, pluguri şi alte unelte folosite în agricultură precum şi instrumente specializate pentru activitatea de minerit, de lucrat lemnul, găsite în ateliere meşteşugăreşti. În epoca dacică, o mare dezvoltare şi uniformitate culturală marchează epoca lui Burebista şi Decebal. Este de prisos să continuăm a prezenta rolul jucat de acest metal în dezvoltarea societăţii româneşti.

Un moment de stagnare este marcat de perioada năvălirilor barbare, de după părăsirea Daciei, din timpul împăratului Aurelian şi până la întemeierea formaţiunilor statale neolatine româneşti de pe teritoriul ţării. Perioada este marcată de o scădere a exploatărilor miniere şi a tehnologiei de prelucrare a fierului şi a celorlalte metale utile. Se recurge la folosirea unor minereuri foarte sărace de interes local, în acord cu potenţialul economic scăzut al populaţiilor ascunse din faţa năvălirilor barbare în hăţişul luncilor sau de-a lungul râurilor acoperite până la firul apei de păduri. În aceste condiţii, au fost folosite pentru producerea metalului acumulările sărace de oxizi de fier din prundişurile râurilor sau din acumulările de oxizi de fier din calcare. Fenomenul este generalizat pe întreg cuprinsul fostei Dacii, cu excepţia zonelor de tradiţie în care minereul

www.cimec.ro

mai putea fi exploatat la zi. Noile cercetări arheologice privind secolele V - XI din localităţi ca Vadul Săpat, Dridu, Coţofeni, Târgşor, Bucureştii Noi - Străuleşti, Chitila, Dulceanca, Iulia, Altân Tepe, Hlincea, Buhalniţa fac dovada acestei situaţii. În aceste aşezări s-au găsit zgură de fier, turte de material topit, cuptoare primitive de redus minereul pe vatră, folosind zăcămintele sărace. Aceasta situaţie exemplifică adaptarea populaţiei la condiţiile date.

Renaşterea activităţii de extragere a fierului se produce ca urmare a redescoperirii zăcămintelor vechi, şi a descoperirii unor zăcăminte noi. Pot fi date în acest caz ca exemplu reluarea activităţii miniere de la Teliuc, Ghelari şi din alte localităţi în care se exploata fierul în epoca daco-romană. Un exemplu în ceea ce priveşte descoperirea unor exploatări noi şi a folosirii unor noi forme administrative şi tehnice în valorificarea zăcămintelor din fier poate fi dat cazul aşezării de la Cladova, judeţul Arad, unde în jurul unor zăcăminte de fier nou descoperite se dezvoltă ateliere cu o activitate complexă, săpate în stâncă ,susţinute de cnezi sau voievozi. Teritoriul aşezării este protejat cu valuri de pământ specifice momentului întemeierii noilor formaţiuni statale medievale. Odată cu dezvoltarea atelierelor de prelucrare a fierului din minereuri complexe, în paralel, se dezvoltă şi activitatea de extragere şi prelucrare a metalelor utile (aramă, plumb precum şi a argintului).

Înţelegerea procesului de dezvoltare a mineritului trebuie perceput în legătură cu cunoaşterea în antichitate a surselor de materie primă, a topicii reliefului. Trebuie să avem în vedere că strămoşii noştri aveau o imagine foarte clară asupra acestor potenţiale datorită legăturii nemijlocite pe care o întreţineau, în special din activitatea de păstorit. Pe baza observaţiilor, au putut cunoaşte calitatea unor roci a căror proprietăţi doar le bănuiau că ar fi foarte utile dezvoltării, pe viitor.

Pentru epoca bronzului şi prima epocă a fierului este remarcabil faptul că zonele în care se aflau zăcămintele şi exploatările miniere, nisipurile aurifere, până acum cunoscute, sunt cele în care se află frecvenţa cea mai mare a tezaurelor de obiecte şi podoabe din aur, argint şi bronz. Prezenţa lor în aceste zone nu este întâmplătoare. În preajma lor cercetările arheologice au scos la iveală existenţa atelierelor în care s-au făurit. Cunoaşterea lor ne face să înţelegem cu uşurinţă că forma lor, ornamentele, reflectă în acelaşi timp ideologia, riturile şi ritualurile religioase ale comunităţilor din care făceau parte precum şi forţa economică, tradiţia lor. Încă din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, aceste probleme i-au preocupat pe specialişti, fapt care a dus la efectuarea unor analize cantitative şi calitative asupra componenţei chimice a depozitelor cu scopul de a determina procentajele de metale rare sau utile aflate în componenţa lor. În ultima vreme, această preocupare s-a intensificat, având drept scop urmărirea răspândirii obiectelor în spaţiu, în funcţie de compoziţia minereurilor în minele din care provin. Rezultatul acestora

www.cimec.ro

întăreşte ipotezele făcute de istorici, arheologi, etnologi că în spaţiul carpatic au existat unul sau mai multe focare de dinamică tehnică şi inventivitate care au influenţat dezvoltarea şi mersul civilizaţiilor de pe continent, că au existat permanente influenţe şi presiuni exercitate de populaţiile din jur. Ele au generat căutarea unor legături de schimb, culturale, ideologice şi mai ales de transfer tehnologic cu alte centre ale lumii vechi din Caucaz, Orientul Apropiat, Bazinul Mediteranean, Centrul şi Vestul Europei.

Procesul de dezvoltare al activităţii de minerit a mers în pas cu toate celelalte caracteristici ale civilizaţiei umane de pe continent, în strânsă legătură cu încălzirea climatului din postglaciar, având sens clar dinspre sudul spre centrul şi nordul continentului. În cadrul acestui proces, desfăşurat lent, pe dimensiunea istoriei, s-au produs o serie întreagă de adaptări şi asimilări bazate pe cunoaşterea teritoriilor, a tradiţiilor şi experienţelor locale petrecute în sânul populaţiilor preexistente, în pas cu sporul demografic, cu evoluţia microclimatelor. În cadrul acestui proces menţionăm rolul jucat de culoarul dunărean - o diagonală a Europei - prin care s-au transmis procesul de expansiune şi reverberaţiile avute la contactul cu aceste tradiţii. În acest context fluviul a avut un rol istoric comparabil cu acela al văilor Nilului, Eufratului, a coastelor fertile ale continentului Euro-asiatic. În acest context subliniem că un rol important în procesul de difuzare culturală pe teritoriul continentului european l-au avut coastele Mediteranei, ale Mării Negre care prin descoperirile până acum cunoscute ne oferă reperele desfăşurării în spaţiu a acestui proces. Între aceste principale culoare au existat permanente legături, stabilite cu ajutorul reţelei cursurilor de ape ce le leagă, culoare ocolind culmile lanţurilor de munţi.

Meşteşugarii specializaţi au fost făuritorii obiectelor, armelor, podoabelor ca expresie a ideologiilor şi tehnicilor epocilor istorice parcurse. În legătură cu ei s-a dezvoltat şi activitatea de batere a monedelor. Acestea, în colecţiile muzeelor din ţară şi de pretutindeni, alcătuiesc mândria artei prelucrării metalelor.
Această lucrare poate fi considerată ca un documentar arheologic, istoric, geografic şi antropo-cultural. Ea oferă dovezi indubitabile privind activităţile omeneşti desfăşurate în spaţiul nostru istoric şi geografic. O considerăm ca pe un început care va trebui continuat, completat şi preluat de către cercetătorii din instituţiile specializate din Direcţia Muzeelor, Ministerul Culturii, Educaţiei, Ştiinţei şi Tehnologiei. Acestea trebuie să propună spre promovare legi în scopul protejării siturilor şi monumentelor arheologice, a rezervaţiilor naturii. Este necesară începerea unei propagande în vederea educării populaţiei, protejării, restaurării şi conservării tuturor categoriilor de monumente luate în discuţie. Fiecare popor, etnie are obligaţia să cunoască, să se documenteze, să-şi apere originea, prezenţa în spaţiul istoric în care s-a format şi trăieşte.

www.cimec.ro

Concluzii

Peşterile, minele, carierele, salinele, sunt surse niciodată isprăvite ale reîmprospătării şi stimulării cercetării ştiinţifice, ale cunoaşterii potenţialelor materiale, ale producţiei artistice, laice sau religioase. Ele oferă deopotrivă criterii şi argumente pentru conservarea, restaurarea şi reconstituirea aspiraţiilor şi realizărilor epocilor istorice parcurse până acum de umanitate. Reflectă neastâmpărul şi dorinţa de prefaceri, de noutate a spiritului uman, justifică sensul existenţei umane.

Minele mai oferă însă şi adevărate opere ale naturii, descoperite de om odată cu străpungerea depozitelor subterane. Ele însele colecţionate, de către mineri, de colecţionarii din epoca noastră, alcătuiesc adevărate tezaure de mare interes pentru vizitatorii muzeelor. Ele reprezintă de asemenea izvoare de inspiraţie pentru artiştii epocilor viitoare.

Dr. Vasile Boroneanţ

www.cimec.ro

Foreword

Short history of the problem

Exploring shelters under rocks, caves and rocky formations is one of the most exciting aspects of a scientific investigation of archaeological, historical, geographical, palaeontological or speological nature.

It is well known that the three categories we mentioned above were used as first human shelters in prehistoric times, especially during the icing periods, but also after that, during winters or when looking for shade during hot summers. Owing to their hidden, dark and hard to reach character they constituted the object of artistic, magic or religious activities. Even at the very beginning of Christianity, caves, shelters or natural rocky formations were used, dug into or created. Some of the caves are recognized as true temples of the prehistoric or historic art, being turned into real museums. Among these, some were closed to the great public in order to protect them from the damages that could have been caused - involuntarily - damages that could have put in danger their preservation. For their protection copies were set up nearby, where the interiors were attentively reproduced to recreate the originals (Lascaux, Altamira). It is nothing else than a great example of the care and attention that should be given to such monuments.

Caves are natural or artificial - for example the ones in the Buzău and Banat mountains or in Dobrogea - which were inhabited by outlaws or shepherds - and not very rarely, even used for military purposes - and especially these ones should have our attention. As we have already shown, the investigations in this particular field were carried on from the very beginning by a large range of different specialists. In our county, among the names that should be mentioned when discussing this matter is Alexandru Odobescu, who, in the summer of 1871 had the great idea of sending a Questionnaire to all the mayors, teachers, priests, lovers of historical monuments and national past in the Old Kingdom of Romania. The reaction was prompt, as he received numerous answers that very year, thus enabling him to elaborate the "Project for the Archaeological Research Campaign in the county of Buzău", through which he intended to investigate all the caves and religious settlements sheltered in rocky environments within that particular area. It was the first Romanian project of the kind. Odobescu managed to put it into practice. The results were not published, but they still exist in the collection bearing his name in the Library of the Romanian Academy and were the main information source when the comprehensive Romanian Geographical Dictionary was drafted.

During the 18th century foreign travellers also showed interest for the caves located in the Danube valley or other places within the Romanian provinces and even left us descriptions of them. Among them is worth mentioning F. Aloysio Marsigli and F. Griselini. Starting with the first half of the 19th century and up to the First World War, important names are E. A. Bieltz, K. F. Peters, G. Téglás. The majority of them were thrilled by the location of the caves, by the beauty of the interiors decorated with stalactites and stalagmites, thus being the first ones to put the bases of scientific speleology. Of no less importance are the researches concerning physical speleology, represented by personalities as G. Munteanu-Murgoci and Emil Racoviță, naturalist, oceanologist, initiator of Bio-Speleology. Himself, together with his Swiss collaborator P. A. Chapuis, transferred to Cluj the International Centre for Bio-Speleological Research. Emil Racoviță also set up at Cluj the first Institute of

www.cimec.ro

Speleology in the World, in April 20, 1920, institution that following the occupation of Transylvania by Horthy's army after the Dictate of Vienna in 1940 resumed its activity in Timişoara.

As a general rule, the investigation of caves got organized only during the second half of the sixth decade of our century. In 1956 the centre for speleological studies moved to Bucharest, concentrated around the Institute of Speleology, under the direction of Professor C. Motaş. In Cluj a specialized department was left. A new stage followed after that year. An important moment was marked by the creation, in 1965, of cave-amateur clubs in the main towns of the county: Bucharest, Braşov, Cluj, Arad, Oradea, Reşiţa, Brad, etc. The cave-tourism got developed too. A lot of attention should be paid to the latter.

Treasure hunters and people exploiting the guano deposits in caves did not play a positive role - it is fairly true that they formed the first collections and helped in making the beauty of the places known - but at times they damaged the galleries and the sediments sheltering archaeological traces and fossil fauna.

Cave tourism should be carefully treated. Many of the caves started looking like deposits of empty tins and food remains, stalactites or valuable limestone concretions were taken away as well as the archaeological, historical and fossil remains. Their walls are dirty, covered with graffiti and signatures.

Recording and protecting natural and artificial caves through the Law of historical monuments and archaeological sites

As a consequence of the present situation we consider necessary to start up a primary list, an inventory, based on which we could elaborate and publish a "Record of the cave-like monuments in Romania", comprising the caves sheltering deposits of archaeological remains, or ruins - consequences of human habitations.

The cave-like monuments should be under the protection of a Law for historical monuments and archaeological sites. For each monument there should be a description, also stating whether it had been damaged in time, if it can be visited and under what circumstances, the measures that should be taken for its protection, preservation, restoration and survey. The operation must be extremely urgent as some of them are in an advanced state of degradation or are of a high tourist interest.

We would like to underline that the Institute "Emil Racoviţă" in Bucharest and Cluj, helped by the cave-amateur clubs are currently running a project for the mapping and numbering of each cave (outside, on a sheltered place the number will be marked with red paint in Arab figures). The work containing the maps and numbers will be entitled "A survey of the Romanian caves". The first volume is ready, comprising over 8500 objectives. A similar number of caves, shelters and rock formations will appear in a second volume, waiting to be published. It is to be remembered that only 3% of the caves inspected by speleologists were also seen by archaeologists, a further cooperation between them, the speleologists and the cave-amateurs is hoped for, so that the activity will result in a mutual consultation and participation. It is for the archaeologists to inspect the rest of the caves and give a verdict.

It is a great need for an archaeological recording of these monuments. The record should include both the caves and the anthropic sites, regardless of the types of rocks they were dug into.

The record should consist of:

I. Caves and shelters, rocks (rocky formations).

www.cimec.ro

A. Inhabited natural caves and shelters, or artificial ones.

a. Caves.
b. Shelters.
c. Rocks - rocky formations.
d. Menhirs etc.

B. Human created shelters (anthropic).

a. Churches.
b. Hermitages.
c. Trimmed terraces.
d. Caves.

II. Other types of works dug in the rocks or in the underground, artificially created.

A. Mines.

a. Gold and Silver mines.
b. Copper mines.
c. Coal mines.
d. Salt mines.
e. Other category of mines.

B. Quarries:

a. Rock quarries.
b. Sand and gravel quarries.
c. Soil quarries.
d. Kaolin quarries etc.

C. Military or civilian underground works (tunnels, airports, pill boxes etc.).

III. Natural parks of historical-archaeological and scientific interest, in their own environment.

a. Archaeological parks.
b. Historical parks.
c. Natural parks.

The necessary steps in order to put the above-mentioned into practice are:

1. Investigations inside the proposed objectives in order to obtain information allowing us to frame it chronologically and culturally.

2. Elaborating the graphic, photographic and video documentation.

3. Drafting the documentary study on each objective and an inventory of all discoveries.

4. Regular activity, elaboration of a research program, and a touristic and scientific exploitation of the site.

5. Inventories of the archaeological and historical materials as well as other activities resulting in a better recording and administration of the mobile and immobile heritage of each monument.

6. Setting up a legislation concerning the associations and foundations facilitating public discussions with the collectors of objects from caves, mines and all the other categories of above-mentioned monuments.

7. Introducing in the pre-university and university education lessons or courses explaining the necessity for the protection, consolidation and conservation of all types of monuments, and their preservation for future generations.

www.cimec.ro

Caves, natural shelters, rocky formations.

After the death of Alexandru Odobescu, special preoccupations concerning the archaeological research in caves ceased to exist. It was only after the First World War, when within Greater Romania, the idea was reborn through passionate investigators: Márton Roska in Transylvania, C. S. Nicolăescu-Plopşor in Oltenia, Nicolae N. Moroşanu in Bassarabia.

The tragic end of Nicolae Moroşanu during the year of 1940 when Bassarabia was yielded to the Soviet Union, the unfortunate decision of Márton Roska to live in Hungary after the end of Second World War, resulted in only C.S. Nicolăescu-Plopşor continuing his investigations in the cave study. Thus, in 1951, with the collaboration of the Anthropology Department of the Endocrinology Institute of the Medical University in Bucharest, he resumed the excavations in Muierii Cave at Baia de Fier, to be continued shortly after, in 1953, with the National Museum of Antiquities and from 1956 on, after the change in name of the latter, with the Institute of Archaeology.

C.S. Nicolăescu-Plopşor, together with Corneliu N. Mateescu enlivened the archaeological movement in this field, gathering around them a group of young people who, after a period of initiation, became researchers of Archaeology and Speleology Institutes or in various museums. In 1954 the investigation team started the activity on the Cerna-Olt archaeological site. All the caves along the banks of Cerna and Olt rivers were explored. In 1964, as a consequence of the construction of a new water-powered plant, Iron Gates I, C.S. Nicolăescu-Plopşor started investigating the caves on the Danube valley, first at Veterani cave and the shelter under the rock at Cuina Turcului, followed by the caves Climente I and II, in Cazanele Mari region; the team consisted of M. Davidescu, Ştefan Roman, Vasile Boroneanţ, soon completed with Alexandru Păunescu, Florea Mogoşanu, Alexandra Bolomey, Elena Terzea, V. Sencu, Ştefan Negrea, Alexandrina Negrea and many others. On this particular occasion the archaeological excavations exposed the first art objects dating to the Epipaleolithic (11th-9th millenniums), the first caves in the country holding artistic representations in red paint at Gaura Chindiei at Pescari, nowadays Coronini, Caraş-Severin county.

The extension of the archaeological sites leads to an extension of the research field, the need for more data resulting into a multi-disciplinary collaboration.

Paying attention to human created underground works - for military purposes - as the pillboxes, forts, fortified lines, earthen walls and others, going back to First World War or Second World War was not accidental. More attention should be given in the future to the fortification system built on the Black Sea coast during the communist period, to defend the coast in the eventuality of an "imperialist" attack, or to the forts from the border area with Yugoslavia - going back to the times when two types of communism were opposing each other - the international Stalinist one in Romania and the particular national one of Tito. It is a subject not covered in the present book - but we see the necessity of recording and studying the underground system for observation and survey of the partisans in the mountains, from the same communist period. All these, plus the defence forts around Bucharest, at Jilava, Pantelimon etc. - now out of use and no longer of a secret nature - should be studied in order to prepare the field for the specialists, for a correct understanding of history in the mentioned period.

Some considerations are necessary in what the objectives presented in the present work are concerned. First, the natural caves, shelters under rocks, rocky formations inhabited by humans or mere walls where human created art representations during the prehistoric or historic times. We presented them based on the data already published depending on the information, quality and quantity. This is why, at times the presentation seems uneven. We tried to incorporate into the presented data the main geo-morphological coordinates, comprising altitudes, annual average temperatures, humidity - where they existed - so people having a special interest could appreciate the habitation conditions function of

www.cimec.ro

latitude, longitude, altitude, scattering area, resulting obviously from their location in limestone areas. Only in a few cases monuments are located on high plateaus - in fact ancient terraces of valleys or riverbeds in the country.

One should note that there are no Lower Palaeolithic habitations, very few from the Middle Palaeolithic, more frequent for the Upper Palaeolithic and the Mesolithic and plenty enough for the Neolithic. A repopulation of the caves is to be observed in all areas during the transition period to the Bronze Age, during the first Bronze Age and habitation is quite rare for the first Iron Age. During the Dacian period, caves are less inhabited in spite of the fact that some are mentioned in historical sources - the ones during Burebista's reign - when on the Kogaion mountain Deceneu was officiating religious rituals. Recent researches tend to identify the area to the limestone hill of Vârtoapele, Grădiştea de Munte, county of Hunedoara.

A number of caves were inhabited even during Roman times, especially the ones in Dobrogea, at Limanu and Gura Dobrogei. Throughout all the historic ages an attraction was exerted by the caves with thermal waters - among the most important are the ones at Băile Herculane - with healing properties for certain affections. Well known and exploited are the ones at Geoagiu Băi-Germisara, known from Roman times, and many other less important ones.

The Veterani cave had a strategically military function. Vasile Boroneanţ, Dinu V. Rosetti and N. Harpaţumian found there a large number of pottery fragments and Roman bricks, inscribed DRP DIERNA, coins from the same period and a well, providing water to the stationed garrison. On the bottom of the well archaeological remains were also discovered.

The cave preserved its defence and sheltering role during the Middle Ages when a precinct was created, endowed with two fortified stonewalls and a military port. The habitation was then more intense at that particular time but then, a large number of caves were inhabited during the late Middle Ages. From the Phanariote period until the revolution of Tudor Vladimirescu, after that they served as shelters to the outlaws and then, during the communist period they drew the attention of partisans.

To what we have explained so far it is worth adding one very important historical fact: the natural caves provided the most important information on the so-called Quartzite Palaeolithic developed in the caves from the Middle Carpathians and the Banat mountains. They present to the historians a process taking place during the Palaeolithic, a type of life connected to a certain behaviour towards the raw material, when mainly the quartz was used for tool-processing, revealing a way of life specific to the high alpine areas of the Carpathians (Baia de Fier, Nandru) during the Würm glaciation. Flint, bone, tusks and probably wooden tools were employed. The caves sheltered a population hunting mainly the cave bear (*Ursus spelaeus*) but who was also picking fruit.

Maybe a cooling of the climate or an increase of the rain quantity favoured a higher occurrence of the archaeological materials during the Coţofeni culture; even more interesting is that during the same Bronze Age, the discoveries at Gălăşeni show the existence of some sanctuaries inside the caves. We should mention that a new cultural functionality (at the end of Bronze Age and the beginning of the Iron Age) was noticed inside the cave called "Fundul Peşterii" from Bozioru, county of Buzău. The hypothesis is backed by the existence of some representations of incised patterns: daggers plus spear and arrow tips. The incisions occur on the interior walls of the cave. They are almost identical to the ones on the rocks at Val Camonica, Brescia-Italy or from Galicia in Spain, dating to the same age. Written sources from the Roman Period, found on Romanian territory, also mention caves as cult places. It is the case of Ceiris cave, located by Vasile Pârvan at Gura Dobrogei and by Vasile Boroneanţ at Limanu, county of Constanţa.

The oriental cult of the god Mithras was also attested practiced in Roman times, mentioned by several written and epigraphic sources. Such a place seems to have been Adam's cave

www.cimec.ro

in Dobrogea and Veterani cave in Cazanele Mari, where the entrance tunnel still exists, separating two side chambers, a particular feature of this cult. Yet, the benches called "praespia" were not found, destroyed probably by medieval tombs. The middle wall still exists although the cave was partly covered by waters. It is regrettable that an inscribed altar-stone found inside was later destroyed by visitors.

Apart from the Veterani cave, that we have already mentioned, in the Iron Gates region a fortified wall was uncovered, also medieval, inside the well-known Gaura cu Muscă cave at Pescari-Coronini, a legendary place due to a special kind of fly.

Legend says that here, in the cave, the seven-headed dragon, later killed by Ivan Iorgovan, a Hercules of Banat, had hidden. Legend also says, that from the blood coming from its heads, a fly was born, and is still punishing the locals, as a consequence of Iorgovan's deeds. It is historically proved that on both banks of the Danube the population was periodically suffering the invasion of this insect, which was killing their animals.

Many of the investigated caves, over 30, are located in the upper areas of the Western Carpathians, on the Homorod valley, around Mereşti, county of Covasna, the investigation being made by the team of Traian Orghidan. Many other high-altitude caves are in Banat, on the Caraş, Nera, Timiş valleys, in Crişana, on Criş and Someş valleys.

A great impact over the archaeological research in the caves had the guano deposits at Cioclovina, Hunedoara county, during the first decades of our century, and later on the ones inside Muierii Cave, at Baia de Fier. They were studied by top personalities of the Romanian archaeology and palaeontology: Francisc Rainer, C.S. Nicolăescu-Plopşor and Dardu Nicolăescu-Plopşor. These latter mentioned caves produced the Homo *sapiens fossilis* skulls, at testing that the geographic area covered by the caves was inhabited by this species during the Upper Palaeolithic. Also is worth mentioning that in Izbuc cave, county of Bihor, were discovered the footprints of this fossil man. Although great Romanian personalities investigated them as Cantemir Rişcuţia and I. Viehmann, they are little known either in the country or abroad.

Also little known are the caves containing black painted representations from Polovragi, Vaideei and Muierii cave, county of Gorj, or Limanu, county of Constanţa, belonging to the Neolithic, metal and Middle Ages. They join the ones of a similar age on the European continent. The red painted caves are present in the Carpathian area, too. They are of course not as valuable as the ones from the Franco-Cantabric region, in what concerns manner and imagery. The themes are generally similar, but the age and the representation modalities changed and so did the artistic perception. The icing period was over and the new post-glacial climate had appeared, causing a change in the fauna and flora. People could circulate and think freely. The images present us a world with different ideas, the ones developed after 11000 BC, following exactly the above-mentioned changes. They find their exact mirror in the artistic representations at Gaura Chindiei-Coronini cave, county of Caraş-Severin, reflecting the historical aspirations starting at approximately 6000 BC and ending around the 11th-12th centuries of the Christian era. The themes and motifs are related to the ones at Magura cave in Bulgaria, also to the ones in the Italian or Iberian Peninsula or the Alpine heights. The Christian images are similar to the ones from the caves and catacombs in the Early-Christian times and also to the mural representations from the Christian churches during the first millennium of our age.

The number of shelters under the rock is important in our country, but few of them provided faunal or floral remains. It is probable due to a lack of interest in their study. The shelter at Cuina Turcului is undoubtedly the most important of the kind in the country or this part of the continent. It was covered by the waters of Iron Gates I lake. Before the rise in the water level up to the flooding limits, between 1964 - 1969, the shelter had been studied by C.S. Nicolăescu-Plopşor. The research undertook here is still a "premiere" in the history of the country and continent. The excavations brought to daylight a large number of archaeological remains, covering a period starting from the 11th millennium BC up to present. The novelties

www.cimec.ro

brought out by the radiocarbon dates, the studies on the human, floral and faunal remains, reveal a civilization going back to the 11th - 9th millenniums. This particular civilization was first called Clisurean, then owing to a typological confusion regarding its stone tools, was renamed Romanello-Azillien or Romanellian. This type of problems was later solved. It was proved that the civilization existed not only within this particular shelter but also in the open-air site at Ostrovul Banului. An important fact: it lasted over 2500 years and it is the first one which, once established here, evolved and developed continuously for over 2.5 million years, descending in the same time with the water level, from the caves located on the upper terraces of the river gorge, to the open spaces on the river bank. The phenomenon was possible due to the climatic changes - the exit from a cold climate and the passage to the warmer Holocene one. Only the settlement at Cuina Turcului provided over 30000 flint or other microlithic rocks, a rich inventory of bone, horn or tooth pieces, garments, cult, religious and artistic objects, bearing the geometric patterns characteristic to the post-glacial European art. Through these discoveries and also through the ones from the following civilization, named Schela Cladovei-Lepenski Vir, during the 7th-6th millenniums, the Danube valley, in the Iron Gates region, integrated in the area renowned for the most important civilizations of the Ancient World. The population here descends from the Crô-Magnon man - who, as the findings from Cioclovina and Baia de Fier caves have shown, inhabited them since the Upper Palaeolithic. These discoveries were quickly integrated in the speciality textbooks in the major universitary centres in the world.

Artificially created caves and shelters (anthropic)

The anthropic caves take an important and rather new place in the history of our country. They occurred as consequence human habitations during the Dacian, Roman, or even medieval times and are located mainly in Dobrogea and some areas of the Carpathian arch. We should mention first the cave at Limanu, with an extremely complicated plan, but also with a series of rooms of various sizes and functionalities, rooms that had been dug into the rock, with ceilings supported by walls with no mortar, and stone columns, housing black paint representations of a naive character. The cave was identified as being the Ceiris (Keiris) of the ancient literature. Of a similar importance are the caves at Dumbrăveni and Basarabi-Murfatlar. They were created to offer shelter to local Christian communities during Barbarian invasions and Christian prosecutions. Some of them contained burials, cult chambers, Christian art representations.

A different group is formed by the caves in Buzăului Mountains, whose exploration started in 1881 owing to Alexandru Odobescu. He started - as we have already shown - a Questionnaire - addressed to all the intellectuals in villages or towns throughout the country (within the political-administrative organization of the time) aiming to provide information on the existing archaeological remains. The answer did not fail to appear and it proved that in this mountain-area there were a series of caves and shelters artificially created by humans. The research undertook by the scientist, joined also by the Swiss painter Trenck and other lovers of country's historical past- established that they belonged to the isihast orthodox trend. It was flourishing during that 16th-20th centuries and it rooted in past traditions. The monks dug their places to pray, away from the every day life so they could do it peacefully. The chambers were used as churches, hermitages, cells, metochs, resting places populated by crosses or icons. The research that followed showed that they were visited on different occasions by some of the voivodes, their wives or by princesses, who came to confess and wash off their sins, in moments of heavy tries. We would like to mention only some of them: the New and Old Agaton, Iosif Church, Dionisie Hermitage (also called "Torcătorul"), Căsoaia cave, etc. There are also caves dug by the outlaws or by the remains of defeated armies - the one of Alexandru Ipsilanti. Some of them were close to healing waters - Bozioru or Fisici - renowned even nowadays for the cure of various diseases. Great personalities of the Romanian political life went there: Ion Ghica, Nicolae Bălcescu.

A large part of the caves were destroyed as a consequence of earthquakes originating in the

www.cimec.ro

Vrancea region. This is why at times they had to be "rebuilt" or restored. It is not unusual to find on the inside or outside walls, biblical texts or texts of an important historical value, written in Romanian but in Slavonic characters; there are also magical, Christian or lay signs. This particular type of caves is still visited, owing to its hidden and secluded character, housing a special dimension of the Romanian spirituality.

The rocky formations-rocky walls were always a point of attraction for the population inhabiting those areas, due to their beauty and sheltering character. Special are the ones in Hăşdatelor Valley, at Cheile Turzii, near Petreştii de Jos. Some others are located on Caraşului Valley, Ildia, county of Caraş-Severin, placed around some old churches or monasteries from the 12th-14th centuries, or there are similar ones at Mraconia, in the Cazanele Mici region on the Danube, now covered by waters, where a 15th-19th centuries monastery existed, studied by the historian Nicolae Stoica from Haţeg. Some of the representations in the caves no longer exist. The still existing ones are painted in red, showing sketched saints, surrounded by hollows or representing simple vegetal or animal patterns.

Stone, sand and clay quarries

The historical age brought a new use for the values represented by cliffs and various rocks, seen then as raw materials for temples, fortresses, civilian or religious palaces, roads, etc. The qualities of some rocks when turned into objects of art were rediscovered too. For these particular types of activities a new place of work is invented - the quarry. Their number is impressing in our country, going back to the Dacian, Roman, Greek-Roman, medieval, modern and contemporary times. We are only dealing here with the ones important during the historical periods or the ones knowing a continuous use up to present days. Among them we especially mention the ones at Cernavodă, Babadag, the ones next to Tomis, Callatis, the Roman forts at Drobeta, Orşova, Mehadia, Apulum, Potaissa or Basarabi-Murfatlar. On their walls we found at times representations of the workers' gods, or the ones of the free people or the slaves in the area. Such a cave is at Cernavodă, housing a relief of Hercules Sexanus. Some other ones - e.g. Basarabi-Murfatlar - house figures represented in a naive-natural way or a Christian one. The walls of some of the quarries still preserve the traces of the ancient techniques and methods of exploitation, thus turning them into real historical monuments. The raw materials extracted from there were used as bartering objects with the populations in the area or were the main raw material for the local urban settlements. In those quarries where workshops existed, lived artists who inscribed the stone, sarcophagus manufacturers, embellishing their works with representations of gods or important personalities. Some of the art works were special orders. And from here emerges the value of those caves as centres of influence for the neighbouring populations.

Next to certain caves there were functional chambers used to deposit some of the artwork and tools or just serving as a room for the guardian. From their usage appear the necessity of making their inventory, of knowing the purpose they were created for and the necessity for protecting and conserving them.

Less known to the large public is the quarry as a source for the stone used in tool processing. We mainly refer to those that served for obtaining flint, obsidian, rock crystal, quartz or rocks of a lesser value and utility. Their study represents an important work-field for the specialists dealing with the evolution of the stone tools from Palaeolithic, Mesolithic, Bronze or Iron Age.

A totally neglected chapter for a while concerned the role-played by the clay and sand quarries. To us they were always a "gift of God", the same as the air and the water. It was forgotten that every human settlement had a pit, a bank of a river from where the inhabitants, without any pay or tax could take clay freely, according to their needs and traditions. The clay, the same as the wood was a raw material for all constructions. This is

www.cimec.ro

why we can consider the whole prehistoric and historic Romanian civilization as one of wood and clay. We should not forget that each village had next to it a well, a meadow or a forest, if it was not really in the middle of one of the last two. We do not aim now to provide more information on the raw materials. We only used the case as an example. The number of this type of quarries is as large as the number of the settlements themselves, if it does not surpass them.

Salt mines

The situation is slightly different when it comes to other types of raw materials, such as metals and salt, located far away from habitations, but among which some are absolutely necessary to life. In the everyday language they are called "ocne", "băi" or simply salt mines. They were extremely important for people's lives, for the productive historical dynamics. Progress in this field of activity is connected to the dynamics of invention. From the very beginning the mines generated the uneven development of settlements, the local bartering and then the one with remote areas - the trade. These were the foundations for the communication roads - on land or water, then came the market places, their protection, regulations and customs that were later transformed into real laws. In the area of these mines, new human relations emerged, forming civilian formations developing into pre-stately and stately forms of political organization, leading to an ultimate extent to the cores of industries - manufactures first - and then extending to the size of present-day industrial giants.

The exploitation of these centres ascended from Prehistory to the Metal Ages culminating during the Second Iron Age of the Dacian La Tène type with the organized excavations from Ocnele Mari in Oltenia, along the Olt valley, Ocna Dejului, Ilişua, Uioara. Historical sources mentioned them in the order of their appearance and importance, as playing an important role in the historical toponimy and the historical literature.

The exploitation of metals

Other resources of the Romanian soil are the precious metals: gold and silver but also the useful ones: copper, iron, lead, antimony, etc. Their slower or more intense exploitation still gives a measure for the economic and political-administrative development of the human communities from given areas. The accidentally found gold and silver objects give us an image of their real importance at a certain historical moment. It was noticed that during the Dacian State they provided the economic force that stimulated the productive and trading activities. The generalization of a production system based on the ethno-cultural aspirations stimulated the envy of the neighbours, leading to a conflict between the ethnic economic force and the surrounding ones. The publication of these type of information - as poor as it may be - would lead to a better and more correct understanding of the part played by the mining resources during the Dacian kingdom and the Roman occupation, of the causes that lead to the migrations, of the role played by the neo-Romanian people and the Romanian states during the Middle Ages.

A real understanding of the problem is complex, as the development of mining also meant a development of the extraction and processing techniques of the metals. Tightly linked to this is the appearance of mints, money exchange and their role in the development of the economic potentials. The process had also socio-economic implications creating new relations among economic ethno-cultural groups up to the modern times. A connection between workers, mines and territory appears this way. Side activities take place, influencing the state policy during the Dacian, Roman, mediaeval, modern or contemporary times, based on the existent and characteristic relations of each age and territory. During the modern age they led to the formation of capital, to the birth of economic societies or just

www.cimec.ro

groups of such societies. This process cannot be understood unless we have a fair good knowledge of the mining activities from each era.

Our understanding was made a lot easier with the discovery of the waxed plates from Roşia Montană-Alburnus Major dating back to Roman times where a lot of information concerning the activity and techniques is given. We found out about the working process and the technical means. The archaeological research inside this mine provided a lot of important data on the basic mining installations of the beginnings and their perfections throughout the centuries. Following the research, wooden frameworks for the protection of the miners were found at Buciumurile, county of Hunedoara. We also know about the grinding stones for the ore, which together with tools: hammers, pick-axes, shovels, drills, needles, offer a relatively complete image over the stage of development of the production. Inside some mines torches for illuminating were discovered, some of them artistically ornate, real masterpieces. The same archaeological excavations offered information on the transportation system or the working force engaged into carrying the baskets, handled by slaves, women or children. Ever since Roman times waterpower was used, taking advantage of the slopes and creating reservoirs or basins for the ore wash. In Antiquity the wooden mechanism powered by water that crashed the ore was invented. Throughout all the historical ages the sheep hide was used for collecting the fine gold particles. Once the gold obtained, it was melted in Kaolin vases. Gradually work in gold mines specialized and professions connected to digging mines, processing the refined product, its administration and trade appeared. We know about specialized workers since Roman times, coming from areas with mining tradition within the Roman Empire, workers who were colonized in Dacia exactly in order to favour the development of such economic branches. They were called 'pirustae' and were coming from the Thracian-Illirian and Iberian provinces.

During the mediaeval and modern times the colonies from Transylvania are well known, populated with specialized workers brought from Alsace, Flanders, Bohemia, Slovakia or other parts of Europe. In Wallachia and Moldavia the famous "zlătari" Gypsies extremely good in the branch existed. Of course that in the mining areas or areas with gold or silver sands these type of specialized communities continued to exist.

An important place was hold by copper and other useful metals like the antimony, tin, bronze allies. There were of course lead or mercury exploitations, which, although they hold second place in importance, gained a top place in the processing technologies for the activities and industries whose development they helped. On the extent and part played by the cooper mining in our country talk the bronze treasures found in Transylvania and all the other provinces, the deposits of tools, weapons, ornaments, some of them manufactured with great art, the same as the gold ones, bringing the expression of the artistic craft of specialists on the Romanian land. Such are the ones from Hinova, Pietroasele, Coţofeneşti, Băiceni, Bucureşti-Herăstrău. To these we may add all the various pieces discovered during the archaeological excavation in all the cultures on Romanian land.

Iron mining was one of the majors mining fields. It originated in the First Iron Age and went through an increasing development during the Antiquity - the Dacian and Roman periods. Dating to these times are well known the mines from Ghelar and Teliuc in Hunedoara, Gilău and Caşolţ in central Transylvania, Berzovia in Banat, Baia de Fier and Polovragi in Oltenia etc. Archaeological excavations brought to light deposits of iron objects whose functionality and shape did not change up to present day, attesting the continuity of the past traditions. Axes, hatchets, rakes, ploughs and other agricultural tools are known, as well as specialized instruments used for mining, wood processing - all these tools were recovered from manufacturing workshops. During the Dacian period a great uniformity and cultural development was noticed during the times of Burebista and Decebal. It would be pointless to continue further on our presentation on the role played by metals in the development of the Romanian society.

A moment of stagnation was reached with the migrations, after the Roman retreat from Dacia, during the rule of Aurelianus and until the creation of the neo-Latin pre-stately

www.cimec.ro

political formations. The period is marked by a decrease in the number of the mining areas and technologies of metal processing. Under the given circumstances in most cases the deposits poor in oxides from the river gravels or the accumulations of FeO from limestone were used. The phenomenon generalized to the whole area of former Dacia excepting the areas with strong traditions where the mining was still exploited on broad daylight. The recent archaeological excavations from Vadu Săpat, Târgşor, Dridu, Coţofeni, Bucureştii-Noi - Străuleşti, Chitila, Dulceanca, Iulia, Altân Tepe, Hlincea, Buhalniţa, brought new proofs in this direction. In the above mentioned sites iron slag, pieces of melted metal, primitive ovens for reducing the poor ore were uncovered. This would explain the adaptation of the population to the given life conditions.

A rebirth of the iron mining appeared as a consequence of the re-discovery of old deposits and also finding of new ones. We can take as examples: the resuming of mining activities at Teliuc, Ghelari and other sites where iron was exploited during the Roman-Dacian period. An example for new deposits and the usage of new perfected technical and administrative methods for the iron ore is the case of Cladova, county of Arad, where around the new discovered ores appeared, dug into the rock, workshops with a complex activity, workshops supported by the local voivodes. The area of the settlement is protected by earthen walls specific to the moment of creation of the new medieval states. In the same period with the development of the iron processing workshops, the extraction and processing in situ of useful materials - copper, lead, silver commenced.

The understanding of the mining process is connected during the Antiquity to a familiarity to the sources of raw materials as well as the forms of the relief. We must clearly see that our ancestors had a very clear image over these potentials due to their direct link maintained mainly through shepherding. Based on their observations they could find out about the properties of certain rocks whose qualities they could only presume useful for the future.

During the Bronze and first Iron Age it is remarkable the fact that the areas known so far as having the ores, the gold sands and the mines were also the ones with a high frequency of treasuries - made up of objects of gold, silver or bronze. Their presence exactly in those areas is by no means accidental. Around them, the archaeological excavations exposed the workshops that manufactured them. Knowing about them makes us understand easier that their shapes and decorations reflect in the same time the ideas, the rites and religious rituals of the communities they belonged to, as well as their economic force and tradition. Starting with the 18th and 19th centuries these types of problems raised the interest of specialists, resulting in quality and quantity analyses of the chemical compounds of the deposits, trying to determine the percentages of rare or useful metals. During the most recent period of time this activity intensified taking as a goal the scattering of this type of objects in the area, function to the ore composition in the mines they came from. The results backed up the hypothesis of the historians, archaeologists and ethnologists who presumed that in the Carpathian area one or more centres of technical and inventive dynamics existed, influencing the development and advance of the civilizations on the continent, that there existed influences and pressures exerted by the neighbouring populations. They generated the search for a cultural, ideological and technological transfer exchange connection with other centres of the Ancient World from Caucasus, Near East, Mediterranean Basin, Central and Western Europe.

The development of mining was correlated with other features of the human civilization on the continent, being directly linked to the warming of the climate during the Postglacial, having a clear direction from the south to the centre and north of the continent. Within this process, advancing very slowly as a historical dimension, a series of new adaptations and assimilations took place, based on the knowledge of the area, of the traditions and local experiences occurring within the pre-existent populations, but following tight the demographic increase and the evolution of the microclimate. It is worth mentioning the part played by the Danube valley - an European diagonal - through which the expansion and the contact reverberations with these traditions took place. Within this context the river played a role comparable to that on the Nile, the Euphrates, of the fertile coasts of the Euro-Asian

www.cimec.ro

continent. We underline that an important role as a channel for the diffusion process on the European continent was hold by the coasts of the Mediterranean and Black seas. Between these two were permanent links through the main watercourses, surrounding the mountain ranges.

Specialized workers created the objects, the weapons and the ornaments as an expression for the traditions, ideas and techniques of past historical ages. Closely related appeared the coin minting. It is the coins in museums - in the country and elsewhere - that are the pride of the metal processing.

The part played by caves, quarries, salt mines and mines in the specialized literature are underlined also by the historical toponimy. It is not accidental the appearance and existence of settlements that took their names from this economic activities, tracing their origins to prehistoric times and becoming throughout history centres of tradition, art, architecture and technique. Among them we would like to mention names known to us all: Peştiana cave, Cioclovina cave, Muierii cave, Gaura cu Muscă, Gaura Hoanca, Outlaws cave, Bolii cave, Cremenea, Cremeniş, Piatra, Pietroasele, Piatra Neamț, Piatra Frecăței, Piatra Olt, Sălătruc, Râmnicul Sărat, Râmnicul Vâlcea, Ocnele Mari, Ocna Sibiu, Ocna Mureş, Baia, Baia Mare, Baia de Criş, Baia de Aramă, Baia de Fier, Băile Herculane, Germisara, Altân Tepe etc. Together with historical toponyms like Târgu Jiu, Târgu Mureş, Cetate, Cetatea Albă, Cetatea de Baltă, Biserica Albă, with other toponyms of local interest and anthroponyms they give us an almost complete image of the historical becoming of the ethnic Romanian area, with all its manifestations and historical development, throughout the present or past borders of the country. We should consider these realities as given by the historical nature not by politics and especially not by present day politics.

This book can be considered as documentation of an archaeological, historical, historical-geographical or anthropo-historical value. Consulting it we find indubitable proofs for a continuous occupation of our historical and geographical space. We consider it only a beginning that needs to be continued, completed and followed by specialists, through an action of the specialized institutions: museums, Direction of the Museums, Ministries of Culture, Education, Science and Technology. Promoting a law that would protect the historical monuments and the archaeological sites is a must, also is the propaganda, the usage of all means for monuments protection, restoration and conservation. An ethnical historical being is inconceivable without ancestors, parents and traditions, without monuments or a historical and geographical cradle, without the perspective of a future. Attention towards these realities is not a given thing of the present politics. It is a duty of each historian from all countries, all ethnics and all times to make known and defend the origins and the historical existence.

Conclusions

Caves, mines, quarries, salt mines, are sources never exhausted for the stimulation of scientific research, of art creations - lay or religious. They offer both criteria and arguments for the conservation, restoration and recreation of aspirations and achievements of past historical times of humankind. They reflect the restlessness and the desire for new of the human spirit; they give a reason to the human existence.

The mines offer also true masterpieces of nature, discovered by humans in the same time with the ores. Objects of collections themselves - they are treasures of great interest for the visitors of museums. They are also sources of inspiration for the artists of future times.

Dr. Vasile Boroneanț

Translated by Adina Boroneanț

www.cimec.ro

Peşteri naturale

Peştera Ciurului - Izbuc

Jud. Alba, sat Casa de Piatră, comuna Arieşeni.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, Bazinul Crişului Negru, versantul stâng al Sohodolului.

Aceasta e o peşteră naturală, frecventată de om, având o singură intrare, cu lungimea maximă de 1.030 m. O parte din peşteră a fost descoperită de M. Bleahu şi J. Bordea în 1955. Ulterior a fost cercetată în special de I. Viehmann, care a descoperit o faună cavernicolă şi paşi umani impregnaţi pe podeaua peşterii. În ziua de 11 noiembrie 1965, la 500 m de la intrare în „Sala paşilor", au fost descoperiţi peste 280 de paşi umani impregnaţi în solul argilos. Paşii erau fosilizaţi pe podeaua peşterii, împreună cu amprente încălecate ale labelor de urs de peşteră. În fundul unui diverticul s-au găsit bulgări de argilă făcuţi de urşi şi zgârieturi de labe pe pereţi. Paşii aparţin unei familii compuse dintr-un bărbat, care avea o înălţime de 1,74 m, o femeie cu o înălţime probabilă de 1,57 m şi un copil de 9 - 14 ani. Au fost atribuiţi unei populaţii din neolitic sau epoca bronzului. S-a găsit şi o piesă dentară de urs cu o incizie, care o aseamănă cu o figură umană.

Ciurului - Izbuc - Urme ale paşilor omului paleolitic, impregnaţi pe podeua peşterii

Datare: neolitic, epoca bronzului.

1. I. Viehmann, *Traces of the cave bears life*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 26, 1987, p. 73 - 79.

2. Cantemir Rişcuţia, Irina Rişcuţia, *Etude antropologique des emprientes humaines de la Grotte Ciurului Izbuc*, în Livre du Centenaire Emile Racovitza, 1868 - 1968, 1970, p. 530 - 533.

Peştera Gheţarul de la Scărişoara

Jud. Alba, sat - comuna Scărişoara.

Localizare: Munţii Bihorului, bazinul închis Ocoalele, la cumpăna apelor dintre bazinul Ocoalele şi bazinul Gârda Seacă.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, menţionată prima dată în 1847. De atunci numeroşi speologi (K. F. Peters, A. Schmidl, Alexandru Borza, E. G. Racoviţă, V. Puşcariu) se ocupă de ea. Prezintă două deschideri, altitudine absolută de 1165 m, relativă de 409 m, lungimea totală de 700 m. În avenul adânc de 50 m există un gheţar cu diametrul de 50 m. Intrarea se face printr-o boltă prin care pătrunde lumina în toată peştera care este compusă din: Sala Mare, Sala Mică, Biserica Veche. În Sala Mare şi Biserica Mare se află stalagmite de gheaţă. În Palatul Sânzienelor pot fi observate stalactite şi stalagmite de calcar. Prezintă şi două prăpastii ce au accesul întrerupt. Pe marginea estică se află amenajate scări de lemn pentru accesul la gheţarul peren, în care s-a găsit un schelet de *Capra ibex* şi rare dovezi de locuire din epocă preistorică şi istorică. Peştera este monument al naturii, vizitabil numai cu aviz special de la Institutul de Speologie.

Datare: paleolitic, epoca modernă.

1. A. Schmidt, Das Bihar Gebirge an den Grenze von Ungarn und Siebenbürgen, Wien, 1963.

2. T. Rusu, G. Racoviţă, D. Coman, *Contribution a l'étude du Complexe Karstique de Scărişoara*, Annales de Speologie 25, 1970, p. 383 - 408 .

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C.

www.cimec.ro

Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

4. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3448 / 8.

Peştera Gheţarul de la Vârtop

(Peştera Minunată, Gheţarul de la Casa de Piatră)

Jud. Alba, sat Casa de Piatră, comuna Arieşeni.

Localizare: Munţii Bihorului, bazinul Someşului Cald, zona de platouri între Valea Ponorului şi Valea Firii, Valea Ponorului, versantul stâng.

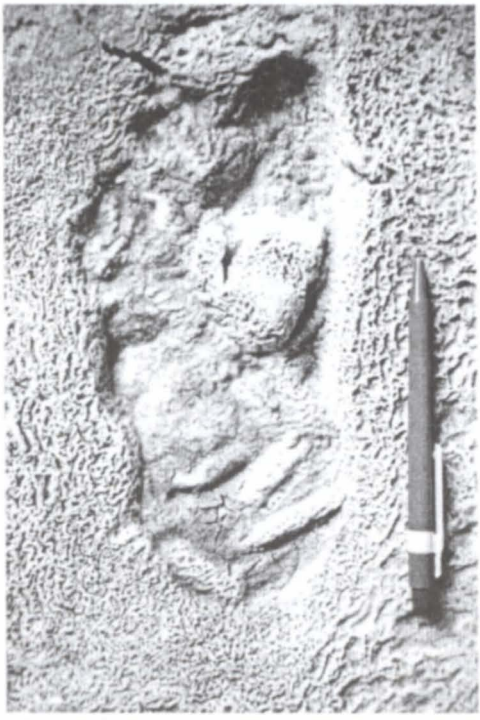

Peştera Gheţarul de la Vârtop - Urme ale paşilor omului impregnaţi pe podeaua peşterii

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 310 m, relativă de 210 m, lungimea totală de 96 m. A fost cercetată de I. Bucur, Iulia Racoviţan în mai 1974. I. Viehmann a identificat amprente izolate de paşi umani imprimaţi pe solul paleolitic din premusterian şi acoperiţi cu calcit. Paşii au fost identificaţi într-un diverticul blocat de un lac interior, cu ţurţuri de gheaţă în partea sa terminală. Piciorul avea o lungime de 223 mm şi o lăţime de 111 mm. Individul putea să fi avut o înălţime de 1,56 m. Zona în care s-au găsit paşii a fost cândva o intrare, care s-a blocat în vechime. Datările depunerilor din calcit după metoda U-Th, făcute de Stein Erik Lauritzen, indică o vârstă de 80000 ani (cf. I. Viehmann) într-o etapă premusteriană din paleoliticul inferior, cultura acheuleană. Este cea mai veche amprentă de pas uman din România, descoperită până acum. Amprentele sunt comparabile cu cele de la Laetoli, Tanzania, datând de acum 3600000 ani. Peştera este închisă acum cu un grilaj de fier. O amprentă a fost detaşată de la locul său şi transportată la Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" din Cluj, ca obiect de patrimoniu.

Datare: paleolitic.

1. Marcian Bleahu, I. Viehmann, *Gheţarul de la Vârtop*, Ocrotirea Naturii 7, 1963.

2. I. Viehmann, G. Racoviţă, Cantemir Rişcuţia, Découvertes trasologiques conservant la présence de l'homme et de l'ours de caverne dans la Grotte Ciurului Izbuc de Monts Pădurea Craiului, în Livre du Centenaire Emile Racovitza,1868-1968, 1970.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3415 / 3.

4. I. Viehmann, I. Bucur, I. Racoviţan, *Urme de picioare ale omului preistoric în peşterile din România*, Carst, Anuarul Clubului de Speologie CEPROMIN, Cluj, 1982, p. 2, 37 - 43.

2. I. Viehmann, S. E. Lauritzen, B. P. Onac, *The Vârtop footprint and his radiometric age. Karst. waters*, Instit. Spec. Publ. 2, 1997, p. 170 - 172

Peştera Lucia

(Peştera Lucia Mare, Peştera Feciorilor, Peştera Lucia Mică, Peştera Fetelor)

Jud. Alba, sat Sohodol, comuna Albac.

Localizare: Munţii Metaliferi, carstul din calcarele dintre Crişul Alb şi Arieşul Mic, Valea Arieşului, versantul drept.

Este o peşteră naturală cu posibilă locuire paleolitică, cu altitudinea absolută de 700 m, relativă de 100 m, lungimea totală de 202 m. Peştera naturală prezintă câte o deschidere pentru fiecare sală. Săpături arheologice au fost efec-

www.cimec.ro

tuate de Z. Szilardy, înainte de 1905, reluate de Márton Roska, înainte de 1912. Z. Szilardy menţiona descoperirea dovezilor de locuire paleolitică, dar Márton Roska, în săpăturile efectuate, nu găseşte decât straturi răvăşite de săpăturile vechi. Poate a greşit localizarea, datorită confundării acestei peşteri cu una de la Câmpani. Se recomandă reluarea săpăturilor.

Materialele arheologice se află în Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, sub inv. 11726.

Datare: paleolitic.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3100 / 29.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV), Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 392.

Peştera Bocşuţa

Jud. Alba, sat Vălişoara, comuna Livezile.

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Mureşului, carstul din Cheile Aiudului, Valea Vălişoara (probabil versantul stâng).

Este o peşteră naturală locuită de om. Márton Roska, în *Repertorium*, menţionează urme de locuire din paleoliticul mijlociu, musterian şi faună fosilă cu *Ursus spelaeus* şi ceramică din epoca bronzului, toate fără poziţie stratigrafică. Ar putea fi aceeaşi peşteră cu aceea ce poartă denumirea „Peştera de la Bogză", din *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* (3.224 p. 10).

Materialele se află în colecţia Liceului Bethlen din Aiud cu nr. de inventar 2275 - 2296.

Datare: paleolitic, epoca bronzului.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV), Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 398.

Peştera Pocala

(Peştera Pucula)

Jud. Alba, sat Vălişoara, comuna Livezile.

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Mureşului, carstul din Cheile Aiudului, Valea Vălişoara.

Reprezintă o peşteră locuită de om. Peştera este identificată de B. Jungbert, după harta publicată de H. Müller-Karpe şi după informaţiile publicate de H. Schroller în *Vorgeschichte Vorschungen*, 8, 1933, p. 74, nr. 29. Din aceste informaţii rezultă că în ea au fost găsite dovezi de locuire din neolitic şi eneolitic. H. Müller-Karpe scrie că în ea s-au dat de „urme paleolitice".

Datare: paleolitic, neolitic, eneolitic.

1. Hermann Müller-Karpe, *Handbuch der Vorgeschichte*, I, München, 1968, p. 150.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV), Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 398.

Peştera (lui) Sinesie

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârşin.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, malul stâng al Mureşului, bazinul Văii Căpriorişca.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu o altitudine relativă de 60 m şi o singură intrare. A fost vizitată de căutătorii de comori. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate între 1976 – 1977, de Vasile Boroneanţ, care a identificat în interior fragmente ceramice neolitice, câteva piese de silex, oase de animale, precum şi fragmente ceramice de epocă medievală. Este necesară efectuarea unor sondaje pentru stabilirea succesiunii stratigrafice.

Datare: neolitic, epoca medievală.

1. G. Halasi, *Fenomene endocarstice în calcarele de la Căprioara (Valea Mureşului)*, Buletinul Cercului de Speologie „Emil Racoviţă" 5, 1977 - 1978, p. 111 - 122.

www.cimec.ro

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3024 / 3.

Peştera cu Monezi

(M. Roska)

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârşin.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, malul stâng al Mureşului.

În această peşteră s-au făcut descoperiri monetare.

Datare: probabil epoca medievală.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 232, 316, fig. 22.

Peştera Gaura Scrofii

(Scroafei)

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârşin.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, malul stâng al Mureşului, zona Văii Dieneş.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine relativă de 45 m şi o singură deschidere. Cercetată, între 1976 – 1977, de Vasile Boroneanţ şi de speologii amatori de la Clubul de Speologi din Arad, şi Lipova, între care Vanc Filip. Au fost recoltate de la suprafaţă materiale ceramice atipice ce ar putea aparţine neoliticului, cultura Vinča - Turdaş şi din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. Au fost observate şi vetre de foc. Peştera a fost răscolită parţial de căutătorii de comori. Se impune o verificare a depunerilor prin sondaje de specialitate.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. G. Halasi, *Fenomene endocarstice în calcarele de la Căprioara (Valea Mureşului)*, Buletinul Cercului de Speologie „Emil Racoviţă" 5, 1977 - 1978, p. 111 - 122.

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3021 / 2.

Peştera lui Adi

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârşin.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, versantul stâng al Mureşului - Valea Fundata.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 50 m şi lungime totală de 58, 5 m. Cercetări de teren au fost efectuate de Vasile Boroneanţ, între anii 1976 – 1977, şi în anii următori de către speologul amator Vanc Filip, membru al Clubului de Speologi Amatori din Lipova şi Arad, şi de alţii. S-au identificat fragmente de faună fosilă cu *Ursus spelaeus*, câteva piese de silex care ar putea aparţine paleoliticului superior, materiale ceramice neolitice, probabil Vinča - Turdaş şi medievale, secolele XVI - XIX. Se impune continuarea săpăturilor de către specialiştii arheologi.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca medievală.

1. Bodrog Milleker, *Delmagyaroszag regiseg ete letei*, 1, Timişoara, 1897, p. 28, 43.

2. G. Halasi, *Fenomene endocarstice în calcarele de la Căprioara (Valea Mureşului)*, Buletinul Cercului de Speologie „Emil Racoviţă" 5, 1977 - 1978, p. 111 - 112 (informaţii de la Filip Vanc).

3. Cercul de Speologie Ziridava, Arad, Asupra paleoliticului şi neoliticului din Peştera lui Adi din Padina Mare (jud. Arad), Buletinul informativ 4, 1980, p. 33 - 37.

4. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3022 / 6.

Peştera Hoanca Boului

(Peştera Coului sau Peştera Liliecilor)

Jud. Arad, sat Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munţii Codru-Moma, carstul din bazinul Văii Moneasa, pe versantul stâng al pârâul Moneasa. În dreapta şoselei, la intrarea în localitate. Carstul din Valea Crişului Alb.

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală, locuită de om, cu o altitudine absolută de 380 m, relativă de 100 m, lungime de 103 m. Prezintă două intrări ce dau într-o sală cu multe prăbuşituri, răscolită de căutătorii de comori. Primele cercetări au fost efectuate de Gy. Czaran şi Márton Roska în 1925. S-a executat un sondaj, ocazie cu care s-au descoperit sub stratul „eneolitic" câteva piese din silex care au fost atribuite paleoliticului mijlociu, respectiv cultura musteriană, precum şi oase de *Ursus spelaeus*, un silex atipic şi ceramică din epoca eneolitică. În 1965, Vasile Boroneanţ constată existenţa ceramicii din epoca bronzului, precum şi faună fosilă şi un silex paleolitic. Materialele provenind din săpăturile lui Márton Roska se află la Muzeul Judeţean din Arad - o parte - şi la Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj - cealaltă parte.

Datare: paleolitic, eneolitic, epoca bronzului.

1. Márton Roska, Raport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1924, Dacia 2, 1925.

2. Márton Roska, *Tezaurus Antiquitatum Transilvanicarum*, Praehistorica 1, Cluj, 1942.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938).

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3601 / 29.

Peştera nr. 1 din Piatra cu Lapte

Jud. Arad, staţiunea Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munţii Codru-Moma, Valea Crişului Alb, carstul din bazinul Văii Moneasa, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 325 m, relativă 25 m şi lungime totală 9 m, cu o singură deschidere. În peşteră au fost identificate dovezi de locuire din eneolitic.

Datare: eneolitic.

1. G. Halasi, *Noi contribuţii la cunoaşterea carstului Monesei*. Aragonit, Arad, 1978, 1 / 60 - 64.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 543.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 1601, p. 10.

Peştera nr. 2 din Piatra cu Lapte

Jud. Arad, staţiunea Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munţii Codru-Moma, Valea Crişului Alb, carstul din bazinul Văii Moneasa, versantul drept.

În această peşteră este menţionată existenţa unor fragmente ceramice din eneolitic.

Datare: eneolitic.

1. G. Halasi, *Noi contribuţii la cunoaşterea carstului Monesei*, Aragonit, Arad, 1978, 1 / 60 – 64.

2. B. Jungbert, B., Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 53.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 360 / 11.

Peştera Piatra cu Lapte

(Peştera Mare de la Piatra cu Lapte)

Jud. Arad, staţiunea Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munţii Codru-Moma, Valea Crişului Alb, carstul din bazinul Văii Moneasa, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 310 m, relativă 15 m, lungimea totală 28 m, care prezintă trei intrări. În peşteră au fost găsite oseminte de *Ursus spelaeus*, *Canis lupus* şi *Hyaena spelaea*. Locuiri medievale, posibil şi din paleolitic. Se impune reluarea cercetărilor de către arheologi.

Datare: paleolitic, eneolitic, epoca medievală.

1. G. Halasi, *Noi contribuţii la cunoaşterea carstului Monesei*, Aragonit, Arad, 1978, 1 / 60 - 64.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania, Acta

www.cimec.ro

Musei Napocensis 19, 1982, p. 543.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3601 / 9.

Peşteră Pusta Călăţele

(Peştera lui Potriva, Peştera din Ponorul Văii Muierii, Peştera Călăţea, Peştera de la Pusta Călăţea)

Jud. Bihor, sat Călăţea, comuna Aştileu.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, platourile carstice şi bazinele închise dintre Valea Crişului Negru şi cea a Crişului Repede, Valea Mnierei, în marginea dinspre Aştileu a localităţii Călăţea.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 370 m, relativă 0 m şi lungime totală 1200 m. Portalul de la intrare are 20 m lăţime şi reprezintă ponorul Văii Mnierei. O intrare se pierde într-o galerie largă, şi apoi un lac. În ramificaţia din dreapta s-au colectat faună cu *Ursus spelaeus*, oseminte de *Homo sapiens*, ceramică de vârstă eneolitică.

Materialul din cercetări se află în Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea.

Datare: eneolitic.

1. R. Jeannel, Emil Racoviţă, *Enumeration des Grottes visitées 1918 - 1927*,Biospeologica, première serie, 1929, p. 154.
2. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 333.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3710 / 1.

Peştera Cugliş

Jud. Bihor, sat Răcaş, comuna Dobreşti.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Negru, Valea Vida, afluentul Valea Blajului, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 420 m, lungimea totală 52 m. Speologii au găsit în 1958, oase umane fragmentare şi mărgele din sticlă, datate în secolele III - IV p.Chr. (informaţie Nicolae Chidioşan).

Datare: epoca daco-romană.

1. ***, Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 22.
1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 370 / 76.

Peştera Ponorul de la Călăţea

Jud. Bihor, sat Călăţea, comuna Aştileu.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 370 m şi o lungime totală 1200 m, având o singură intrare. Peştera prezintă mai multe etaje. Cercetările de teren efectuate de Márton Roska şi I. Emödi au pus în evidenţă materiale ceramice Coţofeni, vetre de foc, morminte cu inventar din epoca bronzului timpuriu, grupul Roşia - Gălăşeni, fragmente ceramice hall-stattiene împreună cu o piesă din bronz şi ceramică din secolele VIII - X. Peştera e greu accesibilă.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului timpuriu, Hallstatt, secolele VIII - X.

1. ***, Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor, Oradea, 1974, 280 / 53.
2. Petre Roman, *Die Frühbronzezeit in Karpatenbecken und in den Nachbargebieten*, Budapest - Velem, 1977; Budapest, 1981; p. 165; SCIVA 35, 1984, 3 , p. 268.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3710 / 1.
4. Ioan Emödi, *Asupra epocii bronzului în Bihor*, Thraco-Dacica 6, 1985, 1-2, p. 135.

Peştera Igriţa

(Peştera Igriţ, Peştera Igreţu)

Jud. Bihor, comuna suburbană Peştera, oraş Aleşd.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului,

www.cimec.ro

carstul din Valea Crişului Repede, versantul stâng, în apropierea localităţii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Are două intrări. Lungimea este de 717 m şi altitudinea de 328 m. Are aspect de labirint. La intrare şi în galerii Márton Roska a efectuat săpături în patru secţiuni (tranşee) în 1924. Uneltele din cuarţ, din silex şi os găsite au fost atribuite culturilor aurignacian şi musterian. La săpături a participat şi Henri Breuil. Faună cu *Ursus spelaeus*. Este necesară revizuirea stratigrafiei şi a întregului material rezultat.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, Recherches préhistoriques pendant l'année 1924, Dacia 1, 1924.

2. Henri Breuil, *Stations paléolitiques en Transilvanie*, Buletinul Societăţii de Ştiinţe din Cluj 2, 1925.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938).

4. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3727 / 9.

Peştera Izbândiş

Jud. Bihor, sat - comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din defileul Crişului Repede, versantul stâng între Bucea şi Vadul Crişului, Valea Izbândiş, versantul drept, la sud de comuna Şuncuiuş.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu două intrări (intrarea principală sub izbuc) şi lungime totală 240 m. Cercetări arheologice au fost efectuate de I. Emödi în sala mică de la intrare, în formă de sac. Materialul arheologic găsit la suprafaţă constă în ceramică, unelte de os, aşchii de cuarţ, bolovani de râu, unii parţial şlefuiţi, mărgele de os perforate precum şi oase de căprioară, cerb, urs, mistreţ, lup, capră, oaie, bou, cal, castor, iepure şi peşte. Se menţionează prezenţa a 20 de vârfuri de os, sule, străpungătoare. Descoperirile aparţin grupului Roşia - Gălăşeni.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. L. Vălenaş, Gheorghe Drâmba, *Cercetări de speologie fizică în Munţii Pădurea Craiului*, Nymphaea 6, Oradea, 1978, p. 279 – 328.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3726 / 47.

2. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thraco-Dacica 6, 1985, 1-2, p. 128 - 134.

Peştera lui Cotuna

(Peştera lui Toader a lui Cotuna, Peştera Leşiane, Peştera II din Valea Mişidului, Biro Lajos Höhle, Rablobarlang, Misidvölgyi-Rablo barlang, Koko barlang, Banbakai Felsobarlang)

Jud. Bihor, sat - comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Repede, Valea Mişidului, afluentul Valea Luncilor, la 30 m deasupra intrării în Peştera Moanei, la 6 - 7 km de confluenţa Văii Mişidului cu Crişul Repede.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 538 m, relativă de 96 m şi lungime a totală 56 m, cu o singură intrare, ce duce într-o galerie ascendentă. Faună fosilă cu *Ursus spelaeus*. I. Emödi precizează că de aici provin fragmente ceramice hallstattiene. Materialele se află în colecţiile Muzeului Ţării Crişurilor din Oradea.

Datare: Hallstatt.

1. Ioan Emödi, *Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 74, 387.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 81 - 82.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3724 / 2.

Peştera Mişidului

(Peştera din Valea Mişidului, Misiduölgyi-Macske barlang, Banlacai Alsobarlang, ketszeju-barlang, Peştera Moarei)

Jud. Bihor, sat - comuna Şuncuiuş.

www.cimec.ro

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Repede, Valea Mişidului, afluentul Valea Luncilor, 4,7 km de la confluenţa cu Valea Crişului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 500 m, relativă de 50 m şi lungimea totală de 1.170 m. Peşteră orizontală, activă, este străbătută de un râu subteran, descrisă în 1929 de R. Jeannel şi Valeriu Puşcariu. Prezintă două intrări. Materiale arheologice au fost identificate probabil de I. Emödi, împreună cu un inventar funerar între care un colier din chihlimbar de la începutul primei epoci a fierului (Hallstatt) şi un vas dacic împreună cu monedă emisă la Dyrrhachion, sec. II - I a.Chr.

Datare: Hallstatt, La Tène dacic.

1. Ioan Emödi, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 80 - 81.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3724 / 2.

Peştera Napiştileu

(Peştera Mică din Gura Mişidului)

Jud. Bihor, sat - comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Negru, între Bucea şi Vadul Crişului, versantul stâng, Dealul Homorâş, la 75 m în aval de Peştera Ungurului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 316 m, relativă 11 m şi lungimea totală de 195 m, având o singură intrare ce duce într-o galerie uşor ascendentă, cu faună din pleistocenul superior: *Ursus spelaeus*, *Gyps fulvus* etc. şi fragmente ceramice din neolitic, eneolitic, Hallstatt, dacice.

Materialele descoperite se află în colecţia I. Emödi.

Datare: neolitic, eneolitic, Hallstatt, epoca dacică.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3726 / 34
2. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 387.

Peştera Piatra Corbului

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, Defileul Crişului Repede între Bucea şi Vadul Crişului.

În 1924, Márton Roska efectuează cercetări arheologice în peştera ce se învecinează cu două adăposturi sub stâncă. Săpăturile nu au dat rezultatele scontate.

Datare: nedefinită.

1. Márton Roska, Recherches préhistoriques pendant l'année 1924, Dacia 1, 1924.

Peştera Piatra Morii

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, bazinul Crişului Repede, între Bucea şi Vadul Crişului, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Materialele ceramice descoperite sunt din epoca bronzului şi prima epocă a fierului.

Datare: epoca bronzului, Hallstatt.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 35.
2. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 11.

Peştera Piatra Roşie

(Väröskoibarlang, Peştera Roşie)

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, bazinul Crişului Repede, versantul drept între Bucea şi Vadu Crişului, în apropierea satului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 420 m, relativă 135 m şi o lungime totală 25 m. Aici au fost găsite mai multe piese de bronz, între care două seceri hallstattiene.

www.cimec.ro

Datare: Hallstatt.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 35.
2. R. Jeannel, Emil Racoviţă, *Enumeration des Grottes visitées 1918 - 1927*, Biospeologica 54, 1959, p. 427.
3. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, 1974, p. 10, 326.
4. G. Halasi, *Descrierea peşterilor din defileul de la Vadu Crişului (Munţii Pădurea Craiului)*, Buletinul Informativ al Comisiei Centrale de Speologie Sportivă 4, Oradea, 1980, p. 123 - 154.
5. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3725 / 26.

Peştera Ungurului

(Peşterile Ungureşti, Peştera de la Bălnaca, Peştera de la Bolhac, Magyarok barlang)

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Repede, pârâul Ungurului, malul stâng, în amonte de confluenţa cu Valea Mişidului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 307 m, relativă de 1 m şi o lungime totală de 564 m. Are un portal de 22 m înălţime, lung de 30 m. Peştera este ascendentă, cercetată în 1942 de H. Kessler şi de Emödi după 1970, care găsesc ceramică neolitică, piese de bronz şi ceramică din prima epocă a fierului.

Materialele descoperite se află în colecţia I. Emödi, care le-a descoperit.

Datare: neolitic, Hallstatt.

1. H. Kessler, *A Varsonkolyosi es az eskülloi forrasbarlang*, Turistak Lapja 54, Budapest, 1942, p. 6 - 7.
2. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 386 - 387.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 2726 / 30.

Peştera Zmeilor de la Onceasa

(Huda Oncesei, Huda Vencesei, Sarkanybarlang)

Jud. Bihor, sat - comuna Budureasa.

Localizare: Munţii Bihor, Masivul Vlădeasa, Valea Someşului Cald, carstul din bazinul Văii Ponorului, afluent pe stânga, versantul drept al Ponorului, 1 km de Poiana Onceasa.

Reprezintă o peşteră naturală locuită probabil de om, cu altitudinea absolută de1300 m, relativă de 220 m, lungimea totală de 340 m, intrarea triunghiulară de 3,50 m înălţime, 7,50 m lăţime, descendentă, duce în sala Domului şi apoi în Galeria Nordică, orizontală. S-a găsit faună fosilă cu mult *Ursus spelaeus*, *Hyena spelaea* etc. La începutul secolului al XX-lea Gy. Primics presupune locuire paleolitică. Márton Roska, menţionează de aici o piesă de calcar cristalin cu urme de şlefuire, ce se află în Muzeul Naţional de Istorie al Transilvaniei din Cluj, cu nr. de inventar 8.036. H. Müller Karpe în „*Handbuch der Vorgeschichte*" 1968, 150, 2730 menţionează existenţa paleoliticului, fără citarea sursei. Până la reluarea săpăturilor în peşteră, locuirea paleolitică rămâne în discuţie. Maria Mottl localizează peştera în perimetrul localităţii Pietroasa, jud. Bihor (la sud de Budureasa). Se impun săpături sistematice pentru rezolvarea problemei existenţei în peşteră a locuirii paleolitice. Fauna se găseşte în muzeele din Oradea, Cluj şi Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti, Institutul Geologic din Budapesta şi în diverse colecţii din Viena.

Datare: paleolitic.

1. A. Koch, *Erdely Muzeum Evkönive*, 1, 1876, 5, p. 162.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 45.
3 Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 135.

www.cimec.ro

4. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania, Acta Musei Napocensis 15, 1978, p. 8.

5. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3414 / 1.

Peştera Dâmbul Colibii

(Peştera II din Dâmbul Colibii)

Jud. Bihor, sat - comuna Câmpani.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Negru, Valea Sighiştel, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 470 m, relativă de 45 m şi o lungime totală de 114 m, deschidere înaltă şi ogivală. Materialul ceramic, aparţinând culturii Criş, a fost descoperit în 1957 de către Institutul de Speologie din Cluj şi donat de C. Pleşa, cercetător la Institutul de Speologie din Cluj.

Datare: neolitic.

1. Nicolae Vlassa, O contribuţie la problema legăturilor culturii Tisa cu alte culturi neolitice din Transilvania, SCIV 12, 1961, 1, p.17.

2 Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3425 / 75.

Peştera Măgura Sighiştel

Jud. Bihor, sat - comuna Câmpani.

Localizare: Munţii Bihor, bazinul Crişului Alb, carstul din Valea Sighiştel.

Elena Terzea descoperă urme de locuire umană în sondajul de 2,5 x 2 m efectuat în 1958 - 1960, care a mers până la 2,10 m adâncime. În peşteră există următoarea succesiune stratigrafică: stratul I între 0,10 - 0,15 m grosime, negru brun, vetre de foc, probabil medievale şi moderne; stratul II, negru - cenuşiu cu urme de foc, cu o grosime 0,30 m şi ceramică aparţinând culturii Coţofeni, faună contemporană; stratul III, galben deschis, de 10 - 15 cm grosime, cu piese de silex atribuite paleoliticului superior fără precizări culturale, faună cu *Canis lupus*, *Ursus arctos*, *Ursus spelaeus*, *Cervus sp.* Sunt incluse şi rozătoare mărunte: *Sorex araneus*, *Sorex biharicus*, specie nouă, *Talpa europea*, *Muscardinus avellanaris*, *Apodemus silvaticus*, *Microtus nivalis*, *Microtus agrestis* etc. Vârsta indicată este din a doua jumătate a interstadiului Würm vechi - Würm mijlociu; stratul IV, brun-gălbui, bogat în pietre unghiulare, steril arheologic, climat stepic; stratul V, argilă brun roşcată, cu piese de silex ce pot fi atribuite musterianului din paleoliticul mijlociu şi faună dominată de *Microtus arvalis*, *Microtus agrestis*, *Ursus spelaeus* alături de *Crocuta spelaea*, *Panthera spelaea*, *Capra ibex* etc. Fauna indică vârsta interstadiului Würm I - Würm II.

Datare: paleolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, epoca modernă

1. Elena Terzea, *La faune de mamiferes quaternaires de la grotte Măgura d' Sighiştel (Bihor, România)*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 9, 1970, p. 203 - 204.

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3425 / 20.

Peştera Ţibucoaia

Jud. Bihor, sat - comuna Câmpani.

Localizare: Munţii Bihor, Valea Crişului Alb, carstul din bazinul Văii Sighiştel, versantul drept, în apropierea Peşterii Măgura.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudinea absolută de 445 m, relativă 75 m, lungimea totală de 74 m, care prezintă trei deschideri. Săpăturile efectuate între 1958 – 1960, de Elena Terzea, au dus la descoperirea unor depuneri, care încep la debutul interstadiului Würm I -Würm II, în care se află piese litice raportabile paleoliticului mijlociu - musterian şi paleoliticului superior, nedeterminat cultural. Se impune reluarea săpăturilor pentru a se putea stabili succesiunea culturală şi datarea.

Datare: paleolitic.

1. Elena Terzea, Rémarques sur la morphologie dentaire et la repartition de Microtus nivalis Martins, dans le Pléistocene de Roumanie, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 12, 1973.

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3425 / 141.

www.cimec.ro

Peştera Fânaţe

(Funacsai barlang; Fonohazi barlang)

Jud. Bihor, sat desfiinţat Câmpanii de Sus, comuna Câmpani.

Localizare: Munţii Bihorului, Valea Crişului Negru, afluentul Crişu-Băiţa, carstul din Valea Bulzului, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 450 m, lungimea totală de 450 m, având trei deschideri. Deschiderea principală este orientată spre vest, spaţioasă, înaltă de 4 m, lată de 9 m, care duce într-o singură galerie orizontală. Este una dintre cele mai vechi peşteri descrise din toată ţara. În 1772 este vizitată de Elek Nedetzky, care îi face o descriere în limba latină, pe care o publică la Viena, în 1774, descriere folosită şi de A. Schmidt în 1863, şi de Jeannel şi de Emil Racoviţă în 1929, care o şi vizitează. A fost o minune a naturii, acum este distrusă de vizitatori, de exploatările vechi de guano şi de căutătorii de comori. Este afumată din cauza focurilor aprinse în ea şi a iluminărilor de făclii. A fost foarte bogată în faună cavernicolă, în special cu *Ursus spelaeus* şi coliopterele *Duralius paroecus*, arahnidul *Nesticus fodinarum* şi pseudoscorpionul *Neo bistum brevipes*. Vasile Boroneanţ, care o vizitează în 1976, găseşte la intrare, printre grămezile de pământ scoase de căutătorii de comori, fragmente ceramice din epoca bronzului, medievale şi moderne.

Datare: epoca bronzului, probabil epoca dacică, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 108.
2. L. Vălenaş, Marcian Bleahu, P. Bujor, G. Halaşi, *Inventarul speologic al Munţilor Bihor*, Nymphaea 5, Oradea, 1977, p. 209 - 335.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3423 / 17.

Peştera Baiului

Jud. Bihor, sat Lorău, comuna Bratca.

Localizare: Munţii Bihorului, Valea Crişului Negru, carstul din Valea Bulzului, versantul stâng.

Materiale paleolitice, datate în musterian, au fost descoperite de Márton Roska în 1930. Alte fragmente aparţin culturii Tisa sau Bükk. Cele din perioada de tranziţie la epoca bronzului aparţin culturii Coţofeni. Ceramica medievală este bine reprezentată, datându-se în secolele IX - XI.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, secolele IX - XI.

1. D. Ignat, Repertoriul descoperirilor neolitice din Bihor, Crisia 3, Oradea.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 141.

Peştera Boului

Jud. Bihor, sat Lorău, comuna Bratca.

Localizare: Depresiunea Vadului pe un afluent (Baiul) al Crişului Repede, vis-à-vis de Bratca.

Fără descriere sau localizare precisă. În 1924, Márton Roska, Henri Breuil şi R. Jeannel vizitează peştera. Cu această ocazie, Henri Breuil identifică la suprafaţă fragmente ceramice eneolitice, iar în profunzime câteva aşchii paleolitice de silex şi oseminte de *Ursus spelaeus*, pe care le-a şi publicat.

Datare: paleolitic, neolitic.

1. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 - 35.
2. Márton Roska, Recherches préhistoriques pendant l'année 1924, Dacia 1, 1924.
3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le* paléolithique *en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

Peştera Meziad

(Höhle von Mezged, Mezsed Videke)

Jud. Bihor, sat Meziad, comuna Remetea.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Negru, Valea Meziadului, afluentul Valea Peşterii, versantul stâng, la nord-est de localitate.

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, gigantică, cu o intrare semicirculară de 16 m înălţime, 10 m lăţime, altitudinea absolută de 397 m şi cu alte două intrări mai mici. Lungimea totală este de 4750 m. Este dispusă pe două etaje, în cea mai mare parte fosile, pe o mică parte activă. Importantă pentru speogeneză şi evoluţie carstică este fauna actuală şi fosilă (*Ursus spelaeus*), resturi de *Homo sapiens* (probabil din paleolitic şi neolitic). În 1972, cu ocazia unor amenajări turistice, au fost descoperite fragmente ceramice neolitice, cultura Tisa şi din epocă dacică timpurie. Peştera este ocrotită, închisă. Este vizitabilă cu ghid, lămpi de miner şi echipament special.

Datare: paleolitic, neolitic, La Tène dacic.

1. A. Schmidl, Das Bihar - Gebirge an der Grenze von Ungarn und Siebenbürgen, Verlag Förster und Bartelmus, Wien ,1863.

2. Cantemir Rişcuţia, P. Firu, *Resturi scheletice umane din Peştera de la Meziad*, Comunicări de Geologie-Geografie, Societatea de Ştiinţe Naturale şi Geografie, Bucureşti, 1957 - 1959, p. 67 - 71.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 96 - 98.

4. D. Ignat, Repertoriul descoperirilor neolitice din Bihor, Crisia 3, Oradea, 1978.

5 Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3700 / 1.

Peştera din Dealul Vârseci de la Pietroasa

(Peştera din Curu Dealului, Peştera Păcii, Peştera Pacific)

Jud. Bihor, sat - comuna Pietroasa.

Localizare: Munţii Bihor, Valea Crişului Negru, carstul din bazinul Crişului Pietros, în Valea Seacă, versantul stâng, afluent pe stânga al Văii Galbene, în apropierea Platoului Padiş.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 705 m, relativă de 50 m, cu lungimea totală de 440 m şi o intrare circulară înaltă de 14 m, 15 m lăţime, cu o galerie puternic ascendentă. Această peşteră a fost descrisă de I. Czárán în 1903. În repertoriul judeţului Bihor este menţionată cu câte o locuire din epoca paleolitică şi neolitică. Se impun cercetări de verificare.

Datare: paleolitic, neolitic.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3741, p. 1.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 553 - 554.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 131 - 132.

Peştera Cubleş de la Racăş

(Peştera Cugliş, Cobleşd, Grotte du Cirque de Kolataier Hoters, Kubladi barlang, Vidareti barlang, Kobles der Höhle, Antrum ad Colota, Gross-Höhle, după C. Goran)

Jud. Bihor, sat Racăş, comuna Aştileu.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, bazinul Crişului Negru, carstul din bazinul Văii Vida. Culmea Roşiorului, Dealul Pietrarului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 350 m şi lungimea totală peste 350 m. După pătrunderea în vestibul, printr-o intrare lenticulară, înaltă de 1,80 m şi largă de 14 m, se pătrunde în două galerii: de nord şi sud-sud-est. Lumina pătrunde până la capătul coridorului principal de acces. Peştera a fost închisă cu un zid, prevăzut probabil cu poartă, pentru protecţie. A fost cercetată de Fridwaldski în 1861, de R. Jeannel în 1923, E. G. Racoviţă şi P. A. Chappuis în 1929 şi G. Boettger în 1940. Prima descriere aparţine lui V. Vogl în 1920. Săpăturile, făcute probabil de cei ce au cercetat-o sau de căutătorii de comori, se află în trei puncte. Începând din 1963 a fost cercetată de echipa Marcian Bleahu şi colaboratorii. Paleontologul T. Jurcsak afirma, după material paleontologic că ar putea fi una dintre cele mai importante staţiuni faunistice din Bihor, existând faună cu *Ursus spelaeus*, între care şi

www.cimec.ro

probabile unelte de os. Se impune o cercetare arheologică şi studierea materialului de os din Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea.

Datare: paleolitic.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 89 - 91.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 555.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3707 / 76.

Peştera Izbucul Topliţei

Jud. Bihor, sat Râpa, comuna Tinca.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, Valea Crişului Negru, carstul din bazinul văii Albioara – Sohodol - Runcşor, Valea Topliţei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine 250 m şi o lungime totală de 120 m. Prezintă o singură intrare, cu orientare spre est. Cercetată cu ajutorul scafandrului autonom în 1982 de T. Borodan, G. Halaşi, F. Pantea şi G. Birtalan. Aceştia, traversând sifoanele de la intrare, au descoperit în sala mare ceramică şi schelete umane. Cercetările reluate în acelaşi an de speologii Cristian Lascu şi Şerban Sârbu, confirmă descoperirile, identificând şi o vatră de foc într-o galerie închisă din vechime. Osemintele umane aparţin unor morminte de inhumaţie păstrate *in situ* (M 2, 3), celelalte fiind deranjate. Altele se află într-o nişă în perete. În jurul scheletelor se află 15 vase întregi, mărgele, unelte de silex, două topoare de bronz de tip Baniabic, ca parte din inventarul funerar. Un vas s-a găsit şi în râul subteran. Materialul aparţine grupului Călăţea - Gălăşeni al culturii Nagyrév. Se presupune existenţa în peşteră a unui altar de cult. Se impune cercetarea sistematică a peşterii.

Datare: epoca bronzului.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3704 / 1.

2. Ioan Emödi, Contribuţii la cunoaşterea începutului epocii bronzului din nord-vestul Transilvaniei, Thraco-Dacica 6, 1985.

3. G. Halasi, Ioan Emödi, *Descoperiri arheologice în peştera de la Izbucul Topliţei*, SCIVA 36, 1985, 3, p. 232 - 234.

Peştera Vacii

(Peştera Vacii din Cheile Albioarei, Peştera Vacii de la Ţarină)

Jud. Bihor, sat - comuna Roşia.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Negru, Cheile Albioarei, versantul drept, în faţa Peşterii Uricioşilor.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 40 m, lungimea totală de 158 m şi având o intrare cu înălţimea de 8 m, lărgimea de 25 m. Din sala mare (25 x 8 m), provin materialele ceramice din epoca bronzului timpuriu (grupul Roşia - Gălăşeni) şi La Tène (?), oase de animale, între care şi de *Ursus arctos*. Complex cultic funerar (după I. Emödi).

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Roman, P. , Die Frühbronzezeit in Karpatenbecken und in den Nachbargebieten, Budapest-Velem , 1977.

2. ***, Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 373.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3704 / 3.

4. Roman, P. , Die Frühbronzezeit in Karpatenbecken und in den Nachbargebieten, SCIVA, 35, 1984, 3 / 268.

5. Emödi, I., *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thraco Dacica, VI, 1985, 1 – 2 / 123 - 144.

Peştera Măgura Bihorului

(Szegyesdbarlang, Erzherzog Joseph barlang; Grotte d'Archiduc Joseph, Joseph föherceg-barlang; Măgurai barlang)

Jud. Bihor, sat Sighiştel, comuna Câmpani.

Localizare: Munţii Bihor, carstul din

www.cimec.ro

bazinul Crişului Negru, Valea Sighiştelului, versantul drept, 4,2 km amonte de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 550 m, relativă de 55 m şi o lungime totală 1885 m, având o intrare orientată spre sud-vest, semicirculară, înaltă de 6 m şi lată de 10 m. Peştera este orizontală, fosilă, suspendată, are patru sectoare şi este importantă prin speogeneză. Prezintă bogăţie concreţionară, faună fosilă cu *Ursus spelaeus* şi o specie de rozătoare unică - *Sorex biharicus* găsite în Galeria Urşilor, în compania unui inventar de silex din paleoliticul mijlociu, musterian şi ceramică din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. Rezervaţia carstică Sighiştel este monument al naturii.

Datare: paleolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. K. Sigmeth, *Die Spuren des Höhlenberen*, Notes sur les cavernes de Hongrie, Memoires de la Société de Speologie 3, 1898.
2. Elena Terzea, *Particularităţi morfologice ale ursului de peşteră şi răspândirea sa pe teritoriul României*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 5, 1966, p. 195 - 231.
3. Elena Terzea, *La faune de Mammiferes cuaternaires de la grotte Măgura Sighiştel (Bihor)*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 9, 1969, p. 201 - 230.
4. ***, *Repertoriul Monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 380 - 382.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3425 / 20.

Peştera de la Sub Piatră

Jud. Bihor, sat Subpiatră, comuna Teţchea.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Repede, în aval de Vadul Crişului, versantul stâng, în apropierea satului, sub coasta dealului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 280 m şi o lungime totală 65 m, având o singură intrare circulară, orientată spre nord-vest, care duce într-o galerie mică. I. Emödi identifică fragmente ceramice pictate aparţinând culturii Tisa şi un vas din cultura Baden. Din nivelele inferioare ale peşterii provine faună cu *Ursus spelaeus, Crocuta spelaea, Bos primigenius* etc. Peştera merită să fie cercetată pentru că este printre puţinele cu asemenea faună, care nu putea fi acolo decât adusă de om.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Ioan Emödi, cf. *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 71.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3727/ 12.

Peştera de la Uileacu de Beiuş

Jud. Bihor, sat - comuna Uileacu de Beiuş.

Localizare: Munţii Codru-Moma, carstul din Valea Crişului Negru, versantul drept, la nord de localitate, în aval de Beiuş.

Reprezintă o peşteră mică, necercetată sistematic. De aici provin fragmente ceramice nedatate (după menţionarea lui T. Jurcsak, care a întocmit fişa). Se impune cercetarea prin săpături.

Datare: neprecizată.

1. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 392.

Peştera Astupată

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crişului (sau Şuncuiuş).

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, versantul stâng, între Bucea şi Vadu Crişului, sub dealul Ceretului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, la nivelul primei terase de eroziune. O peşteră în care s-au descoperit fragmente ceramice neolitice, probabil cultura Tisa. Gura peşterii a fost colmatată. Poate fi cercetată prin săpături.

www.cimec.ro

Datare: neolitic.

1. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 394.

Peştera Devenţului I, II, III

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crişului.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, versantul stâng, între Bucea şi Vadu Crişului, Peştera Vadu Crişului.

Peştera reprezintă în fapt trei peşteri, care comunică între ele, Devenţ I - II – III, care au fost locuite de om. Altitudinea absolută, relativă, lungimea au valorile: Devenţ I - 360 m, 80 m, 38 m; Devenţ II - 365 m, 85 m, 34 m; Devenţ III - 370 m, 90 m, 157 m în partea de nord-vest. I. T. Kormos a descoperit în 1913, în Peştera III, faună din pleistocen şi piese de silex, ce au fost atribuite paleoliticului. În 1940, Maria Mottl a efectuat şi ea aici săpături, într-o secţiune cu suprafaţa de 40 m^2, identificând faună cu *Hyaena spelaea, Ursus arctos* etc., un răzuitor pe lamă de silex (calcedonie) şi câteva aşchii din dentiţie de urs de peşteră atribuite activităţii umane. Pe valea Crişului Repede, între localităţile Vadul Crişului şi Şuncuiuş, în zona carstului, se află 8 - 9 peşteri. Ele sunt catalogate de speologi în volumul consacrat, cu numerele cuprinse de la 3.726 între p. 60 - 68. Numai cele cu nr. 66 - 68 au fost prezentate aici.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. T. Kormos, Barlangkutatas, 3, 1915, 3 – 4, p. 153 - 163.

2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 273.

3. Nicolae Vlassa, *O contribuţie la problema legăturilor Culturii Tisa cu alte culturi din Transilvania*, SCIV 12, 1961, 1, p. 17 - 24.

4. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

5. G. Halasi, *Descrierea peşterilor din defileul de la Vadu Crişului (Munţii Pădurea Craiului)*, Buletinul Informativ al Comisiei Centrale de Speologie Sportivă, 4, 1980, p. 123 - 154.

6. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, 1981.

7. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3726 / 66 – 68.

Peştera Travertin

(Peştera Umedă, Peştera Pivniţei)

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crişului (sau Şuncuiuş).

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, versantul stâng, între Bucea şi Vadu Crişului, sub dealul Ceretului, foarte aproape de albia Crişului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 295 m, relativă de 20 m, lungimea totală de 4,5 m şi o deschidere largă ascendentă. La intrare, T. Kormoş a executat un sondaj arheologic, din care au rezultat materiale şi faună, fără alte precizări.

Datare: nedefinită.

1. T. Kormos, *1913 - ban Vegzett asatasaim eredmenyei, Földtani Int. evkonyvei*, Budapest, 1913, p. 532 - 534.

2. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 393.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3726 / 59.

Peştera Vadul Crişului

(Peştera cu apă, Vizes barlang, Mav barlang, Wasserfall Höhle, Revi barlang, Peştera de la Vad)

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crişului (sau Şuncuiuş).

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, versantul stâng, între Bucea şi Vadu Crişului, în vecinătatea Peşterii Devenţ.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 305 m, relativă de 20 m şi o lungimea totală de 1000 m, având o intrare înaltă de 3,05 m, lată de 5 m şi un coridor ce duce la un pod peste lac, la o încăpere sferică denumită „Globul pământesc". Desco-

www.cimec.ro

perită în 1903, G. Czaran publică un ghid al peşterii. Cercetată şi de Márton Roska între cele două războaie mondiale, iar în 1952 de H. Kessler şi de alţi cercetători care, pe lângă o bogată faună de troglobionte, menţionează ceramică neolitică de tip Tisa şi din epoca bronzului. Materialele sunt analoge celor din peşterile Devenţ II, III din apropiere. Peştera prezintă amenajări pentru vizitare turistică şi este închisă cu o poartă de fier. Este electrificată şi se vizitează cu ghid.

Datare: neolitic, epoca bronzului.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 28.
2. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974.
3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3726 / 61.

Peştera Vereş

(Peştera nr. 6, Peştera lui Boţoc - posibil)

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crişului (sau Şuncuiuş).

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, Valea Crişului Repede, carstul din Valea Crişului, versantul drept, Dealul Feţelor.

Reprezintă o peşteră naturală locuită, probabil, ocazional de om. Cercetările arheologice, efectuate de T. Kormos şi Maria Mottl au scos la iveală piese aurignaciene, atribuite interstadiului Würm I - II din paleoliticul superior.

Datare: paleolitic.

1. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 397.

Peştera Ripiceni

(Peştera de la Stânca Ripiceni Canal)

Jud. Botoşani, sat - comuna Ripiceni.

Localizare: Bazinul Prutului, malul stâng, pe versantul de sud al dealului, la vest de situl arheologic Ripiceni Izvor, în nordul comunei, 1 km nord de fosta fabrică de zahăr, în aval de nodul hidrotehnic Stânca Costeşti.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o orientare vest - est, şi o altitudine absolută de 150 m, 40 m deasupra nivelului Prutului. Peştera s-a dezvoltat pe o fisură în calcar. Prin săpăturile arheologice, dintre 1924 – 1926, s-a urmărit reconstituirea stratigrafiei depunerilor. S-a constatat că partea din profunzime a peşterii era goală, fără nici un depozit, din cauza blocării cu pietre din prăbuşirile din interior. Partea de deasupra prezintă şapte straturi, numerotate I - VII: stratul I, inferior, grosime 1,22 m, aurignacian superior, cu lame tipice, gratoare pe lame şi rabot, burine, sule de os, faună fără *Ursus spelaeus* dar cu *Felis spelaea*, *Bos primigenius, Bos priscus*, etc.; stratul II, steril arheologic gros de 9,82 m; stratul III, inferior, grosime 1,50 m, aurignacian V, cu lame retuşate abrupt şi vârfuri La Gravette, gratoare pe capete de lame şi carenate, burine, străpungătoare de os, spatule din os şi corn de cerb; faună fără *Ursus Spelaeus* dar cu *Equus cabalus fosilis, Hyaena spelaea, Cervus elaphus*, etc.; stratul IV, steril arheologic, grosime 0,90 m; stratul V, mijlociu, aurignacian superior, cu gratoare pe lame, gratoare-burine, gratoare-străpungătoare, burine, vârfuri foliacee, vârfuri retuşate abrupt, străpungătoare din os, târnăcop-ciocan din corn de cerb, un pandantiv dintr-o mandibulă de câine sau vulpe; stratul VI, steril arheologic, grosime 1,45 m; stratul VII, magdalenian, grosime 0,85 m, cu lame denticulate, microlitice, gratoare pe lame mai mici, burine, vârfuri microlitice retuşate abrupt, etc. Deasupra acestora există un strat în care au fost găsite fragmente ceramice contemporane celor din staţiunea de la Ripiceni Izvor.

Peştera a fost distrusă de cariera de calcar, care s-a instalat acolo în 1902.

Datare: paleolitic, eneolitic.

1. I. Simionescu, N. N. Moroşan, *Une station aurignacienne en Moldavie*, Buletinul Secţiei de Ştiinţe al Academiei Române 3, 1926.
2. N. N. Moroşanu, *La station paléolithique de Grotte de Stânca Ripiceni*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

www.cimec.ro

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *La paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938).

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 7000 / 1.

5. Alexandru Păunescu, *Ripiceni-Izvor, Paleolitic şi mezolitic*, Studiu monografic, Bucureşti, 1993.

Peştera cu Gamele - Cheile Râşnoavei

Jud. Braşov, oraş Râşnov

Localizare: Masivul Postăvaru, carstul din bazinul Ghimbăşel, Valea Râşnoavei pe versantul opus peşterii Gura Cheii.

Cercetări de teren au fost efectuate de o echipă a Clubului de Arheospeologie a Universităţii „Valachia" din Târgovişte, condusă de Marin Cârciumaru, în 1995. Sondajul este de 1 x 1 m; între 1,30 - 1,40 m adâncime s-a identificat un nivel de locuire cu oase sparte intenţionat şi faună cu *Ursus spelaeus*; între 1,40 - 1,50 m s-a găsit o piesă de cuarţit. Lucrări în curs de desfăşurare.

Datare: paleolitic.

1. Marin Cârciumaru, Romică Pavel, R. Dincă, *Un sondaj din Peştera cu Gamele - Cheile Râşnoavei*, Lucrările Simpozionului de Arheologie, Târgovişte, 23 - 25 noiembrie 1995, p. 27 - 28.

Peştera Gura Cheii

(Peştera din Cheile Râşnoavei)

Jud. Braşov, oraş Râşnov.

Localizare: Ţara Bârsei, Masivul Postăvaru, bazinul Ghimbăşel, carstul din Cheile Râşnoavei, versantul drept, 8 km sud-sud-est de Râşnov, 200 m de la intrarea în chei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă 5 m, lungimea totală 13 m, având o intrare de 4 m lăţime, iar galeria sală are o orientare spre sud-vest, lumina pătrunzând spre fund; peştera este caldă, uscată, fără curenţi. Peşteră a fost vizitată de F. Podek în 1925, A. Prox între 1934 - 1935. S-au identificat urme de locuire din neolitic, cultura Criş şi Ariuşd - Cucuteni şi din epoca bronzului, cultura Tei. În 1959, C. S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu, I. Pop, Alexandra Bolomey, efectuează o săpătură de 12 x 2 m în lungul axului peşterii şi constată: pe stâncă, între 0,28 - 0,78 m, o depunere roşcată, care închide o lentilă gălbui roşcată cu material clastic steril; un strat gălbui închis cu material clastic rulat: 0,45 - 0,63 m, paleolitic mijlociu, cultura musteriană, cu unelte din cuarţit, silex şi alte roci, aşchii, vârfuri prelucrate - Würm, faună cu *Ursus spelaeus, Vulpes vulpes, Cervus elaphus*; alt strat gălbui cu lentile cu material clastic mixt (mare şi mărunt) rulat steril; strat gălbui cu locuire din paleoliticul superior, cultură aurignaciană, între 0,10 - 0,18 m cu lame, aşchii, răzuitoare etc., de caracter microlitic din silex; Würm I - Würm II, cu aproximativ aceeaşi faună, dar cu *Capra ibex*; strat galben închis cu pietre rulate, steril: 0,15 - 0,30 m; strat galben închis, nisipos între 0,25 - 0,62 m, paleolitic superior, gravettian (Kostenkian final), cu lame, burine, vârfuri La Gravette, răzuitoare, etc. din silex, Würm III, cu faună *Vulpes vulpes, Capra ibex, Cervus elaphus, Canis lupus, Equus cabalus, Sus scrofa*; strat gălbui brun nisipos la 0,80 m, steril; strat negru cenuşiu, post paleolitic, care spre fund conţine o depunere din epoca bronzului, cu ceramică, unelte de os, atribuit culturii Tei - Schneckenberg, în amestec cu fragmente neolitice Criş şi Ariuşd - Cucuteni şi o depunere modernă, de secolul al XIX-lea.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca modernă.

1. Frantz Podek, *Die Höhlen des Schulergebirges*, Jahrbuch des Burzerländer Sächsischen Museums 1, Jahrgang, Kronstadt, p. 45.

2. Alfred Prox, *Die Tei-Kultur im Burzerland Sächsischen Museums*, 4, 1940, 1 – 4, p. 85, 92 - 94.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, I. Pop, Alexandru Păunescu, *Săpăturile din peştera Gura Cheii - Râşnov*, Materiale 8, 1962.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1230 / 7.

Peştera din Valea Coacăzei

(Gaura Sbârcioarei)

Jud. Braşov, sat Peştera, comuna

www.cimec.ro

Moeciu.

Localizare: Carstul din culoarul Rucăr-Bran, Ţara Bârsei, Valea Coacăzei, versantul stâng, la hotarul dintre comunele Măgura, Moeciu şi Şirnea.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 20 m şi lungime de 40 - 50 m, având două deschideri. Primele săpături au fost făcute de A. Prox şi apoi de către C.S. Nicolăescu-Plopşor, Dardu Nicolăescu-Plopşor, I. Pop, Cantemir Rişcuţia, în 1958. A. Prox semnalează prezenţa culturii aurignaciene. În 1958 se atesta următoarea situaţie stratigrafică de bază:

1. strat roşu închis cu pietriş şi pietre rulate, steril arheologic urmat apoi de

2. stratul gălbui-roşcat, musterian de sfârşit; depunere lentiliformă sterilă arheologic;

3. stratul brun-roşcat cu pietre rulate, steril arheologic;

4. stratul galben deschis cu pietre colţuroase, cultura aurignaciană;

5. stratul galben-roşcat fin, steril arheologic; depunere recentă, sterilă arheologic.

Faună neselectată pe straturi; conţine şi *Ursus spelaeus*.

Datare: paleolitic.

1. Alfred Prox, *Die Höhle in der Valea Coacăzei bei Törzburg*, Mitteilungen des Burzenänder Sächsischen Museum 3, Braşov, 1938, p. 1 - 2.

2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Dardu Nicolăescu-Plopşor, I. Pop, Cantemir Rişcuţia, *Cercetări paleolitice în peşterile din Ţara Bârsei*, Materiale 7, 1959.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1271, p. 5.

Peştera Mare

(Peştera Mare din satul Peştera, Peştera cu Lilieci, Peştera Bădichii, Peştera Moieciu de Jos)

Jud. Braşov, sat Peştera, comuna Moieciu.

Localizare: Carstul din culoarul Rucăr-Bran, Ţara Bârsei, Valea cu Calea, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală, locuită de om, cu altitudinea absolută de 950 m şi lungimea de 162 m. Săpături arheologice au fost efectuate între 1957 - 1958 de către C.S. Nicolăescu-Plopşor şi Dardu Nicolăescu-Plopşor, I. Pop, Cantemir Rişcuţia, care au constatat că peste patul stâncos al peşterii se află următoarea succesiune:

1. strat cu unelte din cuarţit, silex şi roci silicoase aparţinând musterianului;

2. strat cu pietre mari, colţuroase, din aurignacian, întrerupt de depuneri lentiliforme, strat care în partea supe-rioară conţine dovezi de locuire din gravettian.

Ultima depunere este recentă şi conţine dovezi de locuire din neolitic, prima epocă a fierului, secolele III - IV şi secolele XV - XVI, secolul al XVII–lea, fără ca acestea să poată fi delimitate stratigrafic. Fauna din locuirea musteriană este reprezentată de: *Ursus spelaeus, Hyaena spelaea, Capra ibex*, iar cea din aurignacian de *Hyæna spelaea* etc. Pe baza faunei şi sedimentologic C.S. Nicolăescu-Plopşor încadrează climatic locuirea musteriană în Würm I - II iar pe cea aurignaciană şi gravettiană în Würm III.

Datare: paleolitic, neolitic, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Săpăturile de la Peştera*, Materiale 6, 1959, p. 25 - 29.

2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Dardu Nicolăescu-Plopşor, I. Pop, Cantemir Rişcuţia, *Cercetări paleolitice în peşterile din Ţara Bârsei*, Materiale 7, 1961, p. 15 - 18.

3. Alexandru Păunescu, *Evoluţia uneltelor şi armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, Bucureşti, 1970.

4. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 367 - 368.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1271 / 4.

Peştera Mică din satul Peştera

Jud. Braşov, sat Peştera, comuna Moieciu.

Localizare: Carstul din culoarul Rucăr-Bran, Ţara Bârsei, „Valea cu

www.cimec.ro

Calea", versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Sondajul arheologic a fost efectuat în 1957. În materialele nepublicate, se menţionează doar, un rest fosil uman (fragment de femur) de *Homo sapiens fosilis*.

Datare: paleolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Dardu Nicolăescu-Plopşor, I. Pop, Cantemir Rişcuţia, *Cercetări paleolitice în peşterile din Ţara Bârsei*, Materiale 7, 1958.

2. ***, *Istoria României*, I, 1960.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1271 / 3.

Peştera Grota Boilor

(Peştera Boilor)

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Locvei, carstul de pe versantul stâng al Cheilor Nerei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, nedatată. Are două deschideri, cu altitudinea absolută de 220 m, lungimea maximă de 126 m; intrarea principală de 4 m înălţime şi o fereastră de 2 m înălţime. Peşteră este uscată vara. Prezintă vetre de foc. Se impun cercetări prin săpături.

Datare: nedefinită.

1. Martin Olariu, Ştefan Cadariu, *Peşteri cu urme de locuire de pe valea Nerei*, Banatica 4, 1977, p. 12

Peştera Hoţilor

(Gaura Haiducilor, Grota Haiducilor, Gaura Tâlharului, Hercules Hohle, Ramberhohle, Rabobarlang, Rablokberlangyia, Csernavolgy-berlang, Herkulesbarlang)

Jud. Caraş-Severin, comună suburbană Pecinişca, oraşul Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei, carstul din Valea Cernei, versantul drept, 600 m amonte de Băile Romane.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 160 m, relativă de 25 m, şi o lungime totală de143 m. Prezintă trei intrări orientate spre est, fiind semiumedă. Cercetările privind ştiinţele naturii şi arheologice, au fost făcute pe la începutul anului 1895 de către specialiştii din Imperiul Austro-Ungar şi continuate de către specialişti români în prima jumătate a secolului XX. Din 1955, C. S. Nicolăescu-Plopşor a început săpături sistematice, împreună cu Corneliu Mateescu, Eugen Comşa, Alexandru Păunescu, Florea Mogoşanu, Petre Roman, N. Bosciu, Elena Terzea, Marin Cârciumaru, care au confirmat concluziile cercetărilor anterioare şi au stabilit altele noi.

Se cunoaşte acum că peştera a fost locuită de pe la 30000 a.Chr. de vânătorii paleolitici (paleolitic cuarţitic), apoi în epipaleolitic (clisurean - azilian), neolitic final (cultura Sălcuţa), perioada de tranziţie la epoca bronzului (grupul Herculane - Cheile Turzii - Coţofeni), epoca bronzului (cultura Verbicioara), prima epocă a fierului - Hallstatt, epoca a II-a a fierului, La Tène dacic, romană, premedievală, medievală. Analizele de polen efectuate de Marin Cârciumaru au semnalat două încălziri climatice în pleistocenul superior final. Oscilaţia climatică Herculane I şi Herculane II au dus o răcire a climatului (stadiu glaciar). Peretele de la intrarea principală este un adevărat panou cu iscălituri, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, multe dintre ele făcute în culori. Între acestea sunt şi ale unor mari personalităţi care, tratându-se în staţiune, au vizitat peştera. Peştera a fost ameninţată în nenumărate rânduri cu transformarea în restaurant. Este foarte poluată din cauza marelui flux de vizitatori nedirijaţi şi nesupravegheaţi. Se impun măsuri de protecţie.

Datare: paleolitic, epipaleolitic / mezo-litic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. Bodrog Milleker, *Délmagyarország régisygleleti*, 1, Timişoara, 1897, p. 46 - 47.

2. Mârton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 26.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 4, 1955, 3 - 4, p. 391 - 409.

www.cimec.ro

4. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu, *Azilianul de la Băile Herculane în lumina noilor cercetări*, SCIV 12, 1961, 2, p. 203 - 213.

5. Petre Roman, *Cultura Coţofeni*, Bucureşti, 1976.

6. Florea Mogoşanu, *Paleoliticul în Banat*, Bucureşti, 1978.

7. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2146 / 6.

Peştera Gaura Livadiţei

(Gaura de pe Rolul Livadiţei)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Rolul Livadiţei, în 120 m în aval de „Gaura cu Muscă". Carstul din zona Porţile de Fier.

Reprezintă o peşteră naturală, care este compusă dintr-o succesiune de galerii cotite. Galeria vestibulară este uscată, orientată spre sud, lungă de 25 m. În 1972, s-au efectuat săpături arheologice de către Vasile Boroneanţ, iar în 1975 de către Vasile Boroneanţ şi Elena Terzea. Deschiderea este de 4 x 6, 5 m, iar altitudine relativă de 70 m faţă de luciul Dunării.

În urma săpăturilor (S I - II) s-a obţinut următoarea succesiune de depuneri:

1. un strat compus din două orizonturi argiloase de 0,40 m grosime, steril arheologic;

2. un strat cu trei orizonturi loessoide (2, 3, 4 m) cu material clastic; grosime totală: 0,85 m. Din acestea provine faună fosilă, iar din cel superior (4) dovezi de locuire din paleoliticul mijlociu (cultura musteriană), dezvoltată în climat rece Würm II şi tot din stratul 4 (paleoliticul mijlociu) provine o falangă I de *Homo sapiens neanderthalensis*;

3. un strat din epoca fierului, cultura Basarabi, gros de 0,15 m;

4. un strat medieval (secolele XIV - XV), gros de 0,05 - 0,07 m.

În stratul hallstattian s-au găsit: ceramică, faună, vetre de foc etc.

Depunerile din Würm III şi post-glaciar, până în jurul anilor 1800 a.Chr. lipsesc deoarece au fost distruse de o spălare a depozitului printr-o activare a peşterii.

Peştera este vizibilă de pe şosea şi de pe Dunăre. A fost explorată şi cartată parţial de Vasile Boroneanţ.

Datare: paleolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală, secolele XIV - XV.

1. Elena Terzea, *Mamiferele cuaternare din unele peşteri şi adăposturi sub stâncă din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 111 – 114.

2. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice în unele peşteri din defileul Porţilor de Fier*, Grupul de cercetări complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 142 - 143.

Peştera Gaura Pârşului

(Peştera Sudol IV)

Jud. Caraş-Severin, Cuptoare, localitate componentă a municipiului Reşiţa.

Localizare: Munţii Domanului, Valea Bârzavei, carstul din bazinul Râul Mare, Valea Sudol, Dealul Cârşiei (a nu se confunda cu peşterile Gaura Pârşului de pe valea Baciului).

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 560 m şi o lungime totală 30 m, având o singură intrare. Cercetările efectuate de R. Petrovszky, Octavian Popescu şi Petru Rogozea au identificat materiale ceramice aparţinând neoliticului şi secolului al XVIII-lea, fără precizarea culturilor din care fac parte.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, La Tène, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2246 / 12.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peştera cu Aburi

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei, carstul din

www.cimec.ro

Valea Cernei, versantul drept, la est de Vârful Ciorici, în zona faliei „Hercules".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 400 m, relativă de 240 m şi o lungime totală de 14 m. Intrarea este orientată spre est, având temperatura vaporilor de 52° C.

Este o peşteră caldă, uscată, fosilă. S-au efectuat două sondaje în 1980 - C1 şi C2 (fără material arheologic) şi în 1981 - C3.

În sondajul C1 din 1980 (0,50 x 1,10 x 1 m) s-a constat următoarea situaţie stratigrafică: 0 - 0,20 m steril; 0,20 - 0,40 m strat cultural medieval; 0,40 - 0,50 m strat steril; 0,50 - 0,90 m strat de cultură roman secolele I - II p.Chr., apoi un strat aparţinând culturii Coţofeni. În C3 (1 x 0,95 x 0,45 m) s-a confirmat aceeaşi situaţie.

Materialul recoltat constă din ceramică, pentru epoca romană s-au găsit şi fragmente de cuie din fier.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 260.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 435 - 436.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2146 / 2.

Peştera Cumont

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Mehedinţi, carstul din versantul stâng al Cernei, în aval de ogaşul „Roşeţu".

Peştera este menţionată de către F. Cumont, la sfârşitul secolului al XIX-lea, ca având în ea un relief mithriac din epoca romană (închinat zeului Mithras). Cercetările din secolul XX nu au reuşit să identifice relieful.

Datare: epoca romană.

1. F. Cumont, *Textes et monumentes relatifs aux mysteres de Mithras*, I –II, Paris, 1896, p. 421.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 359.

Peştera de sub Şoim

(Şoimului barlang)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Mehedinţi, carstul din versantul stâng al Cernei, în aval de ogaşul „Roşeţu".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, având altitudinea absolută de 550 m şi este în curs de cercetare. Cercetările arheologice de suprafaţă au pus în evidenţă ceramică atipică (probabil preistorică, nedatabilă) şi din secolele XV - XVIII.

Datare: epoca preistorică, epoca medievală , secolele XV - XVIII.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2147 / 2.

2. Petru Rogozea, Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României, Banatica 9, 1987, p. 353, 359.

Peştera Gaura lui Lasconi

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Mehedinţi, carstul din versantul stâng al Cernei, în aval de ogaşul „Roşeţu".

Reprezintă o peşteră naturală, în curs de cercetare, Petru Rogozea afirmând că aici s-au găsit fragmente ceramice atipice în cercetările arheologice de suprafaţă.

Datare: neprecizată.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, 2147, Bucureşti, 1982, p. 4.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359.

www.cimec.ro

Peştera Gaura Ungurului

(Peştera Ungurului)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Suburbia Pecinişca a oraşului Băile Herculane, Muntele Domogled, versantul vestic. Între satul Pecinişca şi Băile Herculane, pe partea vestică a Văii Săliştea, afluent al Cernei. Carstul din Valea Cernei.

Reprezintă o peşteră naturală cu patru intrări, 249 m lungime; prezintă două etaje luminate difuz. Este o peşteră caldă, având 13 °C în iunie, cu altitudinea de 300 m. Peştera a fost cartată. În 1954, C. S. Nicolăescu-Plopşor a efectuat un sondaj în etajul inferior, într-o galerie înfundată. Peste un strat de pietriş se afla un strat de depuneri din epoca bronzului.

În 1900, L. Mehely face primele menţiuni privind fauna. În 1967 se fac studii sistematice de către L. Botoşăneanu, Alexandrina Negrea şi Ştefan Negrea de la Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti. Sondajul efectuat în 1954 ar trebui continuat pentru precizarea culturii materiale.

Datare: epoca bronzului.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 4, 1955, 3 - 4.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti,1982, 2147 / 9.

Peştera Hoţilor

(Gaura cu Apă, Gaura Hoţilor de sub Cogâltan)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Cheile Cernei, Valea cu Apă, Munţii Cernei, în dreptul km. 15, „Vârful Benghii" sau „Cogâltanului". Carstul din Valea Cernei.

Reprezintă o peşteră naturală, locuită de om, având altitudinea absolută de 430 m, relativă de 300 m; prezintă trei intrări. Intrarea principală are înălţimea de 3,50 m, iar lăţimea de 5 m. Intrarea este uscată, ascendentă, fosilă.

Cercetări arheologice de suprafaţă au fost efectuate, între 1980 – 1981, de către R. Petrovszky, Octavian Popescu şi Petru Rogozea. S-au identificat materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni.

Materialele se află la Muzeul din Caransebeş, sub nr. de inv. 11297.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, 1981.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 435.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2144 / 53.

Peştera lui Iorgovan

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei, Valea Cernei, versantul stâng, între Văile Jauna şi Bidini.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om în neolitic. Petru Rogozea nu furnizează alte informaţii.

Peştera este în curs de cercetare.

Datare: neolitic.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359

Peştera Mică din Valea Drăstănicului

(Peştera nr. 2 din Valea Drăstănicului)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei, Valea Cernei, versantul stâng între Văile Jauna şi Bidini, Valea Drăstănicului. Cabana de la km 14.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 352 m,

www.cimec.ro

relativă de 52 m, lungimea totală de 10 m, având o intrare. Petru Rogozea arată că cercetările de suprafaţă atestă materiale arheologice aparţinând culturii Coţofeni.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2144 / 56.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 352, 359.

Peştera nr. 1

(Bobot - din stânga hidrocentralei)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Mehedinţi, carstul din Valea Cernei, versantul stâng (km 9), la baza unui perete stâncos.

Reprezintă o peşteră naturală, locuită de om, cu o singură deschidere, are înălţimea de 25 de m şi lăţimea de 8 m, lungimea totală de 40 m. Peştera este uscată, fosilă, orizontală.

Au fost efectuate cercetări de teren în anii 1980 - 1981. S-au descoperit la suprafaţă materiale ceramice specifice culturii Coţofeni. S-a executat un sondaj de 0,60 x 0,50 x 1,00 m, în dreapta sălii centrale, în urma căruia au apărut fragmente ceramice moderne, între 0,40 şi 0,70 m adâncime, precum şi fragmente ceramice Coţofeni, între 0,70 şi 0,90 m. S-au găsit şi fragmente ceramice aparţinând culturii Baden.

Materialele se găsesc la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, inv. nr. 11652, 11653 şi 11654.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca modernă.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, 1981.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 436

Peştera nr. 3

(Bobot - din stânga hidrocentralei)

Jud. Caraş-Severin, oraşul Băile Herculane.

Localizare: Munţii Mehedinţi, carstul din Valea Cernei, versantul stâng, 35 - 45 de m în aval de Peştera nr. 1, de la baza peretelui stâncos.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu deschiderea orientată spre nord-est, înaltă de 6 m şi lată de 5 m, de formă triunghiulară. Lungimea totală este 70 m. Este o peşteră caldă, fosilă.

Materialele recoltate se găsesc în Expoziţia Arheologică Tibiscum, din Caransebeş, inv. nr. 11.651.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca modernă.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, 1981.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 437.

Peştera Oilor

(Valea Drăstănicului)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei, Valea Cernei versantul stâng, între Văile Jauna şi Bidini, Valea Drăstănicului. Cabana de la Km 14.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, având altitudinea absolută de 350 m, relativă de 30 m şi lungimea totală de 57 m. Are o singură intrare. Peştera a fost cercetată de profesorul S. Petrescu, care cedează materialele găsite lui Petru Rogozea, care precizează că ele aparţin neoliticului, eneoliticului, perioadei de tranziţie la epoca bronzului şi epocii bronzului.

Datare: neolitic, eneolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

www.cimec.ro

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, p. 63, 2144.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 352, 359.

Peştera Piatra Băniţii

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei (Culmea Mehadiei), Valea Cernei, versantul drept, între Valea Bidini şi Valea Slătinic.

Reprezintă o peşteră naturală locuită probabil scurtă durată, cu lungimea totală 19 m, având o singură intrare. Petru Rogozea afirmă că în această peşteră s-au găsit fragmente ceramice atipice, care nu pot fi atribuite unei anumite perioade sau culturi.

Datare: neprecizată.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2146 / 9.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359.

Peştera Mare din Şoronişte

(Peştera de la Şoronişte, Gaura Dracului, Peştera de sub Şoronişte, Peştera din Domogled, Peştera Tatarczi, Tatarczibarlang, Mehadiaibarlang, Tatarczihöhle)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Suburbia Pecinişca a oraşului Băile Herculane, Muntele Domogled - peretele vestic, pe malul stâng al Cernei. Între Pecinişca (suburbie a oraşului Băile Herculane) şi Băile Herculane. Carstul din culoarul mijlociu al Cernei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Se compune dintr-o galerie superioară, din care coboară trei puţuri ce duc spre o sală zisă „cu prăbuşituri"; altitudinea absolută este de 750 m, relativă de 600 m, iar lungimea de 153 m. La 30 de m, în puţul nr. 1, în sala „cu prăbuşituri", se află depuneri medievale şi faună fosilă, identificate de echipa de cercetare condusă de C.S. Nicolăescu-Plopşor în 1954. Peştera a fost cercetată încă din 1862 de către Fridwalski şi alţii. La gura puţului nr. 2 a fost instalat un scripete pentru coborâre. Peştera a fost bântuită de căutătorii de comori. În 1962 a fost studiată de către o echipă de la Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti. Explorarea integrală şi completarea cartării a fost făcută în 1977 de o echipă a Clubului de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti, condusă de Ică Giurgiu.

Datare: epoca medievală.

C.S. Nicolăescu-Plopşor, Şantierul arheologic Cerna-Olt, SCIV 4, 1955, 3-4.

L. Botoşăneanu, A. Negrea, Ştefan Negrea, Grottes de Banat explorées de 1960 - 1962, CNRS, Paris,1967.

Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, Peşteri din România, Bucureşti, 1976.

Ică Giurgiu, Peştera Mare de la Şoronişte, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 5, 1977 - 1978.

Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 2147 / 6.

Grota nr. 1 din Dealul Colţani

Jud. Caraş-Severin, sat Colţan, desfinţat, înglobat în oraşul Bocşa.

Localizare: Munţii Dognecea, carstul din Valea Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 197 m, relativă de 23 m, iar lungimea totală de 5,5 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menţionează prezenţa fragmentelor ceramice aparţinând culturii Coţofeni şi altor culturi contemporane. Peştera este afectată de lucrările carierei aflată aici.

Datare: eneolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2551 / 9.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351 - 360.

www.cimec.ro

Grota nr. 2 din Dealul Colţani

Jud. Caraş-Severin, sat Colţan, desfinţat, înglobat în oraşul Bocşa.

Localizare: Munţii Dognecea, carstul din Valea Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 197 m, relativă de 23 m, şi lungimea totală de 7 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menţionează prezenţa în peşteră a dovezilor de locuire din eneolitic, fără a se preciza cultura, cât şi din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. Peştera este afectată de lucrările din cariera de piatră.

Datare: eneolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2251 / 10.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351 - 350.

Grota nr. 3 din Dealul Colţani

Jud. Caraş-Severin, sat Colţan, desfinţat, înglobat în oraşul Bocşa.

Localizare: Munţii Dognecea, carstul din Valea Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 200 m, relativă de 25 m, lungimea totală de 5 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menţionează fragmente ceramice din eneolitic şi din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. Peştera este afectată de lucrările din cariera de calcar.

Datare: eneolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2251 / 11.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 350, 351.

Peştera Stârnic

(Gaura Puşcata)

Jud. Caraş-Severin, municipiul Reşiţa.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din bazinul Domanului, la est de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 370 m, relativă de 130 m, având lungimea maximă de 780 m, cu o singură deschidere. În 1961, cu ocazia unei periegheze, printre piesele provenite din punctul fosilifer din peşteră s-a găsit un străpungător de os (informaţia provine de la descoperitorul B. Jungbert).

Datare: epoca preistorică.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2422 / 14.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 387.

Peştera Cerbului

(Szarvaşbarlang)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, versantul drept al Cheilor Caraşului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură intrare, având altitudinea absolută de 504 m, relativă de 115 m şi lungimea totală de 223 m. Cercetări au fost efectuate, între 1936 – 1939, de Ernö Bologh (Cluj), care a descoperit faună de peşteră cu *Ursus spelaeus* şi câteva piese din cuarţit care ar putea fi unelte aparţinând paleoliticului cuarţitic.

Datare: paleolitic.

1. Florea Mogoşanu, *Date cu privire la paleoliticul din judeţul Caraş-Severin*, Banatica 2, 1973, p. 13.

2. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 365.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 178 - 179.

www.cimec.ro

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 1.

Peştera Cuptoru Porcului

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept, în apropierea Peşterii cu Oase.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 425 m, lungimea totală de 260 m, având două deschideri, cea principală orientată spre sud. Peştera este caldă, uscată, fosilă. Cercetări arheologice de suprafaţă, făcute de R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea au fost făcute între 1978 şi 1981. În 1981 a fost identificată la intrare şi în galeria din stânga intrării, ceramică aparţinând culturii Coţofeni şi medievală, secolele XIV - XV.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România* , Bucureşti, 1976.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 430 - 431.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 8.

Peştera de sub peştera de după Cârşa

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din versantul stâng al Văii Caraşului şi Platoului Socolovăţ, în stânga cursului râului, sub Peştera de după Cârşa, prima peşteră la intrarea dinspre sat.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Peştera este uscată, cu o singură intrare, având altitudinea absolută de 225 m, relativă 32 m, iar lungimea totală de 736 m. În 1974, Ştefan Cadariu şi R. Petrovszky, au efectuat un sondaj în apropiere de peretele stâng, la intrare. Au fost găsite câteva fragmente ceramice cu buza faţetată, aparţinând unei străchini din prima epocă a fierului - Hallstatt.

Datare: Hallstatt.

1. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 369.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 178 - 179.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238 / 5.

Peştera Fugarilor

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Banatului, carstul din Cheile Caraşului, versantul stâng, pe partea dreaptă a unei „cârşii".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, având altitudinea absolută de 460 m, relativă de 160 m, iar lungimea totală de 243 m. Prezintă o singură deschidere orientată spre est-sud-est, înaltă de 8 m, cu o lăţime de 8 m, în formă de cuptor. Peştera este fosilă, uscată, caldă, uşor ascendentă. Cercetări de teren au fost efectuate de către R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea între 1980 - 1981. S-au recoltat materiale ceramice preistorice, de culoarea cărămizii, medievale.

Datare: epoca preistorică, epoca medievală.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 432.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238 / 25.

Peştera Liliecilor

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din versantul drept al Cheilor Caraşului, pe partea de vest al înălţimii

www.cimec.ro

„Fac", partea dreaptă a râului Caraş, la 1 km de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere, având altitudinea absolută de 226 m, relativă de 15 m, iar lungimea totală de 640 m. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate, în 1974, de către Ştefan Cadariu şi R. Petrovszky. Depozitul arheologic a fost spălat recent de apele de infiltraţie, în cea mai mare parte. La suprafaţă s-au găsit numeroase fragmente ceramice datând din neolitic, epoca bronzului, prima epocă a fierului - Hallstatt, fără a se indica cultura din care fac parte, şi din epoca medievală timpurie sau târzie. Materialul se află la Muzeul Banatului Montan din Reşiţa.

Datare: neolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală timpurie şi târzie.

1. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 368.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 178 - 179.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 20.

Peştera Mărghitaş

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Banatului, carstul din Valea Caraşului, Valea Buhuiului, versantul stâng, la 2,5 km de lacul Mărghitaş.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 570 m şi lungimea totală de 115 m, cu intrarea orientată spre vest-sud-vest, cu înălţimea şi lăţimea de 5 m. Peşteră este caldă, umedă, fără curenţi, fără depozit stratigrafic consistent. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate în 1980 de către Petru Rogozea, R. Petrovszky, Octavian Popescu. S-a găsit ceramică Coţofeni, ornamentată cu linii incizate oblic.

Materialele se află la Muzeul de Istorie Caransebeş, sub inventar nr. 11.295.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. L. Botoşăneanu, A. Negrea, Ştefan Negrea, *Grottes du Banat explorées de 1960 à 1962*, CNRS, Paris, 1967, p. 27 - 226.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 433.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2237 / 8.

Peştera Popovăţ

(Peştera Megiureca, Peştera Popovac)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din versantul drept al Cheilor Caraşului, la vest de Muntele Popovăţ.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură intrare, având altitudinea absolută de 421 m, relativă de 45 m, iar lungimea totală de 112 m. Cercetările au fost făcute de Erno Bologh, între anii 1936 - 1939, de O. Răuţ, între anii 1958 – 1960, şi apoi de Gheorghe Lazarovici. În Muzeul Banatului Montan din Reşiţa se află faună cu *Ursus spelaeus*, considerată de descoperitori ca aparţinând paleoliticului. Se impune continuarea cercetării pentru stabilirea stratigrafiei.

Datare: paleolitic.

1. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica III, 1975.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 178 - 179.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 2.

Peştera Vraska

(Vraşkina Pecina, Peştera Vracina)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Caraşova.

www.cimec.ro

Localizare: Munţii Banatului, carstul din Cheile Caraşului, versantul stâng al văii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 224 m, relativă de 40 m, lungimea totală de 65 m. Are o singură intrare în formă de cuptor, orientată nord - nord-est, înălţimea de 2 m, lăţimea de 2,70 m. Peştera este caldă, fosilă, umedă parţial. Un sondaj arheologic a fost efectuat în 1981 de către R. Petrovszky, Octavian Popescu, P .Rogozea. Într-o casetă de 1 x 0,60 x 0,40 m au fost găsite piese din silex (gratoar) din paleoliticul superior, ceramică aparţinând culturii Coţofeni şi medievală târzie. Materialele se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş, sub inventar nr.11633, 11634.

Datare: paleolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală târzie.

1. Ştefan Negrea, A. Negrea, V. Sencu, L. Botoşăneanu, *Grottes du Banat (Roumanie) explorées en 1963*, International Journal of Speology 1, 1965, 4, p. 397 - 440.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 432.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238 / 10.

Peştera Vârful Înalt

(Peştera Cernavârfu)

Jud. Caraş-Severin, sat Cerna-Vârf, comuna Domaşnea.

Localizare: Podişul Mehedinţi, calcarele dintre Valea Lucina şi pârâul Bălţii, „Piatra Erişorii", în apropiere de poştă şi de gara C.F.R.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură intrare, şi o lungime totală de 82 m. Materialele au ajuns în Muzeul Regiunii Porţile de Fier din Drobeta-Turnu Severin în împrejurări puţin cunoscute. Fragmentele ceramice se află în Muzeul Regiunii Porţile de Fier din Drobeta-Turnu Severin, număr inv. 2097 - 2101.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Dumitru Berciu, *Catalogul Muzeului arheologic din Turnu Severin*, Materiale 1, 1953, p. 590, 649.

2. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 372.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2133 / 11 sau 12.

Peştera Elena

(Peştera de la Trei Cleanţuri)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Ciclova Montană.

Localizare: Munţii Aninei, Valea Caraşului, bazinul afluentului Ciclova, Muntele Rol, la sud-est de Oravita.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea medie de 350 m, lungimea totală de 92 m, având o singură intrare. Cercetările arheologice se datorează unor cercetători amatori care au sesizat Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş. Muzeul a organizat investigarea peşterilor de către specialişti. Au rezultat fragmente ce-ramice aparţinând unor vase dacice şi medievale târzii, din secolul al XVIII-lea. Materialul provenit de aici este nepublicat şi se află în Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş.

Datare: epoca preistorică, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 213 - 214.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2234 / 6.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peştera Lenuţa

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Ciclova Montană.

Localizare: Munţii Aninei, Valea Caraşului, bazinul afluentului Ciclova, Muntele Rol, la sud-est de Oravita.

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea medie de 350 m şi lungimea totală de 105 m, având două intrări. Peştera este în curs de cercetare. În investigaţiile de suprafaţă au fost identificate materiale ceramice preistorice, dacice şi din secolul al XVIII-lea, ce se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş.

Datare: epoca preistorică, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 213 - 214.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2234 / 7.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peştera Bobot

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Cornereva.

Localizare: Munţii Almaşului, carstul din Valea Bela Reca.

Reprezintă o peşteră naturală locuită ocazional de om. Din cercetările de suprafaţă ce au fost efectuate au rezultat materiale aparţinând perioadei de tranziţie la epoca bronzului. Cercetările, sub supravegherea muzeelor din Reşiţa şi Caransebeş, sunt în curs de desfăşurare.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 355 - 361.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2144 / 2.

Peştera din Dealul Ierişorii

(Peştera Cornereva)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Cornereva.

Localizare: Munţii Almaşului, carstul din Valea Bela Reca.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om. Sunt lucrări în curs de desfăşurare ale specialiştilor din muzeele din Reşiţa şi Caransebeş, care au găsit cu ocazia cercetărilor de suprafaţă materiale ceramice din perioada de tranziţie la epoca bronzului.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 355 - 361.

Peştera Nr. 1

(Peştera Mare din Dealul Secaia)

Jud. Caraş-Severin, sat Feneş, comuna Armeniş.

Localizare: Munţii Ţarcului, Valea Timişului, carstul din bazinul Râul Alb, Valea Deavoia.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu lungimea de 103 m şi o singură deschidere. Petru Rogozea a identificat în această peşteră dovezi de locuire din perioada de tranziţie la epoca bronzului - cultura Coţofeni şi din secolul al XVIII-lea.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2260 / 1.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peştera cu Apă din Cheile Gârliştei

Jud. Caraş-Severin, sat Gârlişte, comuna Gărâna.

Localizare: Munţii Aninei, bazinul Bârzavei, carstul din Valea Gârliştei, versantul drept, Dealul Gornica, la 2,5 km de Izvorul Periş.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 320 m, relativă de 18 m, cu lungimea totală de 930 m, ascendentă, subfosilă. Prezintă o deschidere mare, ogivală, cu o galerie

www.cimec.ro

luminată, înaltă de 9 m, caldă (11,2 - 11,8 °C). Cercetările arheologice au identificat materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni, din perioada de tranziţie la epoca bronzului. Cercetările sunt în curs de desfăşurare.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 203 - 205, fig. 78.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2236 / 5.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 354, 361.

Peştera Gaura lui Ecab - Galaţi

Jud. Caraş-Severin, sat Gârlişte, comuna Gârâna.

Localizare: Munţii Aninei, bazinul Bârzavei, carstul din Valea Gârliştei, pârâul Aninei, versantul drept, Dealul Gornia.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 372 m, relativă de 40 m, cu lungimea totală de 258 m, având trei deschideri.

Din cercetările de teren efectuate rezultă că în interiorul ei s-au găsit materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni, din perioada de tranziţie la epoca bronzului, primei epoci a fierului - Hallstatt timpuriu A - B şi epocii dacice.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt timpuriu, La Tène dacic.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 202.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2236 / 4.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peştera Păzărişte

Jud. Caraş-Severin, sat Gornea, comuna Sichieviţa.

Localizare: Carstul din Valea Dunării, din zona Porţile de Fier, Valea Cameniţa, versantul stâng; în partea de nord a Dealului Păzăreşti, la intersecţia şoselei Moldova Veche – Orşova, cu drumul ce vine de la Gornea.

Cu ocazia săpăturilor efectuate între 1969 - 1970, pe terasa „Păzărişte", s-a verificat şi s-au făcut investigaţii asupra carierei de calcar, din partea de nord a terasei. Din discuţiile cu bătrânii satului rezultă că aici a existat o peşteră care a fost distrusă de carieră. În interiorul său erau oase de animale, cremene şi cioburi. Pe terasă s-au găsit dovezi de locuire din paleoliticul superior, epoca bronzului, epoca medievală. Peştera a fost distrusă de cariera de piatră în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX.

Datare: paleolitic, epoca bronzului, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ, *Cercetări de teren efectuate în perioada 1969 - 1973*, Bucureşti, [în manuscris].

2. Vasile Boroneanţ, *Paleoliticul superior şi epipaleoliticul în zona Porţilor de Fier*, Teză de doctorat, Bucureşti, 1982.

Peştera cu Oase

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept, sectorul Comarnic - Ţolosu.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 450 m, relativă 90 m, cu lungimea totală de 28 m şi o singură intrare. Din cercetările efectuate de Petru Rogozea, a reieşit că în interiorul său au fost identificate materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni din perioada de tranziţie la epoca bronzului, Hallstatt-ului A - B şi din secolele XV - XVIII, precum şi fosile cu *Ursus spelaeus*.

www.cimec.ro

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, 1976, Bucureşti, p. 179 - 180.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 10.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351, 359.

Peştera cu Puţ

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept, sectorul Comarnic-Ţolosu.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea de 450 m, relativă de 90 m, lungimea totală de 68 m. Prin cercetările de suprafaţă, efectuate de către Petru Rogozea, au fost identificate materiale ceramice din epoca medievală timpurie şi din secolele XV - XVIII, precum şi faună fosilă.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 179 - 180.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 23.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 251 - 259.

Peştera Cuptorul Ciumei

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept, sectorul Comarnic - Ţolosu.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea absolută de 370 m, relativă de 50 m, cu lungimea totală de 170 m, având trei intrări. În cercetările arheologice de suprafaţă au fost identificate materiale ceramice din secolele XV - XVIII şi faună fosilă.

Datare: epoca medievală târzie.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 179 - 180.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351, 359.

Peştera de sub Pietrele Albe

(Piatra Albă, Peştera K).

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domenului, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept, sectorul Comarnic - Ţolosu.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu lungime totală de 19 m. Peştera a fost menţionată de către Márton Roska, în repertoriul din 1942. Arheologii nu au identificat peştera cu cea menţionată de Márton Roska. În schimb, unii dintre speologi au cercetat-o. Totuşi, prezumtiv, peştera ar putea fi identificată cu cea menţionată de Márton Roska şi are urme de locuire, cu ceramică nedatabilă ca epocă.

Datare: nedefinită.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 120, 316, nr.73, fig.1.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1967, p. 179 - 180.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 347, 351, 359.

Peştera Hotel Grota

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din versantul stâng al Cheilor Caraşului, şipotul Socolovăţ, Dealul Jabălul Mare.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 258 m, relativă de 16 m, lungimea totală de 27,7 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menţionează în ea prezenţa ceramicii din secolele XV - XVIII.

Datare: epoca medievală.

www.cimec.ro

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238 / 22.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 350, 358.

Peştera Omului

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 60 m, având lungimea totală de 152 m, cu trei intrări. Din cercetările de teren efectuate rezultă că în peşteră au fost găsite fragmente ceramice aparţinând culturii Coţofeni din perioada de tranziţie la epoca bronzului, dacice - La Tène şi din secolele XV - XVIII.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 28.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987.

Peştera Racoviţă

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept, în faţa peşterii Socolovăţ, 600 m de confluenţa Cheilor Comarnicului cu Caraşul.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 345 m, relativă de 10 m, lungimea totală de 350 m, având două intrări orientate spre vest, una sub formă de cuptor şi a doua triunghiulară (7,50 m diferenţă între ele). Până în 1963 - 1966 peştera nu avea nume. Din cauza accesului greu a primit denumirea după numele fondatorului biospeologiei, Emil Racoviţă. Cercetări arheologice au fost efectuate de R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, între 1980 - 1981. În galeria principală au fost identificate materiale ceramice din epoca dacică (un vas întreg) şi medievală - secolele XVII - XVIII. Se impun cercetări arheologice prin săpături. Materialul arheologic se află în Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimen-tului de Graniţă din Caransebeş, sub inv. 11293.

Datare: La Tène dacic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, fig. 70.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 430.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 4.

Peştera Ţapului

Jud. Caraş-Severin, sat Iabalcea, comuna Caraşova.

Localizare: Munţii Domanului, carstul din Cheile Caraşului, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 60 m, lungimea totală de 231 m, având două intrări. A fost cercetată de O. Kadic înainte de primul război mondial, de R. Petrovszky, Ştefan Cadariu, Gheorghe Lazarovici, Florin Medeleţ, după 1980. Fauna este fosilă cu *Ursus spelaeus*, dar şi recentă. Materialul arheologic găsit confirmă existenţa unor locuiri din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni, şi din epoca dacică, unde unele elemente de structură antropică pot susţine existenţa în peşteră a unui sanctuar dacic. Peştera a fost locuită şi în secolele XV - XVIII. Florin Medeleţ şi Petru Rogozea sunt de părere că în Peştera Ţapului există un sanctuar închinat lui Zalmolxis.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, La Tène dacic, epoca medievală.

1. O. Kadic, *Barlangi, Kozlemenyek*, 1917, p. 107 - 111.

2. Petre Roman, *Cultura Coţofeni în România*, Bucureşti, 1976, p. 85.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2240 / 27.

www.cimec.ro

4. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 350.

Peştera 2143/a

(Peştera Oilor de la Bobot)

Jud. Caraş-Severin, sat Ineleţ, comuna Cornereva.

Localizare: Munţii Cernei, carstul din Valea Cernei, Cheile Bobotului, 150 - 200 m de km 17 spre Godeanu, 26 km faţă de Băile Herculane.

Peştera este prăbuşită parţial, cu două intrări: una orientată spre est şi alta spre nord-vest. În 1980, în stânga intrării din est, s-a făcut un sondaj cu mărimea 0,50 x 0,60 x 0,40 m, de către R. Petrovszky, Octavian Popescu şi Petru Rogozea. S-au găsit materiale ceramice moderne şi un silex din paleoliticul superior (posibil). Se impune cercetarea în continuare. Mate-rialele se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, sub inventar nr. 11707.

Datare: paleolitic superior, epoca modernă.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2143 / 2.

Peştera La Găuri

Jud. Caraş-Severin, sat Ineleţ, comuna Cornereva.

Localizare: Munţii Cernei, carstul din Valea Cernei, Valea „La comandă". Grota superioară.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere, înaltă de 10 m, lată de 7 m, având lungimea galeriei principale de 16 m. Peştera este caldă, uscată, fosilă. Cercetările de suprafaţă au fost efectuate, între 1980 – 1981, de către R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea. Au fost găsite materiale ceramice Coţofeni şi Vučedol. Materialele se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, sub inventar nr. 11280.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 434.

Peştera nr. 61, Peştera de la Colibituri

(Peştera de la Steiul Roşu)

Jud. Caraş-Severin, sat Ineleţ, comuna Cornereva.

Localizare: Munţii Cernei, carstul din Valea Cernei, zona Ineleţ. Confluenţa pârâului Iuta cu Cerna. În amonte de km 21, versantul stâng al pârâului Iuta.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 453 m (după o versiune), 340 m (după alta), relativă de 108 m, faţă de râul Cerna. Intrarea se află spre sud, cu înălţimea de 4 m, lăţimea de 8 m, lungimea totală de 80 m. Peştera este orizontală, caldă, fosilă, uscată. Cercetările de suprafaţă au fost efectuate în 1980 de R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, care au constatat existenţa unui strat de cultură, chiar la intrarea în galeria din stânga, unde s-au observat trei vetre de foc, multe fragmente ceramice specifice culturii Coţofeni. Se impune efectuarea unor sondaje sau săpături arheologice. Materialele se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş, sub inventar nr. 11291.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. S. Avram, D. Dancău, E. Şerban, *Cercetări speologice în bazinul Cernei*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 3, 1964, p. 131 - 139.

2. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 433 - 434.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2144 / 12.

www.cimec.ro

Peştera din Dealul Colţan

Jud. Caraş-Severin, sat înglobat în oraşul Bocşa.

Localizare: Munţii Dognecei, carstul din bazinul Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 250 m, relativă de 74 m, lungimea totală de 12 m. Peştera este uscată, fosilă, inaccesibilă din cauza blocajului produs de prăbuşiri. Începând din 1890, I. Halavats, B. Milleker, Márton Roska, Gheorghe Lazarovici au semnalat existenţa în peşteră a unei locuiri din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni, contemporană cu locuirea din Grota nr. 2 din Dealul Colţan. Peştera este blocată de prăbuşirile produse de exploziile din cariera de piatră din apropiere.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. Halavats, *Az nemet bogsoni oskori Telepekrol*, AÉ 52.

2. K. Erdelyi, *Wegweiser*, Timişoara, 1895, p. 550.

3. Petre Roman, *Cultura Coţofeni în România*, Bucureşti, 1976, p. 80.

4. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 438.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2251 / 1.

Peştera Vălee

(Peştera Vălae)

Jud. Caraş-Severin, sat Lăpuşnicul Mare, comuna Lăpuşnicul Mare.

Localizare: Munţii Aninei, Valea Nerei, carstul din bazinul Miniş, Văile Lăpuşnic, platoul Poiana Roşchiilor, Poiana Vălae lângă Izvorul Vălău, sub abruptul calcaros.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 730 m, lungimea de 177 m şi o intrare ogivală, înaltă de 6 m, care duce într-o galerie cotită, cu diverticole. Are depozite argiloase în Sala Roşie şi în Galeria X. Peştera a fost cercetată de L. Boto-şăneanu, A. Negrea şi Ştefan Negrea în 1960. A fost sondată de căutătorii de comori. Cercetări arheologice nu s-au făcut decât de arheologii amatori. Arheologul amator D. Bărboni, din Oţelul Roşu, a predat Muzeului Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, fragmente ceramice preistorice puţin tipice, faună cu *Ursus spelaeus*. Peştera are zgârieturi de *Ursus spelaeus* pe pereţi. Din tradiţia orală, datorită poziţiei şi caracterului ascuns, se spune că peştera a servit ca adăpost haiducilor bănăţeni şi partizanilor după al II-lea război mondial. Este greu de găsit şi greu accesibilă din cauza tavanului foarte jos (se merge jumătate de oră târâş).

Datare: epoca preistorică.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 225 - 226.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2232 / 1.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peştera de sub stânca Liubcovei

Jud. Caraş-Severin, sat Liubcova, comuna Berzeasca.

Localizare: Carstul din zona Porţile de Fier, sub „Stânca Liubcovei".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate de Marian Gumă, care a găsit materiale ceramice din epoca bronzului şi din a doua epocă a fierului. Cercetările au fost mai ample şi sunt în curs de desfăşurare. Peştera a fost distrusă de cariera ce funcţiona la capătul stâncii.

Datare: epoca bronzului, La Tène.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 374 - 362.

2. Informaţie Marian Gumă - Muzeul Banatului Montan din Reşiţa.

www.cimec.ro

Peştera Gaura Haiducească,

(Gaura Turcească)

Jud. Caraş-Severin, sat Padina Matei, comuna Gârnic.

Localizare: Munţii Locvei, carstul din Valea Boşneagului - Valea Mare, în marginea satului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 540 m, având o singură deschidere monumentală – înălţimea de 20 m, lărgimea de 20 m - care duce într-o sală mare, de 100 m lungime, 60 m lăţime, 25 m înălţime; lungimea totală a peşterii este de 372 m. Peştera este caldă, temperatura medie anuală este de 9,5 °C. În galeria largă, spre intrare, Vasile Boroneanţ şi Petru Rogozea au descoperit fragmente ceramice neolitice.

Datare: neolitic.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 339 - 348.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2223 / 1.

Peştera (Gaura) Chindiei I

(Gaura Mare de pe Rolul Chindiei)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Rolul Chindiei, versantul Dunării, între Moldova Veche şi Liborajdea, 6 km aval de localitate, 7 m sub ea se află Gaura Chindiei II. Carstul din zona Porţile de Fier.

Reprezintă o peşteră naturală, ascendentă, compusă dintr-o singură galerie de 24 x 14 x 7 m, cu altitudinea relativă de 87 m. În fund, se găseşte un diverticul, activ iarna, iar lateral, două deschideri ce conduc probabil spre un etaj fosil. În 1972, s-au efectuat săpături arheologice (S I - III), din care a rezultat următoarea succesiune cultural -stratigrafică:

1. pe stâncă, strat steril arheologic;
2. strat din prima epocă a fierului, care înglobează vetre de foc;
3. strat de epocă recentă, care în-globează vetre de foc, probabil medievale şi contemporane. Materialele arheologice găsite aparţineau epocilor dacică şi medievală, fără a se putea face observaţia că aparţin stratigrafic la două epoci diferite;
4. un strat recent de dejecţii de capre şi vaci, cenuşă şi cărbune, fragmente ceramice contemporane.

Peştera este lipsită de concreţiuni şi a fost cartată. Accesul spre peşteră a fost distrus de lucrările unei cariere de piatră aflate aici. Peştera a servit şi mai serveşte ca adăpost pentru oi şi capre. Prezintă importanţă etnografică şi arheologică.

Datare: Hallstatt, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ, *Arta rupestră din Peştera Gaura Chindiei, comuna Pescari (jud. Caraş-Severin)*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1977.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

3. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice în unele peşteri din defileul Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 140 - 182.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2222 / 1.

Peştera (Gaura) Chindiei II

(Gaura Mică de pe Rolul Chindiei)

Jud. Caraş-Severin, sat Coronini, comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Rolul Chindiei, versantul Dunării, între Moldova Veche şi Liborajdea, 6 km aval de localitate. Carstul din zona Porţile de Fier.

Reprezintă o peşteră naturală, compusă dintr-o galerie şi două diverticule, dintre care cel din vest activ, din care se scurge un firicel de apă. Deschiderea intrării este de 2,70 x 1,75 m, lungimea de 19 m, lăţimea maximă de 8 m, suprafaţa de 60 m^2, altitudinea relativă de 80 m. Prezintă formaţiuni calcaroase pe peretele de

www.cimec.ro

vest. Săpăturile au fost efectuate între 1973 - 1974 (S I - II). Date stratigrafice:

un strat de argilă roşie cu faună fosilă (*Ursus spelaeus*);

un strat cu multă argilă şi material ceramic din Hallstatt, cultura Basarabi;

la suprafaţă s-au găsit materiale ceramice medievale timpurii.

Pe pereţi şi pe tavan se află reprezentate desene în culoare roşie.

Gaura Chindiei II - Siluete umane şi de păsări, schematizate, palmă umană

Date privind arta rupestră (aproximativ 425 de reprezentări):

- motive realizate cu argilă (ocru) roşie; sursa argilei este chiar în peşteră;
- motive ornamentale în stil naturalist schematizat: şarpe, păsări, soare;
- elemente florale (brăduţi, crini);
- motive geometrice, unghiulare: pătrate (magice), triunghiuri, cercuri etc.;
- semne, simboluri (de oameni, păsări etc.), cruci bizantine;
- impresiuni de mâini şi de degete umane;
- elemente de alfabet chirilic şi latin; un text în chirilică în care este pomenit proorocul Isaia.

Datarea reprezentărilor de artă:

- mezolitic - neolitic;
- epoca metalelor;
- epoca medievală timpurie (secolele X - XI, după text);
- epoca modernă.

Gaura Chindiei II - Reprezentarea Soarelui

Datarea s-a făcut prin analogii şi corespunde cronologic cu datările arheologice.

Peştera este cartată. Accesul spre ea este distrus de o carieră de piatră instalată după descoperire.

Peştera a servit ca staul pentru oi şi capre. A fost închisă cu gard şi poartă din lemn şi, ulterior, de către Vasile Boroneanţ cu gard şi portiţă de fier. A funcţionat ca schit în secolele X - XI. Prezintă importanţă etnografică, arheologică, artistică şi religioasă.

Gaura Chindiei II - Pasăre

www.cimec.ro

Datare: epipaleolitic final - neolitic, Hallstatt, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

2. Vasile Boroneanţ, *Arta rupestră din Peştera Gaura Chindiei, comuna Pescari (jud. Caraş-Severin)*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1977.

3. Vasile Boroneanţ, *Felsmalerein vom "Eisennen Tor", (S.R. Rumänien)*, Das Altertum 23, 1977, p. 3.

4. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice în unele peşteri din defileul Porţilor de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 140 - 182.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2222 / 2.

Peştera Gaura cu Muscă

(Peştera cu muşte, Peştera Coronini, Kolumbacsibarlang, Fligenhöle, Grotte de Golubatz)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: „Cleanţu Mare", versantul Dunării, între Moldova Veche şi Liborajdea, în aval de „Stânca Babacai". În faţă are un izvor cu apă de băut. Carstul din zona Porţile de Fier.

Se compune din două galerii:

1. galeria uscată (etajul superior al peşterii) de 42 m lungime, cu o fereastră naturală;
2. galeria cu apă (umedă - etajul inferior) cu o lungime de peste 3 km, prin care curge un pârâu subteran cu debit variabil.

În interiorul său se află galerii mai mici. La ieşire, există o inflorescenţă de tufuri calcaroase. Galeria uscată a fost fortificată în timpul războaielor turco-austriece. Fortificaţia a fost refăcută în mai multe rânduri în secolele XV - XIX. Altitudinea absolută este de 92 m, cea relativă de 28 m.

Importanţă folclorică: în ea sălăşluia balaurul cu mai multe capete ucis de Ion Iorgovan, cu un mai de cărpiniţă. Din sângele balaurului a apărut musca columbacă (*Simulium columbacensis*), care ucidea vitele.

Importanţă istorică: din fortificaţie se putea supraveghea circulaţia navelor şi ambarcaţiunilor de pe Dunăre. Vis-à-vis, pe malul sârbesc, se află cetatea de la Golubac (Golubacz), iar la 3 km în amonte cetatea de la Coronini (Pescari).

Importanţă arheologică: săpături efectuate de Muzeul Banatului din Timişoara, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier". Zidurile din secolele XV - XVI şi XVIII - XIX se mai observă şi acum în galeria uscată. Cercetările întreprinse atestă şi urme de locuire mai vechi - din Hallstatt - dar nu se mai găseşte nimic *in situ*, în nici una din cele două galerii.

Prezintă importanţă istorică, arheologică, militară şi etno-folclorică.

Apare în gravuri din secolele XVII - XIX.

Datare: Hallstatt, epoca medievală.

1. Aloysio Ferdinand de Marsigli, *La déscription du Danube*, Haga, 1740.

2. ***, *Donau Album. Malerische Reise vom Regensburg bis Sulina*, A. Hartleben Verlag, Wien, Pest, Leipzig.

3. Alexandru Moisi, *Monografia Clisurii*, Orşova, 1938.

4. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

5. ***, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979.

6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2222 / 3.

Peştera Pădurea Sicleni

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Ramna.

Localizare: Munţii Areniş (Dealurile Areniş), Valea Bârzavei, carstul din Valea Vornic. Pădurea Sicleni.

Reprezintă o peşteră naturală, locuită de om în neolitic, cercetată de B. Milleker în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea şi preluată de Márton Roska, când a reluat problema peşterilor din Transilvania cu ocazia întocmirii *Repertoriului*.

Datare: neolitic.

1. B. Milleker, *Délmagyaroszag regiseg eteletei* 1, Timişoara, 1897, p. 28, 43.

2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 26.

www.cimec.ro

Peştera Urieşilor

(Butoara Urieşilor)

Jud. Caraş-Severin, sat Remetea Pogănici, comuna Fârliug.

Localizare: Dealurile Ariniş, carstul din Bazinul Pogăniş, afluent al Timişului, Ogaşul Butorii, versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de către om, cu altitudinea absolută de 170 m, relativă de 20 m, lungimea totală de 6 m şi o singură intrare. În această peşteră, Petru Rogozea menţionează descoperirea unui topor de piatră găurit din eneolitic.

Datare: eneolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2260 / 1.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peştera Dubanăţ

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei, Cheile Şuşarei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. În Muzeul Banatului Montan din Reşiţa se află o serie de piese arheologice, ce sunt datate din paleolitic până în evul mediu. Ele provin din această peşteră.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca medievală.

1. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 453 LXIV-capitol special - Sasca Montană.

Peştera Colţul Cătănii

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei, Valea „Gheorghe", versantul stâng.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu deschidere spre est, înălţimea de 3 m, lăţimea de 5 m, altitudinea relativă de 100 m, caldă şi uscată, orizontală şi cu acces dificil. Un sondaj arheologic a fost efectuat de R. Pertovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea. S-a investigat o suprafaţă de 1 x 1 m, până la adâncimea de 0,60 m. Stratigrafie: 0 - 0,10 m - strat recent feudal, cu fragmente ceramice fără alte precizări; 0,10 - 0,35 m - Hallstatt şi cultura Coţofeni; 0,35 - 0,60 m - eneolitic cu resturi de cărbune, ceramică incizată şi pliseuri fine; sub 0,60 m - strat steril şi material clastic. Se impune un sondaj de verificare spre a se vedea dacă nu are şi depuneri mai vechi.

Materialul se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş cu inventar nr. 11.731.

Datare: eneolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 432 - 433.

Peştera Dubova

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei (Rezervaţia Cheile Nerei-Beuşniţa) versantul stâng, „Castanul lui Demian".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu două intrări; altitudinea absolută de 220 m şi relativă de 33 m. Sondaj efectuat de Gheorghe Lazarovici şi Ştefan Cadariu în 1972. S-au găsit fragmente ceramice neolitice din epoca medievală şi modernă. Materialul ceramic este la Muzeul Banatului Montan din Reşiţa.

Datare: neolitic, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

2. Martin Olariu, Ştefan Cadariu, *Peşteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 17.

3. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin, din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 453.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2227 / 14.

www.cimec.ro

Peştera Dubovăţ

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei.

Datare: epipaleolitic, epoca medievală, secolul al XVIII-lea.

1. Informaţii furnizate de Gheorghe Lazarovici, care a făcut cercetările în peşteră.

Peştera Gaura Hicleană

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din Cheile Nerei, versantul drept, în dreapta ogaşului „Văii Rele". Sub „Vârful Ciochii".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om Cercetările de suprafaţă au fost efectuate de specialiştii Muzeului Banatului Montan din Reşiţa, care au scos la iveală materiale ceramice apar-ţinând secolului al XVIII-lea.

Datare: epoca medievală.

1. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin, din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Studii şi comunicări 3, Caransebeş, 1979, p. 250.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2230 / 3.
3. Rogozea, P., *Cercetări arheologice în endocarstul din peşterile din sud - vestul României*, Banatica, 9, 1987, p. 374 - 362.

Peştera Mare de la Găuri

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Locvei, carstul din Cheile Nerei, versantul stâng, în cotul Tulburii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 280 m, lungimea totală de 18 m, având o singură intrare. Cercetările arheologice de teren au fost efectuate de R. Petrovszky, care a recoltat materiale ceramice eneolitice, din secolele II - IV p.Chr. şi medievale din secolele XV - XVIII.

Datare: eneolitic, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Studii şi comunicări 3, Caransebeş, 1979, p. 251 - 252.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2227 / 11.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din peşterile din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 374 - 362.

Peştera Mică de lângă Peştera lui Vât

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Locvei, carstul din versantul stâng al Cheilor Nerei, Valea „Padina Ulmului", 200 m de Valea Seacă.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere, având altitudinea absolută de 250 m, lungimea totală de 15 m. Sondajul arheologic a fost efectuat de Martin Olariu, Ştefan Cădariu, Gheorghe Lazarovici, I. Neamţu, I. Obelştelescu, D. Ţeicu, P. Ţeicu. S-au identificat fragmente ceramice medievale, faună cu *Ursus spelaeus, Felis lynx*.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.
2. Martin Olariu, Ştefan Cadariu, *Peşteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 16 - 17.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2227 / 9.

Peştera Porcariului

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Locvei, carstul din Cheile Nerei, din versantul stâng, Valea „Padina Ulmului", versantul stâng, confluenţa cu „Ogaşul Pescarului".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 240 m, relativă de 50 m, lungimea de 152 m, având intrarea înaltă de 7 m. Fauna

www.cimec.ro

prezintă *Ursus spelaeus*. R. Petrovszky a găsit în 1979 materiale ceramice datând din eneolitic şi din secolele XV - XVIII.

Datare: eneolitic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 232 .
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2227 / 13.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din peşterile din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 347 - 362.

Peştera Rolului

(Adam, Neamţu, Peştera de la Rol, Peştera lui Adam, Duma-Neamţu)

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din versantul drept al Cheilor în „Cârşia Rolului", 300 de metri aval de „Cantonul Demian", pe partea dreaptă a drumului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu două deschideri; având altitudinea maximă de 190 m şi lungimea totală de 32 m. A fost cercetată în 1972, printr-o periegheză, de către Martin Olaru şi Ştefan Cadariu. Au fost găsite în interiorul peşterii fragmente ceramice preistorice, feudale şi moderne. A locuit în ea haiducul Adam Neamţu.

Datare: neolitic, epoca bronzului, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 277.
2. Martin Olariu, Ştefan Cadariu, *Peşteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (sector Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 16.
3. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a.Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 245-247, 453 LXV-capitol special.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2230 / 4.

Peştera lui Vât

(Peştera lui Ţepeneu)

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca Română (actuala denumire este Sasca), comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Locvei, carstul din versantul stâng al Cheilor Nerei, Valea „Padina Ulmului", 200 - 250 m de Valea Seacă.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, are o singură deschidere, având o altitudine absolută de 250 m şi o lungime totală de 36 m. Cercetată printr-un sondaj de către Martin Olariu, Ştefan Cadariu, Gheorghe Lazarovici, I. Neamţu, I. Obelştelescu, D. Ţeicu, P. Ţeicu. S-au identificat fragmente ceramice de epocă medievală, faună cu *Ursus spelaeus, Felis lynx* etc.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 226 - 230.
2. Martin Olariu, Ştefan Cadariu, *Peşteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 16 - 17.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2227 / 8.

Peştera 2 Mai

Jud. Caraş-Severin, sat Socolari, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din Cheile Caraşului, versantul stâng, în dreptul tunelului căii ferate forestiere Reşiţa - Anina (acum scoasă din uz).

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 480 m, relativă 100 m, având o deschidere orientată spre sud-est, cu o înălţime şi lăţime de 5 m şi lungimea totală de 700 m. Peştera este orizontală, caldă, uscată, fosilă. Cercetările de suprafaţă au fost efectuate de R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea între 1980 - 1981, cu această ocazie au fost găsite la suprafaţă materiale ceramice feudale şi moderne, oseminte de *Ursus spelaeus*.

www.cimec.ro

Se impune un sondaj arheologic.

Materialele arheologice se află în Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, sub nr. inv. 11722.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 431.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238 / 30.

Peştera nr. 1 de la Socolovăţ

Jud. Caraş-Severin, sat Socolari, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din Cheile Caraşului, versantul stâng, în apropierea Peşterei Socolovăţ

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 490 m, relativă de 150 m, cu o deschidere orientată spre est, înălţimea de 4 m, lăţimea de 3 m şi lungimea totală de 1814 m; este uscată, caldă, fosilă. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate de R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea; au fost găsite fragmente ceramice, feudale şi moderne. Se impune un sondaj de verificare stratigrafică.

Materialele arheologice se află în Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, sub inv. 11726.

Datare: epoca medievală şi epoca modernă.

1. R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peşteri din judeţul Caraş-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Caransebeş; Banatica 6, 1981, p. 431 - 432.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238 / 26.

Peştera Socolovăţ

(Peştera de la Socolovac)

Jud. Caraş-Severin, sat Socolari, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munţii Aninei, carstul din versantul stâng al Cheilor Caraşului şi platoul Socolovăţ, la 1,5 km de Peştera 2 Mai.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Prezintă în faţă un perete înalt de 20 m, cu o singură intrare orientată spre est, înaltă de 5 m, lată de 6 - 8 m, uşor orizontală, uşor umedă, cu altitudinea de 535 m, relativă de 215 m, lungimea totală de 130,5 m. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate de R. Petrovszky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, între 1980 - 1981; cu această ocazie au fost găsite fragmente ceramice feudale şi moderne. Se impune un sondaj arheologic, existând depuneri groase, promiţătoare.

Materialul se află în Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă din Caransebeş, sub inv. 11721.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. I. Szentklára, Krasso., 19 / 197, 197, 18, 19.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România* , Bucureşti, 1976.
3. R. Petrovszky, *Contribuţii la repertoriul arheologic al localităţilor judeţului Caraş-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 455 - nota 197.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2238.

Peştera Someşul Rece

Jud. Cluj, sat - comuna Gilău.

Localizare: Munţii Gilău, carstul din bazinul Someşului Rece, versantul drept, la 2 km de Someşul Rece, 6 km de Gilău, în partea superioară a masivului „Cetate".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 540 m, relativă 100 m, lungimea de la intrare 9 m, apoi se îngustează. Primele săpături în peşteră le-au făcut căutătorii de comori în secolul trecut căutând „Comoara lui Darie". În 1891 ei au găsit două cranii întregi de *Capra ibex*. În acelaşi an, A. Koch începe săpăturile şi găseşte în condiţii stratigrafice nedefinite, oseminte de *Capra ibex, Antilopa, Rupicapra, Bos sp., Canis sp., Canis vulpis, Arctomis bos, Cricetus frumentarius, Arvicola*

www.cimec.ro

terrestris, multe oase de păsări, unele arse, majoritatea sparte intenţionat. În 1914, M. Kormoş determină noi specii descoperite de el şi de E. Orosz, dintre care menţionăm: *Ocotona microtus, Sorex araneus, Equus caballus fossilis, Megaceros giganteus* etc. K. Lambrecht determină specii de păsări: *Tetrao urogallus L, Lagopus mutus Mart, Pyrhocorax pyirhocorax L*, fauna (după Kormos) aminteşte un climat de stepă. A. Koch a găsit o lamă de silex, pe care Henri Breuil o atribuie magdalenianului, o tibie şi un humerus de lup găurite, dovezi ale activităţii deliberate a omului. Materialele postpaleolitice sunt şi ele numeroase. La 80 m de această peşteră a fost găsită o altă peşteră, al cărei depozit a fost în întregime cotrobăit de căutătorii de comori. O săpătură făcută cu mare atenţie ar putea găsi măcar porţiuni mici *in situ* pentru reconstituirea stratigrafiei.

Datare: paleolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3300 / 1.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Muzei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 392.

Peştera Rece

Jud. Cluj, sat Răchitele (Onceasa), comuna Mărgău.

Localizare: Munţii Bihorului, carstul din bazinul Someşului Cald, între platoul Onceasa, Peştera Zmeilor la nord şi Peştera Piatra Altarului.

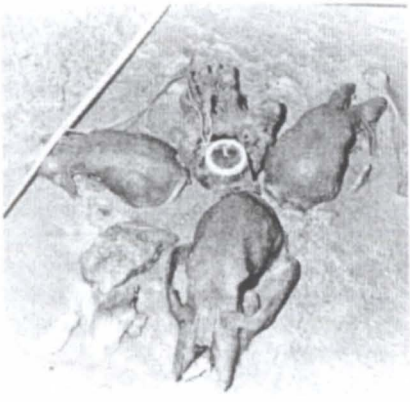

Peştera Rece - Cranii de urs de peşteră atestând cultul ursului în peşteră

Reprezintă o peşteră naturală uscată, care se presupune că a fost locuită de om, cu o singură intrare, având o altitudine relativă de 40 m şi o lungime maximă 70 m. Cercetări speologice, printre care cea din 1987, făcută de Cristian Lascu, Florin Baciu, Alexandru Gligor, Şerban Sârbu descoperă numeroase oase şi cranii de urs de peşteră (*Ursus spelaeus*), dintre care patru sunt dispuse în formă de cruce, aşezate ceafă la ceafă, fapt pus pe seama unui cult al vânătorii ursului de peşteră (musterian - paleolitic mijlociu), acoperite cu un strat de calcit. În urma săpăturilor arheologice au fost constatate următoarele depuneri (groase de 45 cm):

1. la bază - pietriş rulat, suprapus de un nisip cu intercalaţii de calcit apoi de argilă;

2. în partea superioară - un strat de calcit şi oase acoperit de altul cu material clastic;

3. lamele dentare de mamut, considerate ca fiind aduse de *Homo Sapiens neanderthalensis*. Vânarea urşilor era făcută cu ajutorul curselor. Datarea crustei de calcar (în care s-a găsit craniul din suprafaţa III), făcută de Universitatea din Texas, cu UTH, se situează între 85000 - 75000 ani.

Peştera este considerată ca un loc unde se practica un cult al ursului de peşteră, aparţinând religiilor preistorice.

Datare: paleolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3703 / 4.

2. M. Domşa, C. Popa, *New Bear Remains Discoverd in Romanian Caves*, Anuarul Ştiinţific al Societăţii Ardelene de Speologie, Cluj, 1992, p. 2.

3. Cristian Lascu, F. Baciu, M. Gligan, Ş. Sârbu, *Cave Bear Workship in Peştera Rece, Bihor Mountains, Romania*, Theoretical and Applied Karstology 7, 1994, p. 163 - 172.

Peştera (lui) Binder

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept. Spre localitatea Cheia, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări au fost efectuate de E. Orosz, înainte de 1934 şi de Nicolae Vlassa între 1966 - 1972. Din acestea rezultă materiale arheologice care aparţin paleoliticului - cultura musteriană, cu unelte din cuarţit, vetre de foc însoţite de faună fosilă cu *Ursus spelaeus*, neoliticului (eneoliticului) - cultura Cheile Turzii - Lumea Nouă, cultura Petreşti, perioadei de tranziţie la epoca bronzului - cultura Coţofeni, epocii bronzului - cultura Wietenberg şi epocii romane (secolele II - III p.Chr.). În *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* peştera nu are o prezentare completă. Materialele se află la muzeele de istorie din Cluj, Sibiu, Alba Iulia.

Datare: paleolitic, neolitic (eneolitic), perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca romană.

1. E. Orosz-Orvos, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 10.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera Şura Balicii

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul stâng, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră prăbuşită. Cercetări de teren au fost făcute probabil de Nicolae Vlassa. Au fost recoltate materiale dacice de tip La Tène.

Datare: La Tène dacic.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peştera Ascunsă

Jud. Cluj, sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept. Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetările au fost întreprinse de E. Orosz, Nicolae Vlassa, Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, din care au rezultat materiale care aparţin neoliticului - cultura Petreşti, perioadei de tranziţie la epoca bronzului - cultura Coţofeni şi epocii bronzului - cultura Wietenberg.

Materialele se află în colecţiile muzeelor de istorie din Cluj, Sibiu, Alba Iulia. În *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu se află nici un fel de menţiune privind datele principale ale peşterii.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 6.

Peştera Călăştur

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul stâng, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări au fost făcute de E. Orosz, Márton Roska, Nicolae Vlassa. Din acestea rezultă materiale arheologice din paleoliticul mijlociu - musterian, neolitic mijlociu şi târziu, cultura Cheile Turzii - Lumea Nouă, cultura Petreşti, perioada de tranziţie la epoca bronzului - orizontul cu ceramică cu torţi pastilate şi cultura Coţofeni, epoca bronzului - cultura Wietenberg, prima epocă a fierului - Hallstatt C.

Materialele se află în fosta colecţie Orvosz, Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj, Muzeul Naţional al Unirii din Alba Iulia.

www.cimec.ro

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20 .
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3231 / 4 .
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peştera Cetăţeaua Mică

(Peştera Balica Mică, Peştera Mică a lui Balica)

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul stâng. Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări au fost întreprinse de Nicolae Vlassa, între 1966 –1972, iar după aceea de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim etc. Au fost identificate dovezi de locuire aparţinând musterianului - paleolitic mijlociu, culturii Petreşti - neolitic, culturii Coţofeni - perioada de trecere la epoca bronzului, culturii Wietenberg - epoca bronzului şi din secolele XI - XII - epoca medievală timpurie. *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu cuprinde datele principale ale peşterii.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3231 / 3.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peştera cu Coloane

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul stâng, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate de Márton Roska înainte de al II-lea război mondial şi de Nicolae Vlassa între 1966 - 1972. Au fost recoltate materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni, din perioada de trecere la epoca bronzului.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peştera Ficiorilor

Jud. Cluj, sat-comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări au fost efectuate de Nicolae Vlassa între 1966 -1972, de Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim după 1990, de alţi cercetători, speologi şi de arheologi amatori. Au rezultat materiale arheologice aparţinând culturii Cheile Turzii - Lumea Nouă, culturii Petreşti din neolitic, culturii Coţofeni din perioada de tranziţie la epoca bronzului, culturii Wietenberg din epoca bronzului şi din secolele XI - XII, epoca feudală timpurie. *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu prezintă principalele date privind peştera.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 7.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera Hornarilor

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări arheologice de suprafaţă au fost întreprinse de Nicolae Vlassa, între 1966 – 1972, şi de către Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim şi de alţii în ultimul deceniu. S-au găsit dovezi de locuire privind culturile Petreşti din neolitic, Coţofeni, din perioada de tranziţie la epoca bronzului, Wietenberg din epoca bronzului şi din secolele XI - XII epoca medievală timpurie. *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu prezintă principalele informaţii privind peştera.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 8.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera Modoloaie

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetări au fost efectuate de către E. Orosz, Márton Roska, Nicolae Vlassa (1967 - 1972), precum şi de Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim (după 1990). Rezultă materiale care aparţin neoliticului - probabil cultura Petreşti, perioadei de tranziţie la epoca bronzului - cultura Coţofeni şi primei epoci a fierului - sciţi. Materialele se află în colecţiile Muzeului Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj. În *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu este nici un fel de menţiune privind datele principale ale peşterii.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt târziu.

1. E. Orosz-Orvos, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 5.
4. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera Morarilor

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul stâng, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetările au fost efectuate de E. Orosz, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, continuate de Nicolae Vlassa, între 1966 – 1972, şi de către Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim şi alţii după 1990. Din aceste cercetări au rezultat materiale arheologice datând din paleolitic - cultura musteriană, din neolitic - cultura Petreşti, din perioada de tranziţie la epoca bronzului - cultura Coţofeni, din epoca bronzului - cultura Wietenberg, din Hallstatt-ul C şi din La Tène - celţi şi daci şi din epoca medievală timpurie, secolele XI - XII. Materialele se află la muzeele de istorie din Cluj, Turda, Alba Iulia şi Sibiu. În *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu se află nici o menţiune privind datele principale ale peşterii.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, epoca medievală timpurie.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3231 / 2.

Peştera Pitică

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om.

www.cimec.ro

Din cercetările efectuate de Márton Roska în perioada interbelică, de Nicolae Vlassa între 1966 - 1972, de Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim după 1990, au rezultat materiale arheologice aparţinând culturii Petreşti - neolitic mijlociu, culturii Coţofeni - perioada de tranziţie la epoca bronzului şi secolelor XI – XII, medieval timpuriu. *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu cuprinde datele principale ale peşterii.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 1.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera prăbuşită din Dealul Alb

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din sectorul de la nord de Cheile Arieşului, versantul drept al Cheilor Turzii, în perimetrul carierei de alabastru.

Peştera prăbuşită a fost descoperită în 1971, de Nicolae Vlassa. Profilul prăbuşiturii se prezintă ca o pungă de lut pătrunsă într-o fisură a stâncii cu adâncime de 7 şi 9 m, în care se observă două niveluri de umplere din paleolitic. Au fost extrase oase, eventual sparte intenţionat şi trei sau patru vetre de foc. Din vetrele din nivelul inferior şi mijlociu au fost dezvelite trei unelte din cultura de prund. Fauna datează din pleistocenul inferior şi mijlociu şi aparţine lui *Elephas antiquus, Rhinoceros antiquus* şi *Equus stenonius*. Între 1977 - 1978 a efectuat aici săpături B. Jungbert, care presupune că cele două niveluri provin din prăbuşirea succesivă a două adăposturi sub stâncă. Acestea nu sunt mai vechi decât interstadiul Riss-Würm sau stadiul Würm I. În stratul superior s-a găsit un nucleu epuizat din calcedonie (silex), un răzuitor pe lamă din bazalt şi o aşchie de silex. Musterian atipic - stratul inferior nu a furnizat piese din silex, doar arsură şi faună abundentă cu *Rhynoceros antiquitatis, Megaloceros giganteus, Equus germanicus, Hyæna spelæa, Spalax sp., Marmota sp., Pantera sp., Lepus cf. europeus*. Se impun cercetări de verificare a stratigrafiei şi studierea materialului arheologic menţionat.

Datare: paleolitic.

1. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 553.

2. Nicolae Vlassa, *Monografie arheologică a Cheilor Turzii* [în manuscris].

3. B. Jungbert, *Rezultatele săpăturilor arheologice efectuate în Peştera prăbuşită de pe Dealul Alb, Petreştii de Jos* [în manuscris].

Peştera Romboidală

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetările de suprafaţă au fost efectuate de Nicolae Vlassa între 1966 – 1972 şi după aceea de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim şi alţii, care au găsit dovezi de locuire privind musterianul din paleoliticul mijlociu, cultura Petreşti din neolitic, cultura Coţofeni din perioada de trecere la epoca bronzului, cultura Wietenberg din epoca bronzului, Hall-statt-ul C şi epoca romană. *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu conţine datele principale ale peşterii.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca romană.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 12.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera Ruseştilor

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Din cercetările lui E. Orosz de până în 1934, ale lui Nicolae Vlassa dintre 1966 - 1972, Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim şi ale altora, a reieşit că există materiale arheologice ce-au fost atribuite culturii Petreşti - neolitic; Coţofeni - perioada de tranziţie la epoca bronzului; Wietenberg - epoca bronzului. Materialele se află în muzeele de istorie din Cluj, Sibiu, Alba Iulia etc. În *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu există nici o menţionare asupra principalelor date ale peşterii.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, 1879 - 1948, Cluj, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 9.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera Ungurească

(Peştera Caprelor)

Jud. Cluj, sat-comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetările efectuate de E. Orosz, Nicolae Vlassa şi mai nou de Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim au pus în evidenţă materiale arheologice din paleolitic - cultura musteriană, neolitic mijlociu - cultura Petreşti, perioada de trecere la epoca bronzului - ceramică cu torţi pastilate şi cultura Coţofeni, epoca bronzului - cultura Wietenberg, prima epocă a fierului - Hallstatt C (o săgeată scitică de bronz cu trei aripioare), epoca romană şi secolele XI - XII. Materialele se află în colecţiile muzeelor de istorie din Cluj, Turda, Sibiu – Muzeul Naţional Brukenthal.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, epoca romană, epoca medievală timpurie.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20 .
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 11.
4. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj , 1992, p. 103.

Peştera Cetăţeaua Mare

(Peştera Balica Mare)

Jud. Cluj, sat - comuna Petreştii de Jos.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hăşdatelor, versantul drept, între localităţile Petreştii de Jos şi Cheia, Rezervaţia naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Din cercetările lui E. Orosz, Nicolae Vlassa şi a altor specialişti au rezultat materiale arheologice aparţinând paleoliticului - cultura musteriană, neoliticului mijlociu - cultura Cheile Turzii - Lumea Nouă, cultura Petreşti, perioadei de tranziţie la epoca bronzului - orizontul cu ceramică pastilată şi cultura Coţofeni, epocii bronzului - cultura Wietenberg, începutului Evului Mediu etc. În *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România* nu se află nici o menţiune privind datele principale ale peşterii. Materialele se află la muzeele de istorie din Cluj, Alba Iulia, Sibiu.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termeszettudomanyi*, Ertesitö, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3230 / 2.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peştera cu stalactite Gaura Ceazului

(Cspegovar, Csegezilyuk)

www.cimec.ro

Jud. Cluj, sat Pietroasa, comuna Moldovineşti.

Localizare: Munţii Trascăului, versantul sudic al Văii Arieşului.

Reprezintă un depozit compus din seceri şi alte obiecte neprecizate, se presupune că au fost găsite în peşteră. Se impune o investigare nouă din cauza dubiilor ce există asupra provenienţei descoperirilor, fiind socotite că au fost găsite pe teritoriul localităţii Râmetea.

Datare: epoca bronzului.

1. Balasz Orban, *A Szekelyföld leiresa*, 1-4, Buda, 1869 - 1871, 5, p. 188.
2. Mircea Petrescu Dâmboviţa, *Depozite de bronzuri din România*, Bucureşti, 1977, p. 157.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 311.

Peştera Oaselor

Jud. Cluj, sat Someşul Rece, comuna Gilău.

Localizare: Munţii Gilău, carstul din Valea Someşului Rece, versantul stâng, la sud-vest de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. La sfârşitul secolului al XIX-lea, A. Koch a efectuat cercetări, cu această ocazie descoperind în peşteră oseminte fosile de bovideu, lup, vulpe, cricetus, arvcolide. Pe unele se observă zgârieturi făcute cu instrumente de silex de la decarnare, care au fost datate în magdalenian sau epipaleolitic. Pe baza unei lamele de silex microlitică C. S. Nicolăescu-Plopşor aseamănă desco-perirea cu cele din stratul epipaleolitic de la Băile Herculane. Sunt necesare săpături de verificare.

Datare: paleolitic.

1. A. Koch, *A hidegszamosi csontbarlang ismertetése*, Orvosi es Temszettani Tudomanyos Ertesitö 9, Cluj, 1891.
2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Microlitele de la Băile Herculane*, SCIV 8, 1957, 1 – 4, p. 22.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 366.

Peştera Şura Mică

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, peşterile din Cheile Turenilor (Turului), deasupra terasei „Poderei", versantul stâng al Văii Turului (Racului), în vecinătatea toponimului „Tunsu".

Au fost descoperite materiale ceramice din neoliticul mijlociu şi din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. Nu figurează în *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România*, dar ar putea fi „Hornul de lângă Şura Mare", menţionat în catalog.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peştera Amatorilor

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului, versantul drept la sud-vest de cariera de la Tureni.

Reprezintă o peşteră naturală, cu o altitudine relativă de 15 m. La 3 - 4 m de la intrare, se văd gropile unor căutători de comori, din care s-au recoltat materiale ceramice hallstattiene şi oseminte.

Datare: Hallstatt.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peştera Degence

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

www.cimec.ro

Localizare: Munţii Apuseni, peşterile din carstul din Cheile Turului.

Sunt menţiuni ale prezenţei culturii Coţofeni în peşteră, fără a se indica bibliografia.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3232.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 101.

Peştera lui Negru

(Peştera Zânelor, Peştera cu Prăbuşiri)

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Raculuí, versantul stâng, la intrare în chei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o altitudine relativă de 74 m şi o lungime totală de 13,6 m. Peştera are două intrări.

Datare: nedefinită.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3232 / 4 (Supliment).

3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 100.

Peştera Observator

(Peştera Ursului, Peştera Pitică)

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Raculuí, versantul drept. Zona centrală a cheilor, străjuieşte pârâul Chianghe.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, având o intrare, cu o altitudine relativă de 16 m şi o lungime maximă 6 m. Are în faţă o terasă înconjurată de o stâncă. Peştera este uscată şi în ea au fost găsite fragmente ceramice atipice.

Datare: nedefinită.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3232 / 18.

2. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.

3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peştera Oilor

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, peşterile din carstul din Cheile Turului, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 55 m, adâncimea de 12 m, galeria ascendentă şi „în capăt", probabil în fund, se văd urmele săpăturilor făcute de arheologii amatori. Materialele arheologice, ce au fost găsite probabil de amatori, aparţin culturii Coţofeni. Există o nepotrivire cu *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România*; probabil speologii şi arheologii au lucrat independent, fără să se consulte. Peştera ar trebui să fie menţionată între cele din Cheile Turului (Valea Raculuí, 3232).

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 101.

Peştera Vulturului

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Raculuí, versantul stâng, în dreptul Podireiului Mic.

Peştera este de tip umed. A fost efectuat un sondaj, unde în prima sa parte au apărut fragmente ceramice din Hallstatt.

Datare: posibil Hallstatt.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare*

www.cimec.ro

pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peştera Şura Mare

Jud. Cluj, sat Tureni, municipiul Turda.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului (Turului), versantul drept, „Stâlpul Regelui".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 82 m şi lungimea totală de 8 m, având o singură intrare şi tavanul prăbuşit. Pe pereţi sunt urme de foc; putea fi locuită în paleolitic. Au fost recoltate fragmente ceramice Coţofeni şi din prima parte a epocii bronzului.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3232 / 6.

2. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.

3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 101.

Peştera La Icoane

(Peştera Limanu, Peştera de la Baltă, Peştera Caracicola)

Jud. Constanţa, sat - comuna Limanu.

Localizare: Pe malul drept al Văii Mangaliei, la vest de sat.

Reprezintă o peşteră naturală cu amenajare prin cioplire cu dalta în sistem labirint. Cercetată de C. N. Ionescu în 1916, vizitată de A. Chapuis în 1926, de O. Tafrali, în 1927 - 1928. Cercetată între 1958 - 1964 de către speologii Margareta Dumitrescu, Traian Orghidan, Jeana Tanasachi şi Maria Georgescu, care cartează galeriile pe un traseu lung de 3200 m. În 1975 o echipă de la Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti

Limanu - Călăreţ în galop

descoperă, cartează şi publică încă 200 m de galerii. Sunt, de fapt, trei peşteri cu evoluţii separate, dar contemporane şi o galerie identificată de Vasile Boroneanţ şi R. Ciuceanu, cu ocazia săpăturilor dintre 1971 - 1977, rămasă neexplorată total. Are trei părţi, denumite sectorul I, II, III. În fiecare dintre ele există dovezi de intervenţie şi locuire umană. Caracterul de excepţie al lucrărilor de aici i-a impresionat pe toţi cei care au vizitat-o sau au cercetat-o. Sectorul I cunoaşte cele mai numeroase lucrări, făcute după un plan bine stabilit. Ansamblul lucrărilor din Sectorul I are un caracter de labirint. Acelaşi gen de lucrări se găseşte şi în celelalte sectoare. În sectorul III lucrările sunt doar începute şi apoi abandonate. Impresionează culoarele lungi de peste 10 m, ce duc spre încăperile de cult, cu altare din rocă cruţată, pe care se află din loc în

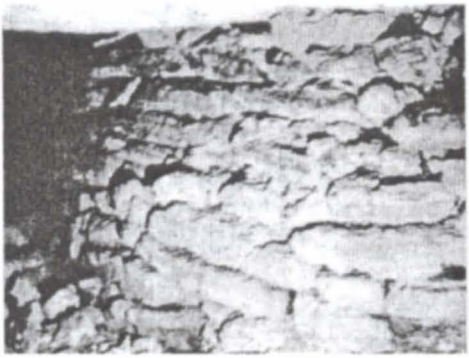

Limanu - Zid, probabil dacic, fără tencuială, de susţinere a plafonului din zona "Labirintului"

loc firide pentru opaiţe, oarecum izolate de partea de nord-est. O problemă aparte o pun încăperile de la sud de zona în care se află lucrările de tip labirint (care se învecinează cu galeriile 20 - 24), între

www.cimec.ro

care se află unele ce au înălţimi cuprinse între numai 0,30 - 0,60 m sau 0,90 – 1,20 m, care sunt mai degrabă finisate decât în fază de excavare şi în care nu puteau să se adăpostească decât animale de talie mică şi mijlocie. Cele mai încăpătoare au laturi cuprinse între 3 - 7 m şi au tavanul susţinut de stâlpi din piatră fasonată, zidită. De la tavan până la suprafaţa terenului se află numai 1 – 1,20 m, alteori nici atâta. Lucrări de zidărie cu pietre fasonate, nelegate cu mortar, se constată în toate cele trei sectoare şi constau din stâlpi, ziduri de închidere a unor galerii sau poate de morminte şi pentru alte necesităţi, cum ar fi de consolidare şi susţinere a unor tavane. Reprezentările de artă constau din figuri de oameni, de călăreţi, de animale şi păsări, cruci şi motive cruciforme, solare, elemente de alfabet chirilic, semne de orientare etc. Acestea sunt realizate în culoare neagră, cărbune sau cu feştila opaiţului. Sunt realizate în manieră realist schematizată sau abstractizată. Se află în toate cele trei sectoare (sisteme carstice).

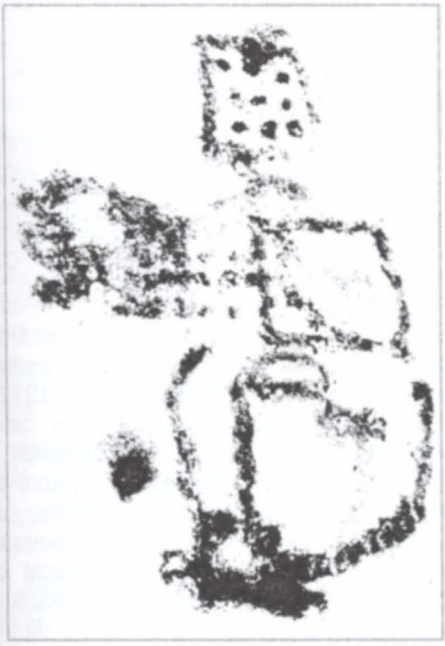

Limanu - Luptător cu scut în poziţie şezând

Interesantă este figurarea unor luptători cu scut sau femei costumate, a căror contururi sunt redate prin motive punctiforme. Vasile Boroneanţ pune peştera labirint de la Limanu în legătură cu relatările lui Cassius Dio (L I, 23) privitoare la evenimentele petrecute în Dobrogea între anii 29 - 28 a.Chr., când proconsulul roman M. L. Crasus intervine în conflictul dintre regişorii daci Roles şi Dapyx. Roles îi cere ajutorul în conflictul avut cu Dapyx, care, înfrânt, se retrage în peştera Keiris împreună cu resturile armatei sale, cu tot avutul şi cu turmele. Romanii îi asediază, le închid intrările pentru a-i obliga prin asfixie să iasă din peşteră. Aceştia, în urma unei trădări, se predau. Peştera, relatează Cassius Dio, „era atât de mare şi de puternică încât, după cum spun legendele, până şi titanii se refugiază aici după înfrângerea suferită din partea zeilor". Mărimea peşterii, amenajările din interior pe înălţimi şi lărgimi diferite ale spaţiilor, numărul mare de deschideri, îndreptăţesc această identificare. În ea s-au localizat evenimentele relatate de Cassius Dio. Descoperirile arheologice au pus în evidenţă în interiorul ei materiale dacice şi romane. Acestea sunt argumente care l-au făcut pe Vasile Boroneanţ să localizeze peştera Keiris la Limanu. La data la care Vasile Pârvan o localizase în peştera Gura Dobrogei, peştera de la Limanu nu era cunoscută din punct de vedere arheologic.

Datare: La Tène, epoca romană, epoca medievală.

1. C. N. Ionescu, *La grotte de Caracicala (Près de Mangalia, Dobrogea)*, Annales Scientifiques des l'Université de Jassy 13.

2. C. N. Ionescu, *Les Tumuli de Callatis*, Artă şi Arheologie 2, 1928.

3. Margareta Dumitrescu, Traian Orghidan, I. Tanasachi, M. Grigorescu, *Contribuţii la studiul monografic al Peşterii de la Limanu*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 4, 1965.

4. Ică Giurgiu, Eva Ceară, Costel Boman, *Noi descoperiri în Peştera de la Limanu*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 4, 1976, p. 170-172.

5. Vasile Boroneanţ, *Cercetări perieghetice între Năvodari şi Vama Veche*, Pontica 10, 1977.

6. Vasile Boroneanţ, R. Ciuceanu, *Cercetările arheologice din Peştera de la Limanu, jud. Constanţa*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 2, 1977, p. 12.

7. Vasile Boroneanţ, *Labirintul subteran de la Limanu*, Magazin Istoric 13, 1979, p. 5, 146.

8. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2510 / 1.

www.cimec.ro

Peştera Casian

Jud. Constanţa, sat Casian (fost Şeremet), comuna Târguşor.

Localizare: Pe terasa superioară a Văii Casimcea. Masivul calcaros „Amfiteatru".

Pe peretele din dreapta intrării în peşteră, pe o suprafaţă netezită, se află incizate inscripţii din trei etape diferite. Din prima etapă, în chirilică, se află literele K şi N, de talie mare. Din a doua, în faţa lor, motive cruciforme şi de alfabet tot chirilic. Tot în aceeaşi manieră, două cruci se înscriu în interiorul literei K. În ultima etapă, în interiorul literei K şi între K şi N se înscriu două cuvinte cu litere mărunte, tot în chirilică. Inciziile sunt greu lizibile şi au ductul diferit pentru fiecare din cele trei etape prezentate. Trebuie cercetată pentru noi observaţii.

Casian - Inscripţie pe peretele exterior

Datare: epoca medievală timpurie, secolul al X-lea

1. E. Alexandrescu, A. Avram, O. Bounegru, C. Chiriac, *Cercetări periegetice în teritoriul Histriei (II)*, Pontica 10-19, 1986.

2. C. Chiriac, *Un monument inedit: Complexul rupestru de la Dumbrăveni (jud. Constanţa)*, Pontica 21-22, 1988 - 1989.

Peştera Baba

(Peştera Babei din Valea Cheii)

Jud. Constanţa, sat Cheia, comuna Târguşor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea, „La pământul galben"

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură intrare. Are forma de culoar, lungimea de 11,60 şi lăţimea între 1,90 - 2,45 m. În interiorul ei, Alexandru Păunescu şi Nicolae Harţuchi au efectuat în 1957 săpături arheologice. S-a constatat existenţa unui strat de locuire cu două nivele din neolitic, cultura Gumelniţa, incluzând şi trei nivele de vetre de foc. Grosimea stratului este de 0,60 m; urmează un strat steril arheologic de 0,20 - 0,30 m grosime, un strat de locuire de epocă romană cu ceramică autohtonă şi de import (terra sigillata). La suprafaţă, în pământul umblat, fragmente ceramice medievale.

Datare: neolitic, epoca romană, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu, Nicolae Harţuchi, *Cercetări paleolitice în Dobrogea*, Materiale 6, 1959, p. 48.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 5110 / 6 .

Peştera Bursucilor

Jud. Constanţa, sat Cheia, comuna Târguşor.

Localizare: Dobrogea centrală, bazinul Dunării, carstul din Valea Casimcea, versantul stâng, la câteva sute de metri amonte de confluenţa dintre pârâul Cheia cu Valea Casimcea.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă 35 m. Sondaje efectuate de Elena Terzea în anii 1972 - 1973, la intrarea în peşteră, în care, începând de la bază, s-a deosebit o depunere de argilă cenuşie cu macre de nisip gălbui şi cenuşiu deschis, un depozit din două nivele de loess, loess cu material clastic şi loess amestecat cu blocuri de calcar. În nivelul de bază al loess-ului cu material clastic, dintr-o epocă rece, s-au găsit piese de silex ce ar putea fi din paleoliticul superior - aurignacian şi epipaleoliticul (mezoliticul) tardigravettian, faună cu *Canis lupus, Vulpes vulpes, Ursus spelaeus, Crocuta spelaea, Meles meles, Mustela nivalis* etc., specifică Würm-ului. Fauna din

www.cimec.ro

holocen, Dryas I, indică climat silvostepic cu *Microtus arvalis, Crocidura leucodon, Micromys minutus*. Deasupra, în depunerea recentă se află materiale ceramice ce au fost atribuite culturii Cernavodă I, din eneoliticul târziu.

Datare: paleolitic, epipaleolitic (mezolitic), eneolitic.

1. Elena Terzea, *Les mamifères quaternaires de la grotte „Peştera Bursucilor" et quelques remarques sur les dipodides*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 13, 1974, p. 111 - 125.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 5110 / 4.

Peştera Cheia

(Peştera Cheia Dobrogea, Peştera de la Izvor)

Jud. Constanţa, sat Cheia, comuna Târguşor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea, pârâul Cheia, (Ghelingicului), versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 25 m, lungimea de 15 m, lăţimea medie 6 m. Cercetări arheologice de suprafaţă şi săpături au fost efectuate de C. S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu şi Alexandra Bolomey, Nicolae Harţuchi în 1956 – 1957. În peşteră şi la intrare s-a obţinut următoarea situaţie stratigrafică:

1. nivelul musterian 0,60 - 0,85 m grosime;

2. aurignacian (numai în fundul peşterii) 0,04 - 0,20 m grosime;

3. steril arheologic (mijlocul peşterii) 0,06 - 0,17 m grosime;

4. neolitic, în mijlocul peşterii, uneori direct pe musterian;

5. nivelul Hallstattian în secţiunea III în faţa peşterii;

6. la gura peşterii şi în fundul său pe stâncă (în fundul peşterii o vatră de foc);

7. premedieval, în secţiunea III, în faţa peşterii;

8. medieval timpuriu, în secţiunea III, în faţa peşterii.

În nivelul musterian, paleolitic mijlociu, în stratul de loess, s-au găsit unelte de silex, vârfuri răzuitoare, aşchii, faună cu *Ursus spelæus, Equus caballus, Rhinoceros antiquitates, Hyaena spelaea, Cervus elaphus* etc.; în nivelul aurignacian, paleolitic superior, în loess gălbui prăfos, s-au descoperit aşchii, lame, un gratoar retuşat pe lamă şi o faună săracă, cu *Ursus spelaeus* şi *Sus scrofa*. Nivelul musterian este atribuit stadiului I ori stadiului II al glaciaţiunii Würm. Pentru neolitic, ceramica aparţine culturilor Gumelniţa şi Hamangia. Pentru prima epocă a fierului (Hallstatt) s-a găsit doar ceramică neagră, incizată, cu decor lustruit. În nivelul dacic s-au dezvelit fragmente dacice şi greceşti de epocă elenistică (secolul al III-lea a.Chr.), piese din fier, vârf de săgeată de bronz, brăţară din sârmă de aramă. În nivelul premedieval s-a găsit ceramică, iar în cel medieval timpuriu, ceramică, vârfuri de săgeată de fier, mărgele de sticlă şi ametist. Acest ultim nivel este atribuit secolului al X-lea.

Datare: paleolitic, neolitic, La Tène dacic, epoca elenistică, epoca romană, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 20 - 22.

2. Alexandru Păunescu, *Evoluţia uneltelor şi armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, Bucureşti, 1970, p. 13.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 5110 / 3.

Peştera Soci

Jud. Constanţa, sat Cheia, comuna Târguşor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Este o peşteră de dimensiune mică, cu lungimea de 5 m şi lăţimea de 4 m. Se continuă cu un diverticol. Alexandru Păunescu şi Nicolae Harţuchi, identifică până la 1,20 m - un strat steril arheologic iar între 1,20 - 3,30 m, un strat aparţinând

www.cimec.ro

culturii dacice. Fauna găsită este din aceeaşi epocă.

Datare: La Tène dacic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu, Nicolae Harţuchi, *Cercetări paleolitice în Dobrogea*, Materiale 6, 1959, p. 48.

Peştera La Adam

Jud. Constanţa, sat - comuna Târguşor.

Localizare: „La Adam", Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, Valea Casimcea, afluentul Vistorna, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală, cu cinci intrări, cu altitudinea de 25 m, lungimea totală de 43 m. Cercetările arheologice şi paleontologice s-au efectuat de către un colectiv condus de Margareta Dumitrescu în 1962 - 1963. În 1992, Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti realizează noi descoperiri de galerii şi stabileşte lungimea peşterii la 103 m. În 1962 - 1963 s-a recoltat un important material arheologic datând din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, paleoliticul superior, cultura gravettiană, mezolitic, cultura tardenoisiană. S-a avansat, de către P. Samson şi C. Rădulescu existenţa aici şi a unui neolitic aceramic care nu este susţinut de alte descoperiri din Dobrogea şi din zonă, în care să fi existat un centru de domesticire a oii (pe baza unui mugure dentar). Materialele arheologice sunt puţine, fiind o peşteră mică. S-au descoperit materiale ceramice din neolitic, culturile Hamangia şi Gumelniţa. Importantă este descoperirea în peşteră a unui altar dedicat cultului oriental al zeului Mithras. Fauna descoperită în peşteră a permis completarea tabloului privind fauna cuaternară din Dobrogea.

Datare: paleolitic, mezolitic, neolitic, epoca daco-romană.

1. Margareta Dumitrescu, P. Samson, Elena Terzea, C. Rădulescu, M. Ghica, *Peştera „La Adam" - Staţiune Pleistocenă*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.

2. P. Samson, *Études sur le cuaternaire dans le monde*, VIII-éme Congres INQA, Paris, 1969, 1970, p. 629 - 636.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 5110 / 13.

4. Bogdan Constantinescu, *Peştera La Adam*, Cercetări Speologice 2, M.T.S., C.N.T.T., 1995, p. 47.

Peştera Liliecilor de la Gura Dobrogei

Jud. Constanţa, sat - comuna Târguşor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea, 7 km sud-sud-est de comuna Târguşor, jumătatea drumului dintre Târguşor la sud-est şi Gura Dobrogei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 50 m, lungimea totală de 500 m şi având trei intrări (A, B, C). La deschiderea principală A, se ajunge pe o pantă de 2 m, ce duce în galeria fosilă care se continuă prin galeria cu ceramică, care are şi o intrare separată ce se adânceşte într-un aven. Peştera a fost cercetată de Vasile Pârvan în 1912 - 1924, C. S. Nicolăescu-Plopşor şi echipa sa între 1956 - 1959 şi de către speologii C. Rădulescu şi P. Samson între 1976 – 1982, împreună cu arheologul Alexandru Păunescu, în special în avenul de la intrarea B. Din galeria A cu ceramică (în special) provin numeroase materiale arheologice din neolitic - cultura Gumelniţa, Hallstatt, La Tène dacic, epoca romană şi feudală târzie. Sondajul a mers până la 2 m, fără a se atinge patul peşterii. În galeria B s-au executat două sondaje în care au fost identificate aceleaşi materiale, cu excepţia neoliticului, pentru care s-au găsit materiale şi de tip Boian, Hamangia. S-a găsit şi ceramică comună de secolul al IV-lea a.Chr. Din avenul de la intrarea B, în stratul cu prăbuşiri termoclaste, din partea superioară, amestecată cu un mâl galben s-a găsit o asociaţie faunistică de micromamifere datând din vremea glaciaţiunii Mindel. Împreună cu aceasta a fost identificată şi o piesă de silex de aspect bifacial, cioplit dintr-o plachetă de formă rectangulară (?) atribuită culturii de prund. În 1991, Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti recartează peştera, rezolvând semnele de întrebare existente; rezultă 656 m lungime şi 26,2 (-14,2/+12)m denivelare.

www.cimec.ro

Informaţie istorică: Vasile Pârvan asociază această peşteră cu Peştera Keiris, menţionată de Dio Cassius (LI, 23 şi următoarele): cu ocazia expediţiei proconsulului roman Marcus Licinius Crassus la Dunărea de Jos pentru a-i pacifica pe regişorii daci Roles şi Dapyx. Evenimentul s-a petrecut între anii 29 - 28 a.Chr., când Roles îi cheamă în ajutor pe romani. Dapyx, înfrânt, se refugiază în peştera Keiris, care era vastă şi puternică. Titanii înfrânţi de zei s-au refugiat în ea, după cum rezultă din legendă. Vasile Boroneanţ localizează peştera la Limanu, unde există numeroase guri de peşteră închise, care ar justifica moartea şi predarea dacilor prin înfometare şi sete ca urmare a blocării intrărilor, conform textului lui Dio Cassius. În peşteră au fost ascunse şi animale.

Datare: paleolitic, neolitic, Hallstatt, La Tène, epoca romană, epoca medievală târzie.

1. C. S. Nicolăescu-Plopşor şi colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 1, Dobrogea 5, 1959, p. 15 - 22.

2. Vasile Pârvan, *Getica*, Bucureşti, 1924, p. 89.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 405 - 406.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 5110 / 14.

5. Alexandru Păunescu, C. Rădulescu, P. Samson, *Découvertes du paléolitique inferieur en Roumanie*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 21, 1982, p. 53 - 62.

6. Valentin Ţintea, *Peştera Liliecilor*, Cercetări Speologice 1, M.T.S., C.N.T.T., 1992, p. 11-13.

Peştera Cariera Mică de la Topalu

Jud. Constanţa, sat - comuna Topalu.

Localizare: Calcarele de pe malul Dunării dobrogene, la 5 km nord de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală în care s-au găsit oseminte fosile de animale cuaternare. N. N. Moroşanu şi C. S. Nicolăescu-Plopşor cred că au existat şi dovezi de locuire umană. Peştera a fost distrusă de lucrările din carieră.

Datare: paleolitic.

1. N. N. Moroşanu, *O staţiune paleolitică în Dobrogea, Topalu*, Academia Română, Memoriile Secţiunii Ştiinţifice, seria III, 5, 1928, p. 3.2. C. S. Nicolăescu-Plopşor şi colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 15.

Peştera Scrofeni

Jud. Constanţa, sat - comuna Topalu.

Localizare: Carierele din calcarele de pe malul drept al Dunării dobrogene, 5 km nord de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală locuită probabil de om, în care s-au găsit oseminte de animale fosile cuaternare. N. N. Moroşanu şi C. S. Nicolăescu-Plopşor cred că aici au existat şi dovezi de locuire umană. Peştera a fost distrusă de carieră.

Datare: paleolitic

1. N. N. Moroşanu, *O staţiune paleolitică în Dobrogea, Topalu*, Academia Română, Memoriile Secţiunii Ştiinţifice, seria III, 5, 1928, p. 3.2. C. S. Nicolăescu-Plopşor şi colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 15.

Peştera Topalu

Jud. Constanţa, sat - comuna Topalu.

Localizare: Carierele din calcarele de pe malul drept al Dunării dobrogene, 5 km nord de localitate.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Peştera este lungă de peste 8 m şi largă de cca. 3 m. N. N. Moroşanu, în 1928, probabil după o cercetare de teren, constată prezenţa unei bogate faune cu mamut, cal sălbatic, cervidee etc. şi a unor piese de silex (cât au putut fi văzute), atribuite aurignacianului. Peştera a fost distrusă după 1928 de lucrările din cariera de piatră.

Datare: paleolitic.

1. N. N. Moroşanu, *O staţiune paleolitică în Dobrogea, Topalu*, Academia Română, Memoriile Secţiunii Ştiinţifice, seria III, 5, 1928, p. 3.2. C. S. Nicolăescu-Plopşor şi colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 15.

www.cimec.ro

Peştera Nr. 1 din Cheile Tătarului

(Peştera Mică din Cheile Tătarului)

Jud. Dâmboviţa, sat Dobreşti, comuna Moroeni.

Localizare: Munţii Bucegi, bazinul Ialomiţei superioare, Valea Tătarului afluent pe dreapta, versantul stâng, la sud de cabana Padina, Cheile Tătarului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 1548 m, lungimea totală de 125 m, având două intrări, orientate spre sud-est. Prima are înălţimea de 3 m, lăţimea de 2,10 m, o a doua este complet colmatată. Peştera a fost identificată de Alexandru Maxim, care face primele identificări de faună. În 1957 Institutul de Studii şi Proiectări Energetice, în vederea unui studiu geologic, degajează intrarea principală şi cheamă Institutul de Speologie să facă investigaţii de specialitate. P. Samson şi C. Rădulescu, efectuează cinci sondaje (două în Sala Mare şi trei în Sala Mică alăturată). Acestea ating adâncimi cuprinse între 1 şi 1,65 m, neajungând până la patul peşterii. Un sondaj a fost efectuat şi în stânga intrării de către Institutul de Studii şi Proiectări Energetice. S-a recoltat faună, iar în sondajul nr. 1, în partea superioară a stratului III, de culoare ocru cenuşiu, s-a găsit o piesă din silex atribuită paleoliticului superior şi faună cu *Ursus spelaeus*.

Datare: paleolitic.

1. Alexandru Maxim, *Ibex priscus Wold de la Grotte Tătaru dans les Monts Bucegi (Roumanie)*, Buletinul Societăţii de Ştiinţe Cluj 10, 1948, p. 67 - 76.

2. P. Samson, C. Rădulescu, *Cercetări paleontologice în peşterile din Valea Tătarului*, Ocrotirea Naturii 7, 1963, p. 73 - 77.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1241 / 6.

Peştera nr. 2 din Cheile Tătarului

(Peştera Ursului din Cheile Tătarului)

Jud. Dâmboviţa, sat Pucheni, comuna Pietroşiţa.

Localizare: Munţii Bucegi, bazinul Ialomiţei superioare, carstul Valea Tătarului, afluent pe dreapta, versantul stâng, la sud de Cabana Padina, Cheile Tătarului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de1548 m, lungimea absolută de 100 m. Are o singură intrare (colmatată până în 1957), înălţimea de 1,60 m şi lăţimea de 4 m. Această peşteră a fost identificată şi publicată parţial în 1912 de către C. N. Ionescu. I.S.P.E. eliberează intrarea de dărâmături (1957) şi efectuează un sondaj interior. P. Samson şi C. Rădulescu execută trei sondaje, care merg până la adâncimea de 0,50 - 2 m, identificând trei straturi. În *Sondajul 1*, în stratul 1, ocru-cenuşiu, la limita cu stratul 2, brun-roşcat, glomerular, s-a găsit o piesă din silex atribuită musterianului evoluat (paleolitic mijlociu). *Sondajul 2*: în stratul ocru-galben deschis, la 0,45 m adâncime se afla o vatră pe care nu au fost găsite resturi de faună sau de industrie umană, deci nu este databilă. O altă vatră (?) a fost identificată în stratul trei de culoare ocru-galben argilos, la 1,30 m adâncime, cu oase aşchiate şi piese dentare izolate de *Ursus spelaeus* care nu au fost datate. Se apreciază că ar putea aparţine interstadiului Gottweig din stadialele Würm-ului. Dată fiind înălţimea mare, peştera ar fi putut fi acoperită de gheţari.

Datare: paleolitic.

1. C. N. Ionescu, *Faune des grottes dans les Carpates de Roumanie*, Annales scientifique de l'Université Jassy 8, 1912, 3, p. 242 - 243.

2. P. Samson, C. Rădulescu, *Cercetări paleontologice în peşterile din Valea Tătarului*, Ocrotirea Naturii 7, 1963, p. 77 - 83.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1241./ 5.

www.cimec.ro

Peştera Muierii de la Baia de Fier

(Peştera Muierii I)

Jud. Gorj, sat - comuna Baia de Fier.

Localizare: Cheile Galbenului, bazinul Olteţului, versantul culmii Garba, în sud-estul Munţilor Parâng, la 2 km în nordul localităţii, pe partea dreaptă a râului Galbenul.

Figuri umane din Peşterile Gorjului

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu lungimea de 3566 m şi altitudinea de 45 m. Prezintă patru nivele de formare, deci există interes speogenetic. Nivelul 2, superior şi nivelul 3, inferior prezintă interes general.

Date arheologice: C. S. Nicolăescu-Plopşor a efectuat săpături arheologice în 1929, lucrări pe care le-a reluat, împreună cu colaboratorii, între 1951 - 1955, la gura peşterii, în galeria principală şi în galeria sud - nord, (pornind de la patul peşterii până la suprafaţă). Prezentăm schiţa stratigrafică obţinută în galeria principală, în săpăturile din 1953 - 1955, unde s-a atins adâncimea maximă de - 6,90 m. Su-prafaţa cea mai mare a profilului este ocupată de depunerile aluvionare, care coboară până la - 3,40 m:

1. între 3,40 şi 1,60 m se găseşte locuirea din paleoliticul mijlociu, cu unelte din cuarţ, silex şi alte roci aparţinând paleoliticului cuarţitic, însoţite de faună de *Ursus spaeleus*;

2. de la 1,60 la 1,20 m stratul aparţinând paleoliticului superior, cu unelte din silex şi faună cu *Ursus spaeleus*;

3. de la 1,20 la 0,80 m strat steril arheologic;

4. între 0,80 şi 0,30 m strat argilos, „sigiliul peşterii", care marchează sfârşitul glaciaţiei şi începutul perioadei actuale (holocenului);

5. între 0,30 şi 0 m se află stratul post-paleolitic. În acest strat nu s-a obţinut o succesiune cultural-stratigrafică riguroasă dar în el se întâlnesc, în succesiune cronologică firească, dovezi de locuire aparţinând culturilor Criş (neolitic timpuriu), Coţofeni (perioada de tranziţie spre epoca bronzului), Glina (epoca bronzului), epocilor dacică şi medievală târzie.

O corelare între secţiunile întreprinse nu s-a făcut decât pentru paleoliticul mijlociu, stabilindu-se că aparţine mus-terianului I şi II.

Date antropologice: în săpăturile din anul 1952 s-a găsit un craniu fragmentar şi o mandibulă de *Homo sapiens - Cro Magnon*.

Peştera este electrificată, vizitabilă.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène dacic, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

2. Constantin Daicoviciu, G. Ferenczi, Ştefan Bodor, C.S. Nicolăescu-Plopşor, Nicolae Gostar, M. Detin, P. Duka, *Date preliminare asupra rezultatelor paleoantropologice de la Peştera Muierilor, Baia de Fier; Şantierul Grădiştea Muncelului*, SCIV 4, 1953, 1 – 2, p. 195 - 209.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Raport preliminar asupra cercetărilor de paleontologie umană de la Baia de Fier din 1951*, Probleme de antropologie, 1, 1954.

4. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Şantierul arheologic Baia de Fier*, Materiale 3, 1957.

5. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2051/ 1.

www.cimec.ro

Peştera Muierilor

Jud. Gorj, sat - comuna Baia de Fier.

Localizare: Carstul din versantul drept al Cheilor Olteţului. Partea de nord a comunei, pe partea dreaptă a râului Galben.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. În 1924, C.S. Nicolăescu-Plopşor identifică la intrarea în peşteră câteva desene rupestre, în culoare neagră, reprezentând personaje umane în manieră schematică, pe care le atribuie neoliticului.

Se impune verificarea stării de conservare, inclusiv a măsurilor de protecţie. Nu are evidenţe complete în *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România*.

Datare: neolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Desenuri paleolitice în Oltenia*, Arhivele Olteniei 5, 1926, p. 23.

2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Travaux sur les peintures rupestres d'Oltenie*, Arhivele Olteniei 7, 1928, p. 28.

3. I. Niţulescu, *Baia de Fier*, Monografie, Ed. Litera, Bucureşti, 1972.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2050 / 21.

Peştera Pârcălabului

Jud. Gorj, sat - comuna Baia de Fier.

Localizare: Cheile Galbenului. Munţii Parâng, carstul din bazinul râului Galben, la nord de sat.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Cercetată de C. S. Nicolăescu-Plopşor între 1924 - 1926, acesta a descoperit la intrarea în peşteră câteva desene rupestre, în culoare neagră, ce reprezentau figuri umane adoratoare ale Soarelui, ithyphalice, motive solare, datate de el în neo-eneolitic. De aceste descoperiri s-au ocupat şi alţii, între care abatele Henri Breuil, care a susţinut datarea lui Plopşor.

În 1926, dr. Alexandru Savopol a efectuat o analiză microchimică a culorilor folosite, stabilind că sunt realizate cu cărbune (vezi articolul din Arhivele Olteniei 23, 1926, 131 - 134).

Peştera Pârcălabului - Dansatori

Datare: neolitic, epoca bronzului.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Travaux sur les peintures rupestres d'Oltenie*, Arhivele Olteniei 7, 1928, 35, p. 37 - 48.

2. Ion Andrieşescu, *Artele în timpurile preistorice la noi*, Arta şi tehnica grafică 4 - 5, Bucureşti, 1939, p. 25 - 50.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Sur L'Art rupestre de l'Oltenie*, Jahrbüch für praehistorische und etnographische Kunst (JPEK) 22, 1966 - 1969.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2051 / 3.

5. Marin Cârciumaru, *Mărturii ale artei rupestre în România*, Bucureşti, 1987.

Peştera Bâltişoara

Jud. Gorj, sat Bălţişoara, comuna Runcu.

Localizare: Munţii Vâlcan, rama sudică, carstul din bazinul Bistriţa, „Valea Tânără", versantul stâng al Dealului Cornetu, la 500 m nord-est de localitatea Bâltişoara.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 400 m, relativă de 20 m, orientată spre sud-est, lungimea totală de 12 m, lăţimea maximă de 6 m. Un sondaj arheologic a fost efectuat în 1992 de Marin Cârciumaru, Carol Căpiţă, Corneliu Beldiman, S. B. Mertens. Au fost identificate şase niveluri sedimentare, ce se succed până la adâncimea de 1,10 m, fără a se atinge patul peşterii. La suprafaţă, în stratul de culoare închisă, cu multă cenuşă şi cărbune, o intercalare a unui strat gălbui, apoi o succesiune de lut roşcat şi galben, o crustă fero-manganică, iar între 0,95 - 1,10 m un strat roşu închis cu acumulări de fero-mangan aparţinând musterianului. La baza sa câteva piese din

www.cimec.ro

diorit şi andezit cioplite de om, între care un vârf şi un racloar. S-au efectuat analize de polen preliminare.

Datare: paleolitic.

1. Marin Cârciumaru, Carol Căpiţă, Corneliu Beldiman, G. Calotoiu, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din Bazinele Sohodolului şi Bistriţei (Munţii Vâlcan)* [în manuscris].

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2115 / 29.

Peştera Cioarei

Jud. Gorj, sat Boroşteni, comuna Pestişani.

Localizare: Munţii Vâlcan, în carstul din Valea Bistriţei, bazinul Jiului de Vest, versantul stâng al pârâului Bistricioara, la 500 m în nord-vestul localităţii Boroşteni.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 30 m, lungimea de 17,60 m, lăţimi cuprinse între 2,70 - 6,50 m şi înălţimea între 1,10 - 2,50 m. Săpături arheologice au fost efectuate de C.S. Nicolăescu-Plopşor şi Corneliu N. Mateescu în 1954. Din 1973 cercetările au fost reluate de Marin Cârciumaru pentru a se efectua analize de polen. Între 1979 - 1988 au fost continuate de Maria Bitiri şi de Marin Cârciumaru. În 1990 Marin Cârciumaru efectuează o verificare stratigrafică, iar din 1992 lucrările au fost reluate de Marin Cârciumaru în colaborare cu M. Otte, de la Universitatea din Liège, M. Patou şi P. Auguste de la Centrul Naţional de Cercetări Ştiinţifice din Paris. Din punct de vedere stratigrafic se distinge o succesiune bogată de depuneri, majoritatea fără importanţă arheologică, notate de la A la P, pe o adâncime de 4,50 m. Cele ce conţin vestigii arheologice sunt E, H, J, G şi F care se situează în paleoliticul mijlociu, musterian cuarţitic carpatic, au vârste cuprinse între 54000 şi 47200 B.P. (după analizele cu C^{14}). Paleoliticul superior este prezent în stratul 4 şi aparţine aurignacianului după C. S. Nicolăescu-Plopşor sau gravettianului, după Marin Cârciumaru şi este datat, tot cu C^{14}, între 25900 şi 23570 B.P. Ambele locuiri paleolitice sunt relativ sărace în dovezi de locuire, între care pentru musterian se remarcă recipiente din stalactite pentru păstrat ocrul roşu, iar pentru gravettian un colier din dinţi de faună de peşteră. Este peştera pentru care s-au făcut cele mai moderne cercetări interdisciplinare: datări cu C^{14}, investigaţii granulometrice, carbonaţi, humus, petrografice, faunistice, palinologice. În ultima depunere - P se află locuirile din neolitic, prima epocă a fierului (Hallstatt) şi medievale, secolele XIV - XVII, şi chiar contemporane. Din punct de vedere climatic Marin Cârciumaru a identificat prezenţa interglaciarului Riss-Würm, pe care l-a denumit Interglaciarul Boroşteni, cunoscut în Europa de Nord sub denumirea de „I. Eem", în Câmpia Rusă „I. Mikulino", „I. Ipswich" în Marea Britanie şi „Sangomon" în America de Nord. Este cuprins între adâncimile 4,25 - 3,65 m. Interglaciarului Boroşteni îi urmează glaciaţiunea Würm.

Datare: paleolitic, neolitic, Hallstatt, epo-ca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4.

2. Marin Cârciumaru, *Mediul geografic în pleistocenul superior şi culturile paleolitice din România*, Bucureşti , 1980.

3. Marin Cârciumaru, M. Ulrix Closset, *Paléoenvironnment et adaptation culturelle des neanderthaliens de la Grotte Cioarei à Boroşteni (Roumanie)*, Nature et Culture. Actes du colloque de Liège, 1993.

4. Marin Cârciumaru, M. Otte, M. Ulrix Closset, M., *Sequences pleistocene à la Peştera Cioarei (Grotte de Corbeaux) à Boroşteni en Oltenie*, Prehistoire Européenne 7, 1995.

Peştera Vulpii

Jud. Gorj, sat Boroşteni, comuna Pestişani.

Localizare: Munţii Vâlcan, carstul din Valea Bistrei, bazinul Jiului de Vest, versantul stâng al pârâului Bistricioara, 1 km în aval de Peştera Cioarei, sub stânca „Piatra Boroşteni".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, altitudinea absolută este de 400 m, relativă 60 m, orientată vest-sud-vest, lăţimea de 3,30 m, înălţimea de 1,45 m. Sondajul a fost efectuat de Emilian Alexandrescu în 1986. Săpăturile au fost

www.cimec.ro

făcute în 1986 de către Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârciumaru, S. B. Mertens. S-a identificat următoarea succesiune stratigrafică: 0 - 0,66 m adâncime un strat brun-roşcat, din secolele XVII - XVIII şi secolul al XIX-lea; 0,66 - 1,70 m un strat brun-roşcat lutos, cultura Basarabi - Hallstatt şi La Tène dacic; 1,70 - 1,80 m un strat brun-roşcat lutos, umed, steril arheologic; 1,80 - 2,70 m un strat brun-roşcat cu bucăţi de calcar de mici dimensiuni, cultura Coţofeni, din perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului; 2,70 - 3,05 m un strat gălbui-roşcat, steril arheologic.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârciumaru, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din sudul Munţilor Vâlcan*, Cercetări Arheologice 9, 1994.

Peştera Cloşani

(Peştera Mare de la Cloşani, Peştera lui Tudor Vladimirescu)

Jud. Gorj, sat Cloşani, comuna Padeş.

Localizare: Munţii Mehedinţiului. Carstul de pe Valea Motrului Mare.

Reprezintă o peşteră naturală parţial amenajată. Locuită de om şi în epoca modernă.

Are o singură intrare, altitudinea absolută de 433 m, relativă de 73 m, lungimea totală de 1100 m, temperatură medie în profunzime de 11,3 °C. Publicată de C. N. Ionescu în 1913, cercetată şi de P. A. Chappuis şi A Winkler în 1951, de M. Ghica 1959, de V. Decu şi Marcian Bleahu în 1967. Prezintă mare importanţă geo şi bio- speologică. În ea este organizat un laborator pentru înregistrarea mareelor terestre de către Observatorul Astronomic din Bucureşti.

Datare: epoca modernă.

1. A. Decu, V. Decu, Marcian Bleahu, *Grottes de l'Oltenie explorées de 1959 à 1962*, CNRS, Paris, p. 229 - 392.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2120 / 34.

Peştera din Runc

(Peştera de la Cernădia)

Jud. Gorj, sat Cernădia, comuna Baia de Fier.

Localizare: Carstul din Bazinul Oltetului, Cheile Galbenului, „Cernăzioara", în dreapta pârâului Peşterii, la 2 km est de sat.

Runc - Figură de cal

Este o peşteră naturală. A fost cercetată de C. S. Nicolăescu-Plopşor şi Alexandra Bolomey în 1955, în cadrul şantierului Baia de Fier. Prezintă o singură încăpere de tip sală, largă de 8 m, lungă de 25 m, cu dărâmături ale pereţilor. Nu s-au făcut săpături. Se impun investigaţii noi.

Datare: neprecizată.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandra Bolomey, *Şantierul arheologic Baia de Fier*, Materiale 3, 1957.

Peştera Dâlma Peşterii

Jud. Gorj, sat Dobriţa, comuna Runcu.

Localizare: Munţii Vâlcan, carstul din Bazinul Suşiţa, versantul drept al văii Igirosu, afluent al Suşiţei Reci, 4,5 km nord de satul Dobriţa.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 650 m, relativă de 85 m, lungimea totală de 14 m, lăţimea între 3 şi 4 m, înălţimea de 5,5 m. Este uscată. Peştera a fost identificată de C. S. Nicolăescu-Plopşor şi Corneliu N. Mateescu în 1954. Sondajul a fost efectuat la 5 m de la intrarea de est. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârciumaru, S. B. Mertens în 1991 constată următoarea situaţie stratigrafică: 0 - 0,40 adâncime, strat de culoare brun închis, fragmente ceramice din secolele XVIII - XIX, arsură,

www.cimec.ro

cenuşă; 0,40 - 1,10 m, în nivelul brun roşcat, fragmente ceramice aparţinând culturii Coţofeni iar între 0,70 - 0,80 m, o vatră de foc, arsură, cărbune, cenuşă. Analize polinice preliminare.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p. 34.

2. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârciumaru, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din sudul Munţilor Vâlcan*, Cercetări Arheologice 9, 1993, p. 31 - 32.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2113 / 39.

Peştera din Valea Deleşului

Jud. Gorj, sat Dobriţa, comuna Runcu.

Localizare: Munţii Vâlcanului, bazinul Jiului, carstul din Valea Susiţei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. A fost cercetată de C. S. Nicolăescu-Plopşor în 1921. În sondajul efectuat s-au găsit fragmente ceramice aparţinând culturii Coţofeni şi oase de *Ursus spelaeus*. Posibil să fie la Cristian Goran, în *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România*, sub alt nume. Se impun cercetări noi.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p.39.

Peştera Polovragi

(Peştera lui Pahomie)

Jud. Gorj, sat - comuna Polovragi.

Localizare: Munţii Căpăţânei, carstul din Cheile Olteţului, versantul stâng, 2 km de mănăstirea Polovragi, la 200 m de la intrarea în chei pe şoseaua Râmnicu Vâlcea - Târgu Jiu. Carstul din Cheile Olteţului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 670 m, relativă de 75 m, lungimea de 9171 m, cu două deschideri. Are o galerie principală orizontală din care se desprind culoare laterale mici, colmatate cu aluviuni. Galeria are trei sectoare. A fost investigată de numeroşi cercetători români şi străini, publicată de Silvia Iancu şi Ilie Ion în 1961. În cercetările de teren efectuate de Vasile Boroneanţ, între 1965 – 1967, în galeria principală, la intrare, au fost descoperite fragmente ceramice dacice.

Datare: neolitic, eneolitic, La Tène dacic.

1. Alexandru Vlahuţă, *România pitorească*, Bucureşti, 1901.

2. C. Moisil, *Privire asupra antichităţilor preistorice ale României*, Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, 1910, p. 119.

3. Constantin Daicoviciu, Ştefan Ferenczi, C. S. Nicolăescu-Plopşor şi colaboratorii, *Şantierul Grădiştea Muncelului*, SCIV, 1953, 1 - 2, p. 195 - 209.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2048 / 6.

Peştera Pârleazului

(Pârlazului)

Jud. Gorj, sat - comuna Runcu.

Localizare: Munţii Vâlcan, carstul din Cheile Runcului, bazinul Sohodol, versantul stâng al râului Sohodol, 170 m deasupra Cheilor.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, puternic descendentă, cu altitudinea absolută de 530 m, relativă de 190 m. În perioada 1983 - 1985, o echipă de la Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti, condusă de Cornel Belecciu, a făcut noi descoperiri, stabilind lungimea peşterii la 1060,5 m şi denivelarea la 28 (-25/+3)m. Prezintă trei intrări. Se bifurcă imediat după intrarea principală. Din cercetările din 1954, efectuate de C. S. Nicolăescu-Plopşor şi Corneliu N. Mateescu, a rezultat ceramică aparţinând La Tène-ului dacic.

Datare: La Tène dacic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, C.N., *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976 .

www.cimec.ro

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2114 / 7.

4. Cornel Belecciu, *Cheile Sohodolului - 3 ani de explorare*, Supliment al Buletinului Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 10, 1986.

Peştera Pătrunsă

Jud. Gorj, sat - comuna Runcu.

Localizare: Munţii Vâlcan, ramura sudică, carstul din bazinul Sohodol, Valea Sohodol, versantul drept.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 460 m şi cea relativă de 30 m. Explorările realizate de Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti au dus la descoperiri care au stabilit lungimea la 310 m şi denivelarea la 36,5 (-22/+14,5) m. Prezintă o singură intrare orientată spre sud-est, 12 m lăţime, 10 m înălţime. În fundul peşterii se află un lac adânc de 2 m. Sondajul arheologic, de 2 x 15 m, efectuat în 1992 a ajuns până la 180 m adâncime, nu a atins stânca şi a constatat următoarea succesiune culturală: 1. sub depunerea recentă de la suprafaţă, la 0,20 - 0,40 m, s-au găsit materiale ceramice şi resturi de faună din secolele XIX - XX; în unitatea stratigrafică 3. la 0,30 m s-a găsit un fragment ceramic hallstattian. Între 0,40 - 0,50 m, unitatea stratigrafică 4. în nivelul arheologic II a scos la iveală materiale arheologice şi resturi faunistice a-parţinând culturii Coţofeni. În unitatea stratigrafică de până la 1,90 m nu s-au constatat urme de locuire omenească. Au fost făcute analize polinice.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca modernă, epoca contem-porană.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p. 393 - 394.

2. Marin Cârciumaru, Carol Căpiţă, Corneliu Beldiman, G. Calotoiu, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din Bazinele Sohodolului şi Bistriţei (Munţii Vâlcan)* [în manuscris].

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2114 / 4.

4. Cornel Belecciu, *peşterile din zona Pătrunsă - Prajele*, Buletin Speologic, F.R.T.A., C.C.S.S. 11, 1987, p. 211-215.

Peştera - adăpostul sub stâncă - nr. 40

(după T. Orghidan şi C. Goran - Mereşti)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, 15 m aval de podul nr.7.

Peştera este un adăpost natural, locuit de om, cu altitudinea relativă de 7 m, lungimea totală de 8 m, cu o deschidere largă de 9 m, înaltă de 2,20 m. Peştera este orientată spre sud, adâncă de 5 m. Este luminată în întregime şi expusă variaţiilor temperaturii şi agenţilor atmosferici. A fost cercetată în 1957 de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, care au recoltat de la suprafaţă oseminte de *Vulpes vulpes, Ursus arctos, Lepus europenus*, de animale domestice: oaie, capră, porc, bou şi rozătoare, numeroase fragmente ceramice medievale din secolele XII - XIII şi din secolul al XIX-lea. Se impune cercetarea peşterii prin sondaje şi studierea materialului arheologic recoltat.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 154.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 40.

Peştera Almaşului

(Almaser Höhle)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului.

Nikolaus Boroffka menţionează că în peşteră s-ar afla materiale arheologice aparţinând culturii Wietenberg, (fig. 91, 8 şi pl. VI.). Gabriel Rustoiu preia această informaţie.

www.cimec.ro

Datare: epoca bronzului.

1. Nikolaus Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Sudosteuropa*, Bonn, 1994.
2. G. Rustoiu, *Tipologia capetelor de băţ aparţinând culturilor bronzului mijlociu din România*, Buletinul Cercurilor Ştiinţifice Studenţeşti, Arheologie-Istorie 1, Alba Iulia, 1995, p. 70.

Peştera Mare Mereşti

(Peştera 4 după Podek, Peştera Mereşti, Orban Balaza, Peştera din Stânca Minunilor, Peştera Kölik, Csudalokbi Barlang, Peştera de la Homorod-Almaş, Peştera 14 din Cheile Vârghişului după T. Orghidan şi C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng. Podul nr. 11 în abruptul „Stâncii Minunilor", „Csiudola-Kö".

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 18 m, lungimea totală de 1578 m. Peştera este orizontală, caldă, cu temperaturi între 9,5 – 100 ^{0}C. Peştera are 4 deschideri; deschiderea principală prezintă o boltă arcuită înaltă de 6 m, largă de 12 m, orientată spre nord-vest, acces pe scară de lemn. Asupra temperaturii din peşteră s-au făcut observaţii care privesc posibilitatea locuirii de către om. La 20 ianuarie 1957, afară erau -20 ^{0}C, în Sala de la Intrare -30 ^{0}C şi stalagmite de gheaţă, iar în fund 9,5 ^{0}C. La 20 septembrie, la intrare erau 14 ^{0}C, în fund 100 ^{0}C. Lumina pătrunde în sala A, care este umedă; se simte circulaţia curenţilor. Marcian Bleahu şi colaboratorii săi împart peştera în trei unităţi: 1. complexul de săli şi galerii de la intrare; 2. galeria principală terminată cu Sala Mare; 3. galeria de legătură. Figurează printre peşterile despre care s-a scris mult încă din secolul al XVIII-lea. O primă descriere îi face J. Fridwalsky în *Mineralogia Magni Principatus Transsilvaniae* în 1767, apoi Josef Benkö, în 1780, Istvan Fekete în 1835, care îi dă şi o schiţă parţială şi Orban Balasz în 1868. Publicarea exhaustivă o fac Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, în 1964. Deschiderea principală, având 6 m înălţime şi 12 m lăţime, prezintă resturi de ziduri înălţate pentru protecţia populaţiei ce se ascundea în ea din faţa năvălitorilor. Este orientată spre nord-vest, la fel şi una din deschiderile secundare de la acelaşi nivel, care este suspendată deasupra văii. În deschiderea principală se intră printr-o scară de lemn făcută poate de austrieci în timpul primului război mondial, când au exploatat guano. Din peşteră provine o unealtă din os de *Ursus spelaeus*, care a intrat în colecţia lui A. Koch, apreciată de Henri Breuil ca având trăsături mus-teriene, iar Márton Roska o încadrează în diluviu pleistocen (superior). Ion Nestor apreciază vag că provine dintr-o peşteră de la Mereşti iar C. S. Nicolăescu-Plopşor nu se pronunţă asupra peşterii. Materialele se află în Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj. Oase de *Ursus spelaeus* şi *Felis leo* se află în muzeele din Braşov şi Sibiu. În peşterile din zonă Maria Mottl a efectuat săpături (două secţiuni 2 x 2,5 m şi 3 x 3 m), precizând că a găsit materiale aparţinând musterianului şi aurignacianului, pe care le publică sumar, fără ilustraţie. Să-păturile s-au făcut în culoarul central şi s-a găsit o vatră paleolitică cu oseminte, dar fără piese de silex; în Sala Mare s-au găsit fragmente ceramice din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. În cercetările din 1957, Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu iden-tifică şi determină o foarte bogată faună de nevertebrate, specii rare de tro-globionte, lilieci, faună fosilă şi actuală cu *Bos taurus, Capra hircus, Ovis aries, Vulpes vulpes, Sus scrofa, Equus cabalus, Ursus spelaeus*; s-au recoltat de la suprafaţă fragmente ceramice hall-stattiene. În carstul din bazinul Vârghiş se află 110 peşteri, ce se grupează în patru nivele de eroziune. În unele dintre ele au fost identificate şi dovezi de locuire nedatabile. Se impun săpături de verificare.

Datare: paleolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924, p. 297 - 312.

www.cimec.ro

2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia, 5-6, 1935-1936 (1938), p. 43, 73.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 381 - 386.

4. G. Ferenczi, I. Ferenczi, *Observaţii de topografie arheologică în partea superioară a Depresiunii Homoroadelor (jud. Harghita) între anii 1957 - 1978, (Raport preliminar)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 411 - 430.

5. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania(II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 407 - 408.

6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 14.

Peştera nr. 1 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, 30 m în aval de Podul nr.7, deasupra Peşterii nr. 34.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă 15 m, lungimea totală de 96 m, având o singură deschidere, înaltă de 4 m, largă de 6 m, arcuită. Peşteră este orizontală, orientată sud-vest - nord-est, împărţită în trei unităţi (A, B, C), caldă, umedă. Lumina pătrunde numai în unitatea A, până la 30 m. A fost răscolită de căutătorii de comori. S-au executat de către Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, în 1957, două careuri (sondaje) la 15 m de intrare. Stratigrafic, situaţia este urmă-toarea: până la 15 m humus recent cu ceramică din secolul al XIX-lea; stratul de argilă între 12 - 20 cm, multă ceramică Hallstatt şi La Tène; între 20 - 30 cm o argilă roşcată cu unelte din silex, neolitice; între 30 - 50 cm argilă cu bolovani rulaţi, faună cu *Ursus spelaeus, Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Cervus elaphus, Bos taurus, Rangifer tarandus*; sub 60 cm strat steril cu grosimea de 1 m şi grohotiş de peşteră. Determinările materialelor s-au făcut de către Ion Nestor (fig. 15).

Datare: neolitic, Hallstatt, La Tène, epoca modernă.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 87 - 90.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, 1976, Bucureşti, p. 386 – 387.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 1.

Peştera nr. 10 de la Mereşti

(după T. Orghidan - Peştera nr. 5, după F. Podek - Bronzhöhle, Peştera nr. 11 după C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, 60 m amonte de Podul nr. 11.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 3 m, lungimea totală de 20 m, o deschidere înaltă de 2,5 m şi largă de 1,5 m. Galeria este lungă, caldă, orientată sud-vest – nord-est şi lumina pătrunde 8 m. Sunt prezenţi curenţi sensibili în fundul peşterii. Descoperiri: în săliţa de dincolo de intrare s-au găsit resturi faunistice în timpul săpăturilor făcute de Maria Mottl, în 1942 - 1943, constând din *Ursus spelaeus, Rupicapra rupicapra, Canis lupus*, valve de scoici *Unio*. În cercetările efectuate în 1957, de echipa Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu s-au mai identificat *Ursus arctos, Bos taurus, Capra hircus, Vulpes vulpes, Microtus nivalis, Clethrionomis,* chiroptere etc. şi oseminte de *Homo sapiens*: o vertebră dorsală, fragmentară, maxilar stâng de copil cu dentiţie definitivă, oase metacarpiene. Maria Mottl a găsit fragmente ceramice şi piese de bronz din epoca bronzului.

Datare: epoca bronzului (posibil şi din epoci anterioare).

1. Maria Mottl, *Magyar Allami Földtani Interzet Evi Jelentese*, 1943, 1950, evrol 2, p. 465 - 472, 477 – 485, cf. B. Jungbert.

2. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de

www.cimec.ro

Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 11.

Peştera nr. 13 de la Mereşti

(după T. Orghidan - Peştera nr.16, Peştera Tătarilor, Peştera nr.13, Gaura Tătarilor, Tatarlik după C. Goran, Peştera nr. 27, Tatarlikbarlang după F. Haas, J. Karoly)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, 60 m în amonte de Podul nr.11. Exact deasupra Peşterii Calului nr. 8, 35 m deasupra talvegului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 50 m, lungimea de 62 m, cu două deschideri, cea principală are înălţimea de 3 m. Este o peşteră tip tunel dublu împărţită în galeriile A şi B. Săpături au fost efectuate de Maria Mottl între 1942 - 1943. Nu s-au găsit urme de locuire paleolitică dar probabil sunt din alte epoci. Materialele publicate de Maria Mottl nu le-am putut găsi (informaţia preluată după B. Jungbert). În 1957, Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu efectuează un sondaj în galeria A şi identifică oseminte de animale domestice, fragmente ceramice preistorice. În anul 1969, Lucian Roşu, G. Ferenczi, A. Zrinyi şi I. Konya au făcut din nou săpături. S-au găsit: un răzuitor din paleoliticul mijlociu - musterian şi câteva aşchii de opal din paleoliticul superior - aurignacian. Materialul nepublicat se află în Muzeul Secuiesc al Ciucului din Harghita. Se impune studierea materialului ceramic de la Institutul de Speologie şi noi săpături.

Datare: paleolitic, postpaleolitic, epoca medievală.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 110 - 111.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 381 - 382.

3. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 13.

Peştera nr. 16 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept,15 m în amonte de Podul nr.7.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 4 m, lungimea totală de 36 m, două deschideri. Deschiderea principală are 3m înălţime şi 6 m lărgime, arcuită, orientată spre nord-vest, cea de a doua înfundată. Peştera are formă de U, împărţită în galeriile A şi B. Este caldă, cu o temperatură de 18°C, curenţi slabi, lumina pătrunde doar în galeria A. La suprafaţă Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu au identificat oase de oaie, porc şi urs şi numeroase fragmente ceramice apar-ţinând culturii Coţofeni, determinate de Ion Nestor. Se recomandă efectuarea unor sondaje arheologice.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 119 - 120.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 16.

Peştera nr. 18 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran,

www.cimec.ro

Peştera Urşilor, Medve barlang, Peştera Ursului, fără număr la F. Podek)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept. În aval de Podul nr. 10.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 107 m, lungimea totală de 70 m. Prezintă trei deschideri: două orientate spre est-nord-est şi a treia spre nord. Intrarea principală este de 1,60 m înălţime şi largă de 1,50 m. Peşteră orizontală, caldă, este împărţită de Traian Orghidan în unităţile A, B, C, D, E. Descoperiri: primul sondaj l-a efectuat I. Gabor, profesor din Braşov şi H. Kessler, care în perioada interbelică a făcut prima cartare. În sala principală A este şi sondajul de 2 x 1 m al Mariei Mottl, efectuat în 1942 – 1943, care a identificat faună fosilă cu *Sus scrofa, Bos taurus, Equus caballus, Cervus elaphus, Ursus spelaeus, Rupicapra rupicapra, Alces alces, Vulpes vupes, Canis lupus, Rangifer tarandus, Lagopus mutus*. În cercetările din 1957, ale echipei Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, li s-au mai adăugat *Megaceros severtzovi* şi o bogată faună de nevertebrate. Maria Mottl a găsit şi un silex, pe care îl atribuie aurignacianului din paleoliticul superior, ceramică din neolitic, cultură neprecizată şi epoca medievală. Se impune studierea materialului ceramic pentru precizarea culturală şi investigarea prin sondaje sau săpături arheologice.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca medievală.

1. Maria Mottl, *Magyar Allami Földtani Interzet Evi Jelentese*, 1943, 1950, evrol 2, p. 465 - 472, 477 -485.

2. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 123 - 124.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 18.

Peştera nr. 2 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran, Peştera nr. 20 după F. Podek şi M. Mottl)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în dreptul podului nr. 8, la 3 m sub peştera 41.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 6 m şi lungimea de 18 m. Prezintă şi o deschidere boltită înaltă de 1,80 m, 5 m lăţime, orientată spre nord-est, cu o singură sală caldă, cu o temperatură de 19,5 ^{O}C vara la intrare, umedă, curenţi de aer slabi, luminată total difuz. Săpăturile au fost efectuate de Maria Mottl în 1942 - 1943. Nu s-au găsit urme de locuire paleolitică dar probabil sunt din alte epoci. Lucrările publicate de Maria Mottl nu le-am putut consulta, dar informaţiile sunt preluate după B. Jungbert. Sunt menţionate oseminte de *Rupicapra rupicapra, Capra ibex, Canis lupus, Rangifer tarpandus*.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 224-285.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 381 - 382.

3. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II), Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.

4. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 1200 / 2.

Peştera nr. 20 de la Mereşti

(după T. Orghidan şi C. Goran, Peştera lui Ianos Gabor)

www.cimec.ro

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept. Între podurile nr. 8 şi nr.9.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 77 m, lungimea totală de 160 m şi o singură intrare, boltită, înaltă de 4 m, largă de 8 m, cu deschidere spre nord-nord-est. Are forma unui meandru şi a fost împărţită de Traian Orghidan în sectoarele A - F, caldă, cu o temperatură de 14 ^{O}C în august, curenţi imperceptibili, luminată difuz pe 40 m. Cercetările au fost efectuate de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu în 1957. Pe podeaua peşterii se află foarte multă ceramică. În sala mare de la intrarea A s-au efectuat trei sondaje din care s-a recoltat faună subfosilă şi actuală, fragmente ceramice neolitice, nedeterminate cultural şi din epoca a doua a fierului La Tène dacic. Se impune un sondaj şi studierea ceramicii aflate la Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti.

Datare: neolitic, La Tène dacic.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 125 - 128.

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 1200 / 20.

Peştera nr. 21 de la Mereşti

(după M. Mottl, T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, 2 m amonte de podul 5 (amonte de podul 2).

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu aspect de adăpost sub stâncă, cu altitudinea relativă de 6 m, lungimea totală de 16 m şi o deschidere înaltă de 3 m, largă de 6 m, orientată spre vest, ascendentă, cu temperatura în fund 14 ^{O}C, umiditate 85%, curenţi imperceptibili. În peşteră, Maria Mottl a făcut în 1942 - 1943 săpături. Nu s-au găsit dovezi de locuire paleolitică dar sunt posibile cele din alte epoci. Informaţia a fost luată după B. Jungbert. Lumina pătrunde până în fundul galeriei. În 1952 - 1957 Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu efectuează cercetări de suprafaţă şi identifică resturi scheletice de *Capra hircus, Ovis aries, Arvicola terestris* şi porţiuni dintr-un craniu de *Homo sapiens*.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 128-129.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 381 – 382 .

3. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II), Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.

4. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 1200 / 21.

Peştera nr. 23 de la Mereşti

(după T. Orghidan, Nr. 28 după Haaz Ferenc, J. Karoly. Peştera 23 după C. Goran [posibil])

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, aval de Peştera Mare în peretele de nord limitat de conul de grohotiş, pod 11.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 4 m, cu lungimea totală de 11 m, la intrare înălţime de 1,70 m, lărgimea de 5 m. Se coboară în peşteră printr-o galerie scundă, de lungime de 2 m, înaltă de 0,70 m, largă de 2 m, care duce într-o sălită de 8 m lungime şi de 5 m lărgime. Curenţii de aer sunt slabi, umiditatea este 100% şi cu o temperatură de 22 ^{O}C în august, lumina pătrunde până în fundul peşterii. A fost cercetată în 1958 de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu. Menţionăm că fauna este recentă: mistreţul, oaia,

www.cimec.ro

vulpea, ursul, rozătoarele. Din cercetările de suprafață au rezultat câteva fragmente ceramice dacice La Tène şi multe medievale.

Datare: La Tène dacic, epoca medievală.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță" 1-2, 1962 - 1963, p. 128 - 129.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200.

Peştera nr. 27 de la Mereşti

(după T. Orghidan şi C. Goran; nr. 26, după M. Mottl)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munții Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, sub un perete de stâncă înalt de 10 m, la 30 m amonte de podul nr.10.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 20 m, lungimea totală de 25 m, având o deschidere ogivală, înaltă de 4 m, largă de 6 m, ce duce într-o sală largă, orizontală, caldă, cu curenți slabi, lumina pătrunde difuz până spre fund. A fost cercetată de Maria Mottl între 1942 - 1943. Sub stratul postpaleolitic a fost găsit un fragment de unealtă de calcedonie, de culoare brună, oase de *Ursus spelaeus, Rangifer tarandus, Lagopus mutus*. În 1957 Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, efectuează noi cercetări de suprafață, identificând numeroase fragmente ceramice neolitice (?). De asemenea s-a găsit un colț de *Canis lupus* perforat (poate fi paleolitic), bogate oseminte de *Sus scrofa, Capreolus capreolus, Bos taurus, Capra hircus*. Se impune studierea materialului ceramic descoperit de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu şi efectuarea unor sondaje pentru introducerea descoperirii în circuitul național.

Datare: paleolitic, neolitic.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță" 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti*, 1982, 1200 .

Peştera nr. 3 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran, nr. 9 după F. Karoly, M. Mottl)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munții Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, la 5 m aval de podul nr.8.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 84 m, înaltă de 3 m, cu lărgimea de 6 m, continuată cu o galerie cu lungime totală de 16 m. Intrarea este înaltă de 3 m, largă de 6 m, orientată spre sud, constituie mai mult un adăpost sub stâncă. Podeaua, în dreptul gurii, se prelungeşte în exterior cu o platformă lată de 2 m, care se extinde în lungul peretelui vestic. Temperatura la intrare 14 ^{O}C vara, umiditate medie, lipsită de curenți. Maria Mottl, în 1941 - 1942, sub stratul neolitic cu grosime 0,50 m, găseşte lamele de silex şi un nucleu de calcedonie atribuite paleoliticului superior, cultura magdaleniană şi oase de animale cu *Ursus spelaeus*, iar la suprafață fragmente ceramice La Tène. În 1957 Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu efectuează cercetări de suprafață şi găsesc oase de *Ursus spelaeus* şi numeroase fragmente ceramice La Tène datate de Ion Nestor.

Datare: paleolitic, neolitic, Hallstatt, La Tène.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976, p. 381 - 386.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 3.

www.cimec.ro

Peştera nr. 33 de la Mereşti

(după T. Orghidan şi C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în aval de podul 12, suspendată la 30 m deasupra Văii Vârghişului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 30 m, lungimea totală de 98 m, are două intrări. Deschiderea accesibilă în arc are înălţimea de 3 m şi lărgimea de 6 m; constă într-un tunel în unghi orientat spre nord-nord-vest, spre peretele stâncos, abrupt al văii în care se disting galeriile A, B, C, D, E, calde, cu temperatura de 16 ^{0}C vara, la intrare; umedă, lumină difuză ce străbate în întregime peştera cu excepţia galeriei E, întunecată complet. Curenţii o străbat acceptabil dinspre ambele deschideri. În peşteră, Maria Mottl, probabil şi alţi cercetători maghiari, în timpul cedării Ardealului de Nord, între 1942 - 1943, au efectuat sondaje în galeriile B şi C din care rezultă că grosimea stratului de argilă nu este mare. Din sondaje şi de pe cuprinsul galeriilor au fost recoltate multe fragmente ceramice şi o bogată faună: urs, bou, oaie; micromamifere ca : *Glis glis, Clethrionomis glareolus, Apodemus sylvaticus, Muscardinus avelanarius*. La capătul culoarului secundar D, s-a găsit un opaiţ. Pentru stabilirea succesiunii de locuire post glaciară este necesară studierea ceramicii găsite de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu şi efectuarea de noi săpături.

Datare: epoca romană, probabil şi din alte epoci.

1. Maria Mottl, *Magyar Allami Földtani Interzet Evi Jelentese*, 1943, 1950, evrol 2, p. 465 - 472, 477 - 485.

2. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 140 - 142.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 33.

Peştera nr. 34 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, suspendată în peretele cu Peştera nr. 1, în aval de podul 7.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 23 m, lungimea totală de 37 m. Are patru deschideri, trei orientate spre sud-sud-vest şi a patra spre nord-nord-vest. Se urcă pe o scară de 5 m, ascendentă la intrare şi apoi orizontală. Deschiderea principală, largă de 8 m, caldă, umedă, având curenţi accentuaţi la deschidere, este luminată până în fund. În 1957, Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu au descoperit în cercetările de suprafaţă în apropierea intrării, ceramică asupra datării căreia nu se pot face precizări. Materialele ceramice găsite în peşteră trebuie studiate şi publicate. De asemenea se impune efectuarea de sondaje arheologice.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 143 - 144.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 34.

Peştera nr. 36 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, în aval de Peştera Mare, deasupra conului de grohotiş, Podul nr. 11.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 85 m, lungimea totală de 170 m, are trei deschideri. Prin deschiderea nr. 1, înaltă de 2 m şi largă

www.cimec.ro

de 3 m, se pătrunde în sala A a peşterii. Deschiderea nr. 2 dă în sala C, iar deschiderea 3 în sala F. Prezintă sălile A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, reci, cu temperatura de 2 °C în medie în sălile E şi F, stalagmite de gheaţă, umiditate scăzută 85%, curenţi de aer accentuaţi, lumina pătrunde până la culoarele secundare în care este întuneric. Cercetarea de suprafaţă a fost făcută de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu în 1958. În mai multe săli se află fragmente ceramice nedeterminate; în culoarul D se află un zid nedatat. Este necesară studierea fragmentelor ceramice, recoltate de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu şi de asemenea noi investigaţii şi de caracter arheologic pentru stabilirea vechimii zidului şi lămurirea problemelor de stratigrafie.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 147 - 150.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 36.

Peştera nr. 37 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, 30 m aval de confluenţa cu afluentul Pârâul Pietrei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită cel puţin vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 30 m, lungimea totală de 20 m, cu o deschidere înaltă de 2 m, largă de 5 m, orientată spre nord. Deschiderea duce într-o galerie împărţită în: 1. partea ascendentă, uşor strangulată; 2. partea care se lărgeşte, rece la gură şi mai caldă în fund, umedă, fără curenţi de aer. Este luminată aproape total. Cercetări de suprafaţă s-au făcut de către Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, în 1958. În peşteră nu au fost identificate fragmente ceramice dar au fost găsite oseminte de vulpe, capră, oaie, rozătoare, acest fapt neexcluzând existenţa şi a altor dovezi de locuire umană. Se impune un sondaj arheologic.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 37.

Peştera nr. 39 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în amonte de podul nr.8.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 8 m şi lungimea totală de 25 m. Prezintă o deschidere înaltă de de 0,70 m, lungă de 3 m, din care se pătrunde într-o galerie largă, rece, fără curenţi, iluminare difuză în toată peştera. Cercetări s-au făcut de către Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu. La suprafaţă au fost găsite fragmente ceramice medievale, moderne şi contemporane. Se impune studierea materialelor ceramice descoperite şi efectuarea unor sondaje.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 153 - 154.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 39.

Peştera nr. 5 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

www.cimec.ro

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în amonte de podul nr.9.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 19 m, lungimea totală de 90 m, cu trei deschideri. Intrarea principală (nr. 3) prezintă o arcadă înaltă de 4 m, largă de 5 m. Peştera este compusă din galeriile A, B, C, D; caldă, cu temperatura de 18 ^{O}C vara, umedă, curenţi la trecerea din galeria A la B, lumina pătrunde până la jumătatea peşterii (galeria F). Din sondajele efectuate de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu au rezultat numeroase materiale ceramice, neidentificate ca epocă. Se impune studierea materialului ceramic găsit, publicarea sa şi eventual efectuarea de noi săpături.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p.95-96.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 5.

Peştera nr. 9 de la Mereşti din Cheile Vârghişului

(Peştera cu Lublinit după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în aval de podul nr. 7.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 557 m, relativă de 72 m, lungimea totală de 500 m, cu o singură intrare înaltă de 1,30 m, lată de 3 m, ce dă într-un sistem de galerii şi diaclaze (D1- D4). Peştera este caldă la intrare, umedă, lipsită de curenţi. Între 1957 -1958, Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu efectuează cercetări de suprafaţă şi sondaje în galeriile A, B şi D găsind fosile de *Ursus spelaeus, Canis lupus fosilis*, rozătoare fosile şi actuale, numeroase fragmente ceramice neolitice şi mai recente, nestudiate. Se impune studiul ceramicii găsite şi efectuarea unor săpături sistematice.

Datare: neolitic, probabil şi alte epoci.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 9.

Peştera nr. 9 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, 15 m amonte de podul nr. 9, sub baza piciorului de stâncă, la 6 m de peştera nr. 7.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 4 m, lungimea totală de 10 m. O singură intrare înaltă de 1,20 m, largă de 2 m, orientată spre nord. Are o singură sală mică cu acces târâş. Temperatură acceptabilă, vara este de 12 ^{O}C, umedă, fără curenţi de aer. Lumina pătrunde în toată peştera. La suprafaţă Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu au identificat fragmente din cinci schelete umane de *Homo sapiens* de vârstă istorică, oseminte de capră, oaie, rozătoare mici.

Datare: post Hallstatt.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 96 - 97.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti,1982, 1200 / 6.

www.cimec.ro

Peştera nr. 26 de la Mereşti

(după T. Orghidan şi C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în amonte de Podul nr.9.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea de 15 m, lungimea totală de 10 m, o intrare înaltă de 1,30 m, largă de 4 m, orientată spre nord-est, ce dă într-o galerie mică, înaltă de numai 0,50 - 1,40 m, caldă, având temperatura de 20 °C vara, curenţi foarte slabi, luminată aproape total. Cercetări de suprafaţă au fost efectuate în 1957. S-au recoltat fragmente ceramice medievale târzii şi moderne. Se recomandă cercetarea prin sondaje şi studierea materialelor ceramice găsite de echipa din Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 133 - 134.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 26 .

Peştera nr. 4 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul stâng, la 13 m de Podul nr. 8.

Reprezintă o peşteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 14 m, lungimea totală de 6 m, cu o singură intrare, înaltă de 3 m, largă de 1 m, orientată pe direcţia sud-vest. Peştera este caldă, lipsită de curenţi, lumina pătrunde difuz până în fundul peşterii. În urma cercetărilor efectuate de Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu, în 1957, la suprafaţă au fost găsite fragmente ceramice din epoca bronzului şi prima epocă a fierului - Hallstatt, după determinările lui Ion Nestor. O vertebră umană dorsală a fost atribuită de Olga Necrasov lui *Homo sapiens*.

Datare: epoca bronzului, Hallstatt.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 93 - 94.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 1200 / 4.

Peştera nr. 8 de la Mereşti

(după T. Orghidan, C. Goran, Peştera nr. 18, după Jodek sau Peştera Calului, Huda Calului, Lolik)

Jud. Harghita, sat - comuna Mereşti.

Localizare: Munţii Perşani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghişului, versantul drept, în aval de Podul nr. 10.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 600 m, relativă de 6 m, lungimea totală de 220 m, cu două deschideri, deschiderea principală înaltă de 6,5 m, lăţimea de 10 m. În două galerii, A şi B, s-au făcut sondaje. Primele informaţii despre peşteră le-a furnizat O. Balazs, în 1868. În 1911, F. Podek face primele sondaje. Tot în 1911, F. Haaz şi K. Jodál o cercetează şi ei, apoi între 1957 - 1958, Traian Orghidan şi Margareta Dumitrescu îi fac schiţa completă şi efectuează în galeria A, de la intrare, trei sondaje; din ele şi de la suprafaţă au recoltat materiale ceramice neolitice şi recente, faună cu *Ursus spelaeus, Vulpes vulpes* şi *Cervus elaphus*. Cercetări au fost efectuate între 1942 – 1943, şi de Maria Mottl (informaţie preluată după B. Jungbert). În 1969, Lucian Roşu, G. Ferenczi, A. Zrinyi, I. Konya, au efectuat săpături în peşteră găsind o vatră de foc pe care erau lame, gratoare, aşchii de

www.cimec.ro

opal, andezit etc. S-au găsit şi oase de *Ursus spelaeus* şi de ierbivore. Au fost găsite şi materiale ceramice, neolitice şi medievale în galeria B. Se impune reluarea săpăturilor.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca medievală.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghişului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 1-2, 1962 - 1963, p. 228 - 285.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, 1976, p. 381 - 382.

3. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408 - 409.

4. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 1200 / 8 .

Peştera Meda

(Peştera nr. 1 din Piatra Şuncuiuşului)

Jud. Hunedoara, sat - comuna Balşa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Mureşului, carstul din Valea Geoagiului, Valea Balşa.

Reprezintă o peşteră naturală locuită probabil de om, cu altitudinea absolută de 420 m, relativă de 60 m, lungimea totală de 18 m, cu o singură intrare. I. Mallasz a lansat o ştire rămasă neconfirmată, că în peşteră ar fi găsit „mai multe oase aparţinând omului diluvial". Se impune o cercetare în teren pentru a se verifica probabilitatea existenţei unei locuiri.

Datare: nedeterminată.

1. Ştefan Gaal, *Publicaţiile Muzeului Judeţean Hunedoara*, 1928, p. 3 - 4, nota nr. 1.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 406 - 407.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3140 / 1.

Găurile alăturate din Dealul lui Cocoş

Jud. Hunedoara, sat - comuna Beriu.

Localizare: Carstul din bazinul Orăştie (Beriu), culmea „Vârtoapele", Dealul lui Cocoş - proprietatea Hârban Mihăilă.

Reprezintă trei peşteri naturale alăturate astupate cu piatră, argilă, hăbuc. Un sondaj a fost efectuat de Constantin Daicoviciu şi colaboratorii săi (C. S. Nicolăescu-Plopşor), fără a se atinge stânca. Ar putea fi o confuzie cu peşterile din Culmea Vârtoapelor.

Datare: La Tène dacic.

1. Constantin Daicoviciu şi colaboratorii, *Şantierul Grădiştea Muncelului*, SCIV 4, 1953, p. 188.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2062 / 2 – 3.

Peştera Luncani

(vezi şi Peştera Cioclovina Uscată)

Jud. Hunedoara, sat - comuna Boşorod.

Localizare: Munţii Sebeşului, carstul din bazinul Ponorici - Luncani, afluent al Mureşului.

S-a susţinut în mod eronat că Márton Roska ar fi descoperit în această peşteră piese din paleolitic, culturile musteriană şi aurignaciană.

Datare: nedeterminată.

1. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 406.

2. Lucian Roşu, Vasile Boroneanţ, *Treptele antropogenezei*, Mic dicţionar al oamenilor fosili, Bucureşti, 1987, p. 46.

www.cimec.ro

Peştera Cioclovina cu apă

(Peştera Ponorici-Cioclovina cu Apă)

Jud. Hunedoara, sat Cioclovina, comuna Boşorod.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ponoricii, Valea Luncarilor, versantul vestic al Văii Ponorici, 10 metri deasupra ponoarelor, 6 km sud de Peştera Cocoşului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu două deschideri şi galerii etajate, cu lungimea de 7916 m, cu altitudinea de 860 m. A fost explorată şi cartată de Clubul de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti. Într-o galerie mică, la 10 m deasupra galeriei principale, la capătul dinspre prăpastie s-a găsit un bogat tezaur constând din 6000 de piese din bronz (phalere, tutuli, ampyxuri, lunule, saltaleone etc.), 1500 de mărgele din pastă de sticlă albastră, 1000 de mărgele de chihlimbar, 500 mărgele de faianţă, două psalii din corn de cerb provenind de la un harnaşament de paradă. Tipologic, piesele de harnaşament hallstattiene sunt specifice aşa-zisului tip Cincu - Suseni. Peştera face parte din acelaşi sistem cu peştera Cioclovina Uscată. Cercetarea se impune a fi continuată.

Datare: Hallstatt.

1. Eugen Comşa, *Le dépôt en bronze de Cioclovina (Carpates Meridionales)*, Acta Archeologica Carpatica 8, 1964, 1 - 2, p. 169 - 174.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2063 / 7.

4. ***, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 4, 1976, p. 242; 14, 1996, p.9.

Peştera Cioclovina

(Cioclovina uscată)

Jud. Hunedoara, sat Cioclovina, comuna Boşorod.

Localizare:Carstul din Valea Luncanilor, versantul drept. Munţii Sebeşului, masivul „Dâlma Ponoriciului", pe Valea Streiului, afluent al Mureşului.

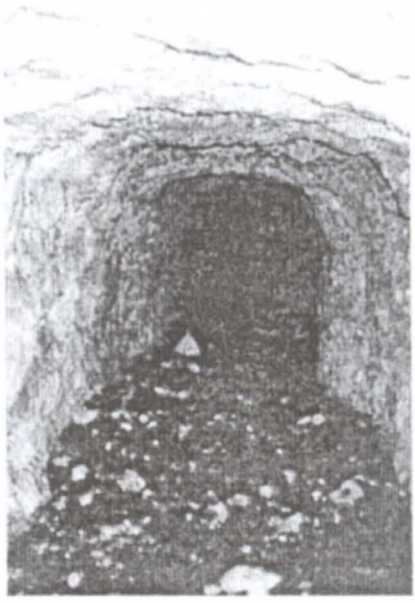

Peştera Cioclovina - Intrarea cioplită de om

Reprezintă o peşteră naturală, locuită de om, are lungimea de 2054 m, altitudinea de 775 m şi prezintă două intrări. Săpături arheologice şi cercetări de teren au fost întreprinse, între 1911 – 1922, de către Márton Roska. Situaţia stratigrafică este incertă în prezent, datorită intensei exploatări de guano efectuate de germani în timpul primului război mondial. Peştera a fost explorată pe rând de Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti şi de Clubul de speologie „Proteus" din Hunedoara. Pentru speologi Peştera Cioclovina uscată face parte din acelaşi sistem carstic cu Peştera Cioclovina cu apă.

Date arheologice: din lucrările publicate de Márton Roska şi din materialele recuperate din peşteră rezultă existenţa dovezilor de locuire din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, şi paleoliticul superior, cultura aurignaciană, ambele depuneri fiind însoţite de faună fosilă. Săpăturile au fost reluate între anii 1953 - 1954 de C. S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu şi Lucian Roşu, rezultând şi materiale din vremea culturii Coţofeni.

Date antropologice: din stratul de locuire

www.cimec.ro

corespunzător aurignacianului provine un craniu uman, descoperire care a făcut obiectul unei comunicări prezentate de Márton Roska şi D. M. Teodorescu în 1923. A fost dat spre cercetare lui F. Rainer şi I. Simionescu. Aceştia l-au publicat în 1923, atrăgând atenţia şi stabilind că aparţine unei femei de 30 - 40 de ani, fiind caracteristic „omului de Cro - Magnon". Au fost făcute analogii cu *Homo sapiens* de la Predmost II din Boemia. Craniul se găseşte în colecţia de paleontologie a Facultăţii de Geografie Geologie din cadrul Universităţii din Bucureşti. Înainte de 1911, învăţătorul Töry Gyözö din Călan împreună cu şeful de gară Ioan Lager au descoperit, în Sala Mare, un prim craniu, ulterior pierdut. Piesa a fost găsită la 2 m adâncime, sub crusta stalagmitică din sectorul 1.Inciziile constatate de Márton Roska pe pereţii peşterii sunt considerate de Henri Breuil şi C. S. Nicolăescu-Plopşor ca fiind produse de animale.

Datare: paleolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Márton Roska, *Cercetări arheologice în Munţii Hunedoarei*, 2, Cluj, 1923.

2. Henri Breuil, *Stations paléolitiques en Transilvanie*, Buletinul Societăţii de Ştiinţe - Cluj 2, 1925, p. 4.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Desenuri paleolitice în Oltenia*, Arhivele Olteniei 5, 1926, p. 23.

4. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

5. F. Rainer, I. Simionescu, *Sur le prémier crâne de l'homme paléolithique trouvé en Roumanie*, Anuarul Academiei Române, Memoriile Secţiei de Ştiinţe 3, 1942, 17.

6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2063 / 8.

Peştera Şura de Jos

(Şura de Jos de la Măgura Băiţei)

Jud. Hunedoara, sat Crăciuneşti, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Crişului Alb, carstul din Valea Căianului, Dealul Măgura Băiţei, la nord de Deva.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Prezintă două intrări, cu o lungime de 24 m, altitudinea absolută de 550 m, relativă de 115 m. În 1924, Márton Roska, execută săpături care ajung până la adâncimea de 0,90 m după cum urmează: 0 - 0,20 m strat eneolitic, 0,20 - 0,50 m paleolitic, un gratoar din jasp, atribuit aurignacian-ului mijlociu, fauna este cu *Ursus spelaeus*, 0,50 - 0,60 m, steril, 0,60 - 0,90 m strat cu aşchii cioplite şi cărbune, nedatat. Este necesară revizuirea stratigrafică şi tehno-culturală.

Datare: paleolitic, eneolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.

2. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 -35.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3122 / 3.

Peştera Balogu

Jud. Hunedoara, sat Crăciuneşti, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Crişului Alb, carstul din Valea Căianului, Măgura Feredeului, la nord de Deva.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Prezintă trei intrări. Are o lungime de 180 m, cu altitudinea absolută de 450 m, relativă de 150 m. În 1924 Márton Roska efectuează săpături arheologice, care merg până la adâncimea de 0,55 m, după cum urmează: 0 - 0,15 m, humus recent cu ceramică eneolitică, 0,15 - 0,55 m argilă nisipoasă brun roşiatică, cu cărbune şi faună cu *Ursus spelaeus*. În Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva se află o colecţie de materiale ceramice din această peşteră. Este necesară revizuirea stratigrafică şi tehno-culturală a materialului.

Datare: paleolitic, eneolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.

2. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 -35.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3121 / 1.

www.cimec.ro

Peştera Groapa Lupului

(Gaura Lupului)

Jud. Hunedoara, sat Crăciuneşti, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Crişului Alb, carstul din Valea Căianului, „Măgura Feredeului", la nord de oraşul Deva.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Are o singură intrare, lungimea de 19 m, altitudinea absolută de 450 m, relativă de 210 m. În 1924 Márton Roska, efectuează săpături care ating adâncimea de 0,60 m. Situaţia este următoarea: 0 - 0,05 m humus, ceramică modernă, 0,05 - 0,50 m argilă gălbuie, unelte de cuarţ, paleolitic. Fauna este prezentă cu *Ursus spelaeus*. Este necesară revizuirea stratigrafică şi tehnotipologică a materialelor rezultate.

Datare: paleolitic, epoca modernă.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.

2. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 -35.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3121 / 2.

Coridorul din Piatra Muntenilor

(Peştera Nr. 1 din Piatra Muntenilor)

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ohaba (afluent al Streiului), Dealul Piatra Muntenilor lângă Gaura Cocoşului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, de forma unui tunel (coridor) lung de 8,5 m pe direcţia sud-est - nord-vest. În 1924, Márton Roska efectuează la intrarea dinspre sud-est un sondaj arheologic de 2,50 x 1 m, de 1,80 m adâncime. În stratul de argilă roşie s-au găsit câteva racloare de caracter musterian şi urme de cărbune. La suprafaţă, fragmente ceramice daco-romane.

Se impune revizuirea stratigrafiei, depunerilor şi utilajelor din silex, a datelor tehno-tipologice.

Datare: paleolitic, eneolitic, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2064 / 7.

Peştera cu apă termală Geoagiu Băi - Germisara

Jud. Hunedoara, sat Geoagiu Băi, comuna Geoagiu.

Germisara - Plăcuţă de aur descoperită în izvor

Localizare: Munţii Metaliferi, Masivul Pleşa, carstul din bazinul Geoagiu, în localitatea balneară Geoagiu Băi, în zona vestigiilor arheologice.

Reprezintă o peşteră naturală amenajată parţial de om. Se prezintă sub forma unei adânciturii în stâncă în care se prelinge un izvor termal. Cercetările arheologice efectuate de Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva după 1980, au pus în evidenţă noi dovezi despre una dintre cele mai importante staţiuni romane termale din ţară, exploatate încă din epoca daco-romană, aducând dovezi noi

www.cimec.ro

privind romanizarea şi simbioza daco-romană. Impun în primul rând noile plăcuţe de aur descoperite, monede, materiale arheologice. Din staţiune provin inscripţii cu versuri dedicate reginei apelor „Nympha regina undarum", monede descoperite în izvor. În jurul său, în exterior, s-au organizat conducte şi construcţii în care se făceau tratamente.

Datare: epoca dacică, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. CIL III 940 - 941, 1393 - 1402, 7882.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, 1968, p. 130 - 137.
3. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, *Bucureşti*, 1969, p. 60, 81, 637 .
4. A. Rusu, E. Pescaru, *Politique edilitaire dans les provinces de l'Empire Romain*, Cluj - Napoca, 1993, p. 201 – 214.
5 ***, *Germisara (Geoagiu Băi), judeţul Hunedoara*, Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, clMeC, Bucureşti, 1997, p. 36 - 38.

Peştera Cocoşului

(Gaura Cocoşului, de la Federi)

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ohaba (afluent al Streiului), Dealul Piatra Muntenilor, în faţa peşterilor de la „Coasta Vacii", la vest de localitatea Federi.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Prezintă o intrare şi o sală mare cu o fereastră, cu lungimea de 12 m. Săpăturile arheologice au fost efectuate de Márton Roska în 1924. S-a săpat până 0,60 m adâncime (secţiune de 2 x 1 m), s-a găsit ceramică daco-romană, unelte din silex, cuarţit şi calcar cristalin, atribuite cu probabilitate paleoliticului cu aceleaşi caracteristici ca cele de la Cioclovina, faună probabil cu *Ursus spelaeus*. Se impune revizuirea cercetării şi verificarea datelor tehno-tipologice.

Datare: paleolitic (probabil), La Tène dacic, epoca romană.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2064 / 1.

Peştera Nr. 1 de la Coasta Vacii de la Federi

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ohaba, sub înălţimea Fruntea Mare.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 700 m. Săpături arheologice au fost efectuate de Márton Roska în 1924 (fără descriere, dar cu o schiţă). Peştera constă dintr-o sală larg deschisă care se termină într-un diverticul cu orientarea spre nord-vest. Situaţia stratigrafică: până la 0,30 m, depunere cu materiale din secolele X - XI ; 0,30 - 0,90 m ceramică eneolitică; 0,90 - 1,80 m ceramică eneolitică dar şi piese din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, industrie lamelară cu gratoare atipice din cuarţ, faună cu *Ursus spelaeus*. Se impune dacă este posibil, o reluare a cercetării cu metode moderne de lucru şi multidisciplinare.

Datare: paleolitic, eneolitic, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Corneliu N. Mateescu, *Şantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, p.3-4.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2064 / 4.

Peştera Nr. 2 de la Coasta Vacii de la Federi

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ohaba sub înălţimea Fruntea Mare, sub Peştera nr. 1.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 700 m. În 1924, Márton Roska efectuează săpături (nu-i face o descriere). Din schiţa prezentată rezultă o peşteră mică orientată cu intrarea spre sud-est. În partea de vest prezintă o fereastră naturală. Săpăturile

www.cimec.ro

s-au desfăşurat pe două treimi din peşteră, fără descriere stratigrafică, dar cu precizarea că în stratul de argilă gros de 30 m s-a găsit un atelier de cioplire a pietrei din paleoliticul mijlociu, cultură musteriană, cu toporaşe de mână din calcar cristalin. Se impune reluarea săpăturii pentru investigare cu metode noi pentru apreciere tipologică şi datare.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti*, 1982, 2064 / 5.

Peştera nr. 3 de la Coasta Vacii de la Federi

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ohaba, sub înălţimea Fruntea Mare, în stânga Peşterii nr. 2.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 700 m. Nu prezintă descriere, dar din schiţă rezultă că avea deschiderea spre est. Intrarea dă într-o sală mică, care comunică printr-un scurt culoar cu o altă sală cam de aceeaşi mărime, care se termină cu un diverticul lung şi îngust în partea de vest. Săpăturile s-au practicat în toată sala de la intrare, în culoare şi până la jumătatea celei de a doua săli. În stratul de argilă roşie existau câteva unelte din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, fragmente dispersate de cărbune. La suprafaţă s-au descoperit fragmente ceramice provenind din două vase de epocă romană. Fauna este cu *Ursus spelaeus*. Se impune reluarea cercetărilor pentru datare şi încadrare culturală mai precisă.

Datare: paleolitic, epoca romană.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2064 / 6.

Peştera 1 din Culmea Vârtoapelor

(Peştera 1 din Peretele Platoului Vârtop, La Găuri (Bodii)

Jud. Hunedoara, sat Grădiştea de Munte, comuna Orăştioara de Sus.

Localizare: Peştera 1 din Culmea Vârtoapelor, Munţii Sebeş-Şureanu, bazinul Mureşului Mijlociu, afluentul Beriu, râul Grădiştea. Pe platoul calcaros Vârtoapele la sud, între Valea Rea şi Valea Anineş, la sud de Dealul lui Cocoş, la 30 m de drum.

Culmea Vârtoapelor - Intrarea în Peştera nr. 1

Reprezintă o peşteră naturală cu patru intrări. Altitudinea absolută este de 880 m; peştera este fosilă, cu stalactite, scurgeri parietale de lapte de peşteră. Lungimea iniţială este 22 m. A fost cartată de Valer Trufaş în 1959, iar în 1981 o echipă de la Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti a joncţionat această peşteră cu peştera din sud, denumită Peştera nr. 2 din Culmea Vârtoapelor. Are acum 5 intrări, o lungime de 42 m şi o denivelare de 7 m. Peştera a fost identificată în 1847 de doctorul Andrei Fodor; D.M. Teodorescu şi Márton Roska, în 1923 semnalează şi ei peştera ca fiind locuită. În 1951, Constantin Daicoviciu şi Al. Ferenczi o menţionează (cel din urmă o şi vizitează). În 1953, C.S. Nicolăescu-Plopşor reia cercetările în zonă. El menţionează că a fost locuită în anii primului război mondial şi efectuează un sondaj, de 1 x 1 m - prima secţiune şi de 1,70 x 1,70 m - cea de a doua. În a doua secţiune nu s-a ajuns până la stâncă şi în ea s-au găsit câteva fragmente ceramice dacice. În 1981 speologul Ică Giurgiu efectuează un

www.cimec.ro

sondaj adânc de 1,50 m (1 x 1 dimensiuni), fără a atinge stânca. În 1989, cu aprobarea Facultăţii de Istorie din Bucureşti efectuează cercetări mai ample - o secţiune de 3,75 x 1,25 m. Nu s-a ajuns la stâncă. S-a constatat la suprafaţă un strat vegetal, sub acesta un strat brun închis cu ceramică, melci, cărbune etc. deranjat de o groapă (probabil, secţiunea lui C.S. Nicolăescu-Plopşor din 1953), altul tot brun închis, cu câteva oase; sub acesta un strat gălbui albicios cu nisip şi pietriş, steril arheologic. Ceramica găsită aparţine secolului I a.Chr. şi I p.Chr., de aceeaşi vârstă cu cea găsită de Vasile Boroneanţ în Peştera Limanu din Dobrogea şi la Schela Cladovei sau cu cea găsită de C.S. Nicolăescu-Plopşor la Gura Dobrogei. Este probabil că la intrare se afla un zid de piatră. Detaliile de interior ale aşezării rocilor sugerează o intervenţie a omului. În 1999 peştera a fost cercetată de Ică Giurgiu, V. Boroneanţ, prin care se atestă vechimea locuirii şi se recoltează faună pentru determinare. Peştera poate fi cea la care se referă Strabon în Geografia sa cu menţiunea că preotul dac Deceneu practica în ea un cult religios. Deasupra, pe platou, toţi cei care au vizitat peşterile au găsit ceramică dacică şi alte materiale arheologice.

Datare: La Tène dacic, epoca romană.

1. D. M. Teodorescu, Márton Roska, *Cercetări arheologice în Munţii Hunedoarei*, Cartea Românească, Cluj, 1923.

2. V. Trufaş, *Carstul de la Grădiştea de Munte*, Analele Universităţii „C.I. Parhon", seria Geologie-Geografie, 1959.

3. Constantin Daicoviciu, Alexandru Ferenzi, *Aşezări dacice din Munţii Orăştiei*, Cercetări de Istorie veche, Bucureşti, 1951.

4. Constantin Daicoviciu, Alexandru Ferenczi, Alexandru Bodor, C.S. Nicolăescu-Plopşor, Nicolae Gostar, D. Radu, M. Detiu, P. Duka, *Şantierul Grădiştea Muncelului*, SCIV 4, 1953, 1 – 2, p. 188.

5. I. Giurgiu, G. Silvăşanu, M. Codescu, G. Miclăuş, *Noi explorări în Masivul Vârtoape*, Buletin Speologic Informativ 6, FRTA, CCSS, Bucureşti, 1982, p. 133 - 142.

6. G. Jugănaru, I. Giurgiu, *Peştera 1 din Culmea Vîrtoapelor (M. Sebeş)*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 13, 1990, p.14 - 28.

7. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3405 / 12 - 13.

Peştera Curată de la Nandru

(Peştera de Jos)

Jud. Hunedoara, sat Nandru, comuna Peştişul Mic.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, pe Valea Mureşului, versantul stâng, pe Valea Roatei, versantul drept, la vest de sat. Carstul din Valea Mureşului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 300 m, relativă de 18 m, lungimea de 60 m. Prin deschiderea în formă de tunel, lungă de aproximativ 12 m, orientată spre est, se pătrunde într-o galerie-sală lungă de 8 m şi lată de 18 m. Săpături arheologice au fost efectuate de Zsofia von Torma în 1877, de alţi amatori de arheologie. În 1955 - 1956, C. S. Nicolăescu-Plopşor a cercetat prin săpături peştera împreună cu echipa sa. S-a constatat existenţa a două straturi de locuire, primul din paleoliticul mijlociu - musterian II b, gros de cca. 0,30 m şi musterian II a, gros de 0,85 m - cu unelte (în special din cuarţit), faună cu *Ursus spelaeus*; urmează un strat steril arheologic, gros de 0,23 m, apoi stratul musterian I, gros de 1,20 m, care conţinea unelte din cuarţit şi silex, faună cu: *Ursus spelaeus, Hiaena spelaea, Rhinoceros antiquitatis*; stratul post-paleolitic a fost răşluit de Zsofia von Torma, din el s-au mai păstrat doar 0,55 m. În partea sa superioară (fără alte detalii), s-au descoperit materiale ceramice aparţinând culturii Criş (ne-olitic); în cea mijlocie din perioada de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni. Deasupra s-au găsit materiale medievale din secolul al XIV-lea. Recent, din peşteră Alexandru Păunescu a pre-levat probe pentru analize cu C^{14}.

Datare: paleolitic mijlociu, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, secolul al XIV-lea.

1. Márton Roska, *Die Sammlung Zsofia von Torma*, Cluj, 1941.

2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu, *Şantierul arheologic Nandru*, Materiale 3, 1957.

www.cimec.ro

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2277 / 1.

Peştera Spurcată de la Nandru

(Peştera de Sus)

Jud. Hunedoara, sat Nandru, comuna Peştişul Mic.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Mureşului, versantul stâng, pe Valea Roatei, versantul drept, la 179 m amonte de Peştera Curată. Carstul din valea Mureşului.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 305 m, relativă de 26 m, lungimea este de 20 m, cu două intrări. Are forma cotită, mai largă în jumătatea cu intrarea mare. Intrarea mică este blocată. Săpături arheologice s-au efectuat de Zsofia von Torma în 1877, de J. Mallasz după primul război mondial. Între 1955 – 1956, C.S. Nicolăescu-Plopşor şi echipa sa efectuează săpături sistematice, constatând evacuarea părţii superioare a depunerilor post-paleolitice de către cercetările mai vechi. În ceea ce s-a mai păstrat s-a găsit:

1. la suprafaţă un strat amestecat cu materiale datând din paleolitic, neolitic (cultura Criş), perioada de tranziţie la epoca bronzului (cultura Coţofeni) şi din epoca medievală;

2. sub acest strat, pe alocuri s-a mai păstrat nealterat stratul neolitic Criş-Starčevo, probabil din două faze din etapa mijlocie a acestei culturi, dar diferite de etapa din Peştera Curată;

3. un strat steril brun-roşcat;

4. un strat aparţinând paleoliticului superior;

5. un strat datat în paleolitic mijlociu, musterian II mijlociu după Alexandru Păunescu, paleolitic cuarţitic după Florea Mogoşanu, musterian cuarţitic vechi după Vasile Boroneanţ, din Würm I - Würm II - interstadiul Nandru, după Marin Cârciumaru.

J. Mallasz precizează că Zsofia von Torma a golit întreg aluviul (post-paleoliticul) pe care l-a aruncat păstrând diluviul. Recent, din peşteră Alexandru Păunescu a prelevat probe pentru analize cu C^{14}.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bron-zului, epoca medievală.

1. J. Mallasz, *Á solutreen elsö biztos megallopitasa Erdelyban*, Dolgözatok Szeged 9-10, 1933 - 1934.

2. Márton Roska, *Die Sammlung Zsofia von Torma*, Cluj, 1941.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, Alexandru Păunescu, Alexandra Bolomey, *Şantierul arheologic Nandru*, Materiale 3, 1957.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2277 / 2.

5. Vasile Boroneanţ, *L'Acheuléen superieur de Cladova (Roumanie) et la question du paléolitique quartzitique*, Anthropologie 29, Brno, 1991.

Peştera Bordul Mare de la Ohaba Ponor

(Hohle von Ohaba Ponor, Peştera Ponorici - Cioclovina cu Apă)

Jud. Hunedoara, sat Ohaba Ponor, comuna Pui.

Localizare: Bordul Mare, Munţii Sebeşului, Valea Mureşului Mijlociu, bazinul Streiului, sectorul Ponorici - Luncani.

Reprezintă o peşteră naturală cu două intrări, cu altitudinea de 695 m, lungimea de 22 m. Cercetările în această peşteră au început înainte de primul război mondial de către I. Mallasz, director al Muzeului din Deva, şi de către Márton Roska, continuate de acesta din urmă şi între cele două războaie mondiale; reluate de C.S. Nicolăescu-Plopşor şi echipa sa, între 1954 – 1955, cercetările au pus în evidenţă existenţa unor depuneri arheologice în care pe lângă unelte de silex şi os s-a identificat o bogată faună şi trei falange atribuite lui *Homo sapiens*. Stratigrafic, situaţia se prezintă astfel: la bază se află un strat steril arheologic, urmează un strat datat

www.cimec.ro

în musterianul II, un alt strat steril urmat de stratul musterian III, cu şapte nivele de locuire, apoi musterianul IV cu două nivele, toate din paleoliticul mijlociu şi deasupra un strat aparţinând culturii aurignaciene din paleoliticul superior. Urmează un ultim strat steril şi stratul de locuire paleolitică din care, fără a avea poziţie stratigrafică detaşată, s-au recoltat materiale aparţinând culturii Criş din neoliticul vechi, culturii Coţofeni din perioada de tranziţie la epoca bronzului, epocii dacice şi celei medievale. Recent, Al. Păunescu a recoltat probe pentru datări cu C^{14}.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Paleoliticul Ardealului*, AIGR 14, 1930, p. 99 - 112.

2. I. Gaal, *Ujabb Ember es emlocs antletelettek Mousterilebol*, Korlemenjek 3, 1943, 1.

3. C. S. Nicolăescu-Plopşor, şi colaboratorii, *Şantierul Arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p. 129.

4. C. S. Nicolăescu-Plopşor, N. Haaş, Alexandru Păunescu, Alexandra Bolomey, Materiale 3, 1957, p. 13 - 49.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2063 / 7.

Peştera din Ponorici

(Gura Ponorici, Peştera Cioclovina cu Apă - Ponorici, după C. Goran)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Boşorod.

Localizare: Munţii Sebeşului, Valea Streiului, afluent pe stânga al Mureşului, pârâul Ponorici, versantul stâng, Valea Luncanilor, Gura Ponorici.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 1018 m, două deschideri, lungimea totală de 7916 m. Peştera face parte din sistemul carstic Cioclovina şi este de fapt intrarea superioară în acest sistem. În cercetările efectuate de Márton Roska s-au identificat oase sparte intenţionat, pe care acesta le atribuie paleoliticului dar şi ceramică din epoca bronzului fără stabilirea culturii.

Datare: paleolitic, epoca bronzului.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2063 / 7.

Peştera lui Cocolbea

(Gaura lui Cocolbea)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Ohaba, Valea Opriţei, Dealul Piatra lui Cocolbea, la 2 km nord-est de sat.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere (4,5 x 20 m), orientată spre vest. Are două etaje, cel inferior, din care curge un şipot şi etajul superior, unde, la gură, M. Mallasz a descoperit fragmente ceramice eneolitice. În 1924, Márton Roska efectuează un sondaj arheologic dar nu a găsit dovezi de locuire umană. Se impune verificarea stratigrafiei.

Datare: eneolitic.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2064 / 30.

Peştera Piatra Poienii

(Peştera de la Pietriş, Peştera de sub Şeletru, Gaura Poienii)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, bazinul Streiului, versantul stâng, în amonte de localitatea Baru.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 1132 m. Este invadată de apă. Numai treimea de la intrare este locuibilă. Aici, în 1925, Márton Roska a executat săpături şi a

www.cimec.ro

găsit oase sparte intenţionat. Alături, în partea dreaptă a peşterii, se află un adăpost sub stâncă, unde se crede că sunt necesare săpături. Se impune continuarea săpăturilor, aceasta fiind şi recomandarea lui Márton Roska.

Datare: probabil paleolitic.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2066 / 24.

Peştera Ponor

(probabil Peştera Gaura Poienii, peştera de la Pietriş, Peştera de sub Şalitru, Peştera din Piatra Poienii)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Pui.

Localizare: Munţii Sebeşului, Valea Streiului, afluent pe stânga al Mureşului, pârâul Ohaba, masivul calcaros „Piatra Poienii".

Reprezintă o peşteră naturală locuită probabil de om, cu altitudinea absolută de1132 m. Márton Roska a efectuat în 1935 săpături arheologice, identificând oase de *Ursus spelaeus*; unele oase de animale prezintă posibile dovezi de spargere intenţionată. Márton Roska atrage atenţia şi asupra unor adăposturi naturale din apropiere. Se impune efectuarea unor investigaţii de teren şi sondaje, atât în peşteră, cât şi în adăposturile naturale menţionate.

Datare: probabil paleolitic.

1. Márton Roska, *Raport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925, p. 412 - 413.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 554.

Peştera Avenul cu incizii de la Gaura Cizmii

Jud. Hunedoara, sat Ribicioara, comuna Ribiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, carstul dintre Crişul Alb şi Arieşul Mic, masivul „Grohot", Cheile Ribicioarei.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 410 m, relativă de 80 m, lungimea totală de 69 m. Prezintă două deschideri, una spre est, pe platou, şi alta în vale, în Cheile Ribicioarei. Deschiderea principală are în faţă un prag săpat de 0,80 m şi la contactul cu avenul altul de 1 m. Galeria de la intrare este de 14 m lungime şi între 2 - 3 m înălţime, cade în avenul de 29 m adâncime care se termină în etajul inferior. A fost găsită de clubul de speologie „Zărand" din Brad. În 1975, M. Nedopaca şi ceilalţi membri împreună cu Cantemir Rişcuţia, Irina Rişcuţia şi Vasile Boroneanţ cercetează galeria şi avenul. În 1976 se constată că în galeria din faţă, pe peretele de sud, se află incizate, probabil cu un cui de metal (legat cu sfoară de altul care servea drept ax a cărui găuri de fixare se observă în perete), cercuri realizate prin rotaţie, numărul lor, întregi, neterminate sau nereuşite ridicându-se la 13-14. Linia este trasată fin, prin învârtire repetată (de aici imprecizia şi aspectul de exerciţiu repetat). Alături de ele există incizată stângaci o figurină umană schematizată ce prezintă un cerc reprezentând capul. Pe stânca podelei din etajul inferior se aflau întinse un schelet uman şi resturi dintr-un schelet de *Ursus spelaeus*, care au fost prelevate şi predate spre studiu lui Cantemir Rişcuţia. Marin Cârciumaru, care vizitează ulterior peştera, publică desenele în 1988. Considerăm, după linia desenului şi fragmentele de ceramică ce s-au recoltat din galerie, că desenele pot fi din epoca medievală târzie, secolele XVI - XVIII. Scheletul uman şi oasele de *Ursus spelaeus* din etajul inferior pot fi din paleolitic. Urmează publicarea lor cu noi interpretări.

Datare: paleolitic, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Repertoriul Sistematic al Peşterilor din România*, Bucureşti, 1982, 3113 / 4.

2. L. Vălenaş, Marcian Bleahu, B. Barjan, G. Halasi, *Gravurile rupestre din Peştera Cizmei, Documente recent descoperite şi informaţii arheologice*, Bucureşti, 1988, p. 3 – 13.

3. Cantemir Rişcuţia, Irina Rişcuţia, Vasile Boroneanţ, P. Chirilă, M. Nedopaca, *Descoperirile din Peştera Cizmei de la Ribicioara, comuna Ribiţa, jud. Hunedoara*, [în manuscris].

www.cimec.ro

Peştera Topolniţa

(Gaura lui Ciocârdie, Gaura Feţii, Găurinţi, Peştera Napului, Peştera Prosăcul, Peştera Sohodol, Peştera Topolniţa I şi II, Peştera Tunelul de la Marga, Complexul subteran Topolniţa)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Cireşu.

Localizare: Podişul Mehedinţi, Cheile Topolniţei, Dealul Prosăcului, la est de localitatea Cireşu. Carstul din Valea Topolniţei.

Reprezintă o peşteră naturală, locuită parţial de om, cu altitudinea absolută de 434 m; relativă de 84 m. Prezintă cinci deschideri şi are o lungime totală de 20500 m. Peştera este gigantică, cu o reţea de galerii dispusă pe patru etaje: două fosile, unul subfosil şi altul activ, ca urmare a acţiunii apei din trei pârâuri: Topolniţa, Găurinţi şi Ponorăţ, prin Gaura Prosăcului. Peştera a fost semnalată în 1880 de V. Dumitrescu; se ocupă de ea Gheorghe Murgoci în 1898, N. Densuşianu în 1913 şi I. Vintilescu în 1941, în 1961, V. Decu; i se vor alătura Marcian Bleahu, I. Povară şi G. Diaconu în 1974. A fost împărţită de speologi în mai multe sectoare (explorarea este neterminată). Mai important din punct de vedere arheologic este sectorul „Peştera femeii", din care se ajunge în „Culoarul Liliecilor" şi apoi în „Culoarul Vetrelor", unde au fost identificate vetre de foc ce datează din neolitic, din epoca dacică şi din cea medievală. Împreună cu acestea se aflau şi materiale ceramice sau piese de metal. Cercetări arheologice s-au făcut şi în exterior, de către colectivul Muzeului Regiunii „Porţilor de Fier" din Drobeta-Turnu Severin, de către C.S. Nicolăescu-Plopşor şi Lucian Roşu, care au efectuat săpături la Cireşu, dezvelind cuptoarele de redus minereul de fier de epocă dacică. La cercetări au mai participat E. Bujor, Vasile Boroneanţ şi alţii. În mai multe locuri în peşteră, a fost identificată şi faună fosilă (*Ursus spelaeus*). Este una dintre cele mai frumoase şi mai importante peşteri din lume. Peştera este protejată şi închisă circuitului turistic. A fost pusă sub controlul şi administraţia Muzeului Regiunii „Porţilor de Fier" din Drobeta-Turnu Severin. În prezent este în administrarea Comisiei Monumentelor Naturii. Comunică hidrologic cu Peştera lui Epuran. Peştera a suferit unele amenajări: peste puntea naturală, din interior, prăbuşită acum, s-a construit un pod metalic, iar intrarea principală, de pe partea dreaptă a pârâului Topolniţa, este închisă cu poartă de metal. Vizitarea se face controlat.

Datare: neolitic, Hallstatt, epoca dacică, epoca medievală.

1. G. M. Murgoci, *Calcare şi fenomene de eroziune în Carpaţii Meridionali*, Buletinul Societăţii de Ştiinţe 7, 1898, p. 1.

2. V. Decu, Marcian Bleahu, *Grottes d'Oltenie explorées de 1959 à 1962*, în Recherches sur le grottes du Banat et Oltenie, Roumanie 1959 - 1962, CNRS, Paris, 1967.

Peştera lui Epuran

Jud. Mehedinţi, sat Jupâneşti, comuna Cireşu.

Localizare: Podişul Mehedinţi, carstul din Valea Topolniţei, pe versantul stâng al râului Ponorăţ, la 600 m sud-est de satul Jupâneşti.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 415 m, altitudinea relativă de 16 m, lungimea de 3604 m. Are o singură deschidere cu două etaje: unul fosil şi altul activ. În 1962 C.S. Nicolăescu-Plopşor execută săpături arheologice lângă peretele unei stânci, la Jupâneşti, dar la câţiva ani, se prăbuşeşte gura unei peşteri obturate. Peştera a putut fi explorată în anii următori de specialiştii de la Muzeului Regiunii „Porţile de Fier" din Drobeta-Turnu Severin şi de colectivul care a efectuat săpături la Cireşu condus de Lucian Roşu sub îndrumarea lui C.S. Nicolăescu-Plopşor şi apoi de speologi. Colegul C. Lascu identifică ceramică incrustată cu culoare albă aparţinând culturii Kostolac şi unelte din os şi piatră. Peştera este în curs de explorare şi are legătură cu Peştera Topolniţa la nivelul etajului activ. Este închisă cu grilaj de fier.

Piesele se află la Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş, sub inventar nr. 11291, şi la

www.cimec.ro

Institutul de Speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, 1976, p. 307 - 308.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2136 / 1.

Peştera Climente I, Peştera Climente, Gaura lui Climente

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Climente I - Intrarea în peşteră

Localizare: Munţii Almăjului, bazinul Dunării, zona Porţilor de Fier, „Preluca lui Climente", „Ciucaru Mare".

Reprezintă o peşteră naturală cu o singură deschidere, cu o sală orizontală şi o galerie orizontală ascendentă, cu altitudinea absolută de 178 m, relativă de 130 m, lungimea totală de 70 m, orientată sud-sud-est - nord-nord-vest. A fost identificată de Vasile Boroneanţ în 1964, care a efectuat săpături în 1965 şi în 1968 - 1969. Cu această ocazie au fost scoase la iveală o bogată faună domestică şi de peşteră din perioada preistorică şi numeroase materiale arheologice, aflate într-o succesiune stratigrafică, după cum urmează: pe stânca alterată, din perioada când peştera era activă, la sfârşitul interglaciarului Riss - Würm şi Würmul de început se suprapun nisipuri şi prundiş, apoi primele depuneri argiloase în care se află prima etapă de locuire săracă, din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, apoi două depuneri sterile arheologic dar nu şi faunistic, locuirea corespunzătoare paleoliticului cuarţitic, din paleoliticul mijlociu final şi din paleoliticul superior, apoi după o altă depunere sterilă o locuire protoclisuriană (epigravettiană) din mileniul XVI - XI (14000 – 11000) a.Chr. După o depunere loessoidă sterilă de la sfârşitul glaciaţiunii Würm, urmează o locuire din timpul neoliticului timpuriu, cultura Criş. În acelaşi tip de depunere urmează o locuire din vremea culturii Coţofeni din perioada de trecere spre epoca bronzului. Din epoca bronzului se evidenţiază materiale şi ceramică aparţinând culturii Verbicioara, din prima epocă a fierului - Hallstatt, grupul cultural Susani - Mediaş. Acesta din urmă nu are un nivel de locuire bogat. Nivelurile de locuire sunt marcate prin vetre de foc cu arsură şi cenuşă, însoţite de ceramică. Ultima locuire, de la suprafaţă, se află într-un pământ negru-cenuşiu şi aparţine epocii medievale, secolele XVII - XVIII, în acest strat s-au găsit şi monede. La suprafaţă se găseşte guano de animale domestice şi liliac, vetre de foc din secolele XIX - XX. Peştera adăposteşte în vreme de iarnă şi vară animale domestice care cresc nesupravegheate. Pentru paleoliticul mijlociu final şi pentru paleoliticul superior de început s-au găsit unelte predominant din cuarţit dar şi din silex sau alte roci, iar pentru post-clisurian un bogat inventar de unelte din silex, în care domină vârfurile de săgeată de un tip specific acestei locuiri. Oasele de animale studiate de Alexandra Bolomey şi Elena Terzea fac dovada că până în post-clisurian (epigravettian) se vâna în principal *Ursus spelaeus*. În tardiglaciar în timpul culturii protoclisurian se vâna *Capra Ibex* (capra neagră) şi *Rupicapra rupicapra* (capra de stâncă), *Ursus arctos* (ursul brun), *Vulpes vulpes, Cervus elaphus* etc. Lista animalelor vânate pentru ambele perioade este mult

www.cimec.ro

mai bogată. Începând cu neoliticul, alături de animalele sălbatice apar şi capra sau oaia ca animale domestice. Alături de aceste animale de talie mare sau mijlocie, a apărut şi faună măruntă cu *Micro tusarvalis* în timpul paleoliticului cu climat foarte sever, împădurit, cu *Microtus gregalis, Lagurus lagurus, Cricetulus migratorus, Sicista subtilis, Ochatona pusilla*. Din cauza creşterii nivelului apei în lacul de acumulare a Hidrocentralei Porţile de Fier I, la peşteră se poate ajunge numai venind cu barca până la „Preluca lui Climente" sau coborând pe frânghii peretele abrupt al „Ciucarului Mare".

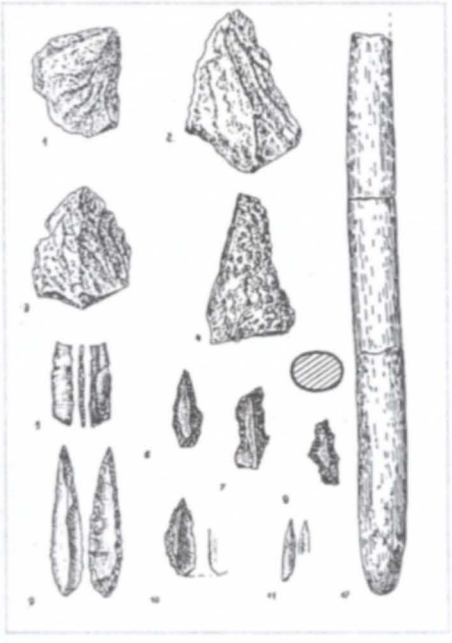

Climente I - Unelte din quartz, silex şi os

Datare: paleolitic, mezolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri gravetiene în Peştera lui Climente*, Revista Muzeelor 6, 1968.

2. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice în unele peşteri din Defileul Dunării*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 140 – 182.

3. Alexandrina Negrea, Ştefan Negrea, *Peşterile din Defileul Dunării şi fauna terestră*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 30 - 75.

4. Elena Terzea, *Mamiferele cuaternare din unele peşteri şi adăposturi sub stâncă din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 105 – 139.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2211 / 7.

Peştera Climente II

(Peştera nr. 1 de la Gaura Ponicovei, Peştera de la drum)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: Munţii Almăjului, bazinul Dunării, zona Porţile de Fier, „Preluca lui Climente - Ciucaru Mare".

Reprezintă o peşteră naturală, cu o singură intrare, cu o miniterasă de stâncă. Prezintă o orientare ascendentă, cu altitudinea absolută de 60 m, relativă de 12 m, lungimea totală de 47 m. Peştera a fost identificată în 1964 de C.S. Nicolăescu-Plopşor şi Vasile Boroneanţ. În 1968 Alexandrina şi Ştefan Negrea îi fac cartarea şi studiază fauna. Săpături sistematice efectuează Vasile Boroneanţ în 1968 - 1969. Cu această ocazie s-a întâlnit următoarea situaţie stratigrafică: pe terasa din faţă şi la intrare, depozit de epocă holocenă, în galeria interioară ascendentă, o depunere loessoid-argiloasă, în stânca erodată din perioada activă în marmite cu acumulări de pietriş şi nisip depuse când Dunărea curgea la acest nivel. Peste aceasta se găseşte o depunere de loess la intrare şi argiloasă

www.cimec.ro

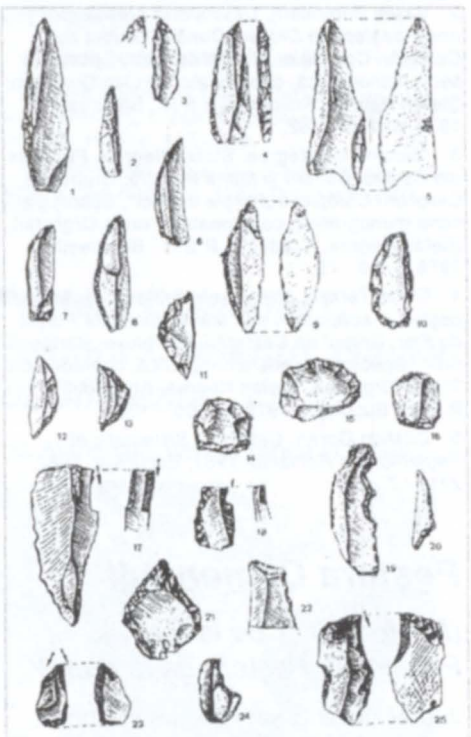

Climente II - Unelte din silex

în galeria interioară. La intrare, deasupra pietrişului este o depunere îngustă, sterilă arheologic dar cu faună cu *Ursus spelaeus*. Apoi urmează un nivel de locuire corespunzător proto-clisurianului, urmat de clisurian. Este aşezarea în care se atestă succesiunea directă din proto-clisurian a clisurianului. S-au descoperit pentru acestea peste 2000 de unelte şi arme din silex, între care se impun vârfurile de săgeată, precum şi vârfurile de suliţă din os şi alte obiecte, ca harpoane, podoabe şi câteva piese ornamentate geometric. În interior, în acest strat cultural, s-a găsit şi un schelet uman presărat cu ocru roşu şi piese de dentiţie. Locuirea de aici este parţial contemporană cu cea clisuriană de la Cuina Turcului, de la aproximativ 75 m depărtare est de peşteră. Peste această depunere, la intrare se află materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni, unele ornamentate cu motive cu boabe de linte în convieţuire cu elemente culturale de tip Kostolac. Urmează locuirea din prima epocă a fierului - Hallstatt, atestată de ceramica aparţinând grupului cultural Susani - Mediaş. Într-o depunere foarte subţire, la baza stratului negricios se află materiale ceramice şi monede din vremea împăratului Diocleţian, din vremea lui Constantinus II şi apoi materiale ceramice din secolele XI - XIII, ceramică şi monede datate ca fiind din vremea lui Ferdinand I al Ungariei şi Cristian, din timpul Imperiului Romano-German, precum şi austriece dintre 1782 - 1835. Cercetările au fost deosebit de grele din cauza deranjamentelor produse de căutătorii de comori de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX. În urma creşterii nivelului în lacul de acumulare al Hidrocentralei Porţile de Fier, peştera nu mai are acces decât pe apă, cu barca. Are partea de la intrare acoperită de apa lacului de acumulare.

Datare: paleolitic, epipaleolitic (mezolitic), perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice în unele peşteri din Defileul Dunării*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 140 - 182.

2. Alexandrina Negrea, Ştefan Negrea, *Peşterile din Defileul Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 30 - 75.

3. Elena Terzea, *Mamiferele cuaternare din unele peşteri şi adăposturi sub stâncă din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979, p. 30 - 75.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2211 / 4.

5. Vasile Boroneanţ, *Paleoliticul superior şi epipaleoliticul din Zona Porţile de Fier*, [în manuscris].

Peştera Cuina Turcului

(Peştera din Potcapina Turcului, Peştera de la Curba Periculoasă, Peştera de la Gura Ponicovei)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: „Ciucarul Mare", „Cazanele Mari" în partea de vest a adăpostului natural Cuina Turcului, între „Moara Dracului" şi „Proluca Turcului".

www.cimec.ro

Reprezintă o peşteră naturală, cu suprafaţa 58 m^2, umedă, activă (în anotimpul ploios), cu altitudinea absolută de 62 m. În faţa peşterii, în adăpostul natural Cuina Turcului, Vasile Boroneanţ şi Ştefan Roman au efectuat în 1965 un sondaj arheologic din care a rezultat:

1. între adâncimile 0,20 - 0,60 un strat de locuire din perioada de tranziţie la epoca bronzului (culturile Coţofeni, Kostolač şi Vučedol);

2. între adâncimile 0,60 - 1 m, strat de locuire neolitică. Săpătura s-a oprit la această adâncime.

Materialul este contemporan cu cel găsit în săpăturile din adăpostul propriu-zis de la Cuina Turcului (vezi adăpostul Cuina Turcului, Peştera din Cuina Turcului). În prezent se află inundată de apele lacului de acumulare a hidrocentralei Porţile de Fier, fiind situată sub cota 72 m.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Vasile Boroneanţ, *Cultura Kostolač de la Cuina Turcului*, SCIV 17, 1966, p. 2.

2. Vasile Boroneanţ, *Cercetări arheologice în unele peşteri din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982 , 2211 / 5 .

Peştera Fluturilor

(Gaura Fluturilor, Gaura de la Şălitrari)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: Carstul din zona Porţile de Fier, Cheile Ponicovei, „Ciucarul Mare", malul stâng al văii râului Ponicova deasupra Peşterii Ponicova.

Reprezintă o peşteră naturală locuită şi exploatată de om. Constă dintr-o cavitate, cu un cotlon care se prelungeşte printr-o galerie îngustă în masivul „Ciucarul Mare". Înălţimea la gură este de 1,80 m, lăţimea este de 1,90 m, lungimea este de 158 m, altitudinea este de 190 m. A fost cercetată de Vasile Boroneanţ între 1964 - 1965. La intrare s-a găsit faună fosilă şi subfosilă, fragmente ceramice din Hallstatt, medievale (secolul al XVII-lea) şi moderne, vetre de foc. Nu s-au făcut săpături. Importanţa este istorico-economică. În evul mediu şi în epoca modernă se exploata azotatul de potasiu pentru fabricarea prafului (iarba) de puşcă. Informaţiile provin de la locuitorii din Dubova (Guran Nicolae, Răduţă Antonie etc.). Una dintre denumiri i se trage de la exploatarea zăcământului de guano bogat în azotat de potasiu denumit în zonă „Silitră" („şalitra" în sârbo-croată).

Datare: Hallstatt, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976 .

2. ***, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2211 / 6.

Peştera lui Carafil

(Gaura lui Cărăfil)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: Carstul din Zona Porţile de Fier, Cheile Ponicovei, Ciucarul Mare, versantul stâng al văii Râului Ponicova, deasupra Peşterii Ponicova.

Reprezintă o peşteră naturală locuită probabil temporar. Prezintă o intrare cu aspect de adăpost, cu trei cotloane, care se prelungesc spre est, cu lungimea de 51 m. A fost vizitată de Vasile Boroneanţ, între 1964 - 1968. La suprafaţă se observau câteva fragmente ceramice din vremea culturii Coţofeni, medievale din secolul al XVII-lea şi moderne, amestecate cu cenuşă, cărbune şi dejecţii de capră şi oaie.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

2. Vasile Boroneanţ, *Cercetări arheologice din unele pesteri din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979.

www.cimec.ro

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2211 / 7 .

Peştera Ponicova

(Peştera de la Gura Ponicovei, Gaura Ponicovei, Peştera de la Gura Apei, Peştera Liliecilor, Peştera Polilecilor)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: Cheile Ponicovei. Între Cheile Ponicovei şi Dunăre, la est de şoseaua Orşova - Moldova Veche. Carstul din zona Porţile de Fier, „Cazanele Mari".

Ponicova - Intarea în peşteră

Lungimea este de 1666 m (I - 537 m, II - 381 m, III - 447 m, IV - 301 m), cu altitudinea absolută (la intrarea în „Galeria Liliecilor") de 68 m; altitudinea relativă de 116 m. Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Se compune din patru (I - IV) părţi, denumite de speologi „sisteme": I - Galeria activă de tip tunel, care traversează masivul calcaros „Ciucarul Mare" de la vest la est, prin care curge în Dunăre pârâul Ponicova. Are lungimea de cca. 400 m, iar înălţimea de până la 36 m. II - „Galeria Concreţionată" este accesibilă din prima, pe un urcuş în pantă de 36 m care se termină în „fund de sac". În unele cotloane, din zona sălii coloanelor s-au descoperit fragmente ceramice din prima epocă a fierului. III - „Galeria Liliecilor" şi Sala Mare - accesibile printr-o deschidere proprie ce constituie etajul superior în evoluţia peşterii. Pe aici pătrunde lumina şi curenţii care vin dinspre chei. Se comunică cu Sala Mare şi prin aceasta cu sistemul I (Galeria activă), IV - Galeria cu argilă. Are acces prin Sala Mare (sistemul III). Apare ca un balcon (stil labirint) al Sălii Mari, cu aspect monumental.

Date arheologice: „Galeria Liliecilor" şi Sala Mare prezintă interes arheologic şi istoric. Vasile Boroneanţ a efectuat între 1965 şi 1968 cercetări în Galeria Liliecilor, în urma acestora a rezultat că această galerie a fost locuită în paleolitic, neolitic (cultura Criş), perioada de tranziţie la epoca bronzului (culturile Coţofeni şi Kostolac), epoca bronzului (cultura Vučedol), prima epocă a fierului (faza Ostrovul Banului) şi în secolul al XVI-lea. Galeria a fost puternic afectată de gropile căutătorilor de comori şi de exploatările de guano. Fragmente ceramice din prima epocă a fierului au fost găsite şi în „Galeria Concreţionată".

Date istorico-economice: în perioada 1900 - 1914, în timpul când zona a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar, din Sala Mare şi din Galeria cu Argilă se exploata guano. În acest scop, în interiorul şi exteriorul peşterii s-au făcut anumite amenajări. La data la care Vasile Boroneanţ a efectuat primele descinderi în peşteră (1965 - 1968), împreună cu C. S. Nicolăescu-Plopşor şi în colaborare cu sătenii din Dubova s-au constatat următoarele amenajări:

în exterior: pe peretele (abrupt) de sud al Cheilor Ponicovei, cu acces spre „Poiana Popii" de pe podul natural al Ponicovei spre Plavişeviţa, se afla o scară de lemn din stejar masiv cu o platformă săpată în stâncă, la mijloc, de pe care se accedea pe o a doua scară, la fel cu prima, care era fixată tot pe o platformă de stâncă, care avea la capăt o potecă ce ducea spre peşteră. La intrare, în exterior, se afla o altă scară, tot din lemn masiv pe care se urca în peşteră.

www.cimec.ro

în interior: la intrare se amenajase o protecţie cu traverse din lemn de stejar pentru evitarea degradării intrării. Trepte de stejar masiv urcau şi pe peretele de acces spre galerie, pe unde se putea circula în perioada de vară, când râul scădea sau seca. În Sala Mare, în partea de est, în faţa nişei cu guano se afla o scară de acces din lemn de brad (prepeleac) pe care se urca la galerii, pentru recoltarea zăcământului de guano. Sus în nişă se găsea o protecţie din lemn de brad. Guano ambalat în cutii speciale era transportat la pontonul de la vechiul pichet de grăniceri de la Plavişeviţa, iar de acolo, cu şlepul pe Dunăre. Primul război mondial a întrerupt exploatarea zăcământului de guano şi a celui de silitră. O altă scară din lemn de stejar asigura urcuşul şi coborâşul în galeria tunel spre Sala Mare. După unele informaţii din partea localnicilor, guano era exploatat şi pentru extragerea ierbii de puşcă.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, epoca medievală, epoca modernă.

1. Vasile Boroneanţ, Constanţa Boroneanţ, *Cercetări arheologice în Cazanele Mari*, Revista Muzeelor 2, 1965, 4.

2. Ştefan Negrea, Alexandrina Negrea, *Peşterile din Defileul Dunării*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 8, 1969.

3. Vasile Boroneanţ, *Cercetări arheologice în unele peşteri din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2211 / 4.

Peştera Veterani

(Peştera lui Maovăţ, Peştera de sub Pânza Curii, Veterani barlang, Veterani Höhle, Piscabara, Peth)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova (fostă Plavişeviţa).

Localizare: „Cazanele Mari", „Ciucarul Mare", sub peretele denumit „Pânza Curii", la 500 m aval de Peştera Ponicova. Carstul din zona Porţilor de Fier.

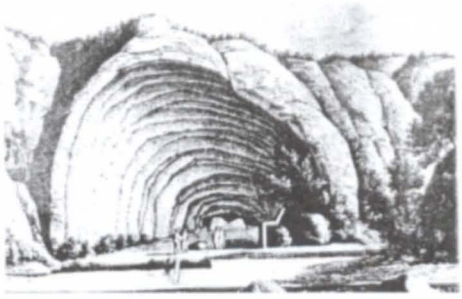

Veterani - Gravură după A. Kunike

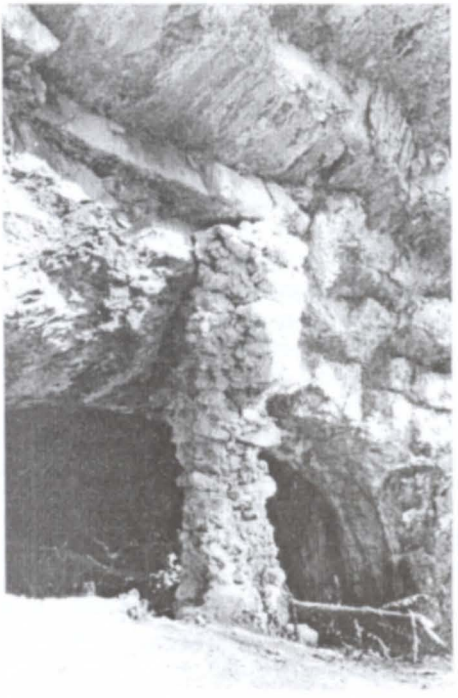

Veterani - Ruinele zidului de protecţie de epocă romană şi medievală

Reprezintă o peşteră naturală, fosilă, amenajată de om.

Date generale: se compune dintr-un culoar scund (galerie de acces) de 19,50 m, care dă într-o sală mare, lată de 28 m, lungă de 37 m şi înaltă de 17 m; cu o galerie vestică, lungă de 14 m, cu două rupturi de pantă; o galerie-tunel (tunel de presiune) de 3,50 m spre nord, cu o mică acumulare de apă, cu altitudinea absolută de 73 m, relativă de 25m.

Date arheologice: cercetări efectuate de

www.cimec.ro

echipa C. S. Nicolăescu-Plopşor, M. Davidescu, Ştefan Roman şi Vasile Boroneanţ în anii 1964, 1965, 1966 - 1967, de Florea Mogoşanu 1969, iar în 1968 de echipa Dinu V. Rosetti, Nubar Harpanţumian şi Vasile Boroneanţ. În 1968 – 1969, Dinu V. Rosetti face săpături în zona fortificată şi în aşezarea civilă din faţa peşterii, iar Vasile Boroneanţ în malul Dunării, dincolo de fortificaţie. În peşteră, s-au efectuat săpături în galeria de acces de la intrare, în sala mare, şi în galeria-tunel din fundul peşterii. S-a constatat că peştera a fost locuită în: paleolitic, epipaleolitic (cultura clisureană), mezolitic, neolitic (cultura Starčevo - Criş), perioada de trecere spre epoca bronzului (cultura Coţofeni), Hallstatt (cultura Basarabi), epoca dacică, epoca daco-romană (secolele I - IV p.Chr.), epoca bizantină şi medievală (secolele XI - XVIII) şi epoca modernă (secolul al XIX-lea). O succesiune stratigrafică nederanjată nu s-a găsit deoarece în sala mare nu s-a putut finaliza săpătura din lipsa luminii şi a unor benzi transportoare care să permită evacuarea pământului cercetat. În galeria de la intrare s-a ajuns până la adâncimea de 4,20 m, la stâncă, constatându-se că locuirile vechi au fost distruse de gropile de morminte comune, din epocile medievală şi modernă şi de căutătorii de comori. În epoca romană s-a fortificat intrarea în peşteră cu zid de cărămidă, la fel procedându-se cu intrarea în Galeria Mare. S-a consolidat peretele vestic. În interior, în Sala Mare s-a săpat o fântână de formă circulară cu pereţii tencuiţi cu var hidraulic. În ea se capta apa din izvorul ce venea din galeria-tunel. S-a deschis o fereastră în peretele de est, prin care se făcea şi aerisirea şi s-a amenajat platforma centrală cu acces în trepte, spre fereastra care se afla la 4 m înălţime. Între materialele găsite - în afară de ceramică şi monede - s-a găsit şi un altar votiv, cu inscripţie distrusă în epoca medievală. Vasile Boroneanţ crede că în galeria de la intrare, protejată cu zid de cărămidă din epoca romană, şi zid despărţitor, a existat un altar mithriac care a fost distrus de înmormântările din vremea în care peştera a fost transformată în cazarmă. Pe cărămizi se afla ştampila D.R.P., Dierna (castrul) fiind probabil garnizoana de care au depins lucrările de fortificare, lucrări care au fost refăcute probabil în secolele XIII - XV, dar mai cu seamă în secolul al XVII-lea (1692), de către generalul Veterani, de la care îşi trage denumirea. Săpăturile lui Dinu V. Rosetti au scos la iveală o fortificaţie din piatră, cu două perechi de ziduri de incintă, care închidea intrarea până la Dunăre. De-o parte şi de alta se găsea aşezarea civilă, iar în aval, pe un pinten de stâncă, în malul Dunării, era biserica din secolele XII – XIII, pavată cu cărămidă romană. Accesul spre peştera dinspre Dubova era străjuit de fortificaţia „Mare Cobila". Deasupra sa, pe „Ciucarul Mare", era de asemenea o fortificaţie. Ruinele se văd şi acum.

Date şi informaţii istorice: menţionată pentru prima dată sub denumirea de „Peth", într-o scrisoare din 27 septembrie 1439 a regelui Albert al Ungariei către Iancu de Hunedoara, precum şi în multe alte documente. Ultima menţiune sub acest nume este din 1522. Cu acest nume o menţionează şi Nicolaus Olahus în 1738, şi hărţile lui Ortelius. Pesty Frigyes (1878) spune că localnicii vlahi o denumesc „Piscabara". În 1692 este cucerită de către generalul Veterani, care-i reface zidurile, îi întocmeşte planul şi două profile. Peştera este asediată de turci în 1788, dar trupele de aici rezistă eroic sub comanda căpitanului din regimentul de graniceri Adam Maovăţ, de la care se trage şi una din denumirile peşterii. A avut un rol militar-strategic şi în primul război mondial.Prima descriere şi planul fortificaţiei sunt făcute de A.F. de Marsigli, 1740, iar un călător străin, A. Künike realizează o gravură privind intrarea în peşteră.

Este prima peşteră din România şi poate prima din lume căreia i s-a făcut o ridicare topografică, realizată sub supravegherea generalului Veterani, în 1692. Atunci se iau primele măsuri de igienizare; pereţii sunt spoiţi cu var până la 3 m înălţime, instalându-se aici o cazarmă militară pentru 700 de soldaţi.

Peştera acum este inundată de apa lacului de acumulare până la zidul de la intrare. Zona fortificată din faţă este în întregime sub apă; vizitarea se poate face doar venind cu barca pe apă.

www.cimec.ro

Peştera se află în perimetrul rezervaţiei naturale ocrotite a Cazanelor Dunării.

Datare: paleolitic, epipaleolitic (mezolitic), neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală (epoca bizantină), epoca modernă.

1. A. F. Marsigli, *La description du Danube*, Haga, 1740.

2. A. Künike, *Donau Ansichten nach dem Laufe des Donau Strömes*.

3. A. Boleszny, *Die Donaukatarakte, Veteranische Höhle und Festung Peth zwischen Baziaş, Orşova und Turnu Severin*, Orşova, 1874.

4. D. Laitin, *Dunărea între Baziaş şi Turnu - Severin*, Bucureşti, 1925.

5. C.S. Nicolăescu-Plopşor, M. Davidescu, Ştefan Roman, Vasile Boroneanţ, *Cercetările arheologice de la Cazane*, SCIV, 1965, 2 6.

Nicolae Stoica de Haţeg, *Cronica Banatului*, Bucureşti, 1969, (ediţie îngrijită de D. Mihoc).

7. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

8. Vasile Boroneanţ, *Cercetări arheologice în unele peşteri din zona Porţile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R., Bucureşti, 1979.

9. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2211 / 2 .

Peştera Cuciulat

Jud. Sălaj, sat Cuciulat, comuna Letca.

Localizare: Podişul Someşan, platforma Chioarului, la nord-vest de „Prispa Prisloapelor", bazinul Someşului, cariera Cuciulat, în apropierea Haltei CFR Cuciulat.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om. Intrarea în peşteră şi o parte din ea au fost distruse de carieră. Este dispusă pe trei nivele, care comunică între ele. Partea cea mai interesantă este „Sala cu picturi" în care par a se recunoaşte o figură de cal în stil naturalist, o felină, un pui de pasăre, contururi nedefinite. Peştera era cunoscută încă din veacul trecut. Picturile au fost identificate în 1978 de Clubul de speologie „Emil Racoviţă" din Bucureşti, care anunţă descoperirea lui Vasile Boroneanţ, solicitându-i colaborarea. În 1979 peştera este cercetată de către o echipă din care face parte şi Marin Cârciumaru, care o şi publică şi o datează din paleoliticul superior. Vasile Boroneanţ crede (dacă nu sunt jocuri ale naturii) că reprezentările aparţin epipaleoliticului - mezoliticului, din vremea când figurile în arta rupestră îşi pierd contururile.

Datare: paleolitic (probabil), mezolitic.

1. Adrian Done, *Peştera din Cariera Cuciulat*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 8, 1983, p. 82 - 89.

2. Ică Giurgiu, *Cum se poate câştiga o pereche de cizme*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 8, 1983, p. 116 - 124.

3. ***, *Podişul Someşan*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviţă" Bucureşti 8, 1983, p.11 - 81

4. Marin Cârciumaru, *Mărturii ale artei rupestre în România*, Bucureşti, 1987 .

Peştera cu aven

(Peştera cu trei intrări)

Jud. Timiş, sat Nădrag, comuna Nădrag.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, bazinul Timişului, carstul din Valea Nădrag, afluentul Valea Corneţ, versantul stâng.

Peştera a fost locuită vremelnic de om. Are altitudinea relativă de 20 m, lungimea totală de 66,5 m. Prezintă trei intrări. În interiorul său A. Oprinescu şi Zoia Kalmar-Maxim, au identificat fragmente ceramice din perioada de tranziţie la epoca bronzului.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2272 / 1.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peştera Buzeica

Jud. Timiş, sat Româneşti, comuna Tomeşti.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, carstul din bazinul Bega.

Reprezintă o peşteră naturală locuită o-

www.cimec.ro

cazional de om. Lucrări de explorare în curs de derulare de către muzeele din Reşiţa şi Caransebeş.

Datare: epoca preistorică.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 355, 361.

Peştera Românești

(Peştera Mare de la Fereşti, Peştera cu Apă, Peştera Românești - Fereşti, Rumunyest-barlang, Facsadi - barlang)

Jud. Timiş, sat Românești, comuna Tomeşti.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, carstul din bazinul Bega, în amonte de Mănăştur, Valea Pustinei, versantul stâng, la 2,2 km înainte de confluenţa cu pârâul Bega Poienilor. Dealul lui Filip, la sud-est de sat.

Reprezintă o peşteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 370 m, relativă de 105 m, lungimea de 1386 m. Intrarea este de 2 x 9,5 m, orizontală, fosilă, caldă. Prezintă trei deschideri. Primele cercetări au fost făcute în 1872,de către T. Orthmayr. Cercetări speologice complexe au fost făcute după 1963. Săpăturile arheologice au fost conduse de M. Moga în 1949. Au fost identificate dovezi de locuire din paleoliticul superior: o vatră de foc pe care erau opt colţi de *Ursus spaeleus* şi două instrumente din os. Din locuirea neolitică, în afară de ceramica aparţinând culturii Tisa (I - II) s-a găsit şi o groapă ce a servit ca depozit de cereale (groapă de bucate). Din perioada de tranziţie la epoca bron-zului provin materiale aparţinând grupului cultural Băile Herculane - Cheile Turzii. În 1960, Ion Stratan şi Florea Mogoşanu reiau săpăturile, care se opresc la - 3,80 m, fără a atinge patul peşterii. Au nimerit cu secţiunea în săpăturile vechi, identificând doar materiale post-paleolitice.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Marius Moga, *Muzeul regional al Banatului*, Revista Muzeelor 1, 1964, 3, p. 295.

2. Petre Roman, *Modificări structurale ale culturilor eneoliticului final în regiunea carpato-danubiană*, Banatica 2, 1973, p. 58.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

4. Marius Moga, O. Radu, *Contribuţii la cunoaşterea culturii Tisa I în lumina descoperirilor de la Hodoni (1959 - 1960)*, Studii şi comunicări de etnografie şi istorie 2, Caransebeş, 1977, p. 231, 233, 238.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 2273 / 1.

Peştera Istorică.

(Peştera nr. 2 a lui Manea Cezar)

Jud. Gorj, comuna Closani

Localizare: Muntii Mehedinti, bazinul Jiului, Malea Motrului

Pesteră naturală locuită de om descoperită in 1975, 37 metri lungime. In ea s-a găsit o piesă din bronz de epocă dacică.

Datare: Epoca fierului.

1. Ica Giurgiu, Buletinul Clubului de Speologie Emil Racoviţă, 5, 1977-1978, p.102-103.

Peştera Templul Ursitelor

Jud. Braşov, comuna Şinca Veche

Localizare: Munţii Ţaga, masivul Făgăraş, malul drept al pârâului Şinca, afluent al Oltului.

Două încăperi rupestre săpate de om într-o roca sedimentară nisipoasă. Prezintă aspect de catacombă paleocreştină. Într-o firidă a altarului se află un poligon stelat iar în interiorul său, două litere din alfabetul grecesc, alfa şi omega. Monumentul are caracteristica paleocreştină. În absidă este incizată figura lui Hristos.

Datare: sec. IV p. ch.

Gh. Lucian Moldovan, Misterul templului de la Sinca Veche Brasov, 2000.

V. Boroneant, Cercetare de teren in octombrie 2000, nepublicata

www.cimec.ro

Peşteri antropice (biserici şi încăperi rupestre)

Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul

Jud. Buzău, sat Aluniş, comuna Colţi.

Localizare: Malul stâng al pârâului Aluniş, Culmea Martiriei.

Biserica este săpată în stâncă. Este formată din două încăperi, naos (5,60 x 4,75 m), altar (2,81 x 2,55 m) şi un pridvor exterior din lemn. Firidele prezintă patru inscripţii în chirilică, cu datările : 1548, 1736, 1745, 1777. O inscripţie din nordul altarului (în paleoslavă) pare a fi anterioară secolului al XVI-lea. Sitului îi aparţine şi chilia cu două încăperi, aflată la 6,5 m de biserică. A suferit transformări ale pereţilor în mai multe perioade.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei. Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I-II.

2. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, Bucureşti.

3. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

Complexul Aluniş, Culmea Martiriei

Jud. Buzău, sat Aluniş, comuna Colţi.

Localizare: Munţii Buzăului, bazinul râului Buzău, afluentul Aluniş, Complexul Monahal Aluniş.

Reprezintă locuri de închinăciune cu semnificaţie magică, rituală. Pe stâncă, în jurul bisericii, se află locuri de închinăciune la înălţimi diferite. Între acestea se numără:

A1 - încăpere săpată în stâncă pe care a existat cândva o cruce sau o troiţă de lemn. Lungimea este de 1,60 m, lăţimea de 1,40, înălţimea de 1,75 m şi o uşă cu dimensiunea de 0,75 x 1,55 m. După părerea lui Corneliu Ştefan şi a lui Vasile Drâmboceanu ar fi o peşteră naturală, care a putut fi transformată şi utilizată ca magazie pentru interesele complexului monahal (poate staul pentru animale).

A2 - încăpere cu lungimea 1 m, lăţimea 0,55 m, înălţimea 1,80 m, fără uşă. A putut servi ca loc de adăpostire a unei troiţe sau altei piese de cult (icoană posibil).

A3 - încăpere a cărei lungime este de 0,65 m, iar înălţimea de 1,53 m. Nu a putut fi folosită decât pentru montarea unei cruci sau icoane în interiorul său. Nu poate fi observată de la distanţă mai mare.

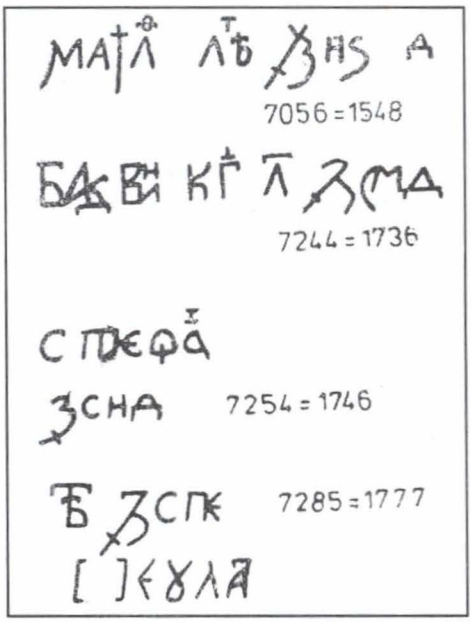

Inscripţii din interiorul bisericii

A4 - lucrare abandonată, de formă rectangulară. Prezintă un început de dăltuire cu o deschidere de 0,65 m. Are 3 nişe cu funcţionalităţi necunoscute. Este acoperită cu bolovani prăbuşiţi de pe înălţimi.

A5 - lucrare monumentală, situată pe vârful stâncii prăbuşite de seisme. Păstrează la bază o parte din peretele nordic şi vestic.

Toate acestea ar trebui studiate şi efectuate noi observaţii, mai ales asupra execuţiei lor

www.cimec.ro

şi asupra modului de acces la ele. Sunt în relaţie cu biserica şi cu alte repere aflate pe schiţele lui H. Trenk, cu observaţiile formulate de el şi cu cele ale lui P. Chihaia şi a altor specialişti sau informatori.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I-II.

2. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, Bucureşti.

3. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

Peştera lui Iosif

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La 3 km vest de satul Nucu, în peretele abrupt al înălţimii „Crucea Spătarului".

Reprezintă o singură încăpere (6 x 1,85 x 2 m). Intrarea era spre sud, cu o fereastră, la nord o firidă ce a putut juca rol de altar sau proscomidier. Iniţial încăperea a fost mai mică deoarece are o strangulare observabilă pe pereţii din interior. În faţa intrării a avut un pridvor (în ultima etapă), care se articula cu ajutorul unor adâncituri, scobite în perete printr-un angrenaj de lemn ce o acoperea pieziş. S-a amenajat după ce în exterior s-a produs o acumulare de pantă, prin care s-a putut extinde. Iniţial a existat câte un acoperiş în două ape numai în dreptul uşii şi ferestrei. În interior prezintă o tencuială aplicată peste peretele cioplit, pe care se aflau incizate semne greu lizibile, în chirilică. Prezenţa tencuielii poate fi un indiciu de contemporaneitate cu schitul Dionisie. În exterior, tot ca la Dionisie, se află reprezentări incizate, cruciforme şi una asemănătoare cu un peşte. Este datată din secolul al XIII-lea. Compararea cu arta gotică este puţin plauzibilă. Au fost redate şi în acuarelă de pictorul elveţian H. Trenk.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, 14.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Biserica Agatonul Nou - Hram Sf. Ion Zlatotust

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Culmea Spătarului, versantul sudic. Bloc stâncos.

Biserica este săpată în stâncă şi are următoarele dimensiuni: altar (2,70 x 0,98 m), naos (3,20 x 2,30 m), pronaos (2,71 x 3,00 m), pridvor şi beci (0,51 x 0,65 m). Există trei pomelnice: unul din vremea lui Neagoe Basarab, al doilea din vremea lui Moise Voievod şi al treilea din timpul lui Vintilă Voievod şi Radu, care au fost scrise cu caractere chirilice (datează din secolele XVI - XVIII). Încăperile sunt legate între ele, au ferestre, nişe, firide pentru strane, lăcaşuri pentru amenajări exterioare, to-bogan etc. A fost avariată parţial din cauza seismelor. Se mai păstrează până la înălţimi diferite zidurile, podelele şi beciul în întregime.

Bisericuţa Agaton - acuarelă după H. Trenk - 1871

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I-II.

2. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, Bucureşti.

3. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

Peştera Casa Hoţilor

Jud. Buzău, sat Nenciuleşti, comuna Merei.

Localizare: În culmea stâncoasă „Piatra Hoţilor", în apropierea locului numit „Fântâna Româneştilor".

www.cimec.ro

Săpat în stâncă de către om, compus dintr-un coridor de acces de 11 m, căruia i se alăturau trei camere de câte 3 m lungime (după Bazil Iorgulescu, în interior s-au găsit puşti cu ţeavă lungă şi aprinzătoare de cremene, aici ascunzându-se seimenii după bătălia de la Sărata din 1656). Peştera a fost distrusă de către lucrătorii carierei când s-a construit şoseaua Sărata Monteoru - Haleş, între 1937 - 1939. Între stivele de piatră rămase din fosta carieră, în 1980 se mai puteau vedea fragmente cu urme de cioplire. Cătunul Cihoiu, în perimetrul căruia se afla peştera, a fost dezafectat în 1977.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1 1988, p. 46 - 60.

Peştera Vârful Cămăruţei

Jud. Buzău, sat Begu, comuna Pănătău.

Localizare: Vârful Cămării, la nord-vest de sat (cca. 2 km). Probabil schit.

Reprezintă o cameră săpată de om. A avut o ieşire spre nord. Din răspunsurile la chestionarul Odobescu, rezultă că ar fi fost locuită pe vremea tătarilor. A dispărut din cauza cutremurelor.

Datare: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Căsoaia

Jud. Buzău, sat - comuna Brăeşti.

Localizare: Piscul de vest al „Văii lui Şerb", pe malul drept al pârâului Bălăneasa, la 2,5 km nord-vest de prima casă din satul Brăeşti.

Schitul prezintă o încăpere de 1,10 x 1,20 x 4 m şi o intrare înaltă de 1,60 m. Are şi un etaj superior tip galerie, în diametru de 0,62 m, cu o lungime de 8 m, parţial obturată. Pe pereţi se află incizate cruci de Malta şi însemnări în chirilică.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Agatonul Vechi

(Darâmătura)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Culmea Spătarului, lângă prăpastie.

Constă din trei încăperi, uşi, firide săpate într-un martor de eroziune al flişului zonei. Poartă acelaşi hram cu Agatonul Nou. A funcţionat după dezafectarea acestuia în secolul al XVI-lea. Nu se mai observă bine contururile zidurilor şi podelele încăperilor. Se păstrează lăcaşurile amenajărilor din exterior făcute din lemn.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera antropică Malul cu Gaură

Jud. Buzău, sat Bălăneşti, comuna Cozieni.

Probabil schit amenajat într-o galerie lungă, săpată de om. Bazil Iorgulescu susţine că a servit drept refugiu pentru eteriştii fugari. S-a prăbuşit în iulie 1950, producând un zgomot puternic, care a fost perceput în satele din jur.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

www.cimec.ro

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Fundătura

(Chinovia)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La poalele înălţimii „Crucea Spătarului", la 2 km de satul Nucu (in pădure).

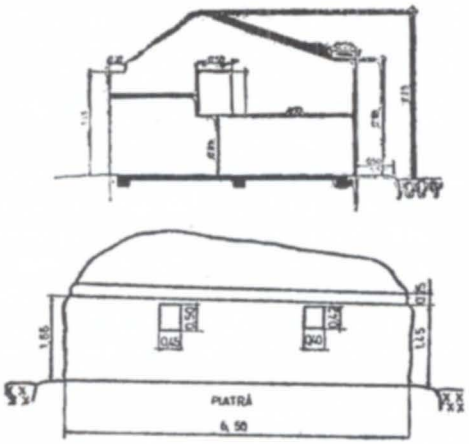

Peretele estic şi planul bisericuţei

Bisericuţa este săpată într-un bloc paralelipipedic prăbuşit de pe culme, fixat pe o muchie, parţial îngropat în sol, de aspectul unei căsuţe. Miezul a fost scobit şi transformat într-o încăpere cu latura lungă de 5,73 m, lăţimea între 2,10 - 2,40 m, înălţimea de 1,90 m; având tavanul boltit. Acoperişul în două ape, ştirbit, a fost acoperit de şindrilă. La capătul de vest al laturii lungi se află deschiderea uşii; pe latura lungă de sud are două ferestre, iar pe latura de est doar o fereastră. Pe pereţi sunt incizii chirilice. Este pomenită în documente între 1678 – 1783, a fost vizitată de V. A. Urechea, este menţionată de Alexandru Odobescu în urma răspunsurilor la chestionar. În 1872 este vizitată de Bazil Iorgulescu. A avut construcţii de lemn în jur. Din cercetările arheologice care au fost efectuate a rezultat ceramică din secolele XVI - XVIII şi un gros polonez din 1504.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVIII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Bucătăria

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Versantul de nord-vest al culmii „Crucea Spătarului", la 7 km nord de localitatea Nucu.

Schitul a fost construit în secolul al XVII-lea, este săpat în stâncă, lungimea minimă este de 4,50 m, lăţimea de 30 m, înălţimea de 2,50 m. Era mai mare, dar peretele din faţă s-a prăbuşit. În interior se află un altar de piatră. Pe inscripţia păstrată se pot citi anii 1742, 1775 şi 1830.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Ghereta

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Versantul de nord al înălţimii „Piatra Şoimului", în peretele abrupt dinspre Valea Ruginoasa.

Reprezintă un schit cu încăperea de 2 x 1,5 x 2,5 m. Pe peretele sudic sunt nişe şi firide pentru grinzi ce susţineau un pridvor de lemn, spre care se urca pe scări săpate în piatră. Partea din faţă este prăbuşită parţial, din cauza seismelor. A depins, cu siguranţă, de biserica mănăstirii Agaton.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru,*

www.cimec.ro

jud. Buzău, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera lui Dionisie Torcătorul

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La 2 km de satul Nucu (martor de eroziune cu aspectul unui cap de om, „Piatra peşterii"), sub „Crucea Spătarului".

Schitul este săpat în această stâncă, cu acces numai pe scară de lemn (pe partea sudică), fixată în lăcaşuri săpate anume. Încăperea, de formă dreptunghiulară, neregulată, se află la 3 m faţă de platforma de nord, 64 x 3,55 m pe latura sudică şi 1,88 m pe latura nordică. Pe peretele estic sunt două ferestre. Pe partea de vest sunt nişe pentru pat şi masă. În epoca târzie a suferit modificări ale suprafeţei, prin lărgirea intrării, prin cioplire cu dalta, totodată folosindu-se şi alte unelte de cioplire. A fost locuită iniţial fără ca pereţii să fi fost acoperiţi cu tencuiala roşcată, aplicată ulterior. Din această etapă se văd fragmente de text cu caracter chirilic şi zgrafitat (anul 1796). Pe pereţii stâncii, sub scara de acces, sunt incizate figuri umane din două ovale ce se suprapun (cel de deasupra este mai mare), care ar putea fi mai vechi decât schitul, apropiindu-se prin modul de execuţie de cele preistorice.

Intrarea cu scara de acces

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Piatra Îngăurită

(Arseniile)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: În masivul stâncos „Arsenia" (cu mai multe vârfuri), la 8 km nord-vest de satul Nucu.

Schitul este cu o încăpere de 3,45 x 2,90 x 3,30 m, cu intrarea in peretele sudic. În peretele estic sunt trei ferestre, tavanul este boltit (a putut avea doi piloni la mijloc, după P. Chihaia). Pe pereţi sunt inscripţii în chirilică şi lăcaşuri pentru grinzi. A avut, probabil, un pridvor de lemn. Pe altarul improvizat se află o cruce latină. A fost săpată în secolul al XVI-lea şi a dăinuit şi în secolul al XVII-lea. Peretele estic este parţial prăbuşit, conform schiţei lui H. Trenk.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Piatra Îngăurită

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăeşti.

Localizare: La 1,5 km nord-est de localitatea Ruginoasa.

Probabil schit care a fost amenajat într-o peşteră naturală. Dimensiunile peşterii, săpată de om, sunt: 7,50 x 5,30 x 3,25 m. Pereţii prezintă urme de cioplire cu dalta şi urmele unor vetre de foc. Intrarea este parţial prăbuşită. Monumentul trebuie revăzut.

Datare:neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

www.cimec.ro

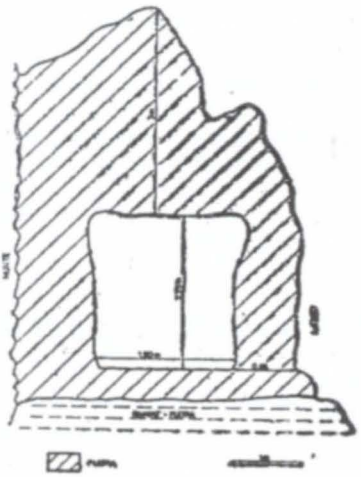

Peretele sudic cu intrarea.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Policiori

(La Policiori)

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăeşti.

Localizare: La 150 m sud de şcoala primară din satul Ruginoasa, pe malul drept al pârâului Pârscovelul.

Schitul este alcătuit din două încăperi suprapuse, cu urme vizibile de dăltuire într-o peşteră naturală. Are trepte la intrare. Treapta din faţă are lăţimea de 2 m. Informaţia este incompletă. Trebuie cercetată în viitor.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Uşa Pietrei

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăeşti.

Localizare: La 200 m deasupra satului (800 m nord-vest de locuinţa Ilenei Mateescu).

Are forma ovală, cu diametrul lung de 1,27 m şi cel scurt 1,25 m, înălţimea la uşă de 1,54 m, lăţimea intrării este de 0,90 m. Are două trepte la intrare, săpate în piatră; prima, cu înălţimea de 0,70 m şi lăţimea de 0,35 m, iar a doua are 0,73 m înălţime şi 0,60 m lăţime. Trebuie reluată cercetarea.

Datare: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.

2 ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Piatra Rotăriei

(Firida de la Piatra Rotăriei)

Jud. Buzău, sat - comuna Cătina.

Localizare: Munţii Buzăului, bazinul râului Buzău, malul stâng al pârâului Stemnic, la 2 km vest de satul Cătina.

Piatra Rotăriei - treptele de acces

Platforma de piatră are forma circulară, cu diametrul de 7,50 m, la 22 m altitudine faţă de firul apei. Accesul se face pe 12 trepte săpate în stâncă. La bază se află un adăpost natural săpat şi el sub stâncă cu adâncimea de 1,45 m, lăţimea de 0,95 m şi înălţimea de 0,51 m. Trebuie căutate noi criterii de datare şi raportate la celelalte lucrări din zonă.

Datare: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

www.cimec.ro

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I - II.

2. Bazil Iorgulescu, Dicţionar Geografic, Statistic, Economic şi Istoric al jud. Buzău, Bucureşti, 1892.

3. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

4. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Înşelăţiei

(Piatra Înşelăţiei)

Jud. Buzău, sat Nehoiaşu, comuna Nehoiu.

Localizare: La 1,5 km distanţă de cătunul Jetu, între pârâul Siriul şi lunca Pripor.

Schitul este probabil amenajat într-o fostă peşteră naturală. Amenajarea s-a făcut prin cioplire cu dalta. Dimensiunile sunt: 4,5 x 2,5 x 2,80 m. Accesul se face printr-un coridor cu dimensiunile de 3,60 x 0,50 x 0,45 m, cu deschiderea în formă de triunghi, aceasta având 1,95 m. Intrarea este blocată parţial de o stâncă prăbuşită. Pe peretele vestic puteau fi văzute până la prăbuşire semne ca nişte vârfuri de cuţit şi găuri săpate de om pentru a fi atârnate obiecte sau pentru fixat un prici. Este ameninţată cu prăbuşirea, de aceea trebuie văzută în primă urgenţă. Ca observaţie, poate fi văzută mai uşor din masivul vecin Cheiţa.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, p. 14.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Fundu Peşterii

(Schitul Porfiru)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La 2 km vest de localitatea Nucu, 250 m sub Biserica Fundătura, la 150 m de „Dionisie Torcătorul".

Schitul este într-un adăpost natural provenit din prăbuşirea unui bloc stâncos, alături de peretele abrupt al extremităţii estice a culmii „Crucea Spătarului". Are formă de triunghi. În interior pereţii sunt neregulaţi, cu adâncituri dreptunghiulare sau neregulate scobite pentru fixarea unui prici. La exterior, deasupra intrării, la intersecţia stâncilor, prezintă o scobitură în unghi pentru încastrarea unui acoperiş în două ape. Podeaua este din pământ. Adâncimea (înălţimea) este de 6,5 m. Intrarea, la nivelul solului, are 1,5 m lăţime, înălţimea de 2 m şi 9 m la intrare. A fost locuită în perioade diferite: epoca bronzului - cultura Monteoru, începutul primei epoci a fierului (Hallstatt) şi în Evul Mediu. Pentru epoca bronzului este un unicat în ţara noastră prin reprezentările de vârfuri de suliţă înmănuşate sau nu, prin vârfurile de lance, de săgeţi, pumnale etc. În Evul Mediu au fost incizate cruci bizantine şi latine, notări în chirilică cu nume de persoane şi anii 1683, 1734, 176?, motive stelate cu 6 raze, motive palmare etc. - toate de inspiraţie şi tradiţie creştină. A fost locuită de un călugăr.

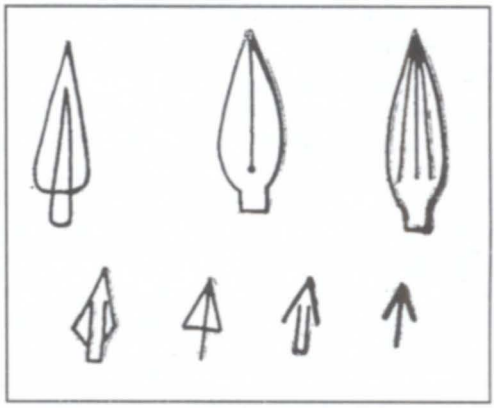

Fundu Peşterii - Reprezentări de pumnale, vârfuri de lance şi de săgeţi

Datare: epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, p. 14.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera de la Culmea Pietrei

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăeşti.

www.cimec.ro

Localizare: La jumătatea drumului dintre punctele „La Oală" şi „Vârful Vulturilor".

Schit cu profunzimea de 12 m, lăţimea de 5,50 m şi înălţimea de 3,50 m. În interior lipsesc dovezile de datare, dar pe pereţii exteriori ai stâncilor în care este săpată se poate citi anul 7022 (1414) în litere chirilice. Peştera a fost redescoperită în 1975 şi are intrarea parţial prăbuşită.

Datare: epoca medievală, secolul al XV-lea.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, 14.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Chilia Aluniş

Jud. Buzău, sat - comuna Colţi.

Localizare: Deasupra chiliei bisericii „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul".

Chilia este formată din două încăperi: o cameră de zi de 2,66 m x 2,41 m x 1,80 m, care prezintă o sobă cu horn şi ferestre, şi o bucătărie-dormitor de 3,20 x 3 x 1,80 m, având o sobă oarbă şi prici din piatră. A servit drept locuinţă preotului de la biserica „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul", cu care este în relaţie de contemporaneitate. Pe peretele de nord al primei încăperi se află o firidă de 0,28 x 0,43 m, iar deasupra sa se află incizată o cruce de Malta. Pe peretele despărţitor se află o altă firidă, de 0,30 x 0,45 m ornamentată deasupra, cu un motiv în acoladă. Comunicarea între cele două încăperi se face printr-o deschidere de 1,35 x 0,50 m. Deschiderea este alterată de vreme. În încăperea a doua, în peretele de est se află o fereastră de 0,20 x 0,30 m şi deasupra ei incizii cu litere chirilice. Pot fi citite antroponimele: Radu, Simion, Stoica, Ştefan.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, Bucureşti, 1976.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peştera Gaura Tătarilor

Jud. Buzău, sat Mlăjet, oraş Nehoiu.

Localizare: „Vârful Pietrei" (1 km faţă de satul Mlăjet).

Schitul este amenajat într-o peşteră naturală. Prezintă, spre exterior, două intrări suprapuse, de forma unui adăpost sub stâncă. Cea de jos are 0,55 x 0,70 m şi cea de sus 0,60 x 0,75 m. Încăperea din interior are baza sub formă de triunghi cu lungimea de 5,40 m, distanţa dintre pereţi este cuprinsă între 1,70 - 0,60 m, iar înălţimea de 2,20 m. Probabil a avut mai multe încăperi, după descrierile preotului învăţător I. Popescu din Mlăjet şi după cum rezultă din scrisoarea trimisă lui Alexandru Odobescu, în 1871, din răspunsul la chestionar semnat de acelaşi preot şi de Iordache Diaconescu din Silicel, menţionat de Bazil Iorgulescu în dicţionarul său. Pe pereţi a avut semne incizate, care acum par a fi neidentificabile dar care, după părerile celor care le-au văzut în 1871, par a fi avut forma unor vârfuri de săgeţi. Monumentul a fost afectat de seisme şi de agenţi exteriori, care au mai şters din semne. Trebuie investigată din nou în primă urgenţă.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.

2. ***, *Vestigiile Rupestre din Munţii Buzăului*, coordonator Corneliu Ştefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Complexul Dumbrăveni

(Bisericuţa Dumbrăveni, Peştera Atrium)

Jud. Constanţa, sat Dumbrăveni, comuna Independenţa.

Localizare: Terasa (Canaraua) Fetei, la 2 km sud-est de sat, între Dumbrăveni şi Olteni, pe malul de nord al râului Ceair.

Este săpată într-o terasă din calcar carbonifer. Biserica este rupestră şi are alte încăperi, ce datează din epocă medievală, secolele X - XI. Monumentele ce urmează a fi prezentate se află dispuse pe 2 nivele. La nivelul superior se află bisericuţa, un atrium, absidă (ED), nişele pentru opaiţe. Din dreptul absidei por-neşte către est un culoar

www.cimec.ro

de 35 m lungime, care în prima jumătate este paralel cu bisericuţa, apoi urmează un traseu de forma literei „Z". Din culoar, la 0,45 m, se accede în altarul care se deschide spre exterior. Prin el pătrunde o rază de lumină. Pe culoar, la 4 m vest de prima cotitură se află o groapă iar la 2 m est, alta. Gropile au lăţimea de 0,60 m, la capătul de vest, în rest se află alt tunel şi lăcaşele celor trei morminte. Din nivelul inferior se mai păstrează numai contururile unei alte biserici cu altar, naos şi alte încăperi. În exterior, în faţă, se mai păstrează un zid de piatră nefasonată, distrus în mare parte, al cărui rol nu a fost lămurit. Este ulterior fazei de funcţionare a complexului. Din complex mai face parte asiza de pietre mari, fasonate, legate între ele cu pământ. Poate reprezenta traseul unui zid de incintă. Acesta se află pe malul drept (sudic) al pârâului şi este observabil pe o distanţă de 10 m. Bisericuţa are acelaşi plan ca Bisericuţa B1 de la Murfatlar. În fundul încăperii de sub atrium şi în absidă se află incizată o inscripţie, care poate fi comparată cu cea din Peştera de la Casian, de pe valea râului Casimcea. Din investigaţiile arheologice efectuate s-a tras concluzia că întreg complexul a fost distrus de foc. Nu s-au găsit materiale arheologice care să asigure da-tarea decât în zona asizei de pietre de pe malul sudic, de unde provin fragmente ceramice de tip Dridu, din secolele X - XI. Din cauza prăbuşirii peretelui exterior al terasei, este greu de stabilit cum şi pe unde se intra în complexul rupestru.

Încăperile mortuare (cavou): la nord de atrium şi de capătul de vest al galeriei culoar, se află o altă adâncitură rectangulară boltită, care prezintă în nord trei încăperi (cripte) săpate în stâncă, la 0,70 - 0,80 m deasupra podelei, orientate est - vest, după cum urmează: Mormântul 1 - cu dimensiunile 1,90 x 0,75 m, Mormântul 2 - cu dimensiunile 0,23 x 0,50 m, Mormântul 3 - cu dimensiunile 2,20 x 0,50 m. S-a constatat că au fost profanate. În dreptul atriumului, la nivelul de călcare inferior, la capătul de vest al faţadei complexului se constată un zid de piatră nefasonat, lipit cu pământ. Poate fi posterior faţadei şi primei faze de funcţionare a întregului complex. Descoperitorii consideră că ar putea fi un zid de consolidare făcut după prăbuşire. În surpătură, sub atrium, în podea se află o inscripţie greu de descifrat, ale cărei semne pot fi comparate cu cele de pe fundul vaselor de tip Dridu. Sunt rune sau semne de tipul răboajelor.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Costel Chiriac, Un monument inedit: Complexul Rupestru de la Dumbrăveni, Pontica, 1988, p. 21 - 22.
2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 5205 / 9.

Peştera Dumbrăveni Cripte

(M 1, M 2, M 3)

Jud. Constanţa, sat Dumbrăveni, comuna Independenţa.

Localizare: Terasa (Canaraua) Fetei, la 2 km sud-est de sat, între Dumbrăveni şi Olteni, pe malul de nord al râului Ceair.

Criptele au fiecare câte o încăpere rectangulară boltită, cioplită în stâncă, în partea de nord mormintele sunt la nord de „atrium" şi la vest de „galeria-culoar".

Datare: epoca medievală.

Complexul rupestru de la Murfatlar

(fost Basarabi)

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Dealul Tibişir, la nord-vest de sat.

Complex de monumente rupestre datat în secolele X - XI. Este atestat de o inscripţie slavonă veche, datată în anul 922, şi de o alta în limba greacă, din 982. Se compune din masivul de cretă denumit Peninsula (în care se află cioplite şase bisericuţe: E3, E5, B1- B4), camere mortuare (C1, C2), galerii (G1- G5), cariera de cretă în perimetrul căreia se află cele trei terase de exploatare cu urmele foselor de extracţie, cimitirul şi o bisericuţă zidită, păstrată parţial. Complexul a funcţionat cu probabilitate pe durata construirii zidului de pe coama „valului de piatră" şi a castrelor în care au fost cantonate unităţile militare. În complexul ru-

www.cimec.ro

pestru a locuit personalul de cult, care asigura asistenţa religioasă a celor ce au lucrat în obiectivele menţionate. Pe pereţii carierei, bisericilor şi celorlalte încăperi s-au identificat incizii cu caracter religios, laic, artistic, elemente de alfabet chirilic, grecesc, runic.

Basarabi - Figură de orant în veşminte de epocă

Datare: epoca medievală.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 - 562.

2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din Istoria Dobrogei*, III, Ed. Academiei, Bucureşti, 1971, p. 180 - 233.

3. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi Cercetări de Lingvistică 15, 1964, p. 40.

Galeriile G1- G5

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar (fost Basarabi).

Localizare: Complexul de monumente rupestre, Dealul Tibişir, la nord-vest de sat.

Sunt săpate în stânca de calcar. Accesul se face printr-o intrare cu uşă ce duce spre cele 5 galerii (G1- G5), uşor boltite, cu dimensiuni cuprinse între 2,50 - 7 m lungime, 0,50 - 0,90 m lărgime, 1 - 1,30 m lăţime, şi care comunică între ele. Au fost folosite ca loc de înmormântare. Intrarea din G1 a fost blocată cu calupuri de cretă. Pe pereţii încăperilor se află incizate cruci, elemente de alfabet chirilic, un text în greceşte şi alte reprezentări.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

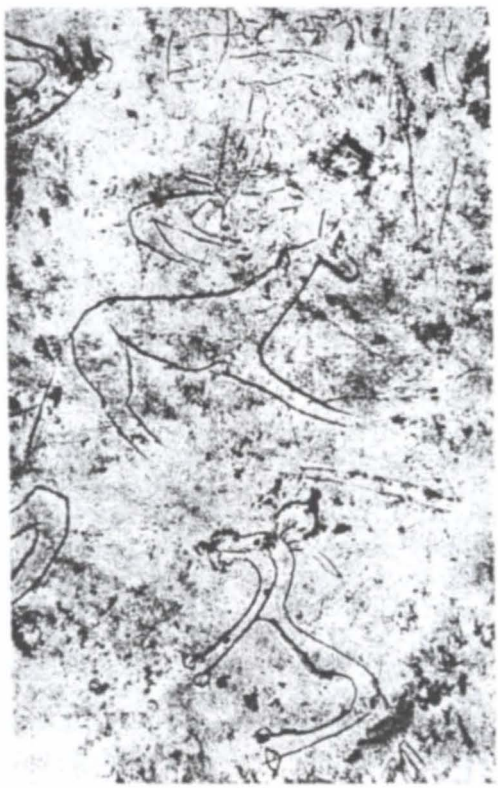

Basarabi - Incizii cu figuri de animale

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 - 562.

2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din Istoria Dobrogei*, III, Ed. Academiei, Bucureşti, 1971, p. 180 - 233.

3. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi cercetări de lingvistică 15, 1964, p. 40.

Bisericuţa Basarabi B1

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula" din Dealul Tibişir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, la est de Masivul „Peninsula".

Este formată din altar absidal, naos şi pronaos. Se află în dreapta unui perete aproape vertical; în ea se pătrunde printr-o deschidere arcuită de 1,45 x 0,60 - 0,70 m. Altarul este de 1,05 x 1,75 m, lipit de peretele absidal; în mijlocul său, se află

www.cimec.ro

pristolul din stâncă cruţată, de 0,80 x 0,53 x 0,42 m. Naosul, un patrulater cu laturile de 2 m, are în colţul din stânga o măsuţă cruţată cu latura de 0,88 m şi în stânga sa se află un soclu cruţat, de 0,20 - 1,15 m. Pronaosul este de 2,20 x 1,60 m. O bancă joasă se află pe latura sa de vest, iar în colţurile de nord-est şi sud-vest câte un postament cruţat. Deschiderea de la intrare este singura prin care pătrunde lumina în biserică. Comunicarea între încăperi se face prin deschideri arcuite. Peste tot, dar mai ales în altar, se află fisuri care au fost umplute cu ocru galben. Pe peretele de sud al pronaosului se disting figuri de cai, de iepuri, un călăreţ, iar în stânga sus două inscripţii şi un text în slava veche, în traducere „datori suntem". Sus, în dreapta intrării, este incizat anul 6500 (922), data când probabil s-a săpat lăcaşul. În exterior, peste tot sunt incizate semne: cruce, elemente de alfabet chirilic şi runic, la fel şi pe glafurile dintre încăperi. Pavimentul şi pragurile sunt puţin tocite dovadă că biserica a slujit puţin timp drept lăcaş de cult.

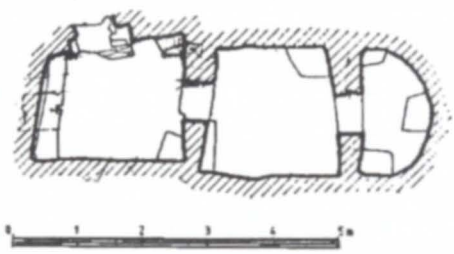

Basarabi - Bisericuţa B1

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 - 233.

Bisericuţa Basarabi B2

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula" din Dealul Tibişir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru.

Este săpată în stâncă. Prezintă un altar absidal, naos, pronaos. Altarul este înalt de 1,22 x 1,05 m. Lipit de peretele absidal este pristolul distrus din vechime cu dalta, ca şi postamentul, (scaunul) din colţul de sud-vest. Naosul are 2,20 x 1,10 m şi este despărţit de altar printr-un perete cruţat (balustradă), gros de 0,35 m. În colţurile dinspre altar se află două postamente distruse şi acestea cu dalta sau cu un târnăcop în epocă. Din pronaos se păstrează doar o lungime de 1,12 -1,35 m deoarece peretele de nord-vest a dispărut în timp. Comunică cu naosul prin trei deschideri, din care s-au păstrat pragurile. Pe pereţii din dreapta altarului se află incizat un ţintar, sub el doi cai în mers, iar între ei tot un cal cu desen neterminat. De asemenea pe peretele naosului se află incizat tot un ţintar. Pe fragmentele de blocuri provenind din naos sau pronaos se vede incizat un pom cu cruci, fragmente de text în chirilică; din acestea se poate citi: „Noi am scris". Pe altul se vede un şoim, un peşte, o cizmă etc. Se află mai jos cu 1,50 m - 2 m decât pragul bisericuţei 1. Intrarea nu a putut fi determinată cu precizie, deoarece peretele de nord-est a dispărut aproape în întregime.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 - 233.

Bisericuţa Basarabi B3

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula" din Dealul Tibişir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, la vest de bisericuţa 2.

Bisericuţa este săpată în stânca de cretă, sub B2. Este un paraclis funerar care continuă spre vest cu câteva morminte. Se compune din altar şi naos. Altarul este sub forma unei abside cu diametrul de 2,05 m şi înălţimea de 2,05 m. Este singura dintre bisericuţele de la Basarabi care nu are pristolul lipit de absidă şi are câte trei adâncituri dreptunghiulare pentru spălări liturgice. În faţă, incizată adânc, se află o cruce mai mare şi altele mai mici. O deschidere la mijlocul peretelui face legătura cu naosul, care are 2,50 x 2 x 2,10 m. Pe latura lungă din nord, prăbuşită, nu a putut fi identificată probabila intrare. Pereţii lungi ai naosului erau împodobiţi cu cruci de tot

www.cimec.ro

felul, cai, călăreţi, halebarde, cizme, figuri geometrice, rune. Pe peretele de est se observă vreo 50 de cruci incizate de forme şi mărimi diferite. Pavimentul a fost şi el împodobit, dar cu motive din linii paralele. Tavanul şi peretele de la intrarea în naos s-au prăbuşit.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563.
2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 – 233.

Bisericuţa Basarabi B4

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula" din Dealul Tibişir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, sub bisericuţa 3.

Bisericuţa este săpată în stânca de cretă, sub B3. Are intrarea cioplită în peretele de nord al platformei „Peninsula". Deschiderea este arcuită, cu dimensiunile 1,70 x 0,60 x 0,80. Dimensiunea cea mai mare a bisericii este de 7 x 3,50 m. Este alcătuită din altar, naos, pronaos, cavou. Altarul se prezintă ca o treaptă ceva mai sus decât naosul. Are trei intrări în arcade, susţinute de stâlpi în patru muchii, realizate în creta cruţată. Ornamentarea poate fi observată deasupra intrărilor şi constă din câte două şănţuleţe umplute cu mortar de cretă, vopsite pe deasupra în culoare roşiatică luată din carieră şi dintr-o bandă de culoare roşie executată în aceeaşi manieră. Are trei pristoluri cruţate şi un postament mic (scaun). Naosul, uşor boltit, este susţinut de trei stâlpi mari, în patru muchii şi de pereţi laterali. La 1 m de altar se află un prag cruţat - amvonul. El desparte sala de restul naosului. Pronaosul este dreptunghiular, boltit lateral, separat de naos prin doi stâlpi cu profil rectangular, cruţaţi. Un stâlp se află pe mijloc, iar alţi doi stâlpi sunt ziditi lângă pereţii lungi din cărămidă. Cărămizile sunt cioplite din cretă. Cavoul are formă dreptunghiulară, comunică cu naosul printr-o mică deschidere practicată în peretele de vest, ce conţinea oase umane răvăşite. Pe peretele din stânga intrării se află incizat un personaj uman în genunchi. Pereţii şi stâlpii din încăperi sunt ornamentaţi cu cruci, diferite ca formă şi mărime. Alături se află figura unui sfânt îmbrăcat cu odăjdii, iar deasupra o inscripţie runică. Pe partea de vest a stâlpului central se află incizat un porumbel sculptat în stânca de cretă. Pe peretele de est al naosului întâlnim figuri de cai, balauri împletiţi, schiţa unei biserici, un desen în labirint. Inscripţiile sunt cu caractere runice şi chirilice. Se păstrează şi un text în greceşte. Alte inscripţii sunt în limba slavă şi au putut fi citite câteva nume ca al clericului Damian, al feudalului local Simeon, al unui jupan Gheorghe. Interesant este textul în limba greacă, în care este indicat anul 6490, respectiv 982. Este cea mai mare şi mai importantă dintre bisericuţele de la Basarabi. Se impune prin arhitectură, ornamentare, bogăţia şi importanţa informaţiilor furnizate. Citirea textelor slavone a fost făcută de către P. Damian şi C. Mihăilă.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563 .
2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 – 233.
3. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi Cercetări de lingvistică 10, 1964, p. 40.

Bisericuţa Basarabi E5

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula" din Dealul Tibişir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, la est de E3.

Este compusă din altar şi naos ce se înscriu într-un patrulater neregulat. Încăperile sunt separate între ele printr-un perete cruţat (balustradă), păstrat numai în partea inferioară. Latura patrulaterului este de 3 m iar înălţimea încăperilor de 2,20 m. Comunicarea între cele două încăperi se făcea printr-o deschidere cruţată, boltită. Intrarea era în peretele de nord, din aceasta pornesc cinci galerii uşor boltite ce comunică între ele, cu dimensiuni cuprinse între 2,5 - 7 m lungime, 0,5 - 0,9 m lăţime şi 1 - 1,3 m înălţime. În ele s-au făcut înmormântări. Şi în paviment se afla groapa unui mormânt. Alte firide sau deschideri au fost blocate în diferite perioade. În stânga

www.cimec.ro

intrării se afla un sfânt nimbat, cruci şi un text runic incizat. Şi pe pereţii de sud şi vest se află incizate cruci, precum şi doi balauri din motive împletite. Probabil a avut pereţii vopsiţi cu o culoare roşiatică, acum observându-se mai bine pe peretele de nord. A avut probabil, iniţial, o altă funcţionalitate şi a fost transformată în bisericuţă după prăbuşirea lui E3.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563.
2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 - 233.

Camera - Încăperea funerară C 1

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar

Localizare: Complexul de monumente rupestre situat pe Dealul Tibişir, la nord-vest de sat. Este amplasat cu 5 m mai jos decât platforma „Peninsula".

Încăperea are un prag de 0,25 x 0,35 m. Intrarea este arcuită, de 1,45 x 0,80 x 0,30 m. Tavanul este cioplit neregulat, cu o nişă în dreapta intrării, la 0,90 m înălţime faţă de paviment, de 1,25 x 0,65 m, cu adâncime de 0,35 - 0,45 m. De o parte şi de alta a sa se află două găuri, probabil pentru o cortină (perdea). În colţurile de est şi de sud se află câte un postament circular de circa 0,10 m. În paviment se află o groapă circulară care a fost umplută cu sfărâmături de cretă, care au fost depuse in epocă. Peste groapă se aflau două schelete îngropate creştineşte, culcate, acoperite cu un strat de mâl, fără urme de sicriu. Pe mâl, sub schelete, au putut fi observate urme de pânză. Pe pereţi se află incizii, semne cuneiforme, câini, cai, păsări, balauri împletiţi, figuri geometrice, două cizme, rune. Pe latura de est se află un cap uman cu ochi piezişi, de mongol. În dreapta intrării se observă o figură umană schematizată, în mişcare. Încăperea comunică cu C2 printr-o intrare care are în faţă o cruce sculptată. În faţa intrării este o firidă. Intrarea a fost zidită cu bolovani din mortar.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 542 – 562
2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 – 233.
3. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi Cercetări de lingvistică 10, 1964, p. 40.

Camera - Încăperea funerară C2

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Complexul de monumente rupestre de pe Dealul Tibişir, la nord-vest de sat.

Intrarea se face printr-o deschidere arcuită de 1,05 x 0,60 m şi comunică cu C1. Are pavimentul cu 0,20 m mai sus decât C1. Forma este de patrulater neregulat de 1,50 x 1,30 şi cu înălţimea maximă de 1,20 m. Pe paviment se afla un schelet uman, probabil un preot, prost conservat. Încăperea este neornamentată cu excepţia unei figuri de balaur incizată în stânga intrării. Intrarea a fost blocată cu bolovani de cretă nelegaţi cu mortar.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 – 562
2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 – 233.
3. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi Cercetări de lingvistică 10, 1964, p. 40.

Cariera Basarabi - Murfatlar - Cimitirul

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Complexul de monumente rupestre de pe Dealul Tibişir, la nord-vest de sat.

Este în strânsă legătură cu bisericuţele B3 - B4. Conţine 9 morminte săpate în umplutura carierei, în relaţie de contemporaneitate. În loc de sicrie aveau câte o gardină din lespezi de cretă de formă dreptunghiulară, care aveau funcţie de cărămidă, după obiceiul romanilor. Deasupra gardinei mormântului au fost aşezate

www.cimec.ro

lespezi tot din cretă, aşezate pe lat. Ele închideau mormântul. Erau acoperite cu ţărână neagră adusă din afara carierei. La picioarele unui mormânt se afla în poziţie verticală o cruce cioplită dintr-un bloc de cretă. Celelalte 11 morminte se aflau în galeriile 1 - 5, în încăperile adiacente bisericuţelor şi în camerele mortuare.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Şantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 – 562
2. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 180 – 233.
3. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 – 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi Cercetări de Lingvistică 10, 1964, p. 40.

Peştera antropică de lângă cariera Cheia

Jud. Cluj, sat Cheia, comuna Mihai Viteazu (comună suburbană a municipiului Turda).

Localizare: Dealurile Feleacului, Valea Arieşului, în apropierea Cheilor Turzii.

În apropierea carierei de piatră din epoca romană s-a identificat o peşteră săpată de om, în care se află o nişă pentru depozitarea uneltelor.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Peştera Cheia

Jud. Cluj, sat Cheia, comuna Mihai Viteazu (comună suburbană a municipiului Turda).

Localizare: Dealurile Feleacului, Valea Arieşului, în apropierea Cheilor Turzii.

Peşteră săpată de om. Se exploata cuarţit terţiar, în apropierea carierei de piatră. Se află într-o încăpere (peşteră) făcută pentru muncitorii de la carieră, cu o nişă săpată în interiorul său pentru păstrarea uneltelor.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Peştera Diana

(Izvorul Dianei)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Carstul din Valea Cernei, malul drept al Cernei, în aval de primul pod peste Cerna.

Reprezintă o peşteră naturală amenajată. Are o încăpere lungă de 24 m din care, pe 14 m de la intrare, a fost transformată în izvor termal cu aspect utilitar monumental, când Banatul a fost sub stăpânire austriacă. Are altitudinea absolută de 154 m şi relativă de 7 m. Din izvorul său amenajat, vizitatorii pot coborî pe nişte scări ca să bea apa cu proprietăţi terapeutice. Era cunoscut în epoca romană şi, probabil, dacică.

Datare: epoca daco-romană, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.
2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 2146 / 7.

Peştera Higeea

(Peştera Hercules)

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Cheile Cernei, lângă „Izvorul lui Hercule", malul drept al Cernei, în aval de „Băile Romane". Carstul din Valea Cernei.

Reprezintă o peşteră naturală cu amenajări din epoca romană şi modernă. Are o încăpere de 18 m lungime, în faţa căreia se aflau altare cu inscripţii în limba latină, din vremea împăraţilor Antoninus Pius, Caracalla, Marcus Aurelius şi mama sa, Faustina etc. Acestea se află în legătură cu prezenţa a două guri de peşteră, din care izvorăsc ape termale exploatate din antichitate.

Datare: epoca romană, epoca modernă.

1. A. Künike, Donau Ansichten nach dem Laufe des Donau Strömes.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ştefan Negrea, C. Pleşa, I. Povară, I. Viehmann, *Peşteri din România*, Bucureşti, 1976.

www.cimec.ro

Încăperea săpată în stâncă Creaca -Ticlar

Jud. Sălaj, sat - comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj - Agrij, Valea Someşului, afluentul Agrij, lângă cariera Ticlar.

Reprezintă o peşteră săpată de om. În peretele carierei este săpată o încăpere care, după părerea lui Mihail Macrea, a servit ca locuinţă pentru supravegherea carierei. Nu deţinem date despre dimensiunea sa. Se impune cartarea şi înregistrarea dimensiunilor, precum şi datarea.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Peştera Creaca

(Piatra Lată)

Jud. Sălaj, sat - comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj - Agrij, Valea Someşului, afluentul Agrij, în apropierea carierei.

Reprezintă o peşteră săpată de om. În apropierea carierei de piatră, în legătură cu exploatarea carierei, s-a săpat în stâncă de către administraţia romană a carierei, o încăpere (nişă) pentru depozitarea uneltelor, folosită în secolele II - III. Se impune cartarea şi înregistrarea parametrilor şi a unor date cronologice.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

www.cimec.ro

Avene

Avenul Betfia

(Huda Bradii)

Jud. Bihor, sat Betfia, comuna Sânmartin (comună suburbană a municipiului Oradea).

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crişului Repede, Valea Hidişel, afluentul Valea Peţa, Dealul Şomleu.

Avenul locuit, probabil, de om, are altitudinea absolută de 300 m, lungimea totală de 264 m. A fost descoperit de pietrarul Marta Teodor, poreclit Brada, în 1896, prin dinamitarea părţii superioare. A fost obturat după epoca neolitică. Partea cu depozitul arheologic a fost distrusă de lucrările din carieră. S-a păstrat un topor (daltă) de piatră şlefuită din neolitic, descoperit la ramificaţia cu exteriorul. Partea superioară a avenului a fost distrusă în 1896 şi în anii care au urmat. Materialul arheologic se află în colecţia Muzeului Ţării Crişurilor din Oradea.

Datare: neolitic.

1. F. Ardos Lukacs *Ödön barlang es geysir csatorna*, Oradea, 1914.

2. Elena Terzea, T. Jurcsak, *Asupra unui nou punct fosilifer descoperit la Betfia*, Lucrările Institutului de Speologie 6, 1967, p. 163 - 209.

3. T. Jurcsak, *Avenul de la Betfia*, Comunicare la simpozionul de carstologie, Oradea, 1973.

4. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 327 - 328.

Avenul Gălăşeni

Jud. Bihor, sat Gălăşeni, comuna Măgeşti.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, Valea Debelei, în peretele lateral al unei doline, la 1,5 km de „Izbucul Morii".

Reprezintă un aven locuit de om. Se pătrunde printr-un horn ce coboară în colţul estic al unei săli de 8 x 10 m, printr-o denivelare de 10 m. Cercetările au fost întreprinse de I. Emödi. Materialul aflat la suprafaţă este compus din ceramică, unelte din cuarţ, unelte de os (oase de cerb, bou, capră, cal şi porc), vatră de foc, cenuşă şi cărbune. Materialul aparţine grupului cultural Roşia - Gălăşeni din epoca timpurie a bronzului. S-a interpretat că peştera a folosit ca loc de cult.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thracodacica 6, 1985, 1 – 2, p. 123 - 128.

Avenul Varniţei

(Gaura ascunsă sau Gaura cu podrum)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Carstul din zona Porţilor de Fier, versantul Dunării între Moldova Veche şi Liborajdea, rolul de la Varniţe, în stânga sălaşului lui Gheorghe Bughici.

Deschiderea la intrare este de 1 x 0,70 m. Are forma unui puţ adânc de 4 m, care spre fund se lărgeşte, având o suprafaţă de 7 x 4m, care se ramifică şi continuă lateral prin două diverticule (canale) descendente, parţial colmatate. De pe fundul său, în 1973 -1974, au fost recoltate resturi de faună recentă şi fosilă, fragmente ceramice databile în prima epocă a fierului, epoca medievală şi cea modernă. Nu a fost publicat până acum. Accesul spre aven, ca şi spre izvorul din faţa sa, este blocat de către o carieră de piatră instalată aici.

Datare: Hallstatt, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice din unele peşteri din Defileul Dunării*, Grupul de cercetări complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R, Bucureşti, 1979.

www.cimec.ro

Adăposturi sub stâncă

Adăpostul sub stâncă Coasta Luchii

Jud. Bihor, sat - comuna Bratca.

Localizare: Carstul din Valea Crişului Repede, versantul drept.

Reprezintă un adăpost sub stâncă locuit de om. Uneltele de silex aparţin paleoliticului mijlociu, precum şi o aşchie de obsidiană. Descoperirea aparţine lui Márton Roska şi a fost atribuită musterianului.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *L'industrie mousteriene de Bratca*, Folia Arheologica 1 – 2, Repertorium, 2-6, Budapesta, 1946, p. 22 - 23 .

Adăpostul din peretele Izbucului de la Fânaţe

(Peştera II)

Jud. Bihor, sat Câmpanii de Sus, comuna Câmpani.

Localizare: Munţii Bihor, Valea Crişului Negru, afluentul Crişu-Băiţa, versantul drept, carstul din bazinul Văii Bulzului, „La Fânaţe".

Adăpostul este natural, frecventat sporadic de om, cu altitudinea absolută de 500 m, lungimea totală de 6 m, înălţimea de 1,70 m, lăţimea de 7 m. Se află într-un perete stâncos în versantul sudic, cauzat de prăbuşirea unei foste peşteri. Din ea s-a păstrat doar partea din fund şi un diverticul. A fost cercetată de Vasile Boroneanţ, în urma sesizării făcute de Ernest Oberländer, în 1976. În dreapta adăpostului se află două figuri umane incizate schematic, una reprezentând un personaj cu părul dat peste cap şi alta unul feminin, probabil o gravidă, îmbrăcată în fustă şi cămaşă. La suprafaţă se aflau şi fragmente ceramice feudale. Nu s-au făcut sondaje sau săpături de către arheologi.

Monument al artei preistorice.

Datare: epoca metalelor (epoca bronzului - epoca fierului).

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981*, Bucureşti, 1982, 3423 / 10. Deşi pe marcajul său exterior scrie 3423 / 9 S, probabil de la publicarea catalogului s-au produs schimbări de numerotare.
2. Vasile Boroneanţ, *Peştera de la Nucu Bozioru (judeţul Buzău)*, Revista Muzeelor şi Monumentelor, Monumente Istorice şi de Artă 1, 1988, p. 55, 59.
3. L. Vălenaş, M. Bleahu, P. Bujor, G. Halaşi, *Inventarul speologic al Munţilor Bihor*, Nymphaea 5, Oradea, 1977, p. 209 – 335.

Adăpostul Mare dintre Peştera Roşie şi Peştera cu Apă

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crişului (sau Şuncuiuş).

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, între Bucea şi Vadu Crişului, versantul drept, în apropierea satului.

Reprezintă un adăpost natural sub stâncă, sub un perete înalt, locuit de om, cu altitudinea absolută de 345 m, altitudinea relativă de 45 m, lungimea totală de 12 m. De aici au fost recoltate fragmente ceramice neolitice. Se impune o cercetare prin sondaj arheologic.

Datare: neolitic.

1. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 394 – 395.
2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 3725 / 18 .

Adăpostul sub stâncă Între Stânci

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, versantul stâng, între „Rotogol" şi „Poderei".

www.cimec.ro

Mici adăposturi sub stâncă se află la baza unor stânci înalte. Din ele, în cercetările de teren efectuate de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim şi alţii, s-au adunat materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, 1992, p. 100.

Adăpostul sub stâncă Peştera Oilor

Jud. Gorj, cătunul Curpenul Vaidei, comuna Stăneşti.

Localizare: Munţii Vâlcan, rama sudică, carstul din bazinul Suşiţa, Valea Suşiţa Verde, versantul stâng, 20 km de Târgu Jiu, la câteva sute de metri de la ieşirea din Curpenul; câţiva zeci de metri deasupra şoselei.

Reprezintă un adăpost natural locuit de om, cu altitudinea relativă de 25 m, cu deschidere spre vest, înălţimea de 2 - 4 m, lăţimea la intrare de 30 m. C. S. Nicolăescu-Plopşor semnalează prezenţa în interiorul său a unui desen animalier, în culoare neagră, pe care îl datează în paleolitic. Reprezintă un animal cornut în mişcare, galopând. Desenul a fost alterat din vechime, stil naturalist. Desenul a fost extras din perete şi expus în Muzeul Olteniei din Craiova. Săpături arheologice nu s-au făcut. În 1929, C.S. Nicolăescu-Plopşor reuşeşte să facă o analiză chimică a culorii negre cu care a fost realizat desenul. Piesa extrasă din perete a fost dusă la Paris în 1928 şi a fost văzută de abatele Henri Breuil.

Datare: paleolitic sau mezolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Un desen paleolitic în Oltenia*, Arhivele Olteniei 8, 1929, p. 93 - 95.
2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România,1981, Bucureşti, 1982, 2113 / 7.

Adăpostul sub stâncă Peştera Frumoasă

Jud. Gorj, sat Vaidei, comuna Stăneşti.

Localizare: Munţii Vâlcan, rama sudică, carstul din bazinul Suşiţa, Valea Suşiţa Verde, versantul drept, Muntele Borzi.

Reprezintă un adăpost natural locuit de om, care se continuă prin patru mici galerii. Deschiderea are lungimea de 22 m, adâncimea de 6 m, înălţimea de 4 m. Prezintă lungimea totală de 95 m, altitudinea relativă de 101 m. A fost cercetată de speologii I. Vintilescu, Traian Constantinescu şi G. Diaconu, care în 1969, identifică în depunerile de la suprafaţă fragmente ceramice şi un vas Coţofeni. În 1991 este vizitată şi de către colectivul arheologic compus din Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârciu-maru, S. B. Mertens.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. Vintilescu, T. Constantinescu, G. Diaconu, *Grottes phenomenes carstique et situation hidrologique dans la Valée de la Suşiţa Verde (Mont du Vâlcan)*, Travaux de l'Institut de Speologie „E. Racovitza" 9, Bucureşti, 1970, p. 165 - 168.
2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 2113 / 9.
3. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârciumaru, S.B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din sudul Munţilor Vâlcan*, Cercetări Arheologice 9, Bucureşti, 1993, p. 34.

Adăpostul sub stâncă Piatra lui Gotar

Jud. Hunedoara, sat - comuna Geoagiu.

Localizare: Munţii Metaliferi, Masivul Pleşa, carstul din bazinul Văii Geoagiului, dealul Nătău, la locul numit „Piatra lui Gotar".

Sub stânca numită „Piatra lui Gotar" se află un adăpost lung de 70 - 80 m, înalt de 5 - 7 m, în care sunt două încăperi, de forma unor peşteri larg deschise. În 1876, când s-a construit o criptă pentru contele Kun Kocsard, au fost găsite materiale aparţinând culturilor Coţofeni şi Wietenberg. În 1982, M. Castaian efectuează cercetări de teren, identificând noi materiale ceramice aparţinând fazei a treia a culturii Wietenberg. Se impun cercetări arheologice pentru stabilirea stratigrafiei şi a succesiunii culturale.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

www.cimec.ro

1. Márton Roska, A Torma Zsofia Gyujtemeny - oz Erdelyi Nemzeti Museum Eremes Regisegtaraban, Cluj, p. 24.
2. M. Castaian, *Contribuţii la repertoriul arheologic al zonei Orăştie*, Buletinul cercetărilor ştiinţifice studenţeşti, arheologie-istorie 1, Alba Iulia, 1995, p. 41 - 43.

Adăpostul lui Climente

(Potcapina lui Climente)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: Ciucarul Mare, Cazanele Mari, pe „Proluca lui Climente", în amonte de Peştera Ponicova şi la 120 m deasupra Peşterii Climente II, sub Peştera Climente I.

Adăpost natural (potcapină) lung de 70 m, adânc de 16 m, înalt de peste 20 m, altitudinea de 170 m. Au fost efectuate săpături arheologice între anii 1968 – 1969, de către Vasile Boroneanţ. S-a săpat până la 4,55 m adâncime, fără a se ajunge la stâncă. Depuneri bogate în material clastic, au fost între 4,55 - 1 m, cu faună de peşteră. La 4,15 m, au fost găsite dovezi de locuire din paleolitic, între 0,90 - 0,60 m există un strat de locuire din epoca bronzului, cultura Verbicioara; între 0,60 - 0,55 m, un nivel de locuire din prima epocă a fierului (Hallstatt); între 0,55 - 0,30 m, un strat de locuire din secolele XIV - XV, cu vetre de foc, ceramică şi monede; între 0,30 - 0,10 m, un strat de locuire din secolele XVII - XVIII, cu vetre de foc şi ceramică; între 0,10 m şi nivelul actual, a fost găsit un strat recent cu vetre de foc şi ceramică.

Datare: paleolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ, *Descoperiri arheologice în unele peşteri din Defileul Dunării*, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia, R.S.R., Bucureşti, 1979.

Adăpostul sub stâncă Cuina Turcului

(Potcapina Cuina Turcului)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Dubova.

Localizare: Ciucarul Mare, Cazanele Mari, între „Moara Dracului" şi „Proluca Turcului".

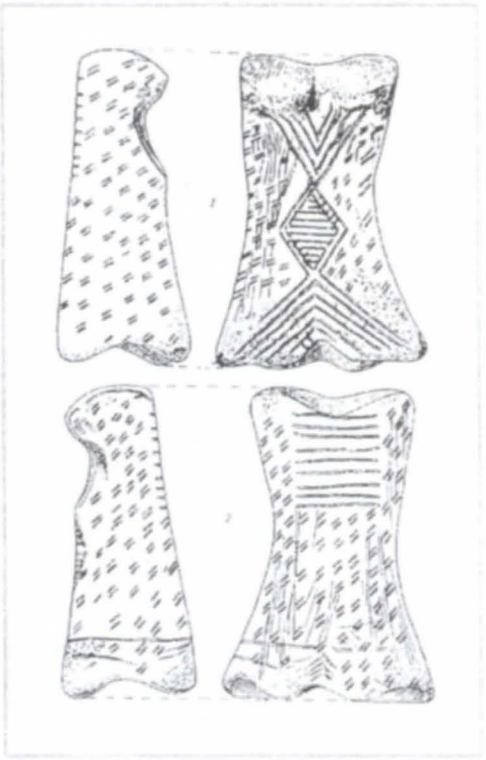

Falangă de cal salbatic ornamentată geometric cu schematizare umană

Reprezintă un adăpost natural săpat de apele fluviului în pleistocen, lung de 40 m, înalt de 25 m; ascunde sub cosorogul său două formaţiuni carstice: adăpostul propriu-zis şi peştera din Cuina Turcului. Adăpostul propriu-zis are o profunzime de 10 m, altitudinea absolută de 60 m, relativă de 12 m. Săpăturile arheologice au fost începute în 1964 de C. S. Nicolăescu-Plopşor, M. Davidescu, Ştefan Roman şi Vasile Boroneanţ şi continuate în 1965 - 1969 de Alexandru Păunescu.

I. *Crono-Stratigrafie*: strat steril arheologic, argila stă pe stâncă sau pe lentile de nisip, grosimea este între 0,10 - 0,70 m; strat loessoid, cu o grosime între 0,10 - 0,60 m, bogat în material clastic, compus din două nivele epipaleolitice (I, II), clisurian (romanello-azilian), separate între ele printr-un steril. Nivelul I se datează în mileniile XI - X a. Chr. Nivelul II se subdivide în „a" şi „b", datate în mileniile XI - VIII a.Chr., separate pe alocuri de steril; peste locuirea epipaleolitică se suprapune un alt nivel steril bogat în material clastic (grosime între 0,10 - 0,50 m); stratul următor, gros de 1,15 - 2,05 m, aparţine neoliticului vechi – cultura

www.cimec.ro

Starčevo - Criş şi este compus din 3 nivele (I - III) datate în mileniile VI - V a.Chr.; urmează un strat aparţinând perioadei de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, în care se află materiale culturale de tip Coţofeni, Kostolac şi Vučedol, şi care are o grosime între 0,45 - 0,90 m; stratul din prima epocă a fierului (Hallstatt) are grosimea între 0,10 - 0,15 m şi este datat în secolul al VII-lea a.Chr.; peste acesta se suprapun depuneri subţiri, care uneori nu au putut fi constatate pe întreaga suprafaţă cercetată, aparţinând epocii dacice şi daco-romane (secolele I a.Chr. - IV p.Chr.), epocii bizantine şi epocii medievale (secolele XII - XIII şi secolele XVIII - XIX).

II. *Consideraţii speciale* privind epipaleoliticul de la Cuina Turcului: 1. *Prelucrarea pietrei* (industria) este specifică unui facies epigravettian denumit clisurian, înrudit romanellianului, valaurguianului şi azilianului. Este caracterizat prin prelucrarea aşchiilor prin retuşare abruptă printre care se impun gratoarele subcirculare, circulare, unguiforme, vârfurile de săgeţi, piesele semilunare etc. 2. *Arta şi podoabele*. În stratul de locuire epipaleolitic s-au descoperit cele dintâi obiecte de artă (artă mobiiară) din ţară, de caracter geometric-abstract specifice epocii postglaciare. În nivelul I inferior geometrismul este mai accentuat, mai aglomerat, dominat de motive romboidale şi meandrice. În nivelul al II-lea, acestea se descompun în elemente unghiulare sau din linii întretăiate (motiv în reţea) sau benzi simple, haşurate. Alături de acestea, de arme, de unelte din os, apar resturi de schelete umane, precum şi cele mai vechi obiecte de podoabă (pandantive, mărgele etc.), din aceleaşi materii prime sau din cochilii de melci. Se domesticeşte câinele, se intensifică pescuitul, culesul, recoltatul. Datările cu C^{14} indică pentru nivelul I 10100±120 a.Chr.; 10600±120 a. Chr. şi 8175±200 a.Chr. pentru nivelul II. Ansamblul arheologic de aici se compune din adăpostul Cuina Turcului (abri) şi peştera din Cuina Turcului. Potcapina Cuina Turcului este egală cu „adăpost", (în tradiţia etno-folclorică Bucătăria Turcului). Tavanul său acoperit de funingine ascunde această denumire, dar stratul de funingine poate data încă din epipaleolitic (mezolitic, neolitic etc.).

În prezent este acoperită de apele lacului de acumulare de la Porţile de Fier I, aflată sub cota de inundaţie de 70 m.

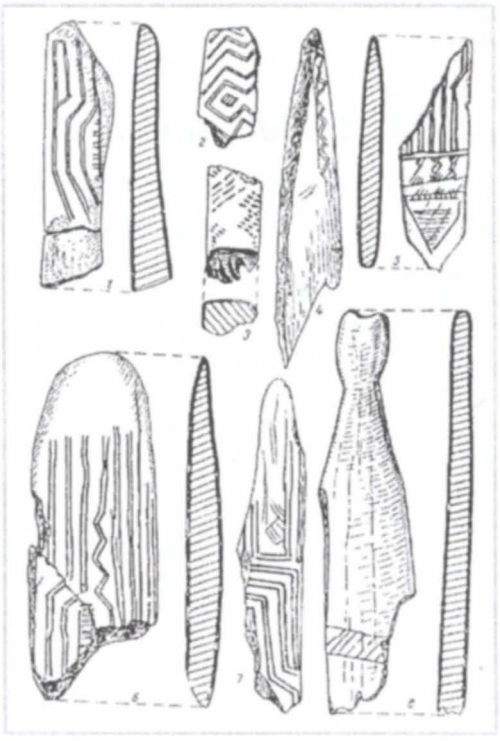

Obiecte din os ornamentate geometric din primul start de locuire

Datare: epipaleolitic, neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca bizantină, epoca medie-vală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, M. Davidescu, Ştefan Roman, Vasile Boroneanţ, *Cercetările arheologice de la Cazane*, SCIV 2, 1965.

2. Vasile Boroneanţ, Découvertes d'objets d'art epipaléolithique dans la zone des Portes de Fer du Danube, Rivista di Science Preistoriche 24, 1969, p. 2.

3. Alexandru Păunescu, Epipaleoliticul de la Cuina Turcului, Dubova, jud. Mehedinţi, SCIV 1, 1970.

4. Alexandru Păunescu, Cercetările arheologice de la Cuina Turcului, Dubova (jud. Mehedinţi), Tibiscus 5, 1978.

5. ***, Grupul de Cercetări Complexe „Porţile de Fier", Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ştefan Negrea, Academia R.S.R, Bucureşti, 1979.

6. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peşterilor din România, 1981, Bucureşti, 1982, 2211 / 5.

www.cimec.ro

Stâncării

Stâncile Piatra Peşterii

Jud. Alba, sat - comuna Meteş.

Localizare: „Piatra Peşterii", bazinul Ampoiului, afluent al Mureşului, malul stâng al Văii Albinei.

Pe platoul de pe malul stâng al Văii Albinei se află stânci denudate. Pe vârful celei mai impozante dintre ele se află o locuire mărginită pe trei părţi de pereţi abrupţi, ce ies la iveală doar dinspre nord. Săpăturile efectuate de către Nicolae Ciugudean, între 1994 – 1996, au scos în evidenţă locuinţe pe structuri de pământ ars cu amprentele lemnelor pe care au fost clădite şi lutuite, atribuite culturii Coţofeni.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Horia Ciugudean, în Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, cIMeC, Bucureşti, 1997.

Stânca cu desene rupestre în culoare roşie de la Ilidia-Vicinic

(Cleanţul lui Ion Sârbu)

Jud. Caraş-Severin, sat Ilidia, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munţii Aninei, bazinul râului Nera, afluentul Vicinic, pe partea dreaptă, sus spre izvoare; la sud-vest de vatra satului.

Pe stâncile de la vest de biserica din secolele XIII - XIV, Vasile Boroneanţ identifică, în urma unor informaţii din partea localnicilor, obţinute cu ocazia unor cercetări de teren efectuate în zonă, în anii 1965 -1969, desene rupestre în culoare roşie. Pe versantul drept al pârâului Vicinic se află o stâncă înaltă de până la 100 m, care coboară sub forma unor creste erodate, spre pârâu, până la 8 m altitudine. Pe peretele stâncii, la această înălţime se află trei grupuri de desene rupestre. Primul grup este alcătuit din trei personaje masculine cu aureolă de sfânt, armură şi arme. Deasupra capului, în poziţie înclinată dinspre stânga spre dreapta, se află două motive vegetale ce sugerează ramuri de măslini. Al doilea grup este format din 18 personaje umane stilizate, cu mâini şi picioare din linii frânte. Ele se desfăşoară pe panta joasă, ce coboară spre râu. Al treilea este constituit tot din trei personaje. Se insistă asupra armurii şi armelor lipsind motivele vegetale. Între grupul doi şi trei se află un cap de pasăre, cocoş sau vultur. Deasupra acestora, la cca. 40 m, se află o pată mare de culoare roşie - oxid de fier. Pe marginea de sud şi vest a terasei râului, pe sub deal se observă ruinele unei zidiri. Din datele culese de la localnici şi din detaliile terenului se impune concluzia că în acest loc liniştit, unde se află acum o stupină, a fost un schit. Între timp, desenele au fost observate şi de colectivul de arheologi de la muzeele din Reşiţa şi Cluj (I. Uzum, Eugen Iaroslavski şi Gheorghe Lazarovici), care au făcut săpături în perimetrul comunei. Apreciem că reprezentările rupestre aparţin secolelor XI - XIV (eventual anterior acestora), perioadă în care în zonă era biserică în arealul localităţii, pe Dealul Albiţa. Pe vale şi în amonte se află câteva peşteri necercetate.

Datare: epoca medievală.

1. I. Uzum, Gheorghe Lazarovici, *Aşezarea medievală Ilidia în lumina izvoarelor scrise şi a cercetărilor arheologice*, Banatica 1, 1971, p. 161.
2. Vasile Boroneanţ, *Cercetări de teren privind picturile rupestre de pe stâncile de la Ilidia, Caraş-Severin*, [în manuscris].
3. Eugen Iaroslavszky, Gheorghe Lazarovici, *Vestigii arheologice din Bazinul Caraşului*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 447 - 464.

Stânca de la Trecători

Jud. Cluj, sat Miceşti, comuna Tureni.

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Arieşului, la intersecţia pârâului Micuş cu pârâul Peana, lângă umărul stâng al barajului.

www.cimec.ro

Din informaţiile furnizate de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, D. Alicu, Sorin Cociş, se cunoaşte o stâncă pe care se află gravate semne în formă de cerc, în jur pietre deranjate de căutătorii de comori. Pe terasă, în stânga Văii Micuşului „între lac şi drum", s-au găsit fragmente ceramice de epoca bronzului şi medievale.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, cf. notei 4 -14 informaţiile sunt furnizate de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, D. Alicu, Sorin Cociş.

Stâncăriile de la Poderei

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, versantul drept, la jumătatea înălţimii cheilor.

Stâncării orientate spre sud, rocă cu detrite ce alunecă pe pante. S-au făcut săpături în 1985 - 1988 de către Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim, de pe urma cărora au rezultat materiale arheologice aparţinând: neoliticului mijlociu - complexul Cluj - Cheile Turzii - Lumea Nouă, ceramică pictată, unelte; din epoca neolitică - cultura Petreşti, neoliticului final de tip Tisapolgar Româneşti (Tisa II), cea mai bine reprezentată cu ceramică, locuinţe, etc.; perioadei de tranziţie la epoca bronzului - cultura Coţofeni, ceramică, arme, unelte, locuinţe; prima epocă a fierului - ceramică etc.; a doua epocă a fierului, La Tène - ceramică, unelte, arme, zgură, fragmente de creuzete de la topitul fierului; fragmente ceramice de epocă romană târzie, secolele III - IV; premedievală timpurie cu ceramică sporadică, secolele V - VII. Din secolele VII - IX şi XI - XII multă ceramică în locuinţe.

Materialele găsite se află la Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, epoca romană, epoca premedievală, epoca medievală, secolele XI - XII.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 732 -752.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992.

Stâncile de deasupra Izvorului de la Tureni

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor (Turului), versantul drept, în faţa morii (lui Mocanu), la intrarea în chei.

Din adăposturile de sub stânci, de sub peretele din versantul stâng de la intrarea în chei Nicolae Vlassa, Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim şi alţii au găsit materiale ceramice aparţinând culturii Coţofeni, bronzului timpuriu şi din epoca medievală.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 100.

Inscripţiile rupestre din complexul natural „Amfiteatru" de la Casian (inscripţii în limba greacă)

Jud. Constanţa, sat - comuna Casian (fostă Şeremet).

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea.

Au existat două traduceri: „Marginile Casienilor şi spelunca" şi „Marginile Casianilor şi speluncilor", după Vasile Pârvan. Inscripţia se găseşte la hotarul dintre cele două localităţi Casian şi Spelunca după Nicolae Gostar. Prima inscripţie, pe o stâncă imensă, netezită, este dispusă pe două rânduri, iar a doua, ca o „gigantică bancă de odihnit" tot pe două rânduri. Vasile Pârvan publică o hartă a zonei cu amplasarea celor două inscripţii şi un desen al celei de a doua, precum şi o fotografie a primei inscripţii. Vasile Pârvan şi Radu Vulpe atribuie inscripţia ca amintind de un loc de venerare a lui Zeus Casianus (al speluncilor).

www.cimec.ro

Datare: epoca romană, secolele II - III p.Chr.

1. Vasile Pârvan, *Descoperiri nouă în Scythia Minor*, Analele Academiei Române 2, Memoriile Secţiei Istorice 35,1913.
2. Radu Vulpe, în Epigraphica, Travaux dédiés au XVII-ème Congrès d'épigraphie greque et latine (Constanţa, 9 - 15 Septembre 1977), Bucarest, 1977.
3. Nicolae Gostar, *Etudes épigraphiques (IV)*, Dacia N.S.24, 1980.

Steiul de la Polovragi

Jud. Gorj, sat - comuna Polovragi.

Localizare: Munţii Vâlcan, carstul din Valea Olteţului, Cheile Olteţului, partea stângă a râului, lângă Peştera Boierilor. Cheile Olteţului.

Pe partea stângă, cum mergi spre Peştera Boierilor, se află un mare stei, drept ca un perete, puţin aplecat spre vale, fiind astfel „ferit de ploi". Sunt reprezentate în culoare neagră (cărbune) figuri umane schematizate şi, în aceeaşi manieră naivă, un călăreţ, motive serpentiforme, cruciforme, un disc solar etc.

Datare: neo - eneolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Desenurile rupestre de la Polovragi - Gorj*, Arhivele Olteniei 8, 1929, 41 – 42, p. 96 - 98.
2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Sur L'Art rupestre de l'Oltenie*, Jahrbuch für Prähistorische und Ethnographische Kunst (IPEK) 22, Berlin, 1966 - 1969 .
3. Ioan Andrieşescu, *Artele în timpurile preistorice la noi*, Arta şi tehnica grafică 4-5, 1939, p. 25 - 30.
4. Marin Cârciumaru, *Mărturii ale artei rupestre în România*, Bucureşti, 1987.

Gravurile de pe pereţii stâncoşi din Cheile Sohodolului de la Runcu

Jud. Gorj, sat - comuna Runcu.

Localizare: Munţii Vâlcan, bazinul Jiului, carstul din Valea Sohodol, 500 - 600 m de marginea comunei Runcu, de la DN 67 Târgu Jiu - Tismana pe drumul ce duce spre localitatea şi cabana Runcu.

Pe pereţii stâncoşi din Cheile Sohodolului există două desene rupestre realizate, după părerea lui C. S. Nicolăescu-Plopşor, care le-a identificat, cu instrument metalic. Unul reaminteşte de alte reprezentări de epocă şi redă stângaci, probabil un car, personaj uman, poate cu familia şi animalele ce-l însoţesc într-un periplu de epocă, o localizare, poate a casei şi alte elemente antropice şi din mediu. Nici C. S. Nicolăescu-Plopşor şi nici noi, cei de acum, nu-l putem decripta, deşi descoperirile recente ne oferă exemple de stil şi încadrare cronologică. Ele sunt foarte tipice şi îşi au analogii concludente la Val Camonica în Italia.

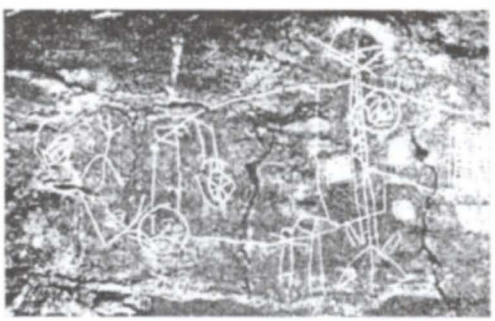

Runc - Peisaj şi car de pe stânci

Datare: epoca bronzului sau Hallstatt.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *L'Art rupestre carpatho-balcanique*, L'Anthropologie 40, 1931, p. 125; comunicare la XV-lea Congrés International d'anthropologie et archéologie préhistorique de Coimbra, Portugal.
2. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Sur l'Art rupestre de l'Oltenie*, Jahrbuch für Prähistorische und Ethnographische Kunst (IPEK) 22, Berlin, 1966 - 1969, Pl.26 .

Stâncile cu incizii de la Ditrău

Jud. Harghita, sat - comuna Ditrău.

Localizare: depresiunea Gheorghieni. În partea de sud-vest a Munţilor Giurgeu. Platoul de deasupra pârâului Putna, afluent al râului Bistricioara (Pasul Ditrău -Tulgheş).

Pe Dealul Tászoktetoi, în anul 1913, au fost identificate 11 blocuri de stâncă, care poartă pe ele incizate semne enigmatice. Ele au fost publicate de I. Kovacs în 1914. Descoperirile sunt publicate de către G. Bacó în 1962 când, pe unele dintre ele le consideră ca aparţinând proto bulgarilor (secolele VIII - X). În 1968 tot acesta reia discuţia considerându-le pe o parte dintre ele ca aparţinând neoliticului, cultura Vinča

www.cimec.ro

- Turdaş. Discuţia este reluată de către Vladimir Dumitrescu, care le consideră ca aparţinând probabil neoliticului. Vasile Boroneanţ crede că ele aparţin unei tradiţii care poate fi mai veche decât neoliticul şi s-a menţinut şi în epocă istorică în spaţiul nostru geografic, cunoscând o prezenţă în toată epoca metalelor, atestată de descoperirea aceloraşi semne pe ceramică sau obiecte din epocă dacică şi a fost preluată de scrierea pe răboaje, ajungând până în contemporaneitate. Sunt schematizări ale siluetei umane, semne cruciforme, triunghiuri, motive stelate etc.

Datare: neolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca modernă, epoca contemporană.

1. I. Kovacs, *Tászoktetö Sziklakarcolatok*, Dolgozatok Cluj 5, 1914, p. 229 - 276.

2. G. Bako, *Încă o mărturie cu privire la dominaţia primului stat bulgar la nord de Dunăre*, SCIV 13, 1962, 2, p. 461 - 465.

3. G. Bako, *Reprezentări neolitice la Ditrău*, SCIV 19, 1968, 4, p. 649 - 653.

4. Vladimir Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, Bucureşti, 1974, p. 484 – 485.

Stânca de la Balta, Mehedinţi

(Bolovanul de hotar)

Jud. Mehedinţi, sat - comuna Balta.

Localizare: Podişul Mehedinţi, microbazinul râului Topolniţa. La 6 km sud de sat, 150 - 200 m est de „Crucea lui Bădâi", pe drumul Turnu-Severin - Baia de Aramă

Reprezintă o stâncă de calcar pe un plai; are cu înălţimea de 80 cm şi perimetrul de 2,5 - 3 m. Pe ea se află o inscripţie în limba română cu caractere chirilice. Textul, pe faţa sudică este următorul „Eu Tudor Vladimirescu sluger, vătaf de plai ot Preşna adeverez că Stan Badâi ot Băseşti i Ioan Enăşescu"; pe faţa nordică „Eu Iancu Bădâi am scris din porunca i învăţul dl. " şi pe lateral, de sus în jos „Hotarul Bucureşti ot Băseşti". Textul s-a scris pe vremea când Tudor Vladimirescu era vătaf al plaiului Cloşani, în anul 1820.

Bolovanul se află acum în Muzeul Regiunii Porţile de Fier din Drobeta-Turnu Severin.

Datare: epoca medievală.

1. N. Cărbunaru, T. Anastasescu, *Un document epigrafic relativ la activitatea lui Tudor Vladimirescu „Bolovanul din comuna Balta, jud. Mehedinţi"*, Drobeta 1, 1974, p. 267 - 271.

www.cimec.ro

Mine

Mina de aur Almaşu Mare

Jud. Alba, sat - comuna Almaşu Mare.

Localizare: Munţii Metaliferi, pe platoul dintre izvoarele Crişului şi Ampoiului, Dealul Bojenita.

G. Téglás descoperea o mină de aur în deceniul al nouălea al veacului trecut, cu galerii exploatate ce porneau din vârful dealului printr-o deschidere largă de 12 m. Pentru spargerea stâncii s-a folosit şi stropirea cu apă şi oţet, după procedeul descris de Plinius. În afară de galeria romană, în 1550 s-a deschis mina „Faţa Băii", care decade în secolul al XVII-lea. În 1727 se deschide galeria Sigismund, care din lipsă de aerisire a fost abandonată. În secolul al XVIII-lea a fost deschisă mina „Toţi Sfinţii". Aceste mine se pare că au fost închise între 1699 - 1753.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

G. Téglás, *Tanulmanyok a romaiak daciai aranybanyaszatarol*, AÉ 8, Budapest, 1893, p. 133 – 137.

Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 302.

3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităţii în România*, Bucureşti, 1970, p. 56 - 57, 70, 164 - 165.

Exploatarea auriferă şi de cupru Bucium

Jud. Alba, sat - comuna Bucium (Buciumile).

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Arieşului, Muntele Breaza şi Corabia.

Exploatarea se făcea prin folosirea torenţilor de apă printr-un canal („carregus"), care pornea din Muntele Breaza şi Corabia colectând rezervoare de apă unde se acumula nisipul aurifer, de unde era separat după metodele în uz din epocă. În Dealul Vulcoi - „Caraba" şi la „Boteş" au existat mai multe mine în epoca romană care aveau la intrare 2 m înălţime şi 150 m lăţime; gurile se îngustau spre fund. După cucerire, împăratul Traian a adus aici o colonie de dalmaţi. Exploatarea se făcea la suprafaţă sau in subteran. În secolele XVII - XVIII, exploatarea era întreprinsă de români. În epoca medievală şi modernă exploatarea a continuat în mina „Petru şi Pavel", în care N. Maghiar descoperă în 1930 un butuc de roată hidraulică, doage de la un ciubăr şi un troc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. G. Téglás, *Tanulmanyok a romaiak daciai aranybanyaszatarol*, AÉ 8, Budapest, 1989, p. 38 - 40.

2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 302 .

3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităţii în România*, Bucureşti, 1970, p. 53, 56, 70, 87, 186, 193.

Mina Rimetea

Jud. Alba, sat - comuna Rimetea.

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Mureşului, Valea Aiudului.

Mihail Macrea respinge informaţia că la Rimetea se exploata fier în epoca romană. Exploatarea fierului aici pare să fi început în evul mediu. S. Köleseri menţionează că scoaterea minereului din mină se făcea cu roaba (cf. N. Maghiar şi Ştefan Olteanu, loc. cit.). În secolele V - I a.Chr. la Rimetea era o fortificaţie dacică.

Datare: epoca medievală.

1. V. Christescu, în *Istoria României*, I, Bucureşti, 1960, p. 403.

2. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Bratislava, 1780.

3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităţii în România*, Bucureşti, 1970, p. 151.

Minele de aur Alburnus Major - Cetatea Mare şi Cetatea Mică

Jud. Alba, sat - comuna Roşia Montană.

www.cimec.ro

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Arieşului, dealurile Cetatea Mare şi Cetatea Mică.

Galerii săpate în stâncă erau exploatate după metoda descrisă de Plinius, lăsând în urmă stâlpi de susţinere. Exploatarea se făcea pe galerii înguste, iar transportul se făcea de către copii (de exemplu: Passa, o sclavă cumpărată de dalmatul Maximus a lui Boto de la pirustul Dasius al lui Verzo din Kavieretium cu 205 denari şi băiatul Apalaustus, cumpărat de dalmaţianul Dasius Brencus cu 600 de denari). După ocuparea Daciei de către Traian, au fost colonizaţi piruştii - muncitori mineri specializaţi. În această colonie minieră romanii au întreprins cele mai mari lucrări. Vestigiile se văd pe dealurile Cetatea Mare şi Cetatea Mică şi în subteran, în galeriile exploatărilor particulare şi oficiale Sfânta Cruce din Orlea. Pe la 1764 funcţiona şi mina din Cârnicul Mare, iar pe la 1793 erau 225 de şteampuri. În 1933 statul român a organizat exploatări la suprafaţă şi în subteran, iar în 1938 producţia s-a ridicat la 100 kg; alte mine în perimetrul comunei se mai află şi în Dealul Găuri şi „Lety". În 1854, în galeria „Sf. Ladislau" şi minele Sf. Simion şi Ferdinand din Ohaba s-au găsit tăbliţe cerate. Comuna se numea Vicus Pirustarum. În tăbliţe sunt menţionate nume de mineri aduşi din Iliria şi Dalmaţia. Ei erau mici arendaşi şi mai ales liberţi, sclavi publici. Locul de extracţie se numea „loci putei". Alţi mineri erau traco-iliri, panoni. Numele lor rezultă şi din inscripţiile descoperite. Pe la 1764 se deschide şi mina Cârnicul Mare din această localitate.

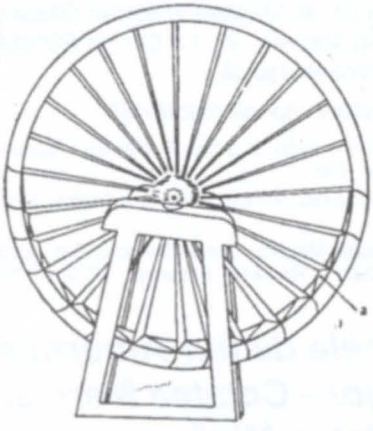

Roată cu cupe (epoca romană), găsită la Rosia Montană.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. CIL III, 1260 - 1277, 7820 - 7831.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 302.
3. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, 1969, p. 194 - 204.
4. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 54, 58, 112, 184, 187, 276.

Mina de cupru, argint şi fier Rădnuţa

(Răgnuţa)

Jud. Arad, cătun Rădnuţa, comuna Lipova.

Localizare: Munţii Zarandului, Valea Rădnuţa, afluent al Mureşului, urcarea pe Valea Mănăstirii Radna.

Cercetări de teren au fost efectuate de Vasile Boroneanţ după 1967. Au fost preluate şi informaţiile din arhiva fostei primării a localităţii Radna, a oraşului Lipova, oferite de secretarul primăriei, Tiberiu Moştărescu. Se presupune că exploatarea a început cel puţin din secolele XI - XII şi că minereul a fost redus şi prelucrat la Cladova. În epoca modernă şi contemporană exploatarea s-a făcut cu intermitenţe, datorită sărăciei zăcământului şi a evenimentelor istorice.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, Reşedinţa voievodală de la Cladova, judeţul Arad. Documente recent descoperite şi informaţii arheologice, ASSP, Bucureşti, 1984, p. 66.

Mina de cupru şi fier Arăneag

Jud. Arad, sat Arăneag, comuna Târnova.

Localizare: Pârâul Fântânilor şi Valea Băilor, Munţii Zarandului, Masivul Highiş, bazinul Crişului Alb, Valea Arăneag.

Pe pârâul Fântânilor se cunosc zăcăminte de cupru, exploatate în epoca medievală. Nu se mai cunosc vechile guri de exploatare, iar pe Valea Băilor (Minelor) se află guri vechi de exploatare minieră, care au funcţionat cu intermitenţe până la primul război mondial.

www.cimec.ro

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană, secolele XVIII - XIX, XX.

1. Viorel Brana, *Zăcăminte metalifere ale subsolului românesc*, Bucureşti, 1958, p. 93 - 95.
2. ***, *R.S.R. Atlas Geologic jud. Arad*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1984.
3. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel, *Cercetări privind exploatările miniere de la Cladova (com. Păuliş, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiş*, Comunicare ştiinţifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru Cladova - Valea Cersca

Jud. Arad, sat Cladova, comuna Păuliş.

Localizare: Valea Cersca, Munţii Zărandului, Masivul Highiş, bazinul Mureşului, afluentul Cladovei.

Mina Cersca - Fundul galeriei

Pe pârâul Cersca, afluent al Văii Cladovei, în malul stâng, dinspre nord, se află o gură de mină. Galeria este lungă de aproximativ 35 - 40 m. Cercetările s-au făcut în etape: între 1953 - 1954, 1967 - 1968, de către Vasile Boroneanţ şi, în 1997, de către acesta împreună cu Gheorghe Pascu Hurezan şi P. Hügel, în intenţia de a găsi sursa de minereu pentru atelierele de prelucrare a fierului şi cuprului din aşezarea de la Cladova, reşedinţă a voievodatului cu acelaşi nume. Existenţa zăcămintelor în zonă este confirmată şi de cercetarea geologică.

Datare: epoca medievală, secolele XIII - XVI.

1. Dan Giuşcă, *Observaţii asupra mineralizaţiilor cuprifere din Masivul Highiş (reg. Arad)*, Analele Universităţii „C. I. Parhon", seria Ştiinţele Naturii 16, 1957, p. 161 - 165.
2. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel, *Cercetări privind exploatările miniere de la Cladova (com. Păuliş, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiş*, Comunicare Ştiinţifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru Dud

Jud. Arad, sat Dud, comuna Târnova.

Localizare: Valea Lugoj, Munţii Zărand, Masiv Highiş.

Pe pârâul Lugoj se află o exploatare minieră, abandonată înainte de sfârşitul primului război mondial.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Viorel Brana, *Zăcăminte metalifere ale subsolului românesc*, Bucureşti, 1958, p. 93 - 97.
2. ***, *R.S.R. Atlas Geologic jud. Arad*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1984, p. 380.
3. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel, *Cercetări privind exploatările miniere de la Cladova (com. Păuliş, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiş*, Comunicare ştiinţifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru şi fier Milova

Jud. Arad, sat Milova, comuna Conop.

Localizare: Valea Milovei, Munţii Zărandului, Masivul Highiş, bazinul Mureşului, Valea Milovei, afluent pe malul drept.

Pe pârâul Milova, în malul pârâului, există exploatări de cupru, argint, fier, iar un puţ se află chiar în luncă. Se presupune că

www.cimec.ro

exploatarea principală se află în adâncime şi că zăcământul se întinde pe ambele maluri. Minele au fost în exploatare acum câteva secole. Nu se poate spune când a început exploatarea, dar se ştie că a fost întreruptă în timpul celui de-al doilea război mondial şi reluată după 1957, în urma sesizării lui Viorel Brana. În apropiere a existat şi o topitorie şi bolovani de zgură (urşi), blocuri de zgură amestecată cu fontă cenuşie. Pe vale a existat şi o cale ferată industrială şi un baraj pentru spălarea minereului. Lucrările au fost întrerupte după 1970. Cercetări de teren au fost făcute în 1997 de Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan şi P. Hügel, care au mai găsit zăcăminte în perimetrul localităţii, pe pârâul Cazacul Mic, pârâul lui Marc şi pe piciorul Dealului Gornie Polie. Informaţii preliminare au fost furnizate de inginerul N. Pop, de la Compania Naţională Metale Rare din Bucureşti.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Dan Giuşcă, *Observaţii asupra mineralizaţiilor cuprifere din Masivul Highiş (reg. Arad)*, Analele Universităţii „C.I. Parhon", seria Ştiinţele Naturii 16, Bucureşti, 1957, p. 161 - 165.

2. Viorel Brana, *Zăcăminte metalifere ale subsolului românesc*, Bucureşti, 1958, p. 93 - 95.

3. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel, *Exploatările mineralizaţiilor de sulfuri polimetalice din zona masivului Highiş*, Comunicare la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului (în pregătire).

Mina Bocşa

Jud. Caraş-Severin, oraş Bocşa.

Localizare: Munţii Dognecei, Valea Bârzavei, punctul „Cracul de Aur".

Mihail Macrea crede că la Bocşa, în punctul „Cracul de Aur", se exploata tot fier, nu aur, aşa cum se susţine. Exploatarea fierului a fost preluată, în 1854, de mari societăţi; la Bocşa, acţiona STEG - Staatseisenbahn - geselschaft.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305.

2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităului în România*, Bucureşti, 1970, p. 209 - 210.

Mina de aur Bolvaşniţa

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Bolvaşniţa.

Localizare: Munţii Cernei, Valea Mehadiei, afluentul Bolvaşniţa, 5 km în amonte de castrul Mehadia.

Din această mină se exploata aur.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina de aur Borlova

Jud. Caraş-Severin, sat Borlova, comuna Turnu Ruieni.

Localizare: Munţii Ţarcului, Valea Timişului, afluentul Sebeş.

Din această mină se exploata aur.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina de cupru Ciclova

Jud. Caraş-Severin, sat Ciclova, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munţii Aninei, bazinul Caraşului, Valea Ciclovei.

Zăcământul cu minereu de cupru era probabil cunoscut din epoca bronzului sau romană. Explorarea sistematică începe după intrarea Banatului în stăpânirea habsburgică, la 1718. Exploatarea începe chiar în 1719. Topirea minereului se făcea într-un atelier de la Oraviţa. În secolele XVIII - XIX şi XX mina a continuat să fie exploatată. După 1854, societatea austriacă STEG a modernizat activitatea acestei mine şi a altora din Transilvania şi Banat.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităului în România*, Bucureşti, 1970, p. 192, 208.

2. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297.

www.cimec.ro

Mina Ciclova Română

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Ciclova Română.

Localizare: Munţii Aninei, Valea Ciclovei.

Se exploata fier. După 1854, societatea austriacă STEG (Staatseisenbahn Geselschaft) modernizează exploatarea minei, împreună cu alte mine din Banat şi Transilvania.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305 .
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 192, 208.

Mina Ohaba Bistra

(Ferdinadsberg)

Jud. Caraş-Severin, comuna Bistra.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, bazinul râului Bistra, afluent al Timişului.

Reprezintă o mină de fier, cunoscută din vechime şi dată în exploatare după 1718, când Banatul a fost anexat Imperiului Habsburgic. După 1795 se ştie că la Oţelul Roşu se aflau şi ateliere de topit minereul, care după 1823 au fost vândute „Societăţii Unite Bistra-Ruşchiţa" în a cărei administraţie se aflau şi mine de cupru şi plumb. A fost folosită în scopuri militare. Împreună cu fierul se extrăgea, ca producţie secundară, cuprul şi plumbul.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului al XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 229.

Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Dognecea

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Dognecea.

Localizare: Munţii Dognecea, Valea Dognecea, afluent al Caraşului.

Mină în care se exploata aur, argint, cupru, plumb şi fier. Către sfârşitul secolului al XVIII-lea, Ignaz von Born relatează despre minele de fier de la Dognecea. După 1854, exploatarea minelor intră în administrarea consorţiului STEG. Era una dintre cele mai productive mine din Banat. În 1973, V. Wollmann a publicat noi documente, hărţi de orizont, de exploatare, montane şi geologice, hărţi generale ale teritoriilor de la suprafaţă, date asupra producţiei pe baza unor informaţii provenite din arhivele Cehoslovaciei.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Ignaz von Born, Voyage mineralogique fait en Hongrie et en Transilvanie, Paris, 1870.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti 1969, p. 304.
3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 102, 209.
4. V. Wollmann, Hărţi privind exploatările miniere de la Dognecea în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Banatica 2, 1973, p. 187 – 198.

Mina de aur Maidan

Jud. Caraş-Severin, sat Maidan (vechea denumire a satului Brădişoru de Jos), comuna Oraviţa.

Localizare: Munţii Aninei, bazinul Caraşului.

Mină în care se exploata aur şi probabil alte metale.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina Marga

Jud. Caraş-Severin, sat-comuna Marga.

Localizare: Muntele Mic, Valea Timişului, Valea Bistrei.

Mină în care se exploata aur, probabil şi alte metale.

Datare: epoca romană.

www.cimec.ro

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Moldova Nouă

Jud. Caraş-Severin, sat Moldova Veche, oraş Moldova Nouă

Localizare: Munţii Locvei, Valea Boşneag, clisura Dunării.

Pe valea Boşneagului se află şi acum în exploatare zăcăminte de pirită-sulfură dublă de fier şi cupru, cunoscute încă din epoca bronzului. Se extrăgeau de aici încă din epoca romană, probabil şi dacică, cupru, fier şi argint. Nu este întâmplătoare descoperirea în zonă a numeroase obiecte de bronz, din epoca bronzului, fierului, dacică, romană şi medievală. Se exploata aur, argint, cupru, plumb, fier. Exploatarea se relansează după 1854, când societatea austriacă STEG preia în administrare mina. Expertizele efectuate în 1869 stabilesc că la acea dată minele, denumite „Florinda" şi „Suvarov", erau în exploatare.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305.

2. L. Vajda, Cu privire la pătrunderea capitalului austriac în industria minieră şi siderurgică a Transilvaniei între 1848 - 1867, Studia Universitas „Babeş-Bolyai" 2, Cluj, 1965, p. 63 şi următoarele.

3. L. Vajda, Începuturile revoluţiei industriei în mineritul şi metalurgia din Transilvania, Anuarul Institutului de Istorie, Cluj, 1967, p. 176 - 178.

4. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 58, 209, 229.

Mina de aur Nera

Jud. Caraş-Severin, sat Nera (nu figurează în *Indicatorul localităţilor din România*, probabil satul Slatina Nera, comuna Sasca Montană).

Localizare: Munţii Locvei, Valea Nerei.

În această mină se exploata aur şi probabil alte metale în epoca dacică şi medievală.

Datare: epoca dacică, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina de fier şi plumb Ruşchiţa

(Ruskiza)

Jud. Caraş-Severin, sat Ruşchiţa, comuna Rusca Montană.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, bazinul Văii Bistra, afluent al Timişului.

Reprezintă o mină de fier, cunoscută din vechime şi dată în exploatare după 1718, când Banatul a fost anexat Coroanei habsburgice, a cărei mâna de lucru era asigurată de către populaţia ce locuia în zona regimentelor grănicereşti bănăţene. După 1795, prelucrarea minereului se făcea în atelierele de topitorie de la Ferdinandsberg (Oţelu Roşu). După 1857, când exploatarea a trecut în administrarea societăţii STEG la Ruşchiţa, se extrăgea şi prelucra şi plumb, existând topitorii pentru aceste metale. Aceasta figurează printre minele cărora M. Castel, în 1869, le face expertiză chimică.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. L. Vajda, Cu privire la pătrunderea capitalului austriac în industria minieră şi siderurgică a Transilvaniei între 1848 - 1867, Studia Universitatis „Babeş-Bolyai" 2, Cluj, 1965, p. 70.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului al XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 229.

Mina de aur, cupru, plumb şi fier Sasca Română

Jud. Caraş-Severin, sat Sasca (vechea denumire) sau Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munţii Locvei, Valea Nerei.

La Sasca Română se exploata minereu de aur, argint, cupru, plumb şi fier. Mina a continuat să funcţioneze şi în secolele XVI - XIX. În secolul al XIX-lea se deschid noi mine între Sasca şi Driei Sasca sau minele Riter şi Sfântul Gheorghe, din care se extrăgea nichel, iar în 1842 galeria Multak.

www.cimec.ro

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305 .
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, 1970, p. 59, 229.

Mina de aur Slatina

Jud. Caraş-Severin, sat Slatina (Slatina-Timiş), comuna Slatina-Timiş.

Localizare: Munţii Semenic, Valea Timişului, Valea Slatina.

Din această mină se exploata aur, probabil şi alte metale.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina de aur, argint, cupru şi plumb Surducu Mare

Jud. Caraş-Severin, sat Surducu Mare, comuna Forotic.

Localizare: Munţii Dognecea, Valea Caraşului, afluentul Corneret.

Din această mină se exploata aur, argint, cupru, plumb.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 304.

Mina de fier Tincova

Jud. Caraş-Severin, sat Tincova, comuna Sacu.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Timişului.

Mină din care se exploata fier.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305.

Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Vărad

Jud. Caraş-Severin, sat Vărad, comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Clisura Dunării, nordul localităţii Valea Vărad.

Cercetări de teren au fost efectuate de Vasile Boroneanţ în perioada 1973 - 1975, în zona vechilor mine, despre care populaţia locală spune că erau exploatate de turci şi în sub ocupaţia austriacă. S-au recoltat de la suprafaţă probe de minereu (cuprită), din zona vechilor exploatări, unde se observă urme de cuptoare, locuinţe, ceramică. Cuprita recoltată de la suprafaţă, macroscopic se prezintă la fel cu cea găsită în situri arheologice (ex.: la Schela Cladovei, Turnu-Severin). Se exploata aur, argint, aramă şi fier. În apropierea minei de pe Valea Vărădului sunt descrise cimitire din vremea romanilor. De aici par a proveni obiectele ce au aparţinut unui miner şi care au fost descoperite în 1848, când s-a construit şoseaua.

Datare: epoca preistorică, epoca dacică, epoca romană, epoca medievală.

1. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Sibiu, 1767, p. 245.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 60.

Mina Băişoara

Jud. Cluj, sat - comuna Băişoara.

Localizare: Bazinul Mureşului, Valea Arieşului, afluentul pârâul Ierţii, în vestul localităţii Băişoara.

Din cercetările mai vechi făcute de I. Téglás, G. Téglás, din cele mai noi ale lui Ştefan Ferenczi, A. Sântimbreanu şi V. Wollmann şi din informaţia istorică se cunoaşte că nu au fost exploatări ale aurului în epoca romană. De aici provin, totuşi, obiecte ce au servit la extragerea şi prelucrarea aurului (ciocane, târnăcoape de fier, pivă de pisat minereul, opaiţe de lut romane), aflate în Muzeul Orăşenesc din Aiud. În secolele XV - XVI, în zonă se foloseau două tehnologii de exploatare a aurului, prin spălarea nisipului aurifer şi din mine. Se ştie că în acea vreme, exploatarea aurului de la Băişoara era supusă şi controlată de domeniul cetăţii Şiria şi că, în vremea lui Matei Corvin, se topea minereul de două ori pe lună.

Materialele se află la Muzeul Orăşenesc din Aiud, sub inventar nr. 511. 555. 558.

www.cimec.ro

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 202.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 53, 125.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 51.

Peştera - mină „La Poduri"

Jud. Cluj, sat Ocolişul Mare (Ocoluliş - denumire veche), comuna Ocoliş.

Localizare: Bazinul Mureşului, Valea Arieşului, pârâul Ocoliş, versantul stâng, la nord-est de localitate.

În punctul „La Poduri" se află o peşteră care a funcţionat ca mină într-o epocă neprecizată.

Datare: nedefinită.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 292.

Mina de aur Surduc

Jud. Cluj, sat Surduc, comuna Iara.

Localizare: Muntele Mare, Valea Arieşului, afluentul Iara.

În hotarul localităţii, din izvoarele istorice de epocă, rezultă existenţa exploatării aurului prin spălare.

Datare: epoca romană.

1. Tabula Imperii Romani, L 314, 107.

Mina Crişcior

Jud. Hunedoara, sat - comuna Crişcior, municipiul Brad.

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Crişului Alb, lângă Brad.

Pentru exploatarea minieră de aici se cunosc urme în Valea Arzului, de unde provine o piuă de fier de mare dimensiune, folosită la zdrobirea minereului.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. G. Gross, Chronik der archeologischen Funde Siebenbürgens, AVSL, 1876, p. 65.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 192.

Mina de fier Teliucul Inferior

(Teliucul de Jos)

Jud. Hunedoara, sat - comuna Teliucul Inferior.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cerna, afluent pe stânga al Mureşului.

Reprezintă o exploatare la suprafaţă. Dintr-o inscripţie descoperită aici sunt cunoscuţi doi „conductores ferrariarum" (arendaşi) pe nume G. Gaur(ius) Gaurianus Sacerdos Col(oniae) Apul(ensis) şi Fl(avius) Satericus Au(gur) Col(oniae) Sarm(izegetusae), care fac o închinare împăratului Marcus Aurelius Antoninus şi probabil făceau parte dintr-o „societas". Se presupune că de la începutul secolul al III-lea p.Chr. exploatarea fierului era administrată direct de procuratorii imperiali. Într-un abataj (cameră) de 6 m lungime, 4,5 m lăţime, 3 m înălţime, s-a descoperit o inscripţie săpată cu dalta şi ciocanul. Uneltele găsite chiar în mină se află în Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva. În altă mină, în câmpul „Iuliana", s-a găsit o rangă de fier romană. În 1905 s-a găsit câmpul minier „Carolina". Cuptoarele de redus minereu erau pe malul Cernei. Între 1848 – 1867 mina este în administraţia Societăţii Anonime de Mine şi Furnale Braşov. În contemporaneitate exploatările au fost modernizate.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. L. Vajda, Cu privire la pătrunderea capitalului austriac în industria minieră şi siderurgică a Transilvaniei între 1848 - 1867, Studia Universitas „Babeş-Bolyai" 2, 1965, p. 71.
2. R. Gräf, V. Zaberca, *Villa rustica şi necropola daco-romană de la Cinciş*, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 163 - 193.
3. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 304.
4. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 48, 109, 212, 274.

www.cimec.ro

Exploatările de fier Mânerău

Jud. Hunedoara, fost sat Mânerău, municipiul Hunedoara.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureşului.

Dumitru Tudor menţionează existenţa unei exploatări rurale a fierului. În localitate este atestată şi o villa rustica.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 113.

Mina de aur Petroşani

Jud. Hunedoara, municipiul Petroşani.

Localizare: Munţii Vulcan, Valea Jiului.

În *Tabula Imperii Romani* se află menţionată şi această localitate. Aici se spăla nisipul aurifer. Într-una din spălătoriile de aici s-a descoperit bustul lui Ares. Între anii 1930 - 1940 exploatarea a devenit mai intensă, lucrându-se în subteran cu instalaţii moderne în mina Jereapan (Totoş).

Datare: epoca romană.

1. Localitate menţionată în *Tabula Imperii Romani*.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 60.

Mina de aur Ruda - Brad

Jud. Hunedoara, sat Brad, încorporat în municipiul Brad.

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Crişului Alb.

Prezintă două galerii: una lungă de 150 m şi alta de 650 m, ambele cu înălţimea de 1 m şi lăţimea de 0,60 - 0,70 m. Transportul minereului sfărâmat se făcea, din cauza îngustimii galeriei, cu copii. Informaţia se păstrează pe tăbliţele cerate de la Alburnus. Pe teren se pot vedea şi acum urmele exploatării sub denumirea „Treptele Romane". În secolul al XVI-lea s-ar putea să fi fost încadrată printre exploatările de la Brad. În 1558, când mina producea puţin, a fost vizitată de baronul Felician, la ordinul lui Ştefan Bathory. În 1791, minele sunt preluate în stare de funcţionare proastă de Baronul Zeyk şi contele Toldalagi, sub denumirea de asociaţia minieră „Ruda 12 Apostoli" şi „Zdraholţ-Sf. Ioan". În 1948, s-au săpat două noi galerii. În 1848, după revoluţie, minele încetează exploatarea. Se redeschid la sfârşitul secolului al XIX-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. CIL III, tabulae ceratae VI şi VII.
2. Dolgozatok az Erdelyi, Némzeti Muzeum Erem-es Regisegtaraból, Cluj, 1916, p. 68, fig. 15.
3. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 302.
4. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 53, 160, 188.

Mina Alun

Jud. Hunedoara, sat Alun, comuna Bunila.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureşului, pe malul stâng, în apropiere de Ghelari.

Din această mină se exploata fier.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Tabula Imperii Romani, S-V.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305.

Mina de aur Băiţa

Jud. Hunedoara, sat - comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metalliferi, bazinul Mureşului.

Mină în care s-a lucrat după sistemul galeriilor. La Măgura Băiţei, în punctul de colectare a minereului, s-au găsit piuliţe şi pietre pentru măcinat roca. Materialele se află la Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva.

Datare: epoca romană.

1. Téglás, G., AÉ 3, 1883, p. 145.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 191.

Mina de aur Băiţa - Crăciuneşti

Jud. Hunedoara, sat - comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Mureşului, pârâul Băiţa.

Mine cu exploatare subterană, cu galerii

www.cimec.ro

înalte de 2 m, largi de 0,56 - 0,65 m. Pentru scoaterea apei acumulate în galerii se folosea roata dublă din lemn, găsită în mină, de acelaşi tip cu cea folosită în această epocă, în Spania. Exploatarea se făcea după metoda descrisă de Plinius, prin încălzirea stâncii şi stropirea cu apă 36 - 40 de ore. Separarea se făcea după sfărâmarea stâncii cu ciocanul, prin folosirea unei substanţe numite „tascanium".

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. G. Téglás, Tanulmanyok a romaiak daciai aranybanyaszatarol, Budapest, 1889, p. 38 - 40.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 302.

Minele de aur Căraciu

(Măgura Căraciu)

Jud. Hunedoara, sat Căraciu, comuna Baia de Criş.

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Crişului Alb, Dealul Măgura.

Pe Dealul Măgura de la Căraciu, V. Stanciu semnalează în lungul Văii Crişului Alb aşezări de mineri şi locuri de muncă în galeriile ce se ţin lanţ, în care s-au găsit şi obiecte arheologice. În „Valea Ştеampurilor" se pot vedea mormane de nisip şi pietriş rezultate din spălarea aurului. Arheologul Dorin Popescu vorbeşte despre o „teorie a spălatului aurului şi o teorie a mineritului" în preistorie. Pentru „forarea" minereului citează pe Márton Roska, care aminteşte de un ciocan de piatră (diorit) găsit în această mină. Ciocanele de piatră de tipul celui găsit la Căraci sunt cunoscute din epoca bronzului.

Datare: epoca romană.

1. V. Stanciu, *Aurul Daciei şi Imperiul Roman*, Timişoara, 1942, p. 33.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 117.
3. Dorin Popescu, Cercetări arheologice în Transilvania (IV). Prelucrarea aurului înainte de cucerirea romană, Materiale 2, 1956, p. 197.
4. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 193.

Minele de aur Câinele de Sus

(Câinelul de Sus)

Jud. Hunedoara, sat Câinele de Sus, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Mureşului.

G. Téglás menţionează vestigii ale minelor pe toate dealurile din jur şi în aşezarea din vatra actualului sat. Aceste mine fac parte dintre exploatările romane de mai mică importanţă, printre care se mai numără cele de la Câinele Trestia, Ruda, Măgura-Caraci, Dealul Ungurului, Fericioua, Poiana Techeruc.

Datare: epoca romană.

1. G. Téglás, *A Hunyadimegyei Törtemelmies*, Régészeti Tarsulat Evkonyve 1, 1967.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 192.
3. Nicolae Maghiar , Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 53.

Mina Teliuc

Jud. Hunedoara, sat component Cinciş-Cerna, comuna Teliucul inferior.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cerna, afluent al Mureşului.

În vecinătatea minelor de la Teliucul inferior, la Cinciş, s-a descoperit o construcţie funerară cu inventar funerar mineresc, de factură daco-romană. În vecinătatea minelor de la Teliucul Inferior, la Cinciş s-a descoperit o construcţie funerară aparţinând unui proprietar sau arendaş roman şi o necropolă datând din secolele III - IV p.Chr. În necropolă şi în cele 17 morminte erau depuse intenţionat bucăţi de minereu de fier alături de ceramică, podoabe, opaiţe etc., în intenţia de a se proba profesia celor înmormântaţi. Muncitorii decedaţi proveneau cu siguranţă şi din minele de la Teliuc.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 30 - 35.

www.cimec.ro

2. R. Gräf, V. Zaberca, *Villa rustica şi necropola daco-romană de la Cinciş*, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 163 - 193.

3. Dumitru Protase, Problema continuităţii în Dacia în lumina arheologiei şi numismaticii, Bucureşti, 1966.

4. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 51.

Minele de aur Crăciuneşti

Jud. Hunedoara, sat Crăciuneşti, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Mureşului, afluentul Geoagiu.

Dumitru Tudor, menţionându-l pe M. Palfy (A. Földtani Intezet Evkonive, XVIII, 1910, 290) afirmă că minele de la Crăciuneşti, menţionate în unele documente, nu sunt prea bine cunoscute. Pot fi aceleaşi cu mina Băiţa-Crăciuneşti.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 191.

Mina de aur Fizeş

Jud. Hunedoara, sat Fizeş, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Mureşului, Valea Brănişca între dealurile Cornet şi Sfredel, aproape de Băiţa.

În apropiere de Băiţa, între dealurile Cornet şi Sfredel, K. Papp semnalează în 1906 urmele unor mine şi aşezări romane despre care se crede că depindeau de cele de la Băiţa. Aici era o colonie romană.

Datare: epocă romană.

1. K. Papp, în Banyaszati es Kahaszati Lapok 39, Budapest, 1906, p. 161, 472.

2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 191.

3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 53.

Mina Ghelari

Jud. Hunedoara, sat Ghelari, comuna Ghelari.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent pe stânga al Mureşului.

Din această mină se exploata fier. În epoca romană au fost identificate gropi, abataje subterane, iar în ele unelte de minerit. Mărimea lucrărilor nu a putut fi delimitată din cauza exploatărilor mult mai intense din evul mediu care le-au distrus pe cele vechi, din secolele V - IX, X - XIV, XV - XVIII. S. Fridwalski arată că pe la 1767 mina funcţiona. Înainte de 1861 galeriile subterane sunt părăsite. Din acest an începe exploatarea la suprafaţă şi pe orizontul I iar din 1881 se deschid orizonturile II, III, IV. Mina principală se află la 760 m altitudine şi a fost exploatată în subteran până în 1863. În 1893 s-a început exploatarea spre vest a minei „Mihai", iar în 1896 a început exploatarea minei „Lucaciu Ladislau". În 1901, sub aceasta, sub orizontul „Lucaci", a început exploatarea galeriei „Franz Iosif", care a fost legată cu orizontul III, din mina veche. În 1907, a început exploatarea minei „Carol" care producea 110.000 q minereu de fier. După 1920, Ghelariul şi Teliucul erau singurele mine care asigurau producţia la furnalele Călan şi Hunedoara.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Tabula Imperii Romani, S-V.

2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305.

Mina de aur Hărţăgani

Jud. Hunedoara, sat Hărţăgani, comuna Băiţa.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Crişului Alb.

Dumitru Tudor preia informaţia de la cercetătorul maghiar G. Téglás. Din această mină se exploata aur. Între minele menţionate de S. Köleseri se afla şi mina Hărţăgani, care funcţiona încă la 1717.

Datare: epoca romană.

1. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Bratislava, 1780.

2. G. Téglás, *A Hunyodmegyey Törtènelmi es*, Régészeti Tarsulat Evkonyve 1, 1906, p. 165.

3. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 192.

4. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 162.

www.cimec.ro

Mina Hondol

Jud. Hunedoara, sat Hondol, comuna Certeju de Sus.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Mureşului, Valea Geoagiului.

Dumitru Tudor menţionează faptul că M. Macarovici (Revista Ştiinţifică „Vasile Asachi" Iaşi, nr. XXXIII, 1946, p. 233) vorbeşte despre urmele unor exploatări miniere de aur pe colina Coronda, în hotarul localităţii.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 191.

Mina de aur Iscroni

Jud. Hunedoara, sat Iscroni, comuna Aninoasa.

Localizare: Munţii Vulcan, Valea Jiului.

Mina este menţionată în *Tabula Imperii Romani*.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 303.

Mina de aur Măgura - Toplița

Jud. Hunedoara, sat Măgura-Toplița, comuna Certeju de Sus.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Mureşului, Valea Geoagiu.

După informaţiile din *Repertoriul Arheologic al României* (nepublicat), Dumitru Tudor menţionează mine de aur în hotarul satului. Pe locul lor s-a găsit o urnă funerară romană.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 191.

Exploatarea de fier Peştişu Mare

Jud. Hunedoara, sat Peştişu Mare, municipiul Hunedoara.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureşului.

În epoca romană se exploata fierul în aşezări rurale, din care provin materiale ceramice, obiecte de artă, inscripţii. În sit, acestea au fost găsite printre dărâmăturile locuinţelor de epocă.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 113.

Exploatările de fier Peştişu Mic

Jud. Hunedoara, sat Peştişul Mic, municipiul Hunedoara.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureşului.

Din informaţia bibliografică istorică privind secolele XIX - XX rezultă că la Peştişul Mic se exploata fierul. Pe Valea Bicheului s-au găsit urme de construcţii romane, monede, ceramică şi două inscripţii.

Datare: epoca romană, epoca modernă, epoca contemporană.

1. CIL, III, 1409 - 1410.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 113.

Mina Ribița

Jud. Hunedoara, sat - comuna Ribița.

Localizare: Munţii Metaliferi, Valea Crişului Alb.

La Ribița, S. Rakoczi semnalează în 1906 că în perimetrul localităţii s-au găsit doar urmele exploatării miniere săpate în stâncă şi nisipuri aurifere. Dumitru Tudor preia informaţia.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. S. Rakoczi, în Banyaszeti es Kohaszeti Lapok 39, Budapest, 1906, p. 478.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 193.

Mina Săcărâmb

Jud. Hunedoara, sat Săcărâmb, comuna Certeju de Sus.

www.cimec.ro

Mina este încă în exploatare.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 304.

2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970.

3. ***, *Atlasul Campex Porţile de Fier*, Ed. Academiei, Bucureşti,1978.

Mina de cupru Tisovița

Jud. Mehedinţi, sat Tisovița, comuna Dubova (fostă Plavişevița).

Localizare: Munţii Almaşului, Valea Dunării, Pârâul Tisovița.

Se exploata cupru în epoca romană. Mina era în funcţie şi după 1718 când este colonizată cu boemi (pemi).

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Bratislava, 1780, p. 162.

2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 304.

Mina de fier Criciova

Jud. Timiş, sat - comuna Criciova.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Timişului.

Din această mină se exploata fier.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 305.

Mina de cupru şi fier Covăsânț

(Baia lui Kiran)

Jud. Arad, sat - comuna Covăsânţ.

Localizare: Munţii Zarandului, Masivul Highiş, bazinul Mureşului.

În perimetrul comunei Covăsânţ, în Dealul Cioaca Băii se află o exploatare de cupru, la zi, cu mici galerii, puţin adânci. În aval, pe pantă, se află o haldă mare de steril. Filonul este la suprafaţă, uşor observabil.

Datare: epoca medievală.

1. Dan Giuşcă, *Observaţii asupra mineralizaţiilor cuprifere din Masivul Highiş (reg. Arad)*, Analele Universităţii „C.I. Parhon", seria Ştiinţele Naturii 16, Bucureşti, 1957, p. 161 - 165.

2. Viorel Brana, *Zăcăminte metalifere ale subsolului românesc*, Bucureşti, 1958, p. 93 - 95.

3. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel, *Cercetări privind exploatările miniere de la Cladova (com. Păuliş, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiş*, Comunicare ştiinţifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina din Valea Lilii de la Covăsânț

Jud. Arad, sat - comuna Covăsânţ.

Localizare: Munţii Zarandului, Masivul Highiş, bazinul Mureşului.

Zăcământul are o gură de exploatare pe malul drept al pârâului Lilii. Galeria este îngustă, adâncă de 20 - 25 m. Minele au fost în exploatare, probabil în secolele XIII - XVII. În literatura istorică, la Covăsânţ, se consemnează existenţa unui cnezat. Existenţa unor zăcăminte în zonă este confirmată de studiile făcute de geologi.

Datare: epoca medievală.

1. Dan Giuşcă, *Observaţii asupra mineralizaţiilor cuprifere din Masivul Highiş (reg. Arad)*, Analele Universităţii „C.I. Parhon", seria Ştiinţele Naturii 16, Bucureşti, 1957, p. 161 - 165 .

2. Viorel Brana, *Zăcăminte metalifere ale subsolului românesc*, Bucureşti, 1958, p. 93 - 95.

3. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, Peter. Hügel, *Cercetări privind exploatările miniere de la Cladova (com. Păuliş, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiş*, Comunicare ştiinţifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru, fier şi plumb Şoimuş

Jud. Arad, sat Şoimuş, oraş Lipova.

Localizare: Munţii Zarandului, Masivul Highiş, bazinul Mureşului, afluent pe dreapta.

Cercetările efectuate în 1997 atestă că pe pârâul Ilii, după ce se desparte de drumul ce merge spre Arăneag, pe partea dreaptă a drumului şi pe partea stângă a văii, se

www.cimec.ro

află o mină părăsită. La suprafaţă se văd zidurile ce au aparţinut unei construcţii de suprafaţă din piatră şi beton şi două puţuri tot din piatră şi beton care se adâncesc, iar azi sunt acoperite de vegetaţie. În limbajul localnicilor locul este cunoscut ca „La zidul de la mină". Mina a fost în exploatare înainte de primul război mondial şi după 1947 şi închisă în 1970. O altă gură de mină se află la 2 km mai sus, pe aceeaşi vale, dar pe malul drept. Aici se observă o galerie orizontală, cu intrarea betonată şi armată cu bârne de lemn. Acum aceasta este părăsită. Alături este o haldă mare de steril. Din informaţii orale, se pare că s-ar mai găsi o altă gură de mină în amonte, la 9,7 km. Informaţiile preliminare ne-au fost furnizate de N. Pop de la Compania Naţională Metale Rare Bucureşti, care ne-a indicat şi locul minelor. Mina a funcţionat cu probabilitate şi în secolele XI - XIV.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Ilie Mircea, Alcătuirea geologică a pământului României, Bucureşti, 1956.

2. Dan Giuşcă, *Observaţii asupra mineralizaţiilor cuprifere din Masivul Highiş (reg. Arad)*, Analele Universităţii „C.I. Parhon", seria Ştiinţele Naturii 16, Bucureşti, 1957, p. 161 - 165.

3. Viorel Brana, *Zăcăminte metalifere ale subsolului românesc*, Bucureşti, 1958, p. 93 - 95.

4. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, Peter. Hügel, *Cercetări privind exploatările miniere de la Cladova (com. Păuliş, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiş*, Comunicare ştiinţifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de fier, plumb, cupru, argint, aur, arseniu, antimoniu de la Ogradena Veche

Jud. Mehedinţi, sat desfiinţat Ogradena Veche, comuna Eşelniţa.

Localizare: Munţii Almăjului, Valea Dunării, afluentul Mraconia.

Cunoscută din vechime, pusă din nou în exploatare după 1718, când Banatul intră sub administrarea Coroanei imperiale habsburgice. Se cunoşteau două câmpuri, exploatate prin galerii. În 1856 o mare inundaţie distruge şteampul şi flotaţia. Mina se află în zona de influenţă a cetăţii de la Veterani (Peth).

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului al XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

www.cimec.ro

Cariere

Cariera Ampoiţa

Jud. Alba, sat Ampoiţa, comuna Meteş.

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Mureşului, Valea Ampoiţa, afluent al Ampoiului, în apropiere de Ampelum.

Din această carieră se exploata calcar probabil pentru construcţiile din Ampelum.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Baia

Jud. Alba, sat - comuna Livezile (fostă Cacova).

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Mureşului, valea râului Aiud, Dealul Baia.

În 1994, Horia Ciugudean identifică în malul carierei de calcar, probabil din epoca modernă, un bordei aparţinând etapei a III-a a culturii Coţofeni. Efectuând un sondaj pe terasa de deasupra dealului, a constat existenţa unei aşezări întregi, în care ceramica Coţofeni este împreună cu aceea de tip Cernavoda II.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului.

1. Horia Ciugudean, *Baia, Comuna Livezile (fostă Cacova), jud. Alba*, Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1994, p. 7.

Cariera Cărarea Morii

Jud. Alba, sat Şeuşa, comuna Ciugud.

Localizare: „Cărarea Morii", bazinul Mureşului.

În 1996, în buza carierei, un colectiv al Universităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia - Centrul de Cercetări Pre şi Protoistorice au efectuat taluzări ale peretelui carierei. Materialele arheologice au pus în evidenţă o succesiune stratigrafică, care datează, în ordine cronologică din neolitic, cultura Criş, epoca bronzului, Hallstatt, a doua epocă a fierului (La Tène dacic), suprapuse de o locuinţă romană de tip Villa rustica.

Datare: neolitic, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène dacic, epoca romană, epoca medievală.

1. Universitatea 1 Decembrie 1918, Alba Iulia, *Şeuşa, „La Cariera Morii"*, Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, cIMeC, Bucureşti, 1997, p. 60.

Cariera Geoagiu

(Germisara)

Jud. Alba, sat - comuna Geoagiu.

Localizare: Munţii Metaliferi, bazinul Mureşului, Valea Geoagiului.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Ighiu

Jud. Alba, sat - comuna Ighiu.

Localizare: Munţii Trascăului, bazinul Mureşului, Valea Ighiu, afluent al Ampoiului.

În această exploatare a calcarului era folosită mâna de lucru locală. Decedaţii erau înmormântaţi în necropola tumulară din vecinătate.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Cladova

Jud. Arad, sat Cladova, comuna Păuliş.

Localizare: Munţii Zărandului, Valea Mureşului inferior.

www.cimec.ro

În săpăturile arheologice care au fost efectuate de echipa coordonată de Vasile Boroneanţ, în perioada 1976 - 1998, în buza carierei s-au identificat straturi de locuire datând din paleoliticul inferior final acheulean, paleoliticul cuarţitic, epoca bronzului, cultura Coţofeni, cultura Baden, cultura Periam-Pecica, Hallstatt, cultura Basarabi, epoca dacică, secolele II - I a.Chr., epoca daco-romană, secolele II - IV p.Chr., epoca medievală, secolele XI - XVII (cetate de pământ, ateliere de redus minereu de cupru, fier, plumb, cimitir). În atelierul nr. 3, în 1983 s-a descoperit inelul sigilar de argint de fabricaţie locală aparţinând principelui Transilvaniei Pousa (1237 - 1240).

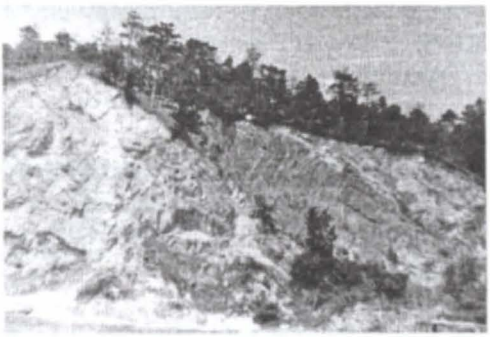

Cariera Cladova - dealul Cetăţuica

Datare: paleolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ, Gheorghe Pascu Hurezan, *Cetatea Cladova. Reşedinţa voievodului Transilvaniei Pousa*, Ziridava 15-16, 1987, p. 75 - 84.

Carierele de nisip şi pietriş Ghioroc - Balastieră

Jud. Arad, sat - comuna Ghioroc.

Localizare: Poalele Munţilor Zărandului, zona de contact cu Câmpia de Vest, în partea de sud-vest şi vest a localităţii, dincolo de calea ferată Arad - Bucureşti.

Despărţite de linia trenului electric şi şoseaua Ghioroc - Arad se află două cariere de pietriş şi prundiş (1.2), exploatate de după 1880 până în 1996, în suprafaţă de câteva zeci de hectare. Din partea de nord a carierei nr. 2, spre Cuvin, Vasile Boroneanţ a identificat materiale ceramice din epoca daco-romană, secolele III - IV p. Chr. Din ambele cariere provin şi fragmente de faună pleistocenă (mamut). Materialele se află în colecţiile Muzeului Judeţean din Arad, predate de conducerea ca-rierei.

Datare: epoca preistorică, epoca daco-romană.

1. Informaţii se află în arhiva Muzeului Judeţean - Arad, furnizate de Vasile Boroneanţ, de D. Demşa şi G. Iuga de la Muzeul Judeţean - Arad.
2. G. Iuga, Răspândirea proboscidienilor fosili în Câmpia Aradului, Armonii naturale, Arad, 1998, p. 189.

Cariera Albeşti

Jud. Argeş, sat Albeşti (localitate probabil dispărută), comuna Rucăr.

Localizare: Între Munţii Piatra Craiului şi Munţii Leaota, culoarul Rucăr - Bran, Valea Dâmboviţei, în faţa pasului Rucăr.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti , 1969, p. 308.

Cariera de sub cascada din faţa peşterii Pişniţa

Jud. Bihor, sat Peştera, comuna Aştileu.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din Valea Crişului Repede, versantul stâng, între Bucea şi Vadu Crişului, Valea Izbândiş.

Cariera este de tuf. Sub cascada din faţa peşterii cu apă „Pişniţa", I. Emödi descoperă fragmente ceramice aparţinând grupului cultural Roşia - Gălăşeni.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thraco-Dacica 6, 1985, 1-2, p. 135.

Cariera de balast Izbândiş

Jud. Bihor, sat - comuna Şuncuiuş.

Localizare: Munţii Pădurea Craiului, carstul din defileul Crişului Repede, versantul stâng, între Bucea şi Vadul Crişului, Valea Izbândiş, versantul drept, sub Peştera Izbândiş.

Reprezintă material ceramic aparţinând

www.cimec.ro

grupului cultural Roşia - Gălăşeni, găsit pe panta din faţa carierei de balast de către I. Emödi, cu ocazia cercetărilor în peştera Izbândiş, aflată deasupra carierei.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thraco-Dacica 6, 1985, 1-2, p. 132.

Cariera Ioneşti

Jud. Braşov, sat Ioneşti, comuna Caţa.

Localizare: Dealul Dugău, bazinul Oltului, Valea Homorodului.

Reprezintă o carieră de cuarţit andezitic. Pe unul din pereţii săi au fost observate trei figuri omeneşti redate rudimentar, asemănătoare celor din alte provincii ale Imperiului roman.

Datare: epoca daco-romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera de tuf calcaros Svinița - Ilişova

Jud. Caraş-Severin, cătun Ilişova, comuna Svinița.

Localizare: Munţii Locvei, Valea Dunării.

Deasupra mormântului nr. 1, datând din secolele XII - XIII, s-a găsit o placă rectangulară din tuf calcaros, 1,70 x 1,10 m, tăiată cu fierăstrăul, provenind dintr-un zăcământ încă în exploatare la Ilişova, pe malul fluviului, din care se extrăgea piatră pentru construcţia caselor din zonă.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Vasile Boroneanţ, Cimitirul feudal timpuriu de la Svinița, km. fluvial 1004, Drobeta 6, 1985, p. 111 - 118.

Cariera de şist argilos Râpa

Jud. Caraş-Severin, oraş Băile Herculane.

Localizare: Munţii Cernei, Valea Cernei.

În zona regimentelor grănicereşti din Banat, ca piatră de construcţie s-a folosit micaşist, gnais, trahit, granit sau calcar. La Băile Herculane se exploatează un şist argilos care se află intercalat între stratificările de calcar din Valea Cernei.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Bucova

Jud. Caraş-Severin, sat Bucova, comuna Bouţar.

Localizare: Valea Timişului, afluentul Eistra.

Din această carieră se exploata calcar, probabil pentru nevoi strategice.

Datare: epoca romană.

1. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 37.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Cariera Iablanița

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Iablanița.

Localizare: Munţii Almaşului, Valea Mehadiei, afluent al Cernei, în apropierea castrului de la Mehadia.

De aici se exploata calcar, probabil pentru nevoile castrului din Mehadia.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Cariera Luncavița

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Luncaviţa.

Localizare: Munţii Semenic, culoarul Timiş-Mehadia, afluentul Mehadica.

Reprezintă o carieră de gresie; de aici se extrăgea o gresie fină, moale, albă, care se folosea şi se foloseşte încă la confecţionarea de piese decorative de interior. Probabil era folosită şi în epoca romană, dar cu siguranţă după 1718, când Banatul intră în administrarea austriacă.

Datare: epoca romană (posibil), epoca medievală, epoca modernă.

www.cimec.ro

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Mehadica

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Mehadica.

Localizare: Munţii Semenic, culoarul Timiş-Cerna, Valea Mehadica.

Reprezintă o carieră de gresie în exploatare, cel puţin după 1718, data trecerii Banatului în administraţia Imperiului Habsburgic şi a înfiinţării regimentelor grănicereşti; piatra a fost folosită la lucrările de fortificaţie şi construcţiile din zonă. Gresia alb-gălbuie conţine multe scoici, a fost folosită pentru plăci la tocuri de uşi, trepte etc. şi ca sursă pentru confecţionarea de podoabe, mărgele, pandantive.

Datare: epoca romană (posibil), epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Măceriş

Jud. Caraş-Severin, sat Măceriş, comuna Lăpuşnicul Mare.

Localizare: Munţii Almăjului, depresiunea Almăjului, Valea Nerei, în apropiere de Bozovici.

Reprezintă o carieră de tuf calcaros, folosit doar la construcţiile de case din zonă. Piatra poate fi tăiată cu fierăstrăul, pentru cadre de ferestre, acoperiş, pietre de mormânt etc.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Coronini

(Pescari)

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Munţii Locvei, Valea Dunării.

Cu ocazia săpăturilor efectuate la Svinița, la km 1004, s-a descoperit o piatră de mormânt făcută din tuf calcaros. Urmărind sursa de materie primă, s-au identificat la Svinița şi Pescari, două cariere, încă în exploatare. La Pescari, în apropierea satului, şi la peştera „Gaura cu Muscă" se aflau asemenea zăcăminte. Casele vechi din sat erau construite din acest tuf, care după uscare, extras din zăcământul încă umed, este eficace în construcţii şi izolator de căldură.

Datare: epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ, Cimitirul feudal timpuriu de la Svinița, km 1004 fluvial, Drobeta 6, 1985, p. 111.

Cariera Petnic

Jud. Caraş-Severin, sat Petnic, comuna Iablanița.

Localizare: Munţii Almăşului, Valea Mehadiei, afluent al Cernei. În apropierea castrului de la Mehadia.

Cariera a fost exploatată după anul 150, după precizările făcute în primele decenii ale secolului nostru de Alexandru Bărcăcilă.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Carierele Ruşchița

Jud. Caraş-Severin, sat Ruşchița, comuna Rusca Montană.

Ruşchița - Sistem de exploatare

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, ba-

www.cimec.ro

zinul Bistra, afluent al Timişului.

Reprezintă cariere cunoscute din epoca romană, folosite şi în cea medievală şi modernă. Se exploatează marmură şi calcar din cariere diferite.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

Carierele Rusca Montană

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Rusca Montană.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, bazinul Văii Bistra, afluent al Timişului.

Reprezintă cariere cunoscute şi exploatate încă din epoca romană. Există câte o carieră de marmură, de calcar, de şisturi, de gresie, folosite la construcţii de drumuri, fortificaţii, opere de artă etc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

Cariera Topleţ

Jud. Caraş-Severin, sat - comuna Topleţ.

Localizare: Munţii Almăjului, Valea Cernei, afluent al Dunării; în apropiere se află acum fabrica de ciment.

Reprezintă o carieră de tuf calcaros, care este folosit doar la construcţiile de case din zonă. Poate fi tăiat uşor cu fierăstrăul pentru cadre de uşi, ferestre, acoperiş sau pietre de mormânt.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Verendin

Jud. Caraş-Severin, sat Verendin, comuna Luncaviţa.

Localizare: Munţii Semenic, culoarul Timiş-Cerna, Valea Cernei, afluentul Mehadia, în apropierea castrului de la Mehadia.

Reprezintă o carieră de gresie în exploatare, cel puţin după 1718, data înglobării Banatului în Imperiul Habsburgic. Probabil folosită la construcţia fortificaţiilor şi mănăstirii din zonă. Gresia fină albă, moale, era şi mai este folosită la confecţionarea de piese decorative de interior.

Datare: epoca romană (posibil), epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Baciu

Jud. Cluj, sat - comuna Baciu.

Localizare: Dealurile Clujului, bazinul Someşului, Valea Baciului, la vest de Cluj.

În această carieră se exploata piatra pentru construcţiile din Napoca.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Căpuşul Mic

Jud. Cluj, sat Căpuşul Mic, comuna Căpuşul Mare.

Localizare: Munţii Gilău, Valea Someşului Repede, afluentul Căpuşul, versantul stâng, la est de sat.

Abatele Henri Breuil a găsit în cariera de la intrarea dinspre est a satului mai multe piese de andezit, care se adaugă celor găsite de Márton Roska. C.S. Nicolăescu-Plopşor recunoaşte între acestea doar limanda acheuleană, descoperită de Henri Breuil şi două toporaşe de mână găsite de Márton Roska. Toporaşele de mână se află în Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj (inv. nr. 293 - 294). De pe teritoriul localităţii se găsesc, din cercetări de suprafaţă, un răzuitor semicircular din cuarţ şi altul oval din silex. Există dubii că în colecţia G. Ardoş, piesele descrise de Márton Roska şi Henri Breuil să provină din carieră.

www.cimec.ro

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924, p. 297, 299, 312.
2. Henri Breuil, *Stations paléolitiques en Transilvanie*, Buletinul Societăţii de Ştiinţe din Cluj 2, 1925, p. 193 - 195.
3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolitique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938), p. 3, 50, 67 - 68, 74, 88 - 90.

Cariera de calcar Malul Roşu

Jud. Cluj, sat - comuna Gilău.

Localizare: Munţii Gilău, calcarele de pe Valea Someşului Rece, afluentul Valea Căpuşului, versantul drept, în partea de nord a satului.

Reprezintă o carieră de exploatare a calcarului, în uz în epoca romană, secolele II -III p.Chr.; în Dacia Porolissensis exploatarea s-a făcut cu militari şi veterani din Ala Siliana, pentru nevoile castrului roman, drumului, aşezării civile romane şi probabil a fost folosită şi în epoca medievală pentru construirea Castelului Rakotzi, secolul al XV-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 42.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.
3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 222.

Cariera de pietriş Gligoreşti

Jud. Cluj, sat Gligoreşti, comuna Luna.

Localizare: Bazinul Mureşului, Valea Arieşului, versantul stâng, în afara satului, în vecinătatea buclei pe care o face Arieşul.

În cercetările făcute de Nicolae Vlassa, în anul 1951 sau 1952, din peretele tellului afectat de lucrările carierei de pietriş şi nisip, acum oprite, au fost recoltate materiale ceramice aparţinând, în ordine stratigrafică, neoliticului, perioada de tranziţie la epoca bonzului, cultura Coţofeni, prima epocă a fierului (Hallstatt), ţigle şi olane romane. Materialele se află în Muzeul Judeţean Mureş din Târgu Mureş.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca romană.

1. Nicolae Vlassa, *Cercetările arheologice în regiunile Mureş-Autonomă Maghiară*, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 31 - 32.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 228 - 229.

Cariera Nadic

Jud. Cluj, sat Inucu, comuna Aghireşu.

Localizare: Munţii Gilău, Valea Nadăşului, afluentul Someşului Mic.

Nicolae Vlassa sesizează prezenţa în carieră a unor materiale ceramice din epoca bronzului.

Datare: epoca bronzului.

1. Nicolae Vlassa, *Cultura Criş în Transilvania*, Acta Musei Napocensis 3, 1966, p. 17.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 245.

Cariera Jucu de Sus

Jud. Cluj, sat Jucu de Sus, comuna Jucu.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, Valea Someşului Mic.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera de la Moldovineşti

Jud. Cluj, sat Podeni, comuna Moldovineşti.

Localizare: Munţii Trascăului, calcarele de pe versantul sudic al văii Arieşului, la sud-vest de localitate.

Reprezintă o carieră de piatră exploatată în epoca romană.

Datare: epoca romană.

1. Tabula Imperii Romani, L 34, 9i.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 207.
3. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

www.cimec.ro

Cariera de nisip Rădaia

Jud. Cluj, sat Rădaia, comuna Baciu.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinul Someşului Mic, malul stâng.

În 1877 A. Koch a găsit într-o groapă (cariera de nisip) mai multe unelte de silex, steatită şi gresie neogenică silicizată împreună cu fragmente de colţ de *Elaphus primigenius*, care au ajuns la Muzeul de Istorie a Transilvaniei din Cluj. Au fost descrise de Henri Breuil, care aminteşte de un nucleu discoidal cu desprinderi de aşchii, aşchii de silex şi aşchii ovoidale din cuarţit parţial retuşate, din premusterian şi musterian. Mai târziu aceste descoperiri se înmulţesc cu piese strânse de către I. Tulgady, de pe arătura dintre Nădăşel şi Rădaia, acolo unde linia ferată taie o movilă, pe care Márton Roska le atribuie musterianului. Tulgady afirmă că aici a fost o aşezare musteriană şi că A. Koch ar fi găsit multe unelte la Rădaia, care se află la Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj. Din rupturile de mal ale Nădăşelului s-au recoltat oase fosile din eocen şi pleistocen. A. Koch a găsit dinţi şi resturi de cal, de *Elephas primigenius*, un dinte molar de *Sus scrofa* şi cinci tibii de *Bos sp.*, care se află în Colecţia mineralogică a Universităţii din Cluj. B. Jungbert conchide că ele nu pot fi, aşa cum au fost încadrate, în R - W şi WI deoarece nu au stratigrafie, sunt atipice şi nu există precedent pentru o asemenea încadrare.

Datare: paleolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopşor, *Le paléolitique en Roumanie*, Dacia 5 - 6, 1935-1936 (1938), p. 43 – 50, 73, 84.

2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.

3. C.S. Nicolăescu-Plopşor, SCIV, 1956, 1 – 2, p. 28 - 29.

4. Lucian Roşu, *Paleoliticul inferior şi mijlociu din Transilvania*, Revista Muzeelor 6, 1969, 5, p. 401.

5. B. Jungbert, Repertoriul localităţilor cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 555.

Cariera Tureni

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munţii Apuseni, carstul din Cheile Turenilor (Turului), versantul stâng, la intrare în chei.

În Cheile Turzii, pe malul stâng de la intrare, s-a deschis o carieră de piatră. În pereţii ei şi pe terasă s-au observat materiale pentru care s-au efectuat cercetări arheologice de salvare, în 1985 şi 1986, conduse la început de Tudor Soroceanu şi apoi de Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim. S-au efectuat săpături, descoperindu-se 21 de gropi de bordeie, gropi de provizii, gropi-cămară, ceramică, oase şi alte materiale aparţinând culturii Coţofeni, din perioada de tranziţie la epoca bronzului şi culturii Wietenberg, din epoca bronzului.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 730.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 100.

Cariera de piatră Căşeiu

Jud. Cluj, sat Urişor, comuna Căşeiu.

Localizare: Bazinul Someşului, Valea Uriului, afluentul Urişor.

Reprezintă o carieră care a furnizat piatra necesară construirii castrelor de la Căşeiu şi Ilişua.

Datare: epoca romană.

1. V. Wollmann, Sargetia 10, 1973, p. 112.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 417.

Cariera de la vest de Potaissa

(Piatra Tăiată)

Jud. Cluj, comuna suburbană Săndulești, municipiul Turda.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, Valea Hăşdatelor, 1,5 km de la intrarea în Cheile Turzii.

Din izvoarele istorice privind epoca romană se cunosc o serie de date privind Potaissa. Din cercetările arheologice efectuate de G. Téglás şi Balasz Orban, rezultă că până în

www.cimec.ro

1912 în cariera de piatră de la Turda se mai păstrau o serie de dovezi privind tehnicile şi metodele folosite de romani pentru extragerea unor blocuri pătrate, decupate prin şănţuire pe laturi, în care se observau urmele dălţilor. S-au recoltat materiale arheologice (ceramică, ţiglă, opaiţe, blocuri de piatră, monede). Cercetările reluate după acea dată, în special cele ale lui M. Bărbulescu, au scos la iveală dovezi noi. Lucrările de cercetare se desfăşoară în continuare. Într-un loc neprecizat, din zona carierei, s-a găsit o ceaşcă aparţinând culturii Coţofeni, din perioada de tranziţie la epoca bronzului. Materialul din colecţia G. Téglás se află în Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei din Cluj, sub numerele de inventar 5563 – 4, şi la Turda, în colecţia personală a inginerului geolog F. Tranulis.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca romană.

1. Balasz Orban, *Torda város es környéke*, Budapest, 1889, 51, p. 399 - 400.

2. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 39 – 42.

3. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

4. M. Bărbulescu, Din istoria militară a Daciei Romane. Legiunea a V-a Macedonica şi castrul de la Potaisa I, Cluj, 1987, p. 50, 85 - 86.

5. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 338 - 341.

Cariera de piatră Sănduleşti Nord

Jud. Cluj, comuna suburbană Sănduleşti, municipiul Turda.

Localizare: Munţii Trascăului, carstul din Cheile Turzii, Valea Hăşdatelor, la nordul localităţii.

Gheorghe Lazarovici şi Zoia Kalmar-Maxim au efectuat cercetări în mai multe rânduri în carieră şi au găsit pe un pinten stâncos piese prelucrate din piatră cioplită sau şlefuită.

Datare: epoca preistorică.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar, *Prospecţiuni şi cercetări arheologice şi de salvare pe teritoriul municipiului şi judeţului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 – 23, 1985 - 1986, p. 736 - 737.

2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 339 - 340.

Cariera de piatră Cernavodă cu Relieful lui Hercules Saxanus

Jud. Constanţa, oraş Cernavodă.

Localizare: Malul dobrogean al Dunării, între capătul podului Anghel Saligny şi Axiopolis (400 m de la capătul podului), în faţa insulei Hinop.

Basarabi - Altarul Bisericuţei B4.

Au fost întreprinse cercetări de suprafaţă de către Grigore Florescu în perioada interbelică şi săpături între anii 1949 - 1950. S-au efectuat cinci secţiuni (excavaţiuni), situate în nordul şi estul carierei. În timpul săpăturii s-a constatat că pe stânca carierei, la bază, era un material derocat sau provenit din cioplirea stâncii, din prelucrarea blocurilor detaşate. S-au găsit blocuri în diverse stadii de lucru (în vederea detaşării), cioplite prin spate. Peste acestea s-a depus pământul alunecat de pe peretele terasei sau adus de vânt. Blocurile în curs de desprindere aveau lungimea de 1,50 m, lăţimea 0,65 m, grosimea 0,60 m, în secţiunea (excavaţiunea) 4 şi între 1,10 - 1,20 m lungime, 0,45 m lăţime, 0,43 - 0,45 m grosime, în secţiunea 5. Cele de

www.cimec.ro

dimensiuni mai mari s-a considerat că aparţin secolului al II-lea p.Chr., iar celelalte secolului al III-lea p.Chr. Ceramica găsită în secţiunea 5, puţină la număr, susţine datarea aceasta. Relieful lui Hercules Saxanus din secţiunea (excavaţiunea) 4, reprezintă o zeitate masculină dezbrăcată, cu înălţimea de 0,62 m, sprijinită în toiagul purtat în mâna stângă, în mâna dreaptă întinsă ţine un vas, un kantharos. Pe braţul stâng se află atârnând o piele de leu. Întregul relief este realizat stângaci şi disproporţionat în redarea părţilor corpului şi a ornamentului. Grigore Florescu îl datează în secolul al III-lea p.Chr., în a doua fază de funcţionare a carierei. Petre Diaconu, pornind de la aceste stângăcii şi de la unele asemănări cu descoperirile din bisericuţele din cariera de piatră de la Basarabi şi cu alte lucrări din zonă, contemporane cu cele de la Basarabi, crede că datează din a doua jumătate a secolului al X-lea. O bună parte a carierei a fost distrusă de exploatarea minieră Cernavodă, care aproviziona cu piatră fabrica de ciment. La data efectuării săpăturii, terenul era acoperit cu pământ şi deşeuri din exploatarea şi fasonarea pietrei.

Datare: epoca romană.

1. Grigore Florescu, *Cariera romană de la Cernavodă*, Analele Dobrogei 17, 1936, p. 33 - 46.

2. Grigore Florescu, *Romische Steinbruch bei Cernavoda*, Germania 21, 1937, p. 108 - 113.

3. P. Diaconu, *Cariera de piatră din secolul al X-lea de la Cernavodă*, Recenzii şi discuţii arheologice 1, Călăraşi, 1994, p. 43 - 52.

Cariera Murfatlari - Basarabi

Jud. Constanţa, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Dealurile Murfatlar, Valea Carasu, în cadrul ansamblului rupestru, la nord-vest de sat.

Se află în partea de nord-vest a Dealului Tibişir, la sud-vest de sat şi se întinde pe o suprafaţă de 200 x 40 m. Blocurile de piatră exploatate în carieră au fost utilizate la construirea zidului de pe coama valului de piatră, pe o distanţă nedeterminată. Valul este contemporan cu cariera şi datează din timpul lui Vasile al II-lea Bulgaroctonul (976 – 1025). Au fost cruţate înadins porţiunile din masivul de cretă. Blocurile de piatră, fac dovada că au fost exploatate după o tehnologie identică cu cea de la Axiopolis (Cernavoda) din epocă romană, secolele II - III p.Chr., pe principiul platformelor dispuse pe terase de exploatare, de sus în jos. Se tăiau blocuri de 0,80 x 0,40 x 0,25 m la 0,40 m. Cariera se prezintă sub forma unei exploatări cu aspectul unui bazin adânc de până la 0,10 - 0,15 m. Se preferă roca de adâncime mai mare, lipsită de nuclee de cremene. Pentru uşurinţa exploatării, munca s-a organizat pornindu-se dinspre poale, având un drum de acces. Cu spărturile de rocă s-a organizat o pantă de acces, de pe o parte pe alta. Pe platforma de exploatare puteau fi mai multe sectoare de lucru, la care se avea acces de pe fiecare platformă, care se micşora cu cât suprafaţa se adâncea. Se foloseau şi faliile naturale ale masivului, păstrându-se pereţii verticali. Pentru desprinderea lespezilor se utiliza metoda de săpare cu târnăcopul a unor şănţuleţe continue sau paralele, largi de 0,78 m, adânci de 0,10 - 0,15 m. Blocurile desprinse lăsau goluri de forma unor nişe umplute cu sfărâmăturile gropilor posterioare. S-au observat trei nivele de terase principale, corespunzătoare a trei momente distincte de activitate. Terasa cea mai înaltă corespunde intrării în bisericuţele B1, E3 şi E5. Galeriile G1 - G5 şi terasa mijlocie erau la nivelul intrării în B3, marcate prin anexele respective. Terasa ultimă era şi cea mai de jos, la nivelul bisericuţei B4, mărginită de un zid de bolovani de cretă. Pe baza observaţiilor asupra teraselor şi a materialelor arheologice rezultate, şi prin comparare cu valul de piatră din apropiere, s-a emis ipoteza că durata de funcţionare a carierei nu a fost mai mare de o jumătate de secol. Pe pereţii verticali au fost identificate cruci gamate compuse, pentagrame, rune sau reprezentări de animale asemănătoare celor de pe pereţii mormintelor. Între acestea se impune figura unui cerb sau a unui om, redat în stil naturalist.

Datare: epoca medievală, secolele X-XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Şantierul arheologic Basarabi (reg. Constanţa)*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

2. P. Bogdan, *Grafitele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959.

3. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 114 - 118, 180 - 233.

www.cimec.ro

4. G. Mihăilă, *Inscripţii slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii şi Cercetări de Lingvistică 15, 1964, p. 40.

Cavităţile îngropate din cariera de travertin de la Sândominic

Jud. Harghita, comuna Sândominic

Localizare: Munţii Ciucului, bazinul Oltului, carstul din bazinul Ciucului superior, versantul stâng. Extremitatea de sud-vest a localităţii.

În exploatările de travertin în care zăcămintele au grosimi de 10 -12 m au fost identificate două cicluri de sedimentare a proceselor carstice care le-au produs. Ciclul al II-lea, la Sândominic, corespunde unei umpleri carstice, ca urmare a unei prăbuşiri. Cercetările au fost efectuate în 1967. Reluarea cercetărilor s-a făcut în 1970 şi a dus la identificarea existenţei unei serii de cavităţi colmatate total. Stratigrafic, depozitul de umplere, care le înglobează, comportă două nivele. Primul, gros de 0,50 m, argilo-mâlos (tip terra rossa), roşugălbui, conţine faună cu micromamifere, trei piese din cuarţit şi un fragment de bifacială. Nivelul al II-lea, gros de 1,5 m, mâlos, de culoare brună, cu conţinut de crioclaste, conţine şi el faună de micromamifere şi două piese litice. Piesele litice ar putea să aibă vârsta depozitului apreciat, după faună, din timpul glaciaţiunii Mindel, aparţinând unei probabile industrii din paleoliticul inferior. Cercetările au fost efectuate de C. Rădulescu, P. Samson şi Alexandru Păunescu.

Datare: paleolitic inferior.

1. P. Samson, C. Rădulescu, *Faunele de mamifere cuaternare din Bazinele Ciuc şi Borsec (jud. Harghita)*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviţă" 21, Bucureşti, 1992, p. 8.
2. C. Rădulescu, P. Samson, *Découvertes du paléolitique inferieur en Roumanie*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emil Racoviţă" 21, 1992, p. 53 - 62.

Cariera Bejan

Jud. Hunedoara, comuna suburbană Şoimuş, municipiul Deva.

Localizare: Depresiunea Orăştie, Valea Mureşului, în hotarul „Bejan".

De aici provine piatra folosită în construcţiile din aşezarea de la Micia şi din alte localităţi de pe Valea Mureşului. În secolul al XIX-lea se mai vedeau scobiturile în stâncă produse de activitatea din carieră, iar în dărâmături, blocuri de sarcofage şi coloane în diverse etape de prelucrare, capiteluri de coloane, unelte de minerit, râşniţe, urme de construcţii şi un altar închinat lui Hercules Silvanus de o „Vexillatio I(egionis) XIII G(eminae) Ant(oninianae)".

Datare: epoca romană.

1. CIL, III, 12565.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Călan

Jud. Hunedoara, oraş Călan.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, bazinul Mureşului, Valea Streiului.

Din această carieră se exploata calcar. De aici sau din apropiere provine inscripţia cu numele cioplitorului „Diogenes I(apidarius)".

Datare: epoca romană.

1. CIL, III, 7895.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Cariera Deva - Dealul Pietroasa

Jud. Hunedoara, municipiul Deva.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, Valea Mureşului, Valea Cernei, 4 km sud de oraş.

Se exploata cuprit-andezitul care, probabil, s-a folosit la construirea sanctuarelor de la Grădiştea Muncelului - Sarmizegetusa Regia.

Datare: epoca dacică, epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Cărpiniş

Jud. Hunedoara, sat Cărpiniş, oraş Simeria.

Localizare: Depresiunea Orăştie, bazi-

www.cimec.ro

nul Mureşului, Valea Streiului.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Cariera Cârjiţi

Jud. Hunedoara, sat Cârjiţi, comuna Cârjiţi.

Localizare: Valea Mureşului, în lunca Mureşului.

La Cârjiţi funcţiona o importantă carieră de piatră în coasta dealului Dumbrăviţa. Lângă ea se află o aşezare romană cu inscripţii, zidării, cărămizi. Informaţia este luată după G. Téglás, I. Marţian şi *Repertoriul arheologic al României*, în manuscris (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti).

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 127.

Cariera Peşteana

Jud. Hunedoara, sat Peşteana, comuna Densuş.

Localizare: Depresiunea Haţegului, bazinul Mureşului, Valea Streiului.

De aici se exploata piatră, probabil calcar.

Datare: epoca romană.

Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti , 1969, p. 307.

Cariera Săcel

Jud. Hunedoara, sat Săcel, comuna Sântămărie-Orlea.

Localizare: Depresiunea Haţeg, bazinul Mureşului - Strei, Valea Sibişel.

Din această carieră se exploata piatra.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Cariera Sânta Maria de Piatră

Jud. Hunedoara, sat Sântămăria de Piatră, oraş Călan.

Localizare: Munţii Orăştiei, Valea Streiului.

Carieră folosită încă din epoca dacică. În punctul numit Făget s-a exploatat piatra în epoca romană. Informaţia este luată după G. Téglás, B. Jáno şi din *Repertoriul arheologic al României*, nepublicat, aflat la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" din Bucureşti.

Datare: epoca dacică, epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 118.

Cariera Strei

Jud. Hunedoara, sat Strei, oraş Călan.

Localizare: Poiana Ruscă, bazinul Mureşului, Valea Streiului.

De aici se exploata piatră, probabil calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, 1969, Bucureşti, p. 307.

Cariera Valea Sângeorgiului

Jud. Hunedoara, sat Valea Sîngeorgiului, oraş Călan.

Localizare: Munţii Poiana Ruscă, bazinul Mureşului, Valea Streiului.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Cariera Bahna

Jud. Mehedinţi, sat Bahna, comuna Ilovita.

Localizare: Podişul Mehedinţi, Valea Dunării, afluent Bahna, 10 km amonte de castrul Drobeta.

Pietre din carieră au fost folosite la construirea podului şi castrului roman de la Drobeta şi la alte obiective strategice din zona Porţile de Fier. Calcar cu aspect nisipos, materialul era transportat pe Dunăre, cu plute. Cariera îşi încetează activitatea pe la anul 150 p.Chr., când începe exploatarea carierei de la Breznita,

www.cimec.ro

de la nord de oraşul şi castrul Drobeta.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.
2. M. Davidescu, *Drobeta*, Craiova, 1980, p. 110.

Cariera Breznița

Jud. Mehedinți, sat component Breznița, municipiul Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Podişul Mehedinți, Valea Dunării, la nord de castrul Drobeta, la 10 km.

Carieră de travertin cu nuanțe roşiatice, identificată de Alexandru Bărcăcilă. Cariera îşi începe activitatea pe la 150 p.Chr. şi a durat până la retragerea romană din Dacia. Cu piatra de aici s-au construit cele mai multe dintre clădirile şi monumentele castrului Drobeta şi din aşezarea civilă. Era folosită la cioplirea statuilor, monumentelor funerare şi a inscripțiilor. Tot din carieră se extrăgea piatra pentru cuptoarele de ars var.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 70.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 301.
3. M. Davidescu, *Drobeta*, Craiova, 1980, p. 110 – 111.

Cariera de piatră Gura Văii

Jud. Mehedinți, Gura Văii, localitate componentă a municipiului Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Podişul Mehedinți, Valea Dunării, pârâul Gura Văii, 7 km de Drobeta-Turnu Severin. În fața castrului romano-bizantin şi cetății feudale.

Două cariere situate pe pârâul Gura Văii din care s-a exploatat calcar. Din cea din amonte se exploata un calcar alb zaharoid, din care se confecționau piese de piatră şlefuită (topoare, măciuci) în neolitic, statuete, piese de artă etc., în epoca romană. În cariera din aval se exploata calcar dolomitic pentru construcții, în epoca daco-romană, romano-bizantină şi medievală. Piatra era folosită şi la castrul roman Diana, de pe malul iugoslav, în cetatea romano-bizantină din vremea lui Iustinian de pe Ostrovul Banului şi la construcția cetății feudale din secolele XIV - XVII de pe acelaşi ostrov.

Datare: epoca preistorică, epoca daco-romană, epoca romano-bizantină, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, M. Davidescu - cercetări de teren efectuate în perioada 1946 - 1969, cu ocazia începerii lucrărilor la Hidrocentrala Porțile de Fier I din apropiere.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Vârciorova

Jud. Mehedinți, localitate componentă Vârciorova, municipiului Drobeta Turnu-Severin.

Localizare: Podişul Mehedinți, Valea Dunării, 17 km de Drobeta.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308 (informație confirmată de cercetările efectuate de M. Davidescu şi Vasile Boroneanț).

Cariera Vodița

Jud. Mehedinți, sat Vodița, municipiul Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Podişul Mehedinți, Valea Dunării, pârâul Vodița, la 12 km de Turnu-Severin.

Identificarea a fost făcută de Alexandru Bărcăcilă. Se exploata piatră pentru castrul Drobeta în secolul al II-lea p.Chr. şi pentru construirea mănăstirii Vodița în secolul al XIV-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, Bucureşti, 1942, p. 156.

Cariera Mraconia

Jud. Mehedinți, sat desființat Ogradena Veche, comuna Eşelnița.

Localizare: Munții Almăjului, Valea Dunării, afluentul Mraconia.

Cariera de calcar este în exploatare cel

www.cimec.ro

puţin din epoca medievală, secolul al XIV-lea. Cu piatra de aici s-a clădit fortificaţia de la Veterani şi Mănăstirea Mraconia din apropiere, datate în secolele XIV - XX, precum şi la alte lucrări de fortificaţie şi de amenajare a drumului prin Clisura Dunării în secolul al XVIII-lea. De aici se alimentau cuptoarele de ars var, identificate de cercetările lui Dinu V. Rosetti când, între 1966 – 1968, a efectuat săpături la mănăstire. Cuptoarele mai funcţionau şi la acea dată.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Stoica de Haţeg, *Cronica Banatului*, Bucureşti, 1969.

2. Dinu V. Rosetti, Aşezarea românească din sec. XII - XVIII în cuprinsul cetăţii regale Peth. Fortificaţiile de la Veterani, Drobeta, 1976, p. 147 - 153.

3. R. Gräf, V. Zaberca, Informaţii despre mineritul şi metalurgia bănăţeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera de nisip Cheţani

Jud. Mureş, sat - comuna Cheţani.

Localizare: Bazinul Mureşului superior, între Cheţani şi Gligoreşti.

Carieră de nisip şi pietriş situată între Cheţani şi Gligoreşti în care, cu ocazia lucrărilor în carieră, s-au găsit în 1928, două căni de lut ce au făcut parte probabil dintr-un mormânt. Au fost achiziţionate de Muzeul Judeţean Mureş din Târgu Mureş.

Datare: epoca bronzului.

1. Nicolae Vlassa, Cercetări arheologice în regiunile Mureş-Autonomă Maghiară şi Cluj, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 26.

Cariera de nisip Cipău

Jud. Mureş, sat - comuna Cipău.

Localizare: Bazinul Mureşului, între Târgu Mureş şi Luduş, în preajma gării C.F.R.

Cu ocazia unor cercetări de teren efectuate în toamna anului 1957, I. Zrinyi a descoperit într-o carieră din apropierea gării C.F.R. Cipău, materiale ceramice aparţinând culturii ceramicii lineare din neoliticul timpuriu. Se aflau într-un strat de loess, deasupra stratului de nisip, împreună cu cărbuni, cenuşă şi oase de cerb (probabil o locuinţă). Ornamentarea fragmentelor ceramice este făcută cu motivele denumite „capete de note muzicale". Primele descoperiri s-au făcut în 1907 şi constau din două zăbale de bronz şi alte piese de metal apoi, în 1908 şi 1914, când au apărut piese ceramice şi din metal. Materialele aparţin perioadei de tranziţie la epoca bronzului, cultura Coţofeni, epocii bronzului, cultura Noua, primei epoci a fierului - Hallstatt B şi C şi culturii scitice. Materialele se află în colecţiile muzeelor din Szentes, Sumeg-Kesthely - Ungaria, Cluj şi Târgu Mureş.

Datare: neolitic, perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt.

1. Nicolae Vlassa, *Cultura ceramicii lineare în Transilvania*, SCIV 10, 1959, 2, p. 242.

2. Nicolae Vlassa, *O contribuţie la problema epocii scitice în Transilvania: Cimitirul de la Cipău - Gară*, Acta Musei Regionalis Apulensis, Studii şi comunicări 4, 1961, p. 19 - 46.

3. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 28.

Cariera Petriş

Jud. Mureş, sat - comuna Cristeşti.

Localizare: Bazinul Mureşului, versantul stâng, pe terasa din spatele gării C.F.R.

Prin cercetări efectuate de Nicolae Vlassa în 1952 şi E. Zrinyi în 1956 s-au identificat locuinţe şi materiale arheologice diverse, aparţinând culturii Coţofeni şi morminte scitice, între care unul cu craniul trepanat. Muzeul Judeţean Mureş din Târgu Mureş a achiziţionat oase de mamut provenind din carieră.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt.

1. Nicolae Vlassa, Cercetări arheologice în regiunile Mureş - Autonomă Maghiară şi Cluj, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 19.

Cariera Creaca

(Piatra Lată)

Jud. Sălaj, sat - comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj-Agrij, Valea Someşului, afluentul Agrij.

Se exploata trahitul pentru Porolissum. În prima jumătate a secolul al XIX-lea se

www.cimec.ro

putea vedea, în cariera săpată într-o stâncă, o statuie feminină, probabil o zeitate. În peretele stâncii se afla o nişă săpată de om pentru adăpostirea uneltelor.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Creaca Ticlar

Jud. Sălaj, sat Creaca, comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj-Agrij, Valea Someşului, afluentul Agrij.

În carieră se exploata cuarţ-dacit. Şi aici, în perete, s-a observat o încăpere săpată în stâncă; probabil a funcţionat ca locuinţă a supraveghetorului carierei.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 308.

Cariera Pişcolţ - Nisipărie

(Homokos domb)

Jud. Satu Mare, sat - comuna Pişcolţ.

Localizare: Câmpia Nirului, bazinul Barcăului, la marginea satului, în zona periferică a necropolei celtice.

Săpături de salvare au fost efectuate în 1995 prin trei secţiuni în zona periferică a necropolei celtice. S-au identificat materiale ceramice aparţinând culturii Baden final, grupului cultural Hajdúbagos şi un mormânt celtic (nr. 208) La Tène C1 final.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, La Tène.

1. I. Németi, *Cercetări arheologice cu caracter de salvare la Pişcolţ „Lutărie" şi „Nisipărie", jud Satu Mare*, Cercetări Arheologice, Campania 1995, A XXX-a Sesiune Naţională de Arheologie, Brăila, 1996, p. 89.

Cariera Ciuperceni

Jud. Teleorman, sat - comuna Ciuperceni.

Localizare: Câmpia Română, Lacul Getic, Valea Dunării, între localităţile Ciuperceni şi Traianu, terasa înaltă a Dunării.

În 1975 Vasile Boroneanţ identifică în cariera de la Ciuperceni materiale arheologice şi faună, organizează în 1977 un simpozion la faţa locului şi încep săpăturile multidisciplinare cu un colectiv de specialişti din diverse discipline interesate. Cercetările durează până în 1982. Situl devine rezervaţie naţională. Din 1995 cercetările reîncep împreună cu „Laboratorul de paleontologie" al Univer-sităţii din Liège - Belgia. Pe lângă mate-rialele arheologice aparţinând culturii de prund, aurignaciene, paleoliticului superior, s-a identificat o faună inedită, cu specii noi pentru fauna ţării şi a continentului, de la începutul pleistocenului.

Ciuperceni - Aspecte din timpul lucrărilor arheologice

Datare: paleolitic inferior, paleolitic superior.

1. Vasile Boroneanţ, I. Vlad, Elena Terzea, Theodor Neagu, I. Basarab, Marin Cârciumaru, T. Postolache, H. Azvadurov, *Cercetările arheologice şi multidisciplinare din Cariera de la Ciuperceni, jud. Teleorman*, Materiale, 1982, p. 16.

2. Elena Terzea, Vasile Boroneanţ, Découvertes d'une faune de mamiphéres pliocénes a Ciuperceni (dép. de Teleorman). Remarques sur deux espéces inconnues en Roumanie, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza" 18, 1979, p. 171 - 184.

Cariera Dinogeţia

Jud. Tulcea, sat Garvăn, comuna Jijila.

Localizare: Malul Dunării, Balta Crapina, în faţa Galaţiului.

Reprezintă o carieră locală de calcar din care provine roca folosită pentru construcţia bisericuţei medievale timpurie, din secolele XI - XII şi clădirilor romano-bizantine din secolele IV - VI. Cariera funcţiona încă în secolul nostru, la data când se făceau săpăturile.

www.cimec.ro

Datare: epoca romano-bizantină, epoca medievală.

1. Ion Barnea, Ştefan Ştefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, Bucureşti, 1971, p. 233.

Cariera Uroi

Jud. Hunedoara, sat Petriş-Uroi, oraş Simeria.

Localizare: Depresiunea Orăştiei, bazinul Mureşului, Valea Streiului.

Aici se exploata cuprit-andezit, din care sunt confecţionate monumente şi inscripţii din aşezările de pe Valea Mureşului, în special de la Micia.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Nisipăria dintre Marghita şi Ghenetea

Jud. Bihor, sat Ghenetea, comuna Viişoara.

Localizare: Bazinul Barcăului, în hotarul satului, în dreapta drumului dintre Marghita şi Ghenetea.

În nisipăria de la locul prezentat s-au găsit întâmplător vase întregi lucrate la roată, cu motive ştampilate imitând „terra sigilata", databile în secolele III - IV, de „tip Blazice", aparţinând dacilor liberi.

Datare: epoca dacică.

1. S. Dumitrescu, Z. Nanasi, *Ceramică descoperită la Ghenetea (jud. Bihor)*, Studii şi comunicări, Satu Mare, 1972, p. 227 - 275.
2. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 36.

Nisipăria Crasna - Păşune

Jud. Satu Mare, sat - comuna Urziceni.

Localizare: Câmpia Ecedului, Valea Crasnei, afluent al Someşului, la 150 m dreapta de la drumul Urziceni -Urziceni Pădure.

În 1984, în punctul „La Păşune", în marginea nisipăriei, la baza stratului neolitic şi peste nisip, suprapus peste cel din a doua epocă a fierului, s-au găsit gropi de locuinţă cu multă ceramică, oase de animale, piese de silex şi obsidiană.

Datare: neolitic, La Tène.

1. I. Németi, *Descoperiri din neoliticul târziu în Valea Crasnei*, Studii şi Comunicări 7-8, Satu Mare, 1986 - 1987, p. 19.

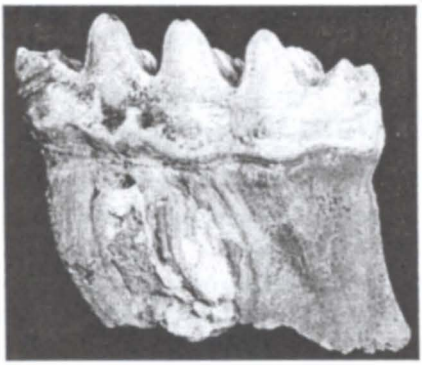

Ciuperceni jud. Teleorman - molar de mastodont

Inel sigilar cu numele Principelui Transilvaniei Pousa descoperit în reşedinţa voivodală de la Cladova Jud. Arad

www.cimec.ro

Lutării

Lutăria din Dealul Miloaia de la Cuvin

Jud. Arad, sat Cuvin, comuna Ghioroc.

Localizare: Munţii Zarandului, Podgoria Aradului, partea stângă a drumului, în partea de est a satului, în priporul ce urcă spre vii şi pădure.

Cercetări arheologice de teren efectuate de Vasile Boroneanţ în anii 1953, 1967 - 1969. Sunt identificate materiale ceramice şi morminte din epoca medievală, secolele XVI - XVIII, în via fostului proprietar, maiorul Stănoiu. Materialele au fost cedate Muzeului Judeţean din Arad. Tot aici, în 1912, un fost învăţător descoperă oase de mamut care probabil au ajuns la Muzeul Naţional din Budapesta.

Datare: epoca medievală.

1. Vasile Boroneanţ - informaţii culese de la localnici şi din monografia comunei, alcătuită în 1941 - 1942 de către notarul I. Popa şi învăţătorul I. Drecin.

Lutăria Valea Danciului

Jud. Arad, sat Cuvin, comuna Ghioroc.

Localizare: Munţii Zarandului, Podgoria Aradului, malul drept al torentului, Valea Danciului, în nord-vestul localităţii, în baza dealului.

În timpul unor cercetări arheologice în anul 1952, Vasile Boroneanţ a descoperit ceramică dacică şi un cimitir din secolele XI - XII. Cercetările de teren au continuat şi în anii următori, cu ajutorul profesorului de istorie I. Şandru, din comună şi cu E. Dörner, de la Muzeul Judeţean - Arad. Pentru stratul de locuire din epoca dacică, secolele II - I a.Chr., s-au descoperit materiale ceramice - căţuie, urne, castroane. Pentru stratul de locuire următor s-au descoperit materiale ceramice, podoabe, monede, databile în secolele XI - XII. Materialele se află în colecţiile Muzeului Judeţean - Arad şi a şcolii generale din comună.

Datare: La Tène, epoca medievală timpurie.

1. Vasile Boroneanţ, *Cimitirul din sec. XI - XII de la Cladova, judeţul Arad*, Ziridava 15-16, 1987, p. 67 - 65.

Lutăria Biharea

Jud. Bihor, sat - comuna Biharea.

Localizare: Valea Crişului Repede, terasa din stânga râului Ceşmeu, în nord-estul localităţii, în sudul Cetăţii Biharea.

Lutărie, în care, cu ocazia cercetărilor arheologice dintre anii 1924 – 1925 şi din 1954, 1973, a fost identificată ceramică cu mult grafit în pastă, databilă în prima epocă a fierului - Hallstatt C - D, de la sfârşitul secolului al IV-lea şi începutul secolului al III-lea a.Chr., aparţinând dacilor şi celţilor, materiale arheologice din secolele VII - VIII, aparţinând populaţiei româneşti şi slave din secolele IX - XIII. De aici provine o bogată asociaţie faunistică de vârstă holocenă.

Datare: Hallstatt, La Tène dacic, secolele VII - VIII, IX - XIII.

1. Mircea Rusu, *Contribuţii arheologice la istoricul cetăţii Biharea*, Anuarul Institutului de Studii Istorice Cluj 3, 1960, p. 18 - 22.
2. S. Dumitrescu, Sondajul arheologic din iulie 1973 în cetatea Biharea, Crisia 4, 1974.
3. ***, Repertoriul monumentelor din judeţul Bihor, Oradea, 1974, p. 328.

Lutăria Văşad

Jud. Bihor, sat Văşad, comuna Curtuişeni.

Localizare: Câmpia Eriului, Valea Eriului, afluentul Ganaş, versantul stâng.

În lutărie s-au făcut descoperiri întâmplătoare. La capătul satului spre Valea Eriului, în malul lutăriei, s-au găsit fragmente cera-

www.cimec.ro

mice aparţinând neoliticului mijlociu, cultura Tisa, III. Motivele ornamentale sunt în relief şi pictate. Materialele se află în Colecţia Şcolii Generale nr. 1 Carei, inv. 365 - 366.

Datare: neolitic.

1. I. Németi, *Descoperiri din neoliticul târziu în Valea Crasnei*, Studii şi Comunicări 7-8, Satu Mare, 1986 - 1987, p. 20.

Lutăria Chitila - Fermă

Comună suburbană Chitila, municipiul Bucureşti.

Localizare: Câmpia Bucureştiului, malul drept al Colentinei, afluent al Dâmboviţei.

În 1983 - 1984, în timpul săpăturilor de salvare, Vasile Boroneanţ a identificat pe malul înalt al Colentinei gropi de lut acoperite în timp cu pământ, în care s-au găsit materiale ceramice aparţinând culturii Tei şi aspectului cultural Chitila-Fermă, din prima epocă a fierului. Din vremea Hallstatt-ului, gropile nu au fost exploatate până în 1983.

Datare: epoca bronzului, Hallstatt.

1. Vasile Boroneanţ, Chitila Fermă, un aspect cultural al primei epoci a fierului. Date preliminare, Thraco-Dacica 5, 1984, 1 – 2, p. 156 - 166.

Lutăria Dealul Crucii

Jud. Cluj, sat Gădalin, comuna Jucu.

Localizare: Bazinul Someşului Mic, în marginea de vest a satului.

Din descoperiri întâmplătoare din anii 1964, 1966, 1969 au rezultat cel puţin patru morminte de inhumaţie cu caracter scitic. În 1969, Valentin Vasiliev efectuează un sondaj arheologic. Este dezvelit un mormânt de incineraţie. Din aceste descoperiri rezultă prezenţa unei necropole de tip scitic biritual (de inhumaţie şi incineraţie) din secolul al VI-lea a.Chr. cu obiecte de inventar între care: ceramică, pumnal tip akinakes etc.

Datare: Hallstatt.

1. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 207.

Lutăria Poiana Frăţii

Jud. Cluj, sat Poiana Frăţii, comuna Frata.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinul Mureşului superior, Valea Morii.

Tudor Soroceanu sesizează prezenţa materialelor ceramice din epoca bronzului.

Datare: epoca bronzului.

1. Tudor Soroceanu, Acta Musei Napocensis 10, 1973, 19 / 499.

Lutăria Schela Cladovei, malul Dunării

Jud. Mehedinţi, fosta comună suburbană Schela Cladovei, municipiul Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Valea Dunării, terasa joasă de la marginea sudică a Podişului Mehedinţi, în partea sudică a localităţii.

La sesizarea medicului veterinar din localitate, M. Davidescu identifică materiale neolitice Starčevo - Criş. Între anii 1965, 1967 - 1968, 1982 - 1996 M. Davidescu şi Vasile Boroneanţ efectuează săpături arheologice de salvare, identificându-se locuiri din mezolitic: cultura Schela Cladovei - Lepenski Vir, neolitic: culturile Starčevo - Criş, Vinča, epoca bronzului: cultura Gârla Mare; prima şi a doua epocă a fierului; epoca medievală. Cu ocazia lucrărilor arheologice, s-a constatat că malul a funcţionat ca sursă de materie primă pentru amenajarea locuinţelor şi aprovizionare cu lut pentru modelarea ceramicii.

Datare: epipaleolitic, mezolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca dacică, epoca romană, epoca medievală.

1. M. Davidescu, *O aşezare de tip Criş la Turnu Severin*, Revista Muzeelor 3, 1966, 6, p. 547 - 549.
2. Vasile Boroneanţ Recherches archéologiques sur la Culture Schela Cladovei de la zone des Portes de Fer, Dacia N.S. 17, 1973, p. 5 - 39.

Lutăria Ghenci

Jud. Satu Mare, sat Ghenci, comuna Căuaş.

Localizare: Lutăria Ghenci, bazinul râului Ier.

La 6 m de la drumul de ţară Ghenci - Simichieuş, în malul lutăriei, s-au observat în profil gropi cu cenuşă, arsură şi cu ceramică, piese de harnaşament din metal etc. Săpăturile au fost efectuate în 1996 de Németi Janos.

www.cimec.ro

Datare: Hallstatt, epoca romană, epoca medievală timpurie.

1. I. Németi, *Lutăria Ghenci*, Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, cIMeC, Bucureşti, 1997, p. 20.

Lutăria Pişcolţ

Jud. Satu Mare, sat - comuna Pişcolţ.

Localizare: Câmpia Nirului, bazinul Barcăului.

Prin săpăturile de salvare efectuate în 1995 s-au identificat materiale arheologice din neoliticul mijlociu, cultura Ciumeşti, gropi menajere, un cuptor de pâine din secolul al III-lea a.Chr. şi un mormânt de inhumaţie în poziţie chircită, fără inventar.

Datare: neolitic, epoca daco-romană.

1. I. Németi, *Cercetări arheologice cu caracter de salvare la Pişcolţ „Lutărie şi Nisipărie", jud. Satu Mare*, Cercetări Arheologice, Campania 1995, A XXX-a Sesiune Naţională de Arheologie, Brăila, 1996, p. 89.

www.cimec.ro

Saline - Mine de sare

Salinele Ocna Mureşului

Jud. Alba, oraş Ocna Mureşului.

Localizare: Podişul Târnavelor, Valea Mureşului.

Tabula Peutingeriană situează localitatea pe drumul imperial de la Brucla (Aiud) la Potaissa (Turda) unde se află o aşezare umană, cu exploatare până azi a sării. Extragerea sării reîncepe la sfârşitul evului mediu şi în epoca modernă.

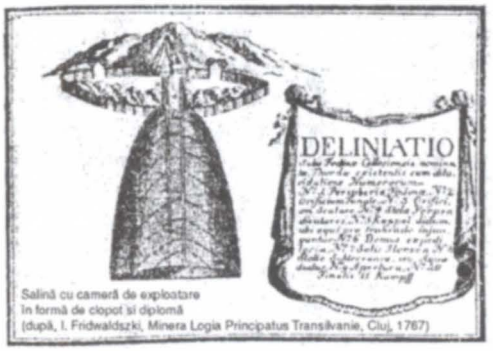

Salină cu cameră de exploatare în formă de clopot şi diplomă (după, I. Fridwaldszki, Minera Logia Principatus Transilvanie, Cluj, 1767)

Salina Turda - Ocna Mureşului, exploatare "în clopot"

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităului în România*, Bucureşti, 1970, p. 246.

Salinele Războieni-Cetate

(Feldioara)

Jud. Alba, sat Războieni-Cetate, comuna Ocna Mureşului.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinul Mureşului.

Aşezare romană cu exploatare saliniferă, pe drumul imperial către Potaissa - Turda.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 205.

Salina Uioara

Jud. Alba, sat Uioara, oraş Ocna Mureşului.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinul Mureşului.

Aşezare romană, cu exploatare de sare pe drumul imperial către Potaissa - Turda. Exploatarea se reia în secolul al XVIII-lea, continuă şi în secolele XIX şi XX. A fost modernizată în 1928, săpându-se un puţ adânc de 140 m, denumit „Mihai", şi un puţ de 60 m pentru bazinele de saramură etc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 205.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria minerităului în România*, Bucureşti, 1970, p. 298.

Salina Unirea

Jud. Alba, sat Vereşmart-Vinţu de Sus, comuna Unirea

Localizare: Munţii Vinţului, bazinul Mureşului, Valea Vinţului.

Aşezare civilă romană pe malul drept al Mureşului a fost identificată de J.F. Neigebauer. Exploatarea s-a făcut şi în secolele XVIII şi XIX.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. J. F. Neigebauer, Dacien. Aus den Überresten des Klassischen Altertums mit besoners Rücksicht auf Siebenbürgen, Braşov, 1851, p. 243.
2. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 205 - 206.

Salina Grozeşti

Jud. Bacău, sat Grozeşti, vechea denumirea comunei Oituz.

www.cimec.ro

Localizare: Munţii Brezunţi, valea Trotuşului.

Din această salină se exploata sare la suprafaţă, în sistem carieră.

Datare: epoca daco-romană.

1. Fr. Sulzer, *Geschite des transalpinischen Daciens* ,1, p. 134, cf. Nicolae Maghiar şi Ştefan Olteanu.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970 , p. 62.

Salina Târgu Ocna

Jud. Bacău, oraş Târgu Ocna.

Localizare: Munţii Brezunţi, Valea Trotuşului.

Din această salină se exploata sare la suprafaţă, în cariere.

Datare: epoca daco-romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 62.

Salina Trotuşul

Jud. Bacău, sat Trotuş, comuna Târgu Trotuş.

Localizare: Depresiunea Caşin, cursul inferior al râului Trotuş, afluent al Siretului.

Piedro Deodato, călător străin prin Moldova, menţionează că în jurul oraşului se găsesc saline din care se extrăgea sare în cantităţi mari. Era trimisă în toată ţara Moldovei, Rusiei şi în alte ţări. Se transporta pe Dunăre, apoi pe Marea Neagră până la Constantinopol.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 168.

Salina Arpaş

Jud. Bistriţa-Năsăud, sat Arpaş, localitate dispărută, comuna probabil Ciceu sau Beclean.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Baţa

Jud. Bistriţa-Năsăud, sat Baţa, comuna Petru Rareş.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Beclean

Jud. Bistriţa-Năsăud , comuna Beclean.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Ciceu

Jud. Bistriţa-Năsăud, sat Ciceu, localitate dispărută, comuna Ciucei-Giurgeşti.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Cristur

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat Cristur, comuna Cristur-Sieni.

Localizare: Depresiunea Bistriţei, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 248.

Salina Domneşti

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat Domneşti, comuna Mărişelu.

www.cimec.ro

Localizare: Depresiunea Bistriţei, Valea Someşului, afluentul Şieu, în apropiere de Sărăţel.

La salină exista un actor (intendent) libert pe nume Aelius Atticus.

Datare: epoca romană.

1. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 50, 51.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 306.

Salina Ilişua

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat Ilişua, comuna Uriu.

Localizare: Dealurile Clujului, Valea Someşului, pe malul afluentului Ilişua.

Este situată la capătul drumului roman ce venea de la Napoca, prin Gherla şi Dej. Salina avea importanţă economică mare pentru viaţa aşezării civile şi a castrului în interiorul căruia se afla şi un templu, canabe etc. De aici provin cinci inscripţii votive.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. CIL, III, 787 - 788, 791 - 793
2. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 50.
3. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 263, 264.

Salina Mănăştur

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat Mănăştur, comuna Petru Rareş.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Reteag

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat Reteag, comuna Petru Rareş.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Sintereag

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat - comuna Sintereag.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina Tahat

Jud. Bistriţa-Năsăud , sat Tahat, localitate dispărută, comuna Sintireag, în apropierea localităţii.

Localizare: Dealul Cetăţii, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61.

Salina de la Ibăneşti - Botoşani

Jud. Botoşani, sat - comuna Ibăneşti.

Localizare: Dealurile Ibăneştiului, Valea Jijiei.

Robert Bargrave aminteşte despre o mină de sare împietrită, în împrejurimile localităţii, în secolul al XVII-lea.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 168.

Salina Rupea

Jud. Braşov, comuna Rupea.

Localizare: Dealurile Gherghelui, Valea Oltului, afluentul Caşou.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

www.cimec.ro

1. ***, Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde 13, Sibiu (Hermannstadt), 1876, p. 302.
2. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929, p. 50.

Salina Crişeu

Jud. Buzău, sat Crişeu, localitate dispărută, oraş Râmnicul Sărat.

Localizare: Dealurile subcarpatice, Valea Râmnicului Sărat.

De aici se exploata sare la suprafaţa zăcământului.

Datare: epoca daco-romană.

1. Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I, III, Viena, 1981 - 1782.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 62.

Salina Cojocna

Jud. Cluj, sat - comuna Cojocna.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, Someşul Mic, afluentul Gădalin.

De aici se exploata sare. În tot evul mediu ocnele de la Cojocna au fost printre cele mai importante exploatări de sare din Transilvania. În 1780 figura printre cele şase oficii miniere din Transilvania, alături de Turda, Ocna Dejului, Ocna Sibiului, Sic şi Praid.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 306.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 130, 166, 194.

Salinele Peta

Jud. Cluj, sat Peta, comuna Apahida.

Localizare: Bazinul Someşului, afluentul Someşul Mic.

În apropierea satului sunt presupuse saline romane.

Datare: epoca romană.

1. *Tabula Imperii Romani*, L, 34. 88, număr de menţionare.
2. I. H. Crişan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, Cluj, 1992, p. 305.

Salina de la Sânpaul

Jud. Cluj, sat - comuna Sânpaul.

Localizare: Dealurile Clujului, bazinul Someşului, afluentul Valea Mare.

De aici se exploata sare. A fost descoperită o inscripţie pe un altar închinat lui Sol Invictus de către un „conductor salinarum" (arendaş) pe numele său Iulius Valentinus şi de intendentul său, libertul (C) Iulius Omucius.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 306 .

Salina Sic

Jud. Cluj, sat - comuna Sic.

Localizare: Valea Someşului Mic, Valea Şieului.

Cercetările arheologice au pus în evidenţă urme ale exploatării sării la Sic, care au continuat şi în epoca medievală. Este amintită într-un document din 1291, în care se prevedea acordarea de privilegii pentru exploatarea în folosinţă înainte şi după sărbătoarea Sfântului Martin. Rămâne una dintre minele importante până în epoca modernă.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 306.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 62, 117, 130, 194.

Salinele Ocna Dejului

Jud. Cluj, comuna suburbană Ocna Dejului, municipiul Dej.

Localizare: Bazinul Someşului în amonte de confluenţa cu Someşul Mic.

Din informaţia istorică rezultă existenţa unor exploatări de sare în epoca romană. Cercetările arheologice nu au reuşit să le identifice în teren. Un document din 1248 dovedeşte existenţa la Ocna Dej a unei gropi de exploatare a sării. Erau exploatate şi în secolele XVII - XVIII. În 1780 figura printre cele şase oficii miniere pentru

www.cimec.ro

exploatarea sării. Extragerea continuă şi în secolele XIX - XX.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. I. Marţian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, Bistriţa, 1920, p. 473.
2. V. Christescu, *Viaţa economică a Daciei Romane*, Piteşti, 1929.
3. Dumitru Tudor, *Oraşe, târguri şi sate în Dacia Romană*, Bucureşti, 1968, p. 239.
4. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.
5. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 61, 116, 194, 246.

Salinele Ocna Mică

Jud. Dâmboviţa, sat Ocna Mică, localitate dispărută sau incorporată în oraşul Târgovişte.

Localizare: Subcarpaţii Ialomiţei, bazinul Ialomiţei.

Ocna a funcţionat între sfârşitul secolului al XVI-lea şi sfârşitul secolului al XVII-lea. Un document din 1517 atestă funcţionarea minei.

Datare: epoca medievală.

1. ***, *Documente privind istoria României*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1950.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 131, 168.

Salinele Teişani

Jud. Dolj, sat Teişani, localitate dispărută, comuna Gherceşti.

Localizare: Dealurile Amaradiei, pe cursul superior al Tesluiului, afluent al Oltului.

Un document din 22 martie 1683, menţionează că se acordă o donaţie mănăstirii Radu Vodă din Bucureşti, prin mutarea aici a „ocnei Ghitioara"

Datare: medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 167.

Salinele Săraru

Jud. Dolj, sat Săraru, localitate dispărută, comuna Gherceşti.

Localizare: Dealurile Amaradiei, pe cursul superior al Tesluiului, afluent al Oltului.

În apropierea Ocnei de la Ghitioara se afla Ocna Săraru, menţionată pe o notă marginală de pe un document al mănăstirii Horezu din vremea lui Constantin Brâncoveanu, pe la anul 1696.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 167.

Salinele Teişani - Ghitioara

Jud. Dolj, sat Ghitioara, localitate dispărută în apropiere de Gherceşti, comuna Gherceşti.

Localizare: Dealurile Amaradiei, pe cursul superior al Tesluiului, afluent al Oltului.

Salină menţionată în mai multe documente din secolul al XVII-lea de către domnitorul Şerban Cantacuzino (1682) şi de către alţi demnitari sau domnitori din aceeaşi vreme.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 167.

Salina Praid

Jud. Harghita, sat - comuna Praid.

Localizare: Munţii Gurghiului, bazinul Praid, pârâul Corund, afluent al Târnavei Mici.

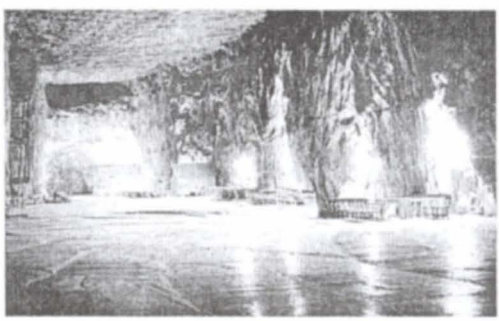

Salina Praid - Interior din sala de tratamente medicale

Prima menţionare documentară a exploatării datează din 1405. Exploatarea se intensifică în secolul al XVI-lea la „Ocna de

www.cimec.ro

Sus" şi „Ocna de Jos", „Iosif" etc. Extragerea sării se făcea în camere în formă de clopot, iar ulterior în abataj. După 1914, în exploatările de la Praid s-a folosit explozibil în proporţie de 30%, restul exploatării efectuându-se cu ciocane. Acum fostele încăperi, în formă de clopot, şi abatajele din subsol sunt transformate într-un sanatoriu pentru adulţi şi copii. În exterior se află amenajări turistice şi un ştrand cu apă sărată pentru tratamente.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. I. Bozac, Şcolile de la salinele din Transilvania la sfârşitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 163, 247.
3. Istvan Horvath, Istoricul mineritului de la salina Praid, Praid, 1998.

Salina Şipotele

Jud. Iaşi, sat - comuna Şipote.

Localizare: Colinele Miletinului, râul Miletin, afluent al Jijiei.

Dintr-un document din 1670 aflat la Arhivele Statului, rezultă că locuitorii satului extrăgeau sarea. Ei se aflau pe moşia mănăstirii Barnovski din Iaşi.

Biserica a fost ctitorită la 1507 de către pârcălabul Luca Arbore.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 163, 247.

Salina Topărăuţi

Jud. Iaşi, sat Topărăuţi, localitate dispărută, comuna Şipote (posibil).

Localizare: Colinele Miletinului, râul Miletin, afluent al Jijiei.

Dintr-un document din 1670 aflat la Arhivele statului, rezultă că locuitorii satului extrăgeau sarea. Ei se aflau pe moşia mănăstirii Barnovski din Iaşi.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 163, 247.

Salina Coştiui - Rona

Jud. Maramureş, sat - comuna Rona de Sus.

Localizare: Depresiunea Maramureş, carstul superior al râului Rona, afluent pe stânga al Tisei (pe graniţa cu Ucraina).

Este atestată documentar în 1746, reactivată după 1848 şi rămâne în exploatare până după primul război mondial. În perioada 1848 - 1914 obţine maximum de producţie. Există şi părerea că ex-ploatarea sării la această ocnă ar putea data de dinainte de anul 600.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. M. Stamatiu, Istoricul metodelor de exploatare a zăcămintelor de sare din România, Bucureşti, 1943, p. 7 - 8.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 166, 246.

Salina Ocna Şugatag

Jud. Maramureş, sat - comuna Ocna Şugatag.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someşului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 6.

Salina Rona

Jud. Maramureş, sat Rona, comuna Rona de Sus.

Localizare: Depresiunea Maramureş, carstul superior al râului Rona, afluent pe stânga al Tisei (pe graniţa cu Ucraina).

Mina de sare apare în exploatare după anul 1848 şi durează până după primul război mondial. La baza uneia dintre găurile de mină acum se află un lac cu apă sărată. Mina este abandonată.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 246.

www.cimec.ro

Salina Vişeu

Jud. Maramureş, sat Vişeu (sat dispărut sau integrat în localitatea Vişeul de Jos), comuna Vişeul de Jos.

Localizare: Depresiunea Maramureş, râul Vişeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. I. Bozac, Şcolile de la salinele din Transilvania la sfârşitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 166.

Salina Bâşcoi

Jud. Maramureş, localitate neidentificată

Localizare: Depresiunea Maramureş, valea râului Vişeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. I. Bozac, Şcolile de la salinele din Transilvania la sfârşitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 166.

Salina Câmpulung la Tisa

Jud. Maramureş, sat - comuna Câmpulung la Tisa.

Localizare: Depresiunea Maramureş, râul Vişeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p.166.

Salina Dragomireşti

Jud. Maramureş, sat - comuna Dragomireşti

Localizare: Depresiunea Maramureş, bazinul râului Iza.

Se exploata sare în epoca romană. În localitate s-au găsit monede, opaiţe etc. de factură romană. După 1796 exploatările s-au extins şi au continuat şi în secolul al XIX-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. L. Schmidt, *Banyaizati es Kohazsati Laptok* ,1901 (cf. Nicolae Maghiar şi Ştefan Olteanu).
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 62.

Salina Slatina

Jud. Maramureş, sat probabil Slatina, neidentificat.

Localizare: Depresiunea Maramureş, râul Vişeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. I. Bozac, Şcolile de la salinele din Transilvania la sfârşitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.

Izvoarele sărate de la Lunca

Jud. Neamţ, sat Lunca, comuna Vânători-Neamţ.

Localizare: Munţii Culmea Pleşului, bazinul râului Moldova, afluent al Siretului, pe partea stângă a râului Neamţ.

Pe poiana celui mai puternic „izvor de slatină", Gheorghe Dumitroaia a efectuat săpături arheologice între 1980 - 1987, în zona denumită A – B, identificând o aşezare multistrat, din care în urma studierii materialelor rezultate conchide că locuitorii din neoliticul timpuriu, cultura Starčevo - Criş, din neoliticul mijlociu, cultura Precucuteni, din neoliticul final, cultura Cucuteni, consumau apa sărată a izvorului sau extrăgeau sarea din ea prin fierbere. Sarea extrasă o schimbau pe calea trocului cu comunităţile vecine. Se presupune că şi populaţia dacică identificată prin săpăturile efectuate în zona C folosea apa în aceleaşi scopuri. Descoperirile de la „La Cetăţuia" şi „La oglinzi" din vecinătate, din anii 1991 – 1993, fac dovada că locuitorii aşezărilor din punctele respective foloseau izvoarele sărate în aceleaşi scopuri.

Datare: neolitic, epoca bronzului, La Tène dacic.

www.cimec.ro

1. Gheorghe Dumitroaia, *Depunerile neo-eneolitice de la Lunca şi Oglinzi, judeţul Neamţ*, Memoria Antiquitatis 19, 1994, p. 7, 82.

Salina Telega

Jud. Prahova, sat - comuna Telega.

Localizare: Subcarpaţii Teleajenului, Dealul Cozminelor, valea Doftanei, afluentul Teleajenului.

Sarea se exploata cel puţin din epoca romană. În documente, salina apare menţionată la 16 aprilie 1562, când în localitate se afla o vamă de sare.

Datare: epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 62.

Salina Băicoi

Jud. Prahova, oraş Băicoi.

Localizare: Subcarpaţii Prahovei, pe dreapta râului Dâmbu, afluentul Teleajenului.

Exploatarea se făcea cel puţin din epoca romană şi a continuat şi în epoca medievală. Ea s-a intensificat după 1860.

Datare: epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 248.

Salina Slănic de Prahova

Jud. Prahova, oraş Slănic.

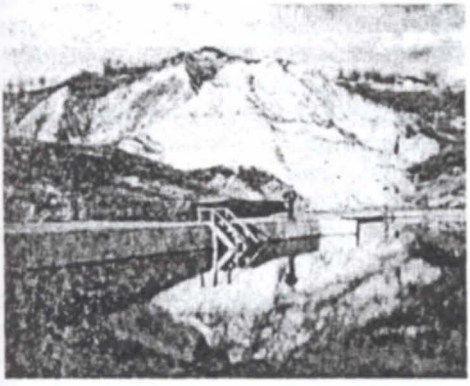

Slănic Prahova - Muntele de sare

Localizare: Subcarpaţii Prahovei, râul Slănic, afluentul Vărbilău, afluent al Prahovei.

De aici se exploata sarea la suprafaţă, apoi prin puţuri. După 1865, extracţia se făcea în camere în formă de clopot, iar după 1875 exploatarea era sporadică. De exploatare în salina „Sistematica" s-a ocupat inginerul Caracsonyi, între 1860 - 1861.

Datare: epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 248.

Salina Baia Baciului

Jud. Prahova, sat Baia Baciului - localitate dispărută, oraş Slănic.

Localizare: Subcarpaţii Prahovei, râul Slănic, afluentul Vărbilău.

Primele exploatări de sare par să fi apărut după 1864. În această ocnă pare să fi fost prima exploatare industrială de pe valea Slănicului de Prahova. În apropierea fostei ocne se află lacul Baia Baciului cu concentraţie de sare de 170 - 300 g / l apă.

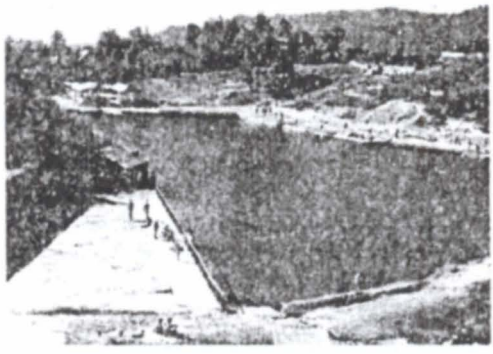

Baia Baciului - Lacul din faţa salinei

Datare: epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 248.
2. Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, III, Bucureşti, 1998, p. 147.

Salina Baia Verde

Jud. Prahova, sat Baia Verde - localitate dispărută, oraş Slănic.

Localizare: Subcarpaţii Prahovei, râul Slănic, afluentul Vărbilău.

www.cimec.ro

Figurează printre primele exploatări de sare de pe Valea Slănicului de Prahova, începute după 1868. În apropiere se află trei lacuri cunoscute sub numele de Baia Verde, cu concentraţie de sare de 170 - 300 g/l apă.

Datare: epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 248.
2. Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, III, Bucureşti, 1998, p. 147.

Salina Rogna

Jud. Sălaj, sat Rogna, comuna Ileanda.

Localizare: Culmea Brezei, Valea Someşului, Măgura Dejului.

De aici se exploata sare. Menţionată în *Tabula Imperii Romani*.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.

Salina Zalău

Jud. Sălaj, oraş Zalău.

Localizare: la poalele munţilor Mezeş, bazinul râului Zalău.

Exploatarea sării datează din epoca daco-romană.

Datare: epoca daco-romană.

1. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 62.

Salinele Ocnele Mari

Jud. Vâlcea, sat - comuna Ocnele Mari.

Localizare: Valea Oltului, afluentul Olăneşti.

De aici se exploata sare. Din 1845 metoda veche de exploatare în clopot este înlocuită cu metoda în camere trapezoidale.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 307.
2. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 167, 248.

Salinele Cacica

Jud. Suceava, sat Cacica, comuna Pârteşti.

Localizare: Bazinul râului Suceava, afluentul Siretului.

În incinta salinei în exploatare, în epoca modernă, s-au efectuat săpături arheologice, care au pus în evidenţă, între 1995 - 1996, locuinţe cu conductă de aducţie a apei sărate, vase de tip brichetaj folosite la fierberea saramurei pentru obţinerea sării solide. Alături de acestea s-au găsit şi vetre de foc folosite în acest scop din vremea culturii Cucuteni - eneolitic. Exploatarea în epoca modernă începe în 1955.

Datare: eneolitic, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mugur Andronic, Ion Mareş, *Cacica, jud. Suceava*, Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, clMeC, Bucureşti, 1997, p. 8, pl. XVIII-XI.

Ocnele Mari

Jud. Vâlcea, sat Caşota, comuna Ocnele Mari.

Localizare: Complexul dacic de la Ocniţa, Valea Oltului, pârâul Sărat.

Centru administrativ, politic şi cultural dezvoltat pe lângă minele de sare, saline cu tradiţie din preistorie. În epoca dacică, în a doua jumătate a secolului I a.Chr., zona amplasată pe stâncă prezintă încăperi mari subterane, săpate anume în pereţii tencuiţi cu lut şi de mari dimensiuni. Altele, mai mici, şi lucrări de fundaţii, săpate tot în stâncă, datează din aceeaşi perioadă. Încăperile mari fac parte, după părerea lui Dumitru Berciu, care a efectuat săpăturile arheologice de aici, între 1960 - 1995, dintr-un palat care a putut avea suprastructură şi un etaj, făcute din lemn. Cele mai mici pun şi problema dacă nu au avut şi altă funcţionalitate. În aceste încăperi subterane s-au găsit şi fragmente ceramice cu incizii alfabetice greceşti sau latine realizate înainte de ardere.

Ocna apare menţionată pentru prima dată în Diploma Ioaniţilor, în 1247, şi este cea mai veche menţionare documentară medievală de ocnă din Ţara Românească.

www.cimec.ro

Acum sarea se extrage prin procedeul dizolutiei cu ajutorul puturilor prin presiune şi este transportată în conducte la Combinatul Chimic Govora.

Datare: perioada de tranziţie de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, LaTène dacic, secolele I a.Chr. - I p.Chr., epoca contemporană.

1. Dumitru Berciu, *Buridava - Puternic centru al Geto-dacilor*, Drobeta 2, 1978, p. 5 - 17.

Salinele Ocna Sibiului

Jud. Sibiu, sat Ocna Sibiu, municipiul Sibiu.

Localizare: Podişul Hârtibaciului, bazinul Târnavelor, Valea Vişa.

De aici se exploata sare. Din secolele XV - XVI se cunosc două exploatări: Ocna Mare şi Ocna Mică, situate pe acelaşi deal. Exploatarea a continuat şi în secolul al XVII-lea. La 1780, aici funcţiona un oficiu pentru exploatarea sării. Erau dificultăţi în evacuarea apei şi în transport. Mina a funcţionat şi după 1848.

În urma prăbuşirii salinelor vechi, în secolul XIX-lea s-au format lacurile Horea, Cloşca, Crişan, Ocna Pustie, Brâncoveanu etc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1958, p. 10.
2. Mihail Macrea, *Viaţa în Dacia Romană*, Bucureşti, 1969, p. 306.
3. Nicolae Maghiar, Ştefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, Bucureşti, 1970, p. 130, 166, 194, 246 .

www.cimec.ro

PLANŞE

www.cimec.ro

Planşa nr. 1

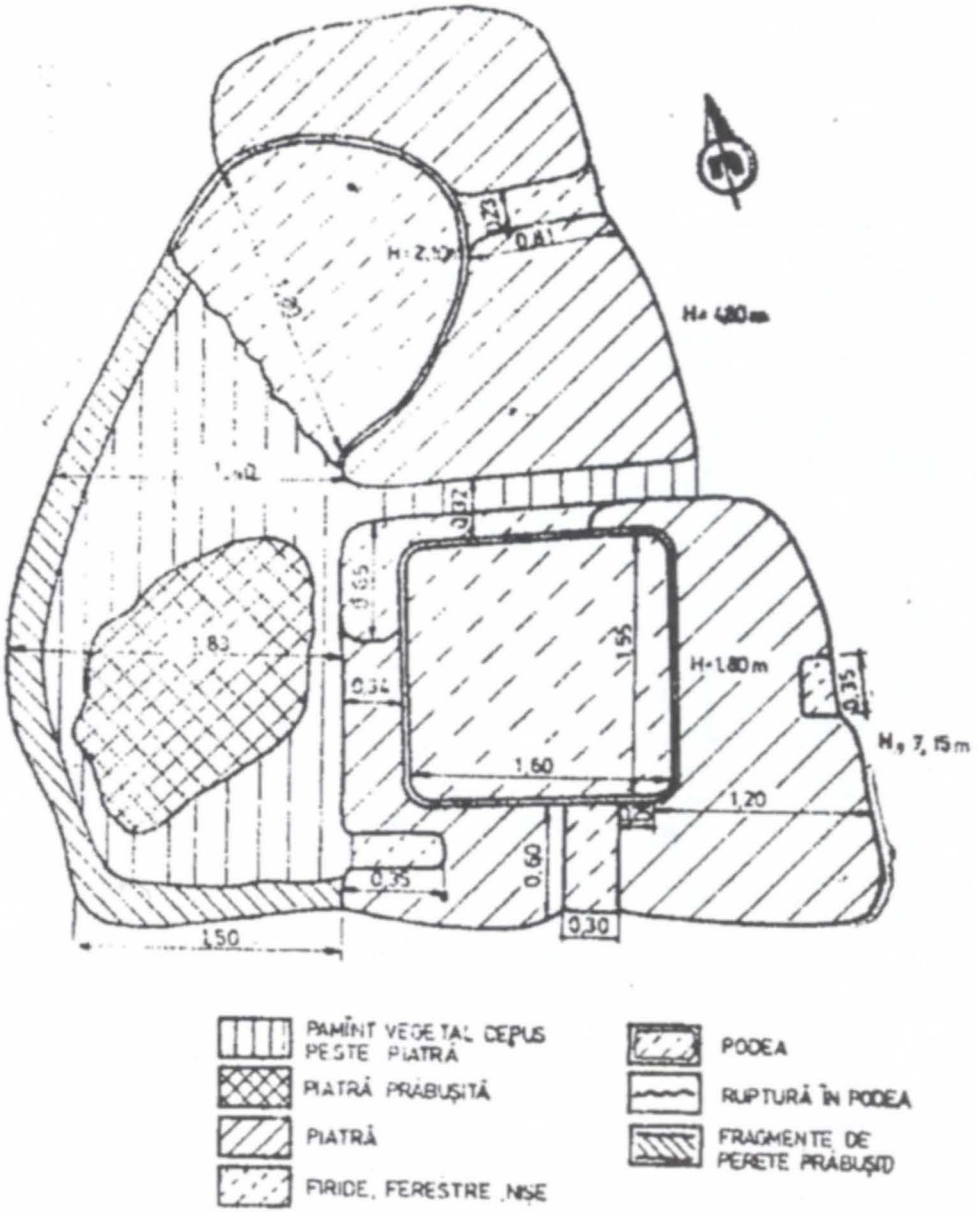

Biserica rupestră Agatonul Vechi, planul bazei, după V. Drâmboceanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 2

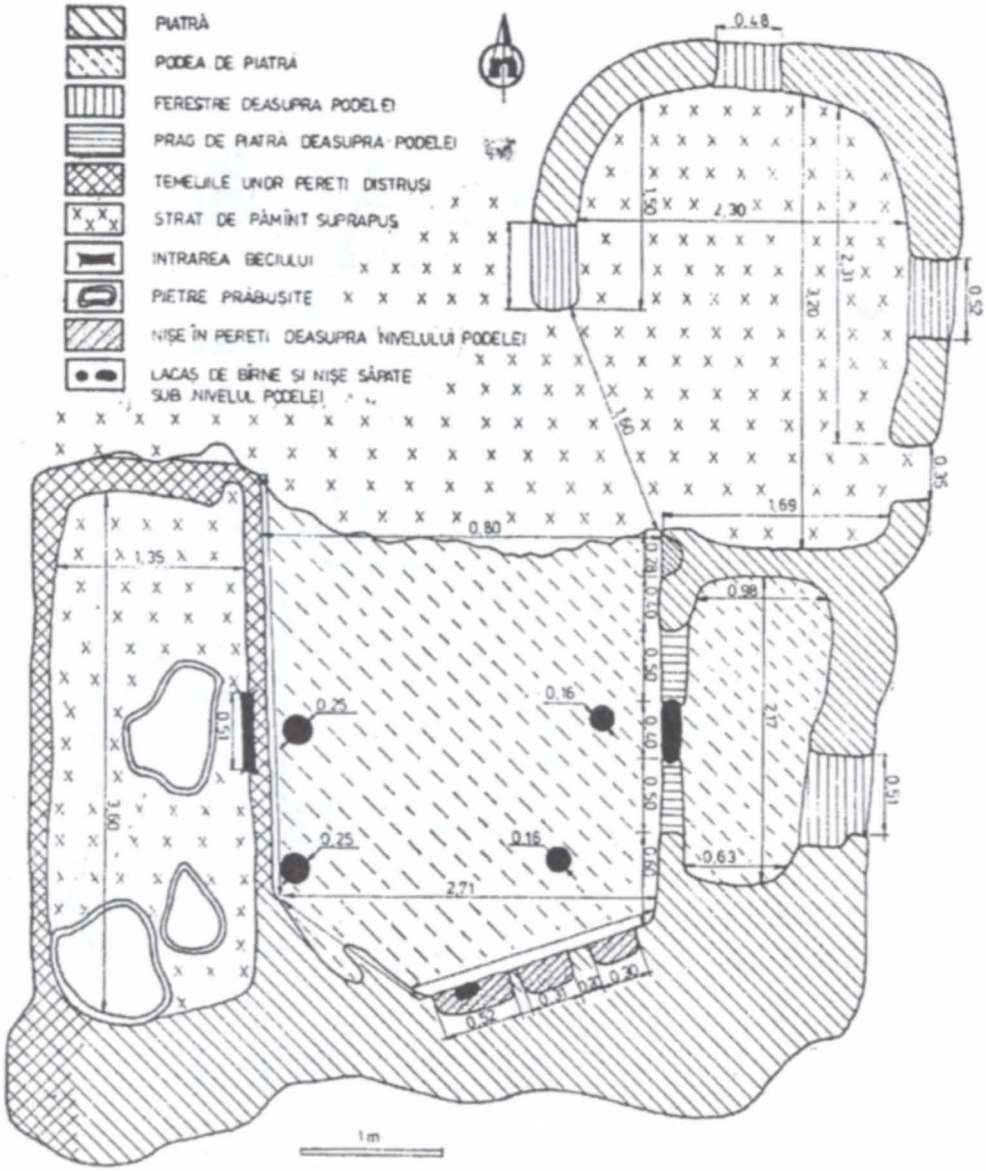

Biserica rupestră Agatonul Nou, planul bazei, după V. Drâmboceanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 3

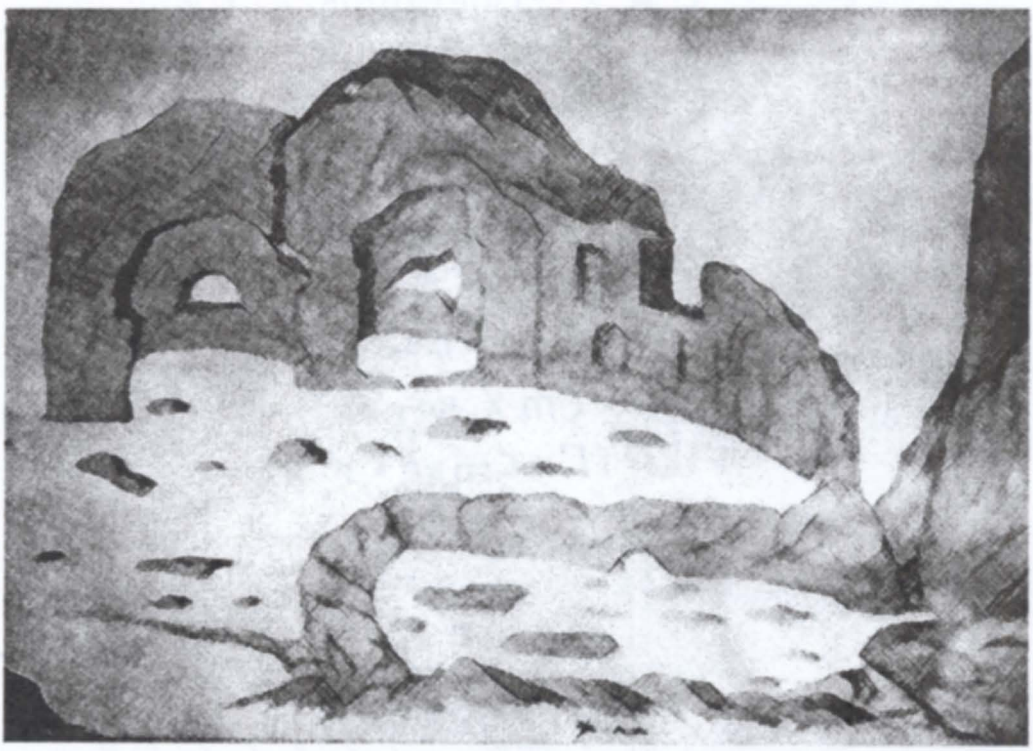

Agatonul Vechi. Acuarelă după H. Trenk.

www.cimec.ro

Planşa nr. 4

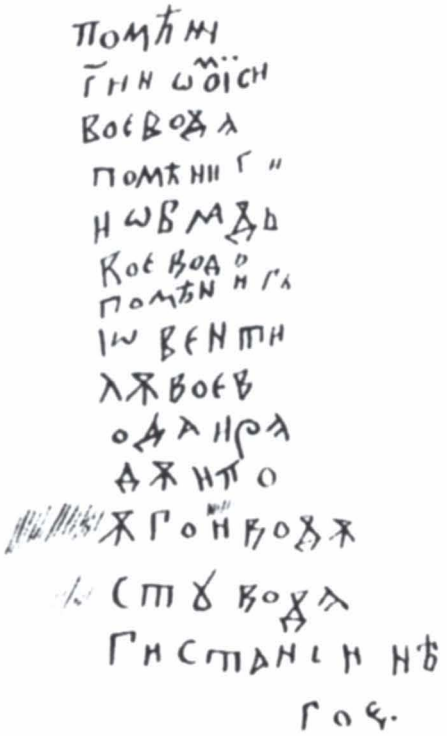

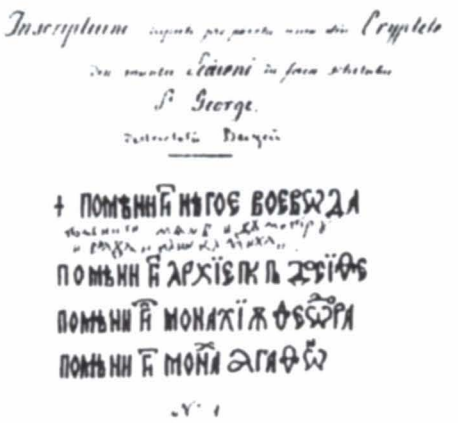

1. Pomelnic din epoca lui Neagoe Basarab din proscomidia schitului Agaton.
2. Pomelnicul de pe altarul schitului Agaton, după Al. Odobescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 5

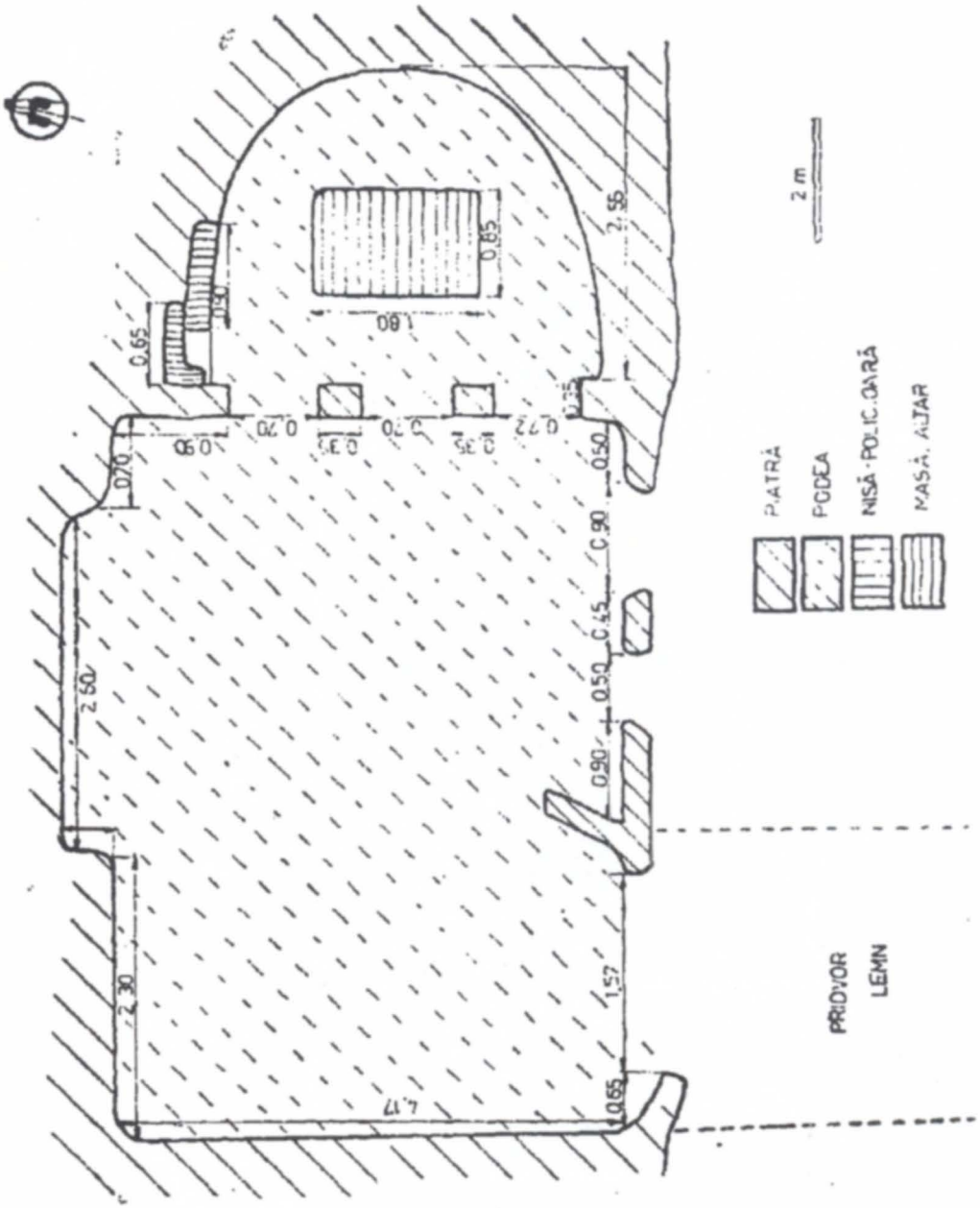

Aluniş, planul bisericii rupestre, după V. Drâmboceanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 6

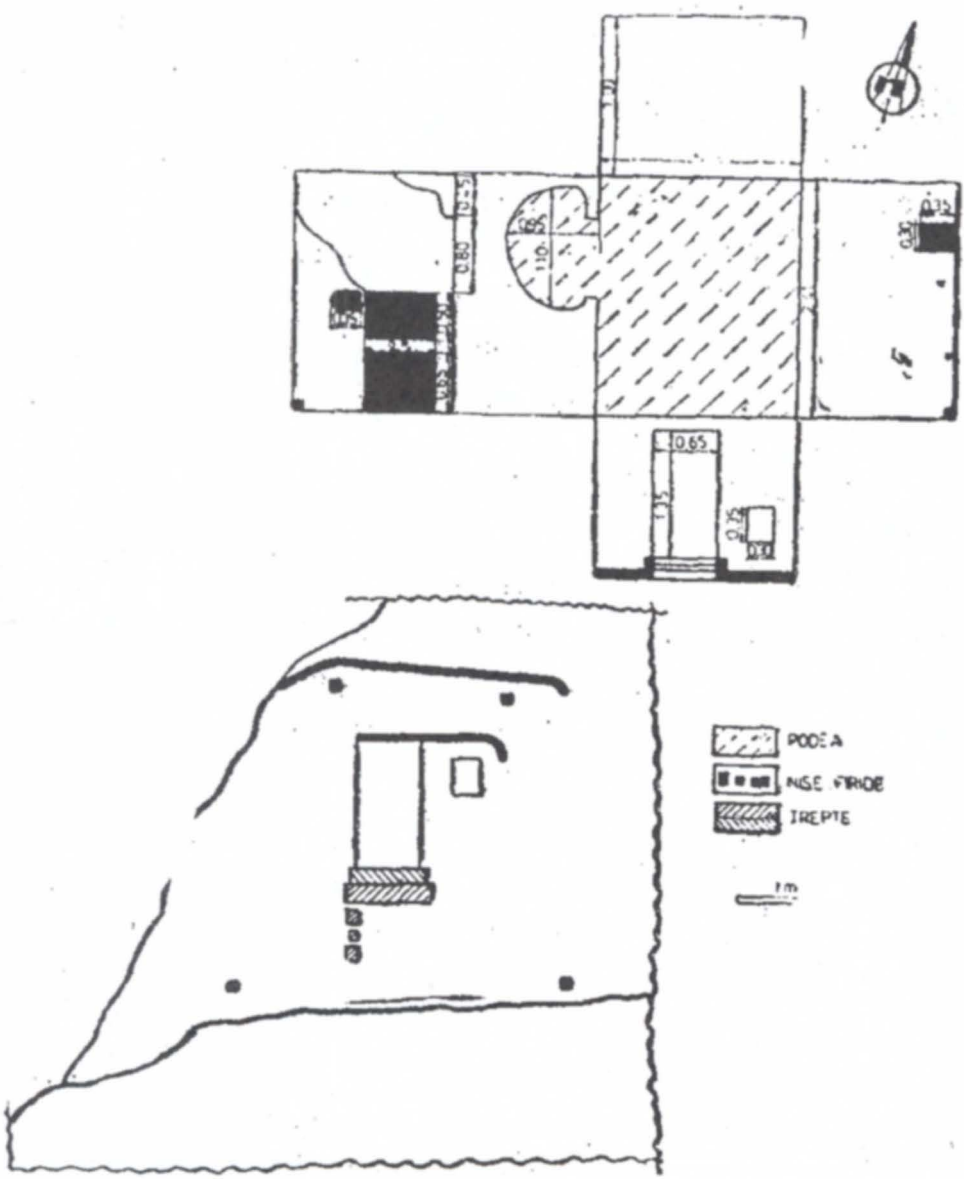

Aluniş. Locuinţă rupestră, după V. Drâmboceanu.
Planul bazei şi al pereţilor (sus) şi peretele exterior, sudic (jos).

www.cimec.ro

Planşa nr. 7

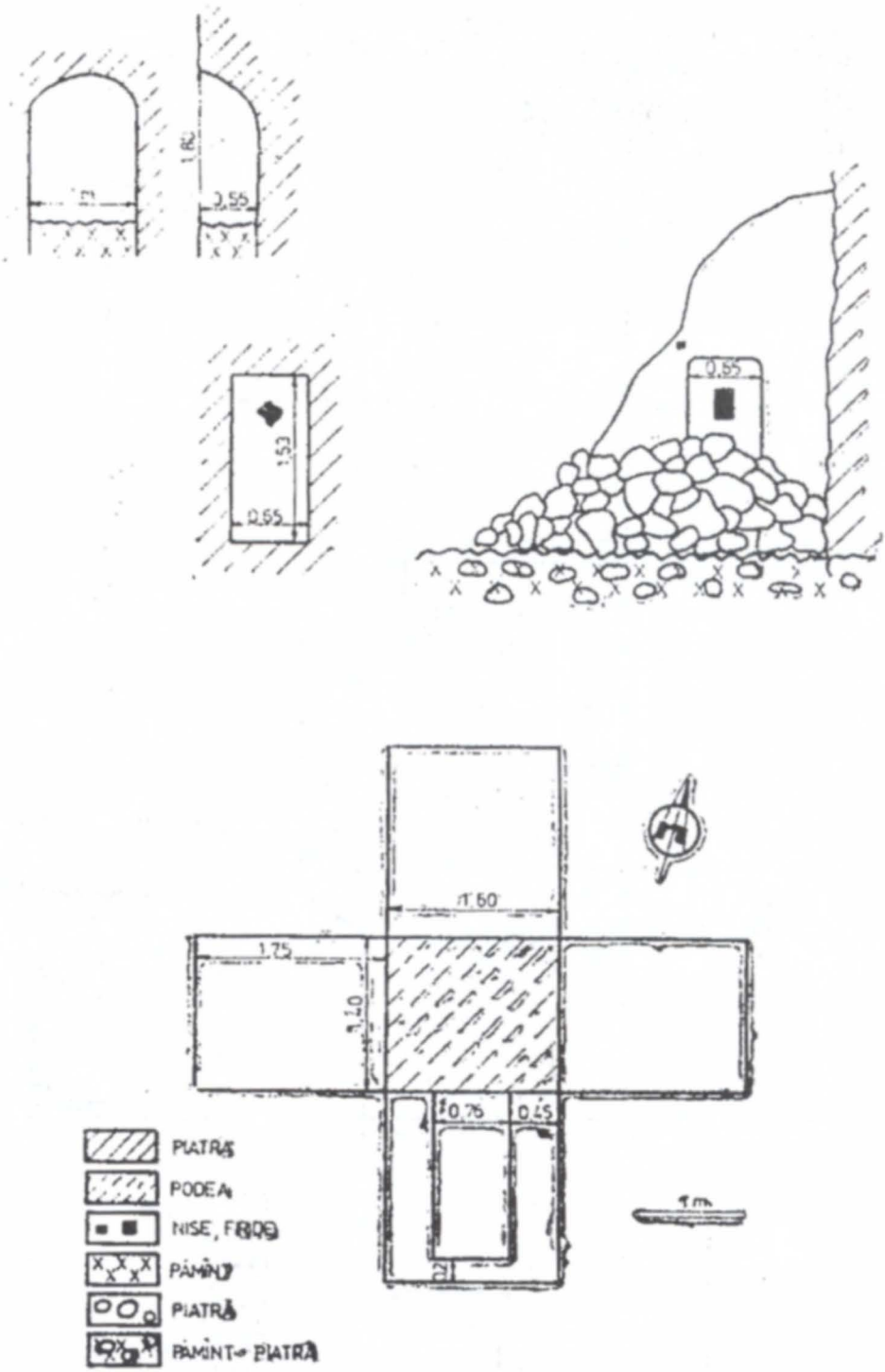

Aluniş. Planul locuinţelor rupestre, după V. Drâmboceanu.
Planul intrării şi secţiune în interior (sus), bazei şi pereţilor (jos).

www.cimec.ro

Planşa nr. 8

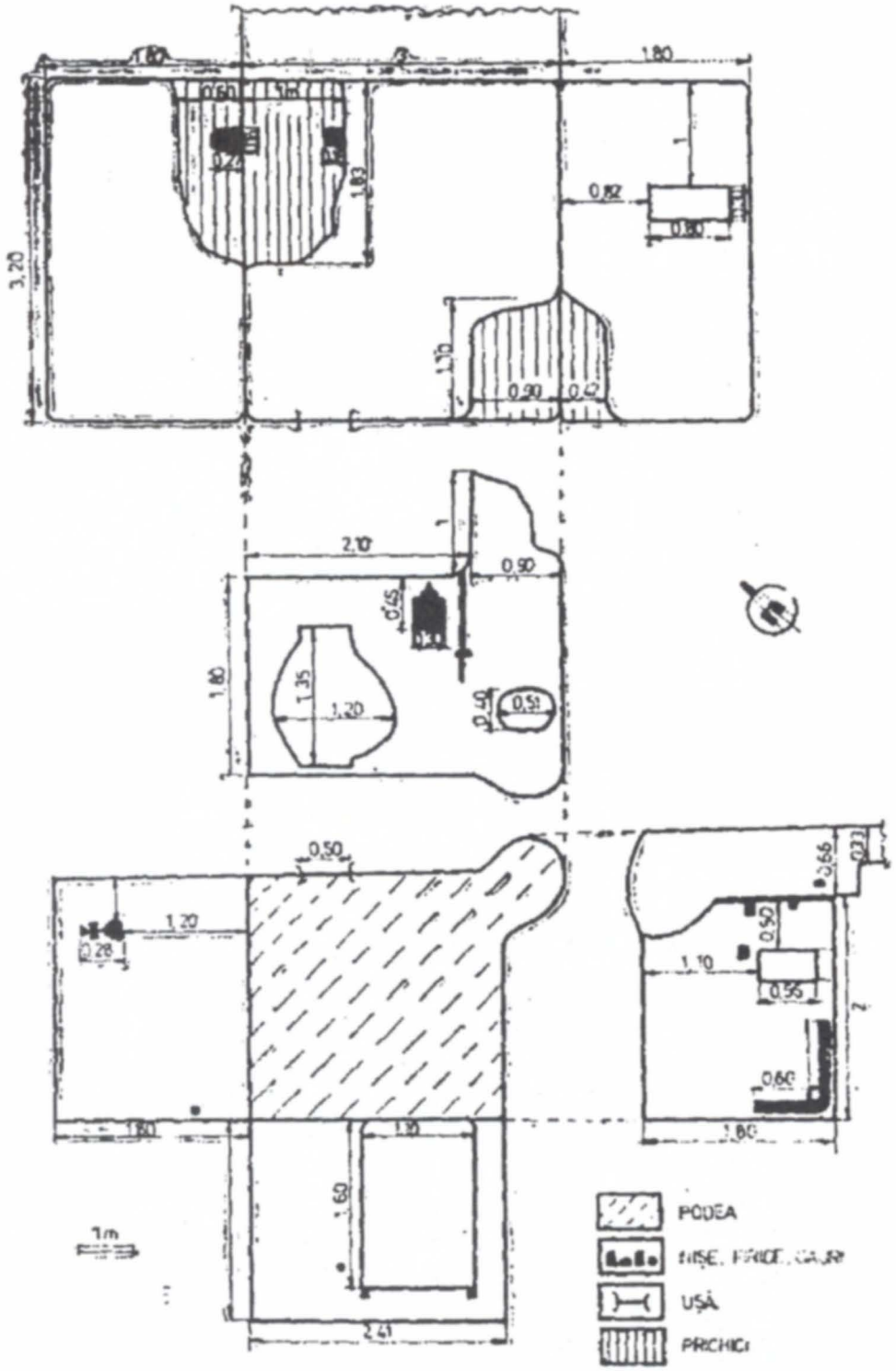

Aluniş. Biserica rupestră, după V. Drâmboceanu.
Planul bazei şi al pereţilor, încăperea nr. 2 (sus) şi încăperea nr. 1 (jos).
Peretele despărţitor (mijloc).

www.cimec.ro

Planşa nr. 9

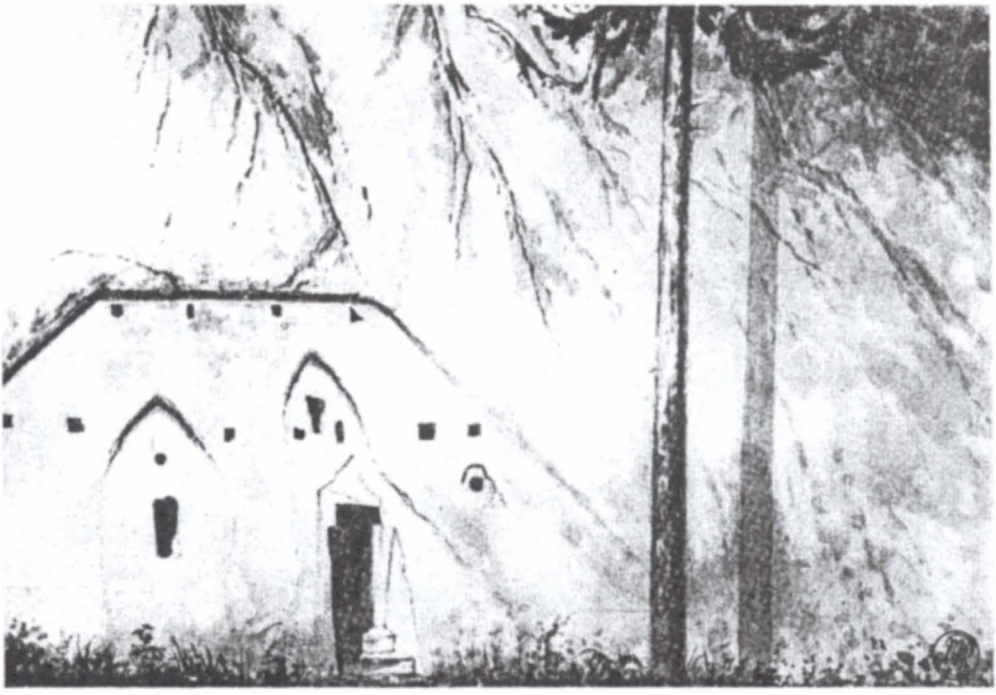

Peştera lui Iosif, acuarelă după H. Trenk.

www.cimec.ro

Planşa nr. 10

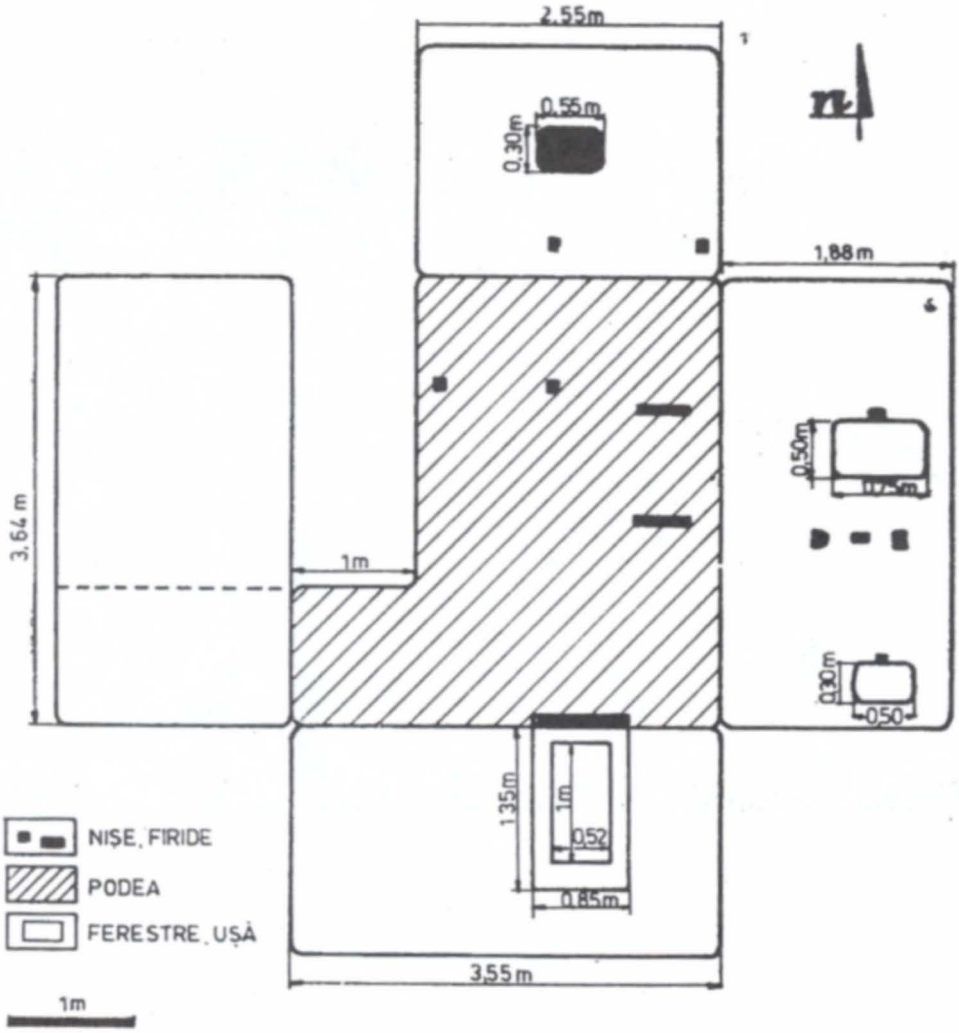

Peştera lui Dionisie Torcătorul. Planul bazei şi al pereţilor, după V. Drâmboceanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 11

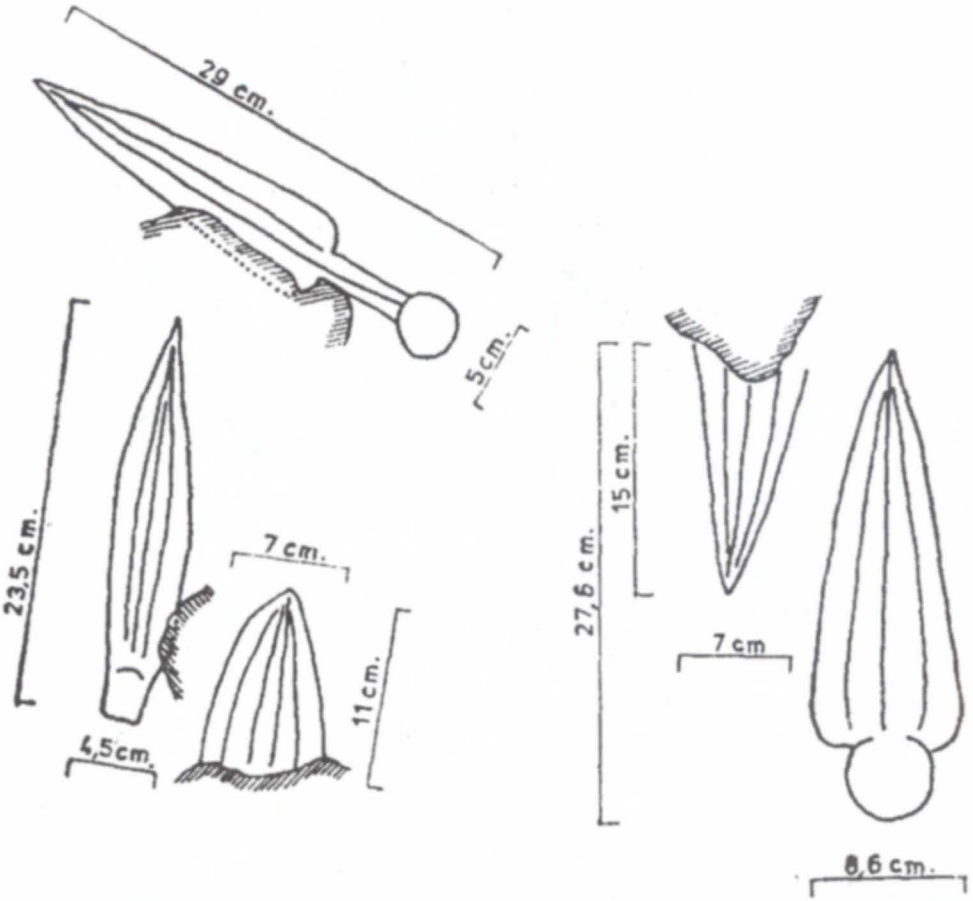

Peştera „Fundul Peşterii" de la Nucu Bozioru - peretele de sus,
după arhitect Silvia Păun şi Vasile Boroneanţ.
Arme cu indicarea dimensiunilor si a poziţilor faţă de verticala peşterii.
Dreapta şi stânga, figurări în perete.

www.cimec.ro

Planşa nr. 12

Bisericuţa B 4 de la Basarabi:
reprezentări de animale şi cavaler.

www.cimec.ro

Planșa nr. 13

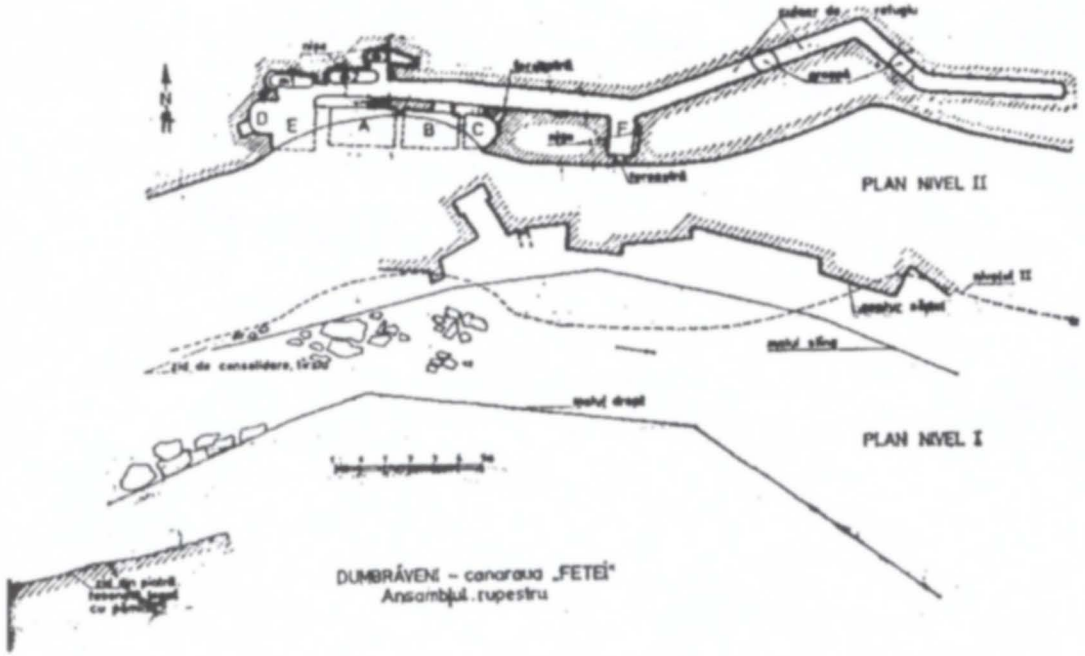

Complexul Rupestru Dumbrăveni - Canaraua Fetei, complexul rupestru, după C. Chiriac.

www.cimec.ro

Planşa nr. 14

Cariera Cernavodă, Hercules Sexanus, după Gr. Florescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 15

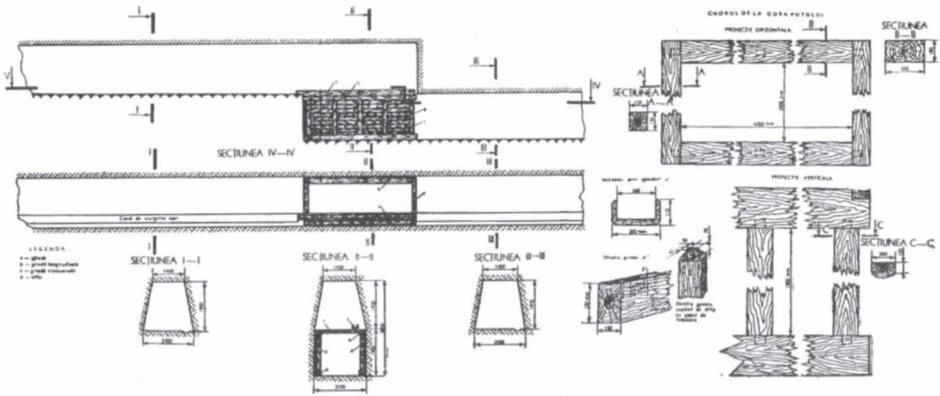

Sistemul roman de adâncire în rocă tare prin puţuri verticale, după inginer N. Maghiar.

www.cimec.ro

Planşa nr. 16

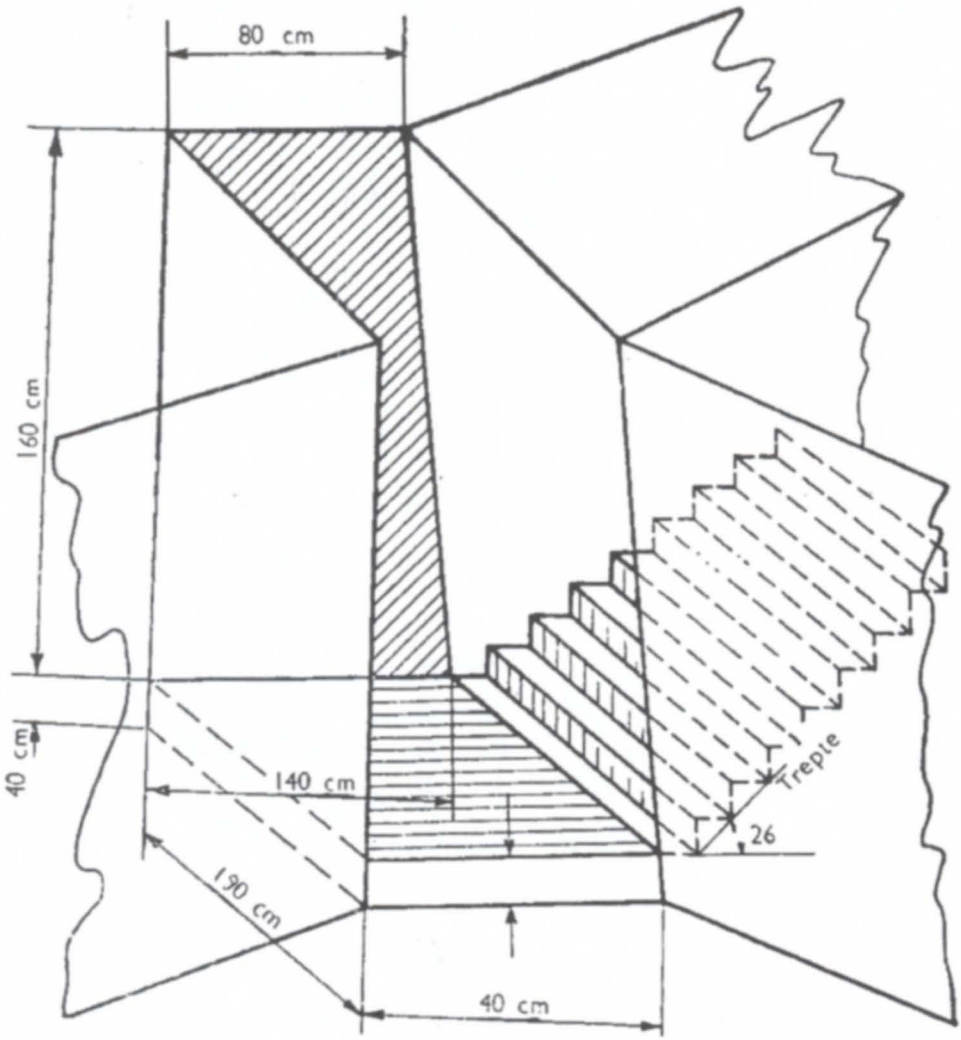

Mina Almaş. Nişa de la baza treptelor romane (sec. II-III, a.Hr.), după N. Maghiar.

www.cimec.ro

Planşa nr. 17

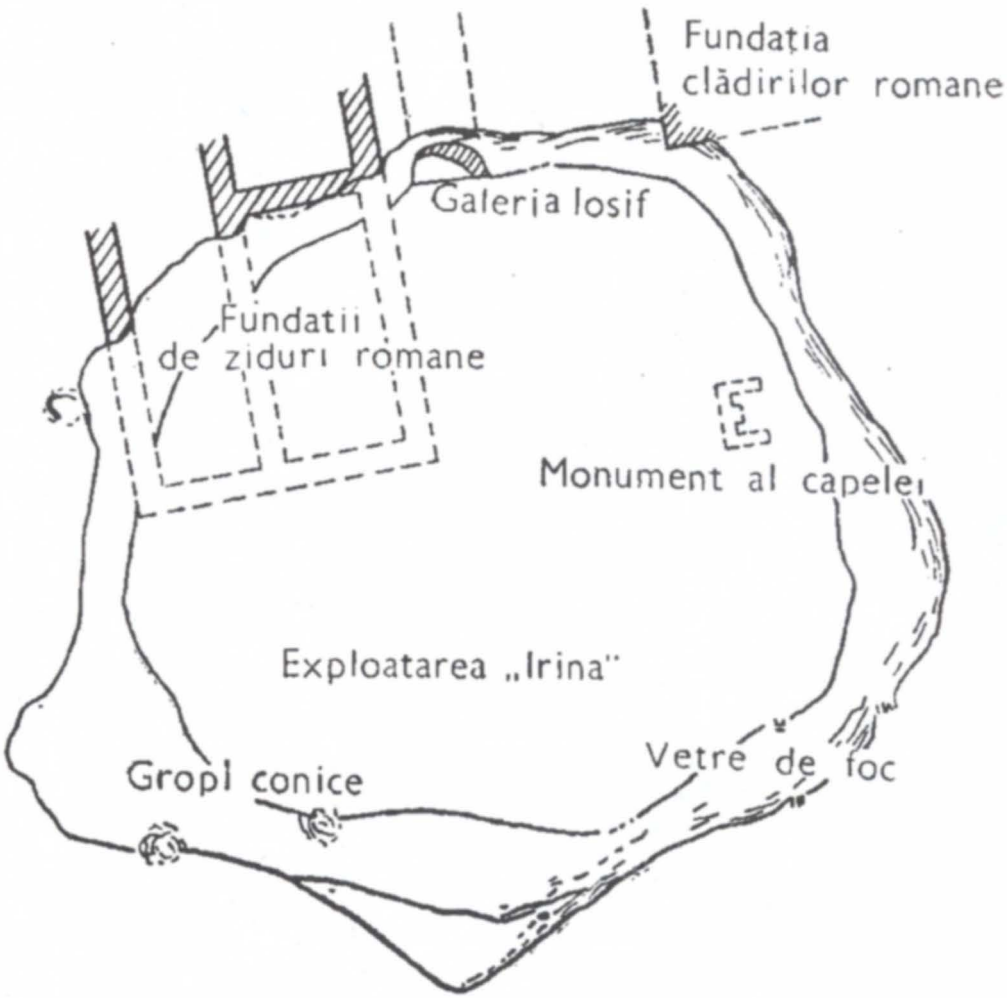

Mina Teliuc, exploatarea la zi „Irina", după S. Rakoczy.

www.cimec.ro

Planşa nr. 18

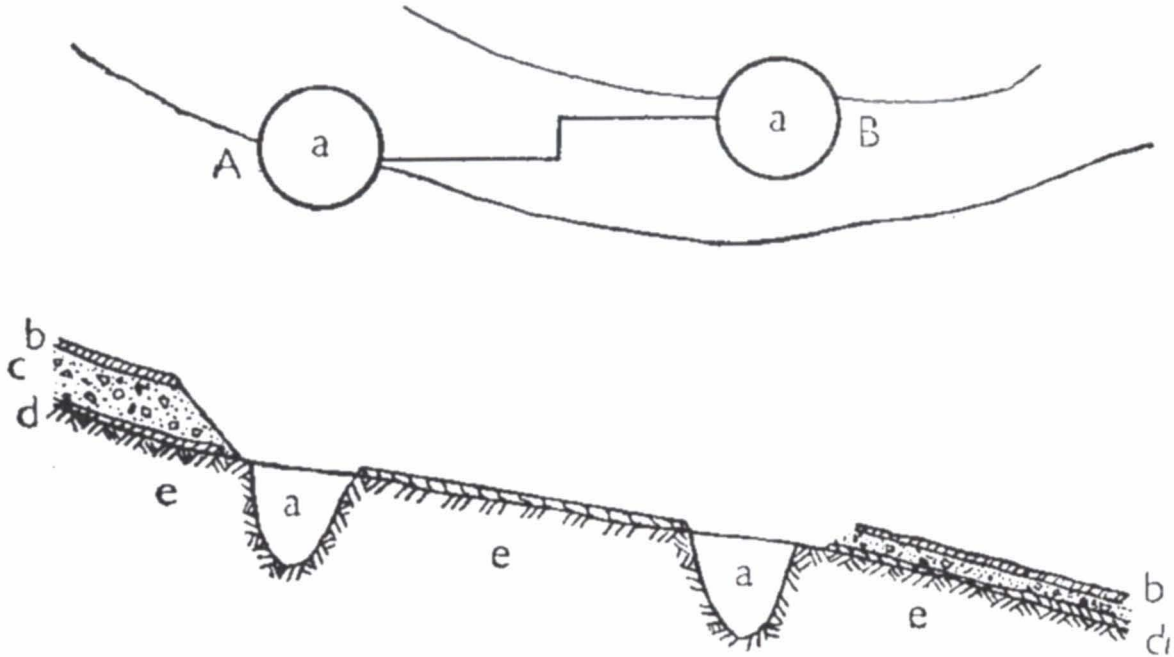

Mina de fier de la Teliuc. Gropi de exploatare din timpul romanilor, după S. Rakoczy.
a. gropi conice, b. umpluturi noi, c. strat de zgură, d. umpluturi vechi, e. strat de argilă

www.cimec.ro

Planşa nr. 19

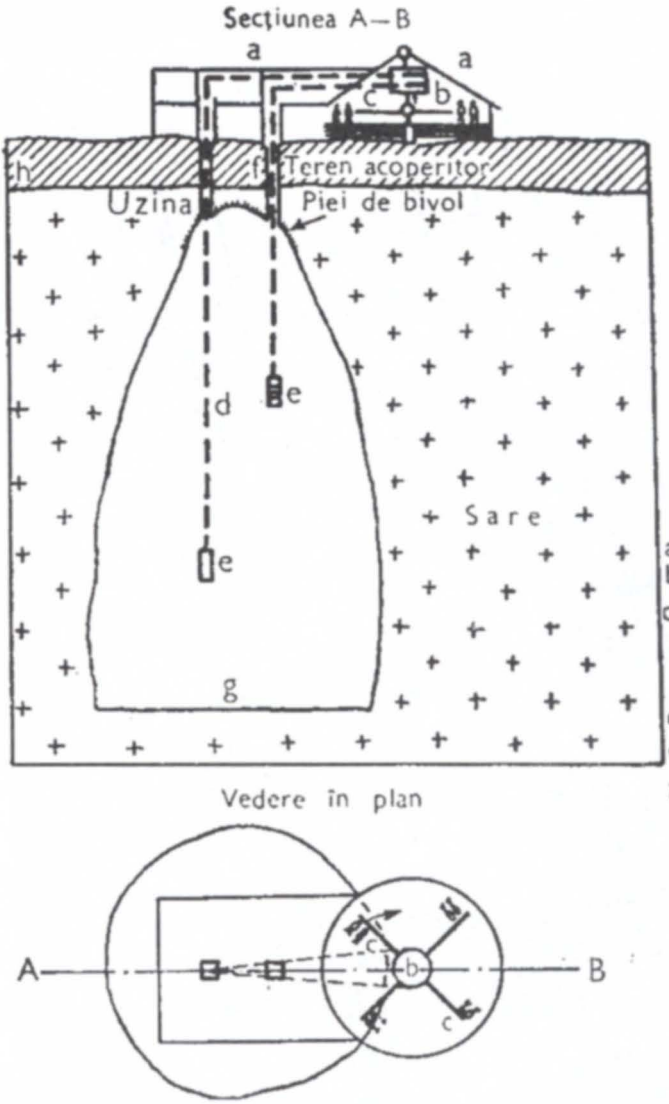

LEGENDA

a = Sopronul cu crivac
b = Toba crivacului
c = Caii de la crivac, care învîrteau toba de întăşurare a funiei
d = Funia
e = Colivia
g = Talpa camerei

Salina Tg. Ocna. Cameră în formă de clopot şi extracţie cu crivac, după A. Nemeşiu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 20

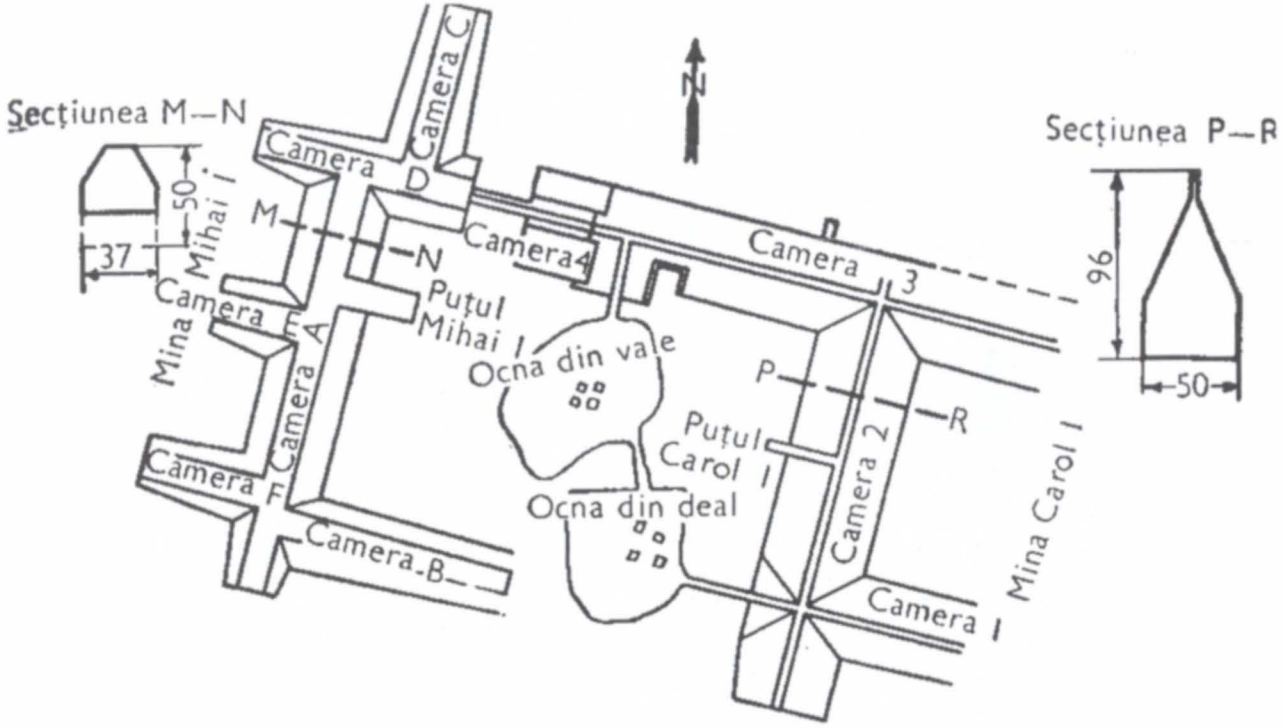

Salina Slănic. Planul de exploatare al minelor vechi şi noi, după dr. ing. M. Stamatiu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 21

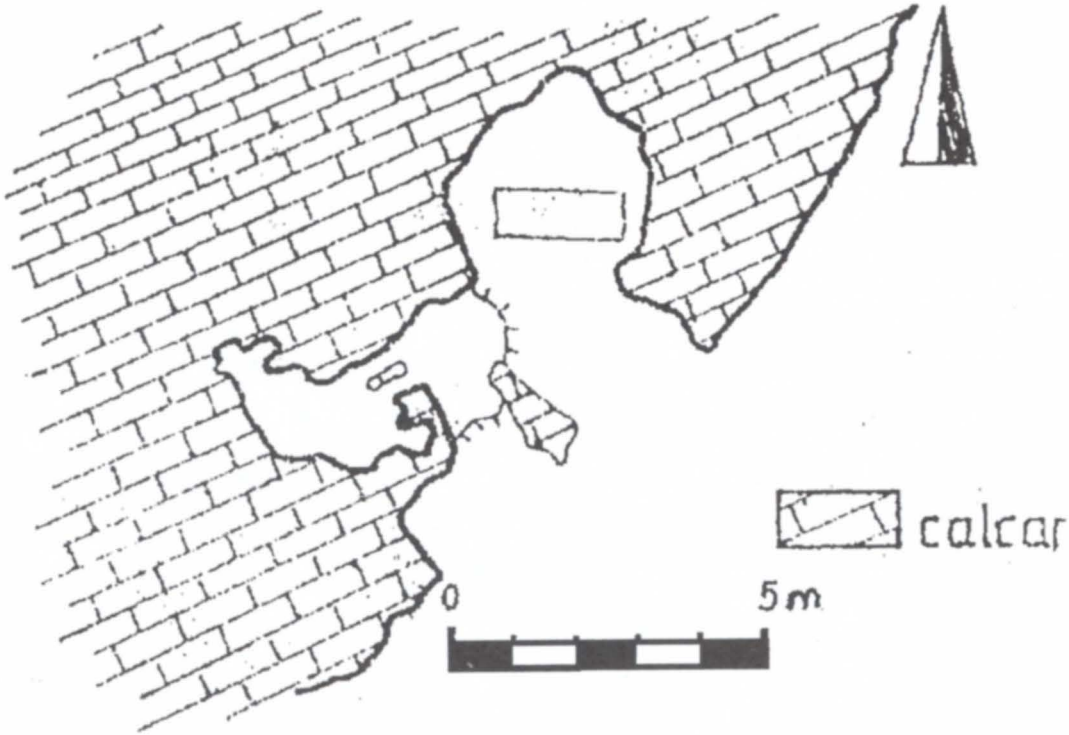

Piatra lui Gotar, după M. Căstăian.

www.cimec.ro

Planşa nr. 22

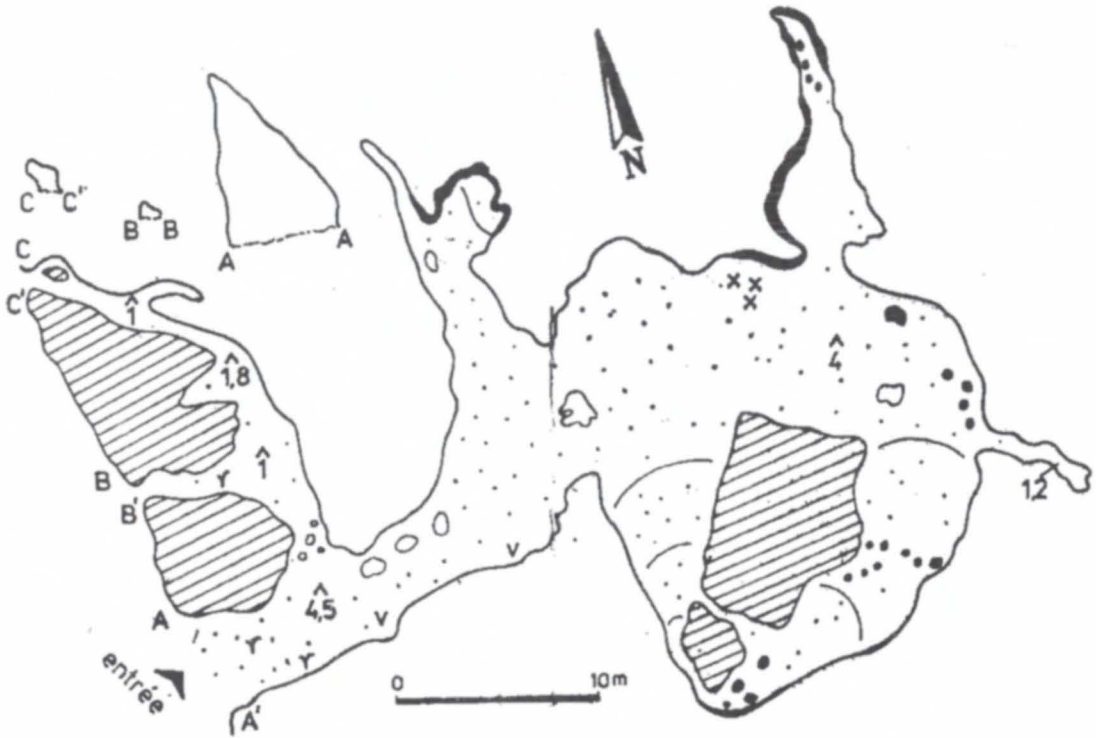

Peştera Omului, după A. Abramovici şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 23

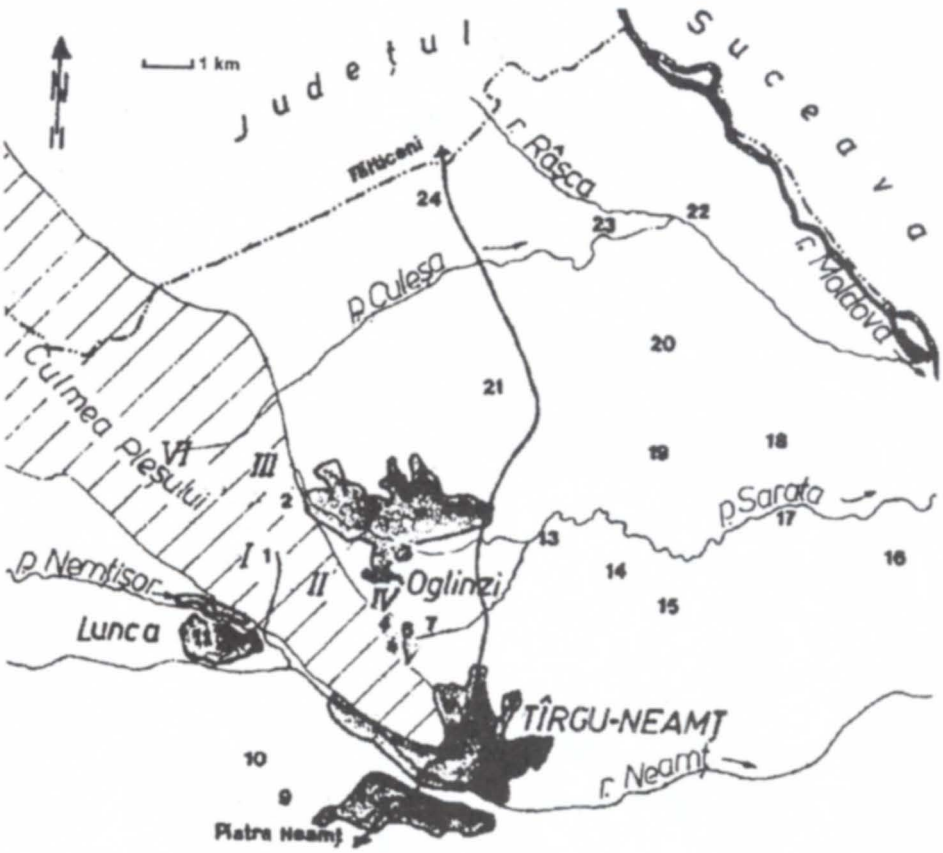

Izvoarele sărate de la Lunca şi Oglinzi - Târgu Neamţ, după G. Dumitroaia (folosite în preistorie şi epocă dacică).

www.cimec.ro

Planşa nr. 24

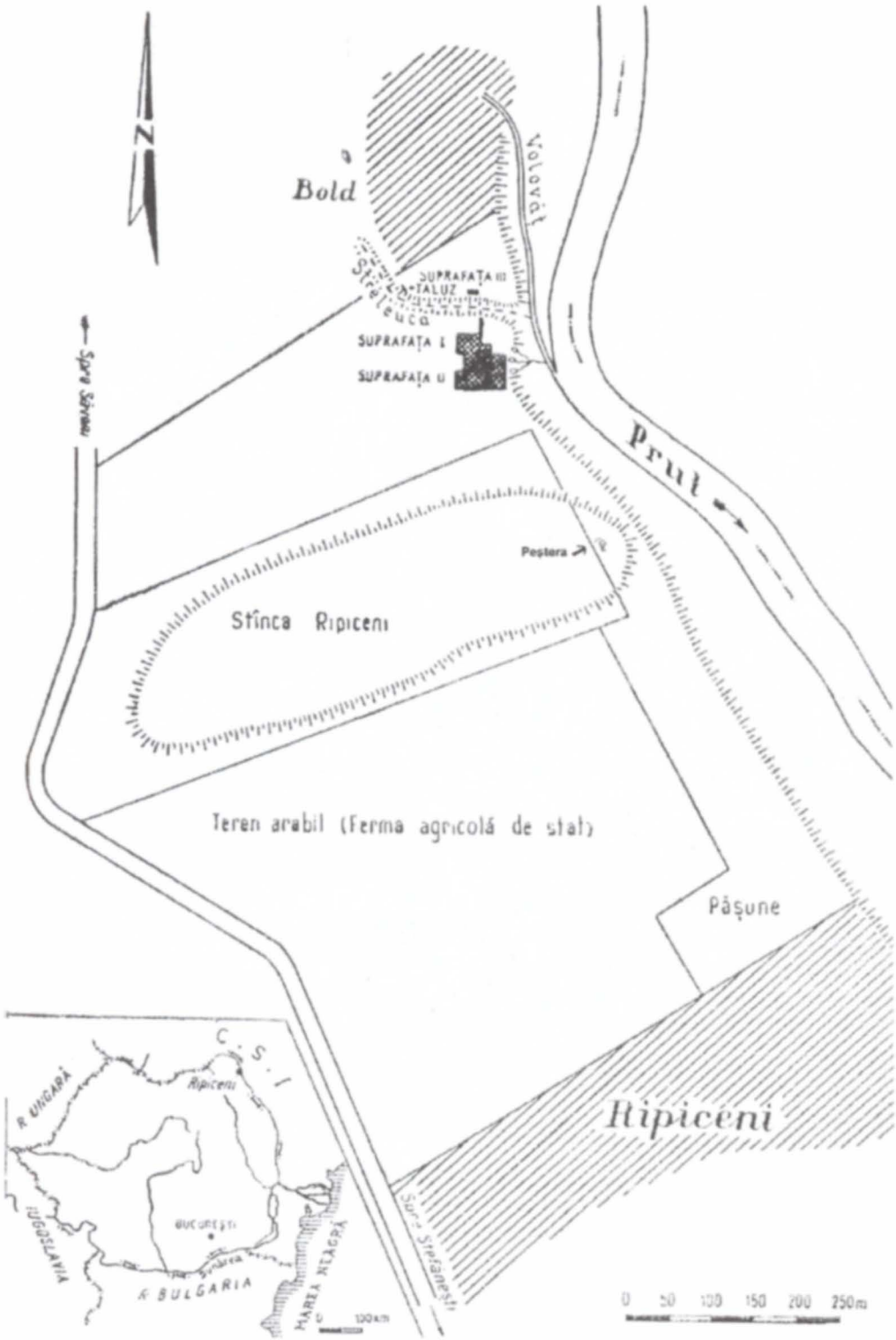

Peştera Stânca de la Ripiceni, după Al. Păunescu, completată de V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 25

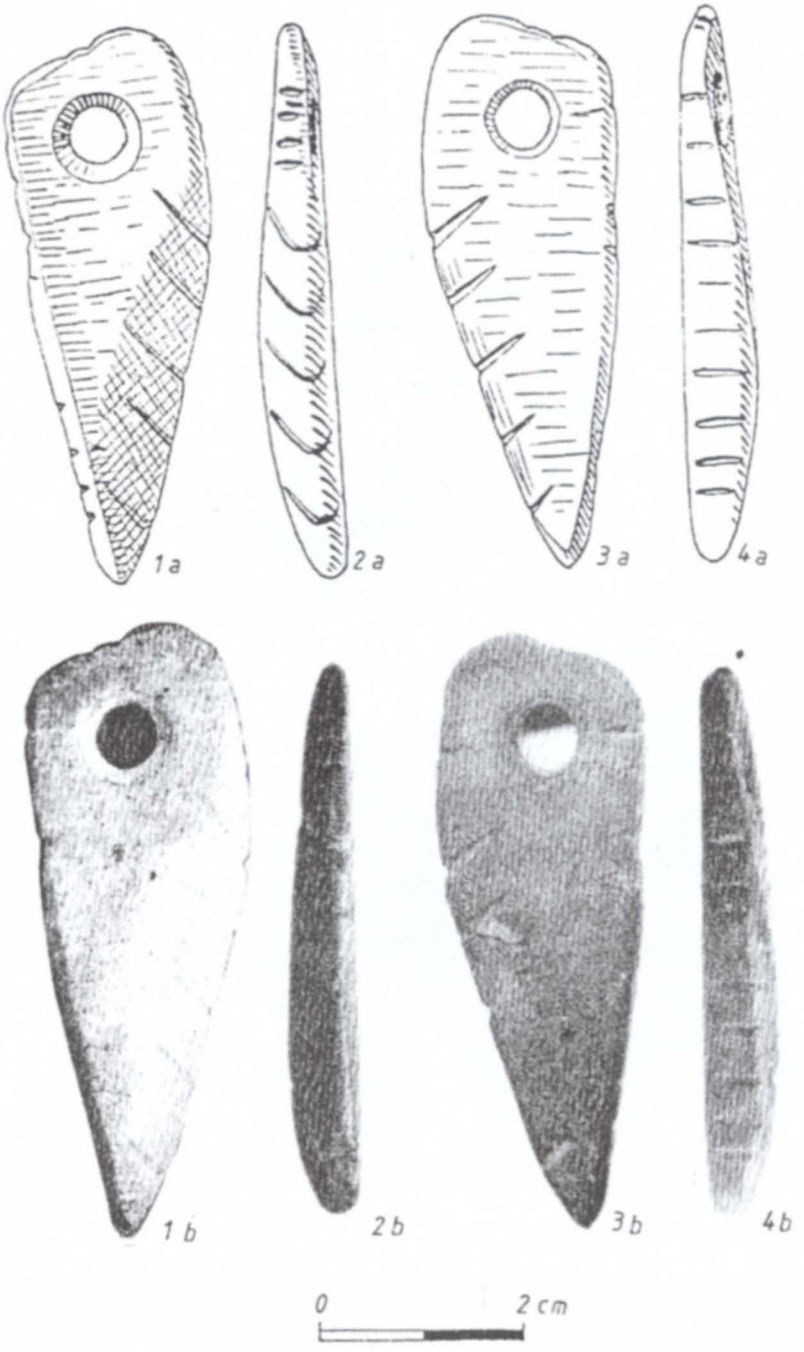

Peştera Boroşteni. Pandantiv, după M. Cârciumaru.
(a. desen; b. fotografie)

www.cimec.ro

Planşa nr. 26

Peştera Gaura cu Muscă, după Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 27

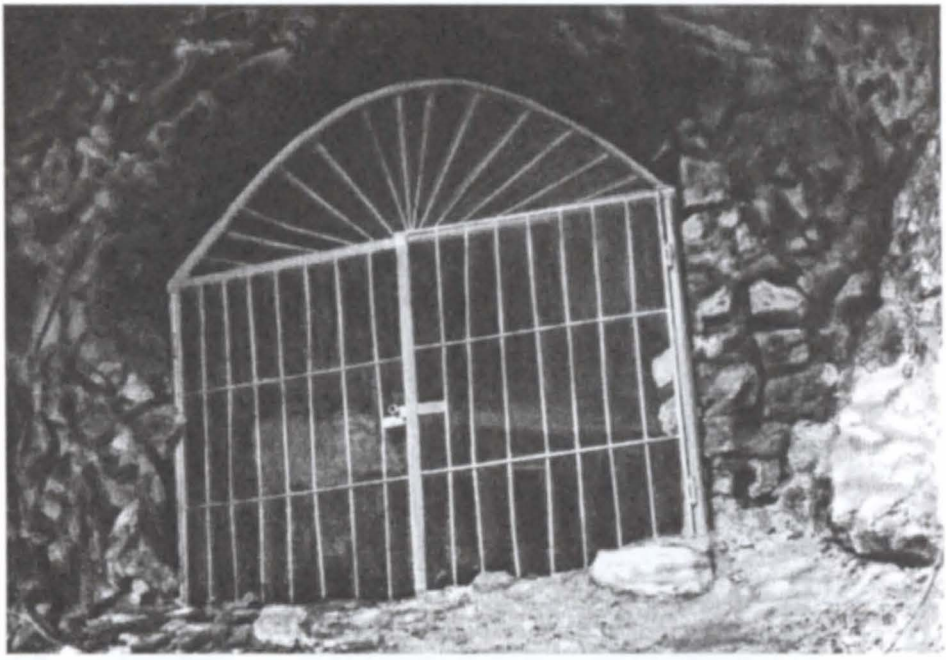

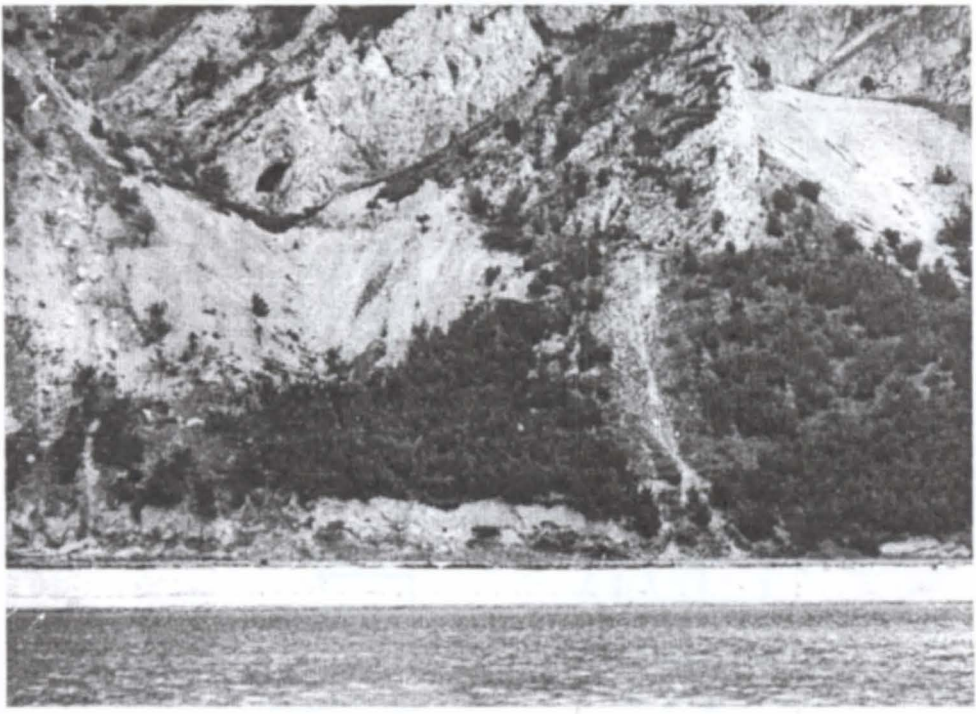

Poarta de la intrarea în Peştera Gaura Chindiei 2 (sus).
Vedere cu amplasarea Peşterii Gaura Livadiţei (jos), după V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 28

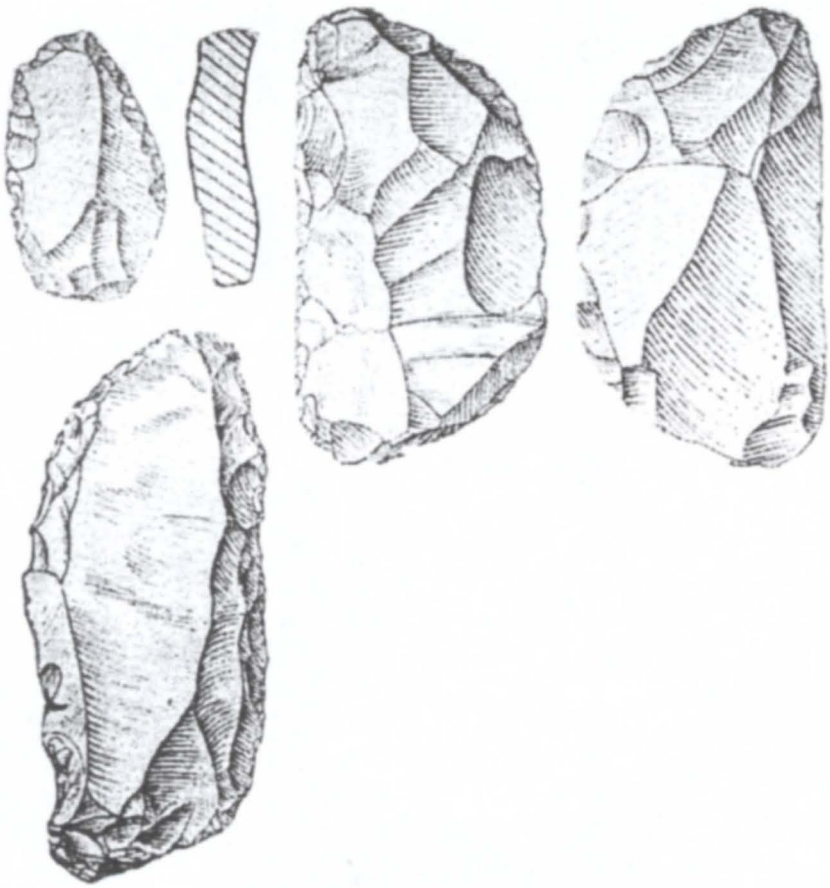

Unelte de silex din Peştera Livadiţei, paleolitic mijlociu, după V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 29

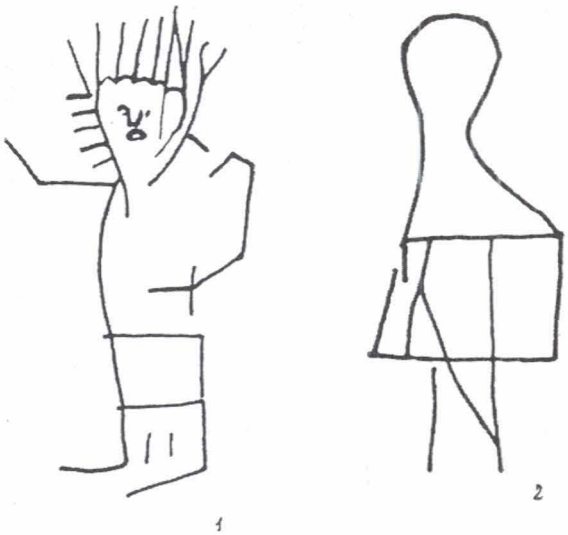

Adăpostul de la Fânaţe: reprezentarea unor figuri umane (bărbat şi femeie), după V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 30

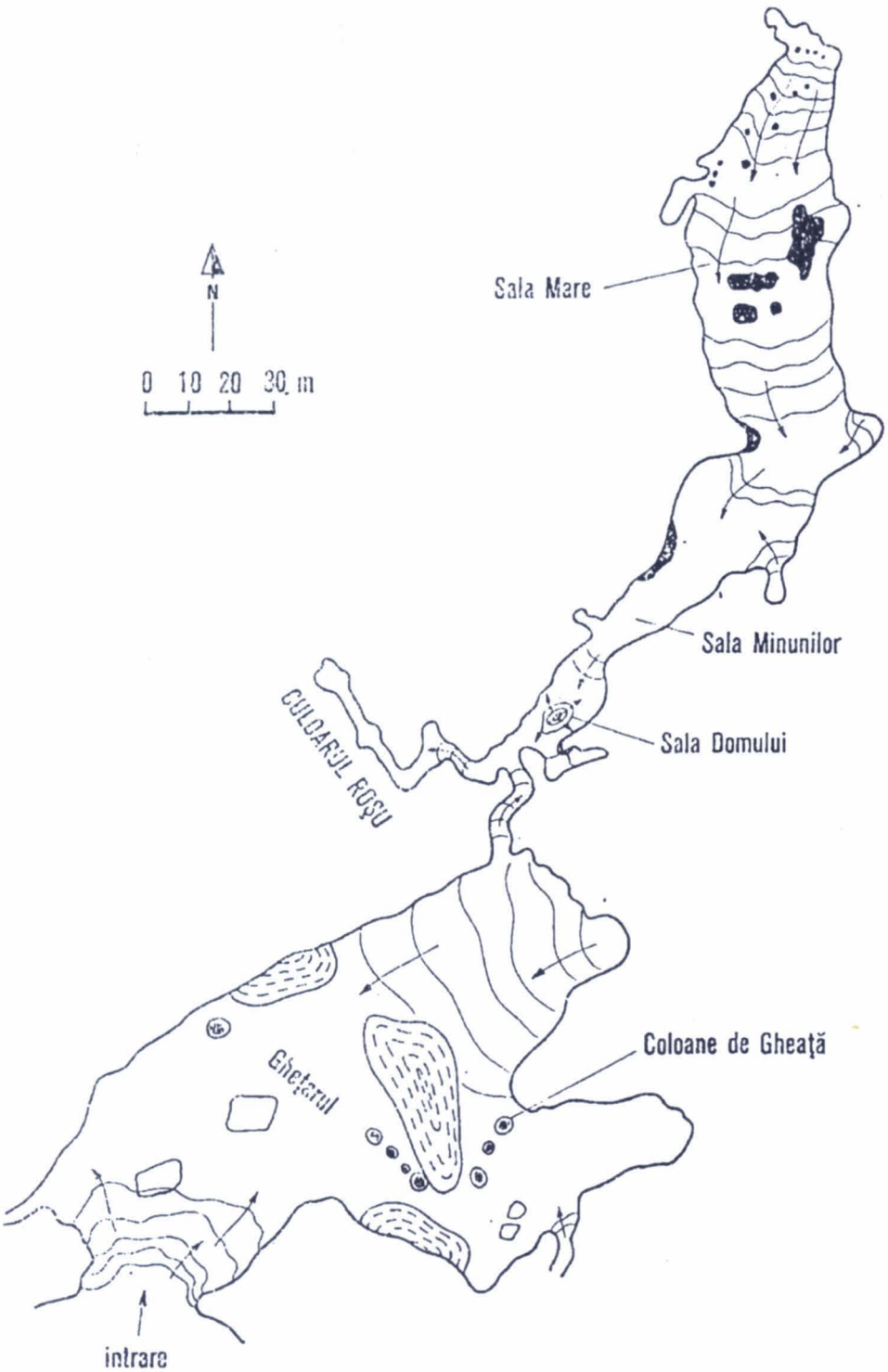

Peştera Gheţarul de la Vârtop, după M. Bleahu şi I. Viehmann.

www.cimec.ro

Planşa nr. 31

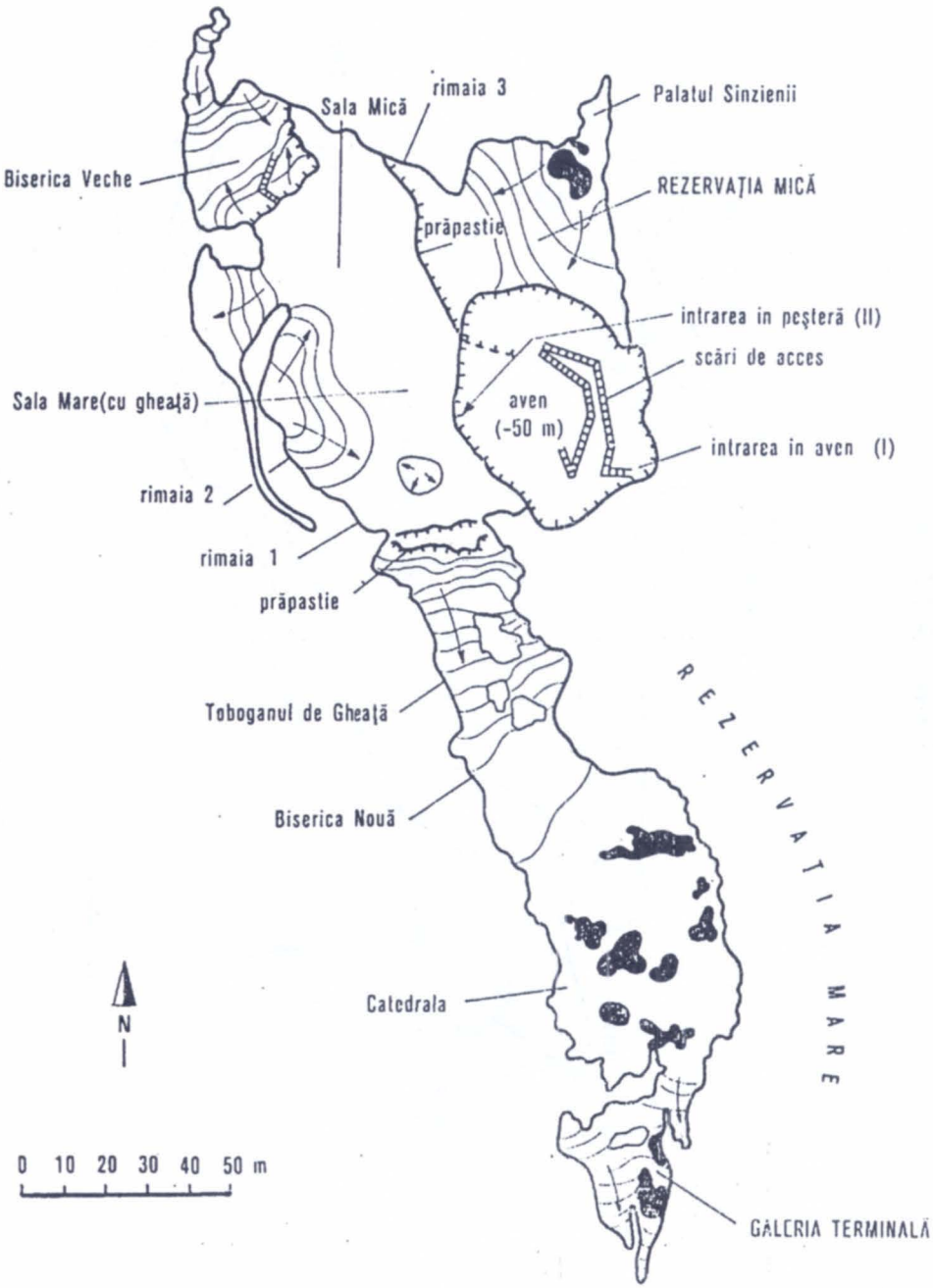

Peştera Gheţarul Scărişoara, după T. Rusu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 32

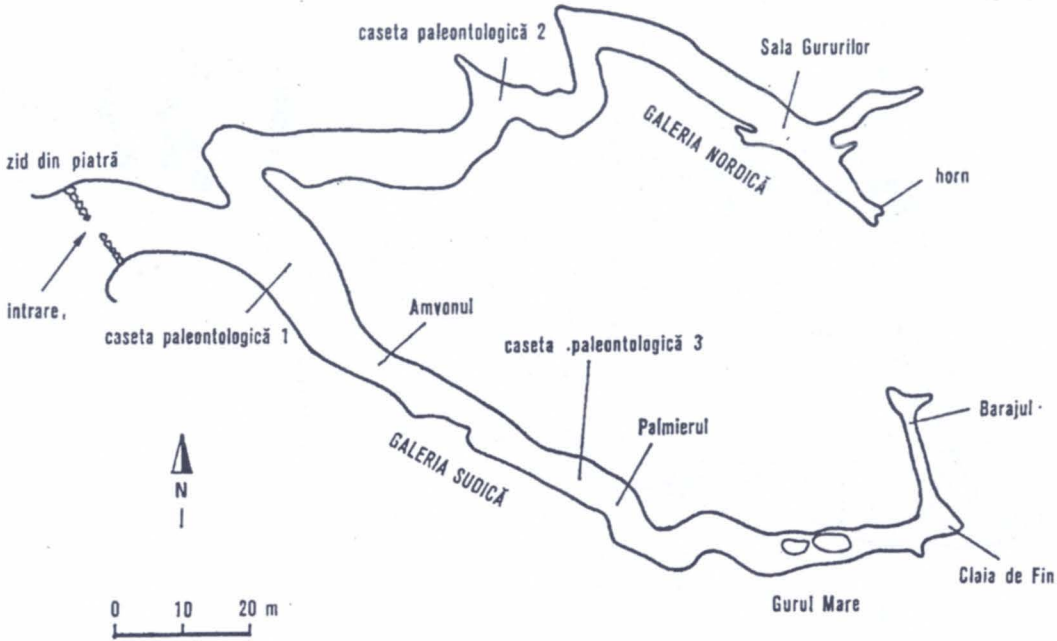

Peştera Cubleş, după C. Pleşa.

www.cimec.ro

Planşa nr. 33

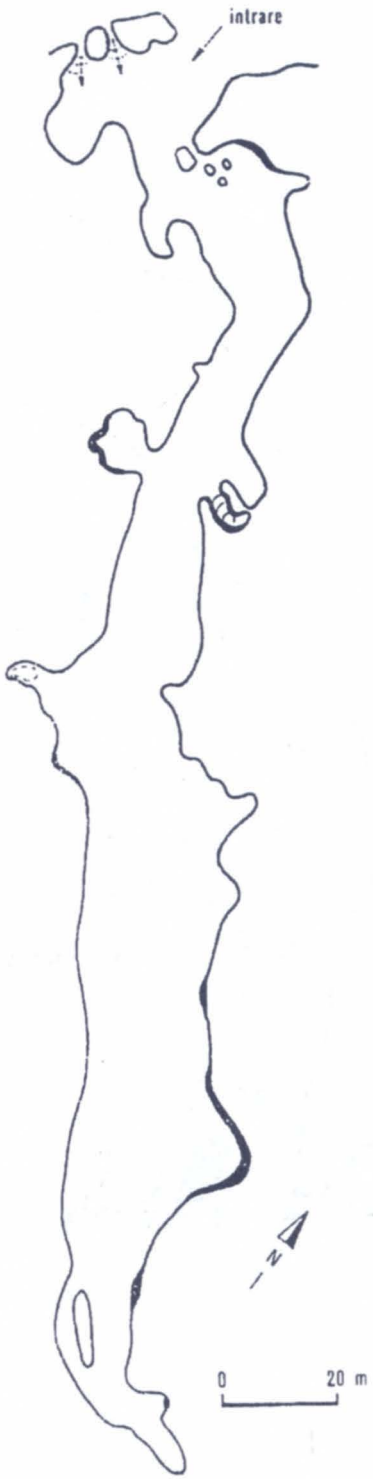

Peştera de la Fânaţe, după R. Jeannel şi E. G. Racoviţă.

www.cimec.ro

Planşa nr. 34

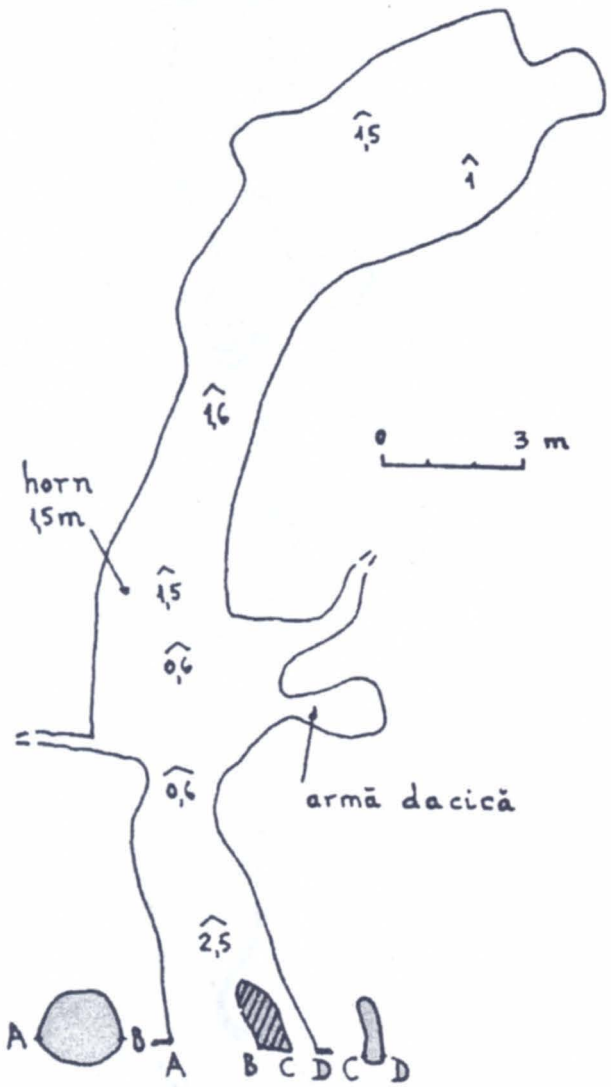

Peştera Istorică (Peştera nr. 2 a lui Cezar Manea),
schiţă: Cezar Manea, desen: Ică Giurgiu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 35

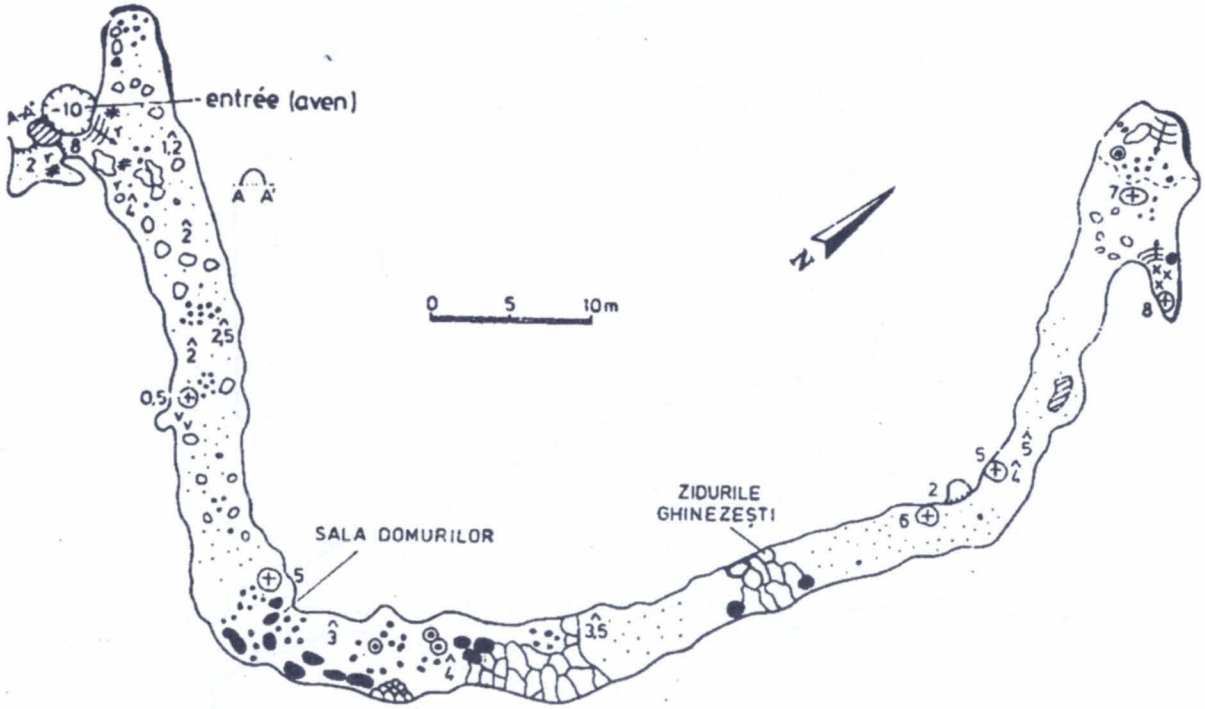

Peştera Izbucul Topliţei, după Cr. Lascu şi Ş. Sârbu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 36

Peştera Zmeilor de la Onceasa, după R. Jeannel şi E. G. Racoviţă.

www.cimec.ro

Planşa nr. 37

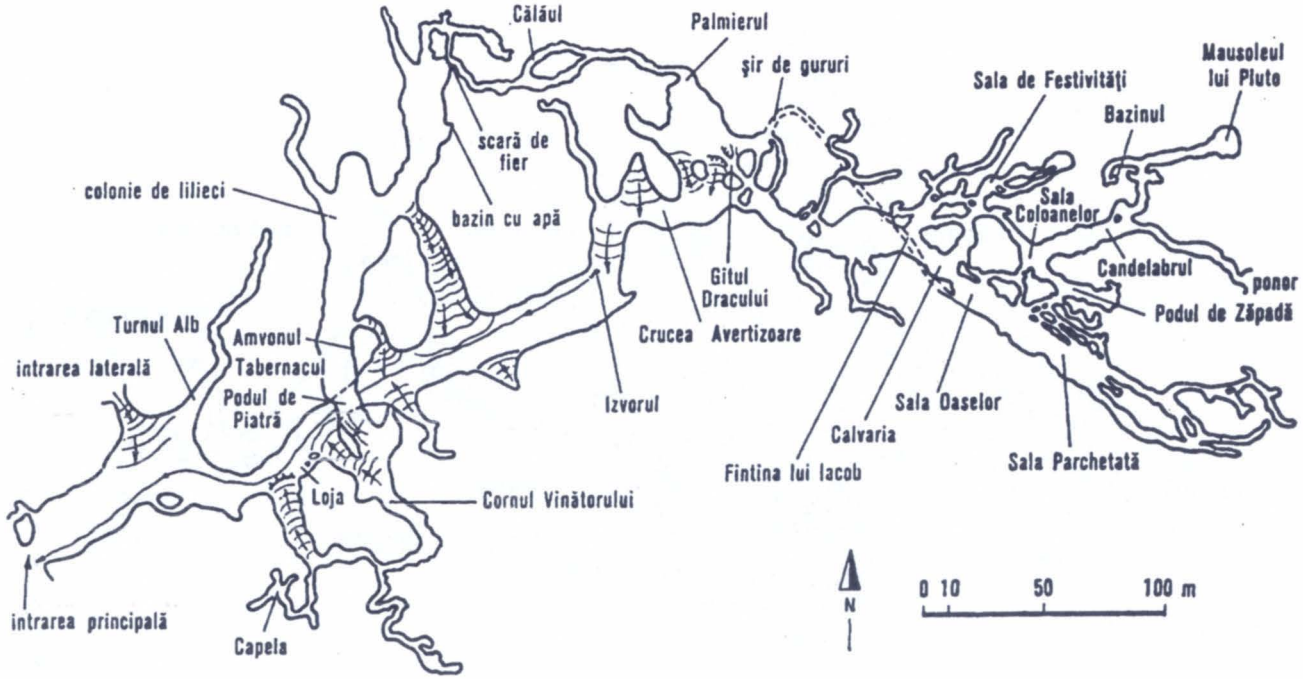

Peştera Meziad, după E. Balogh.

www.cimec.ro

Planşa nr. 38

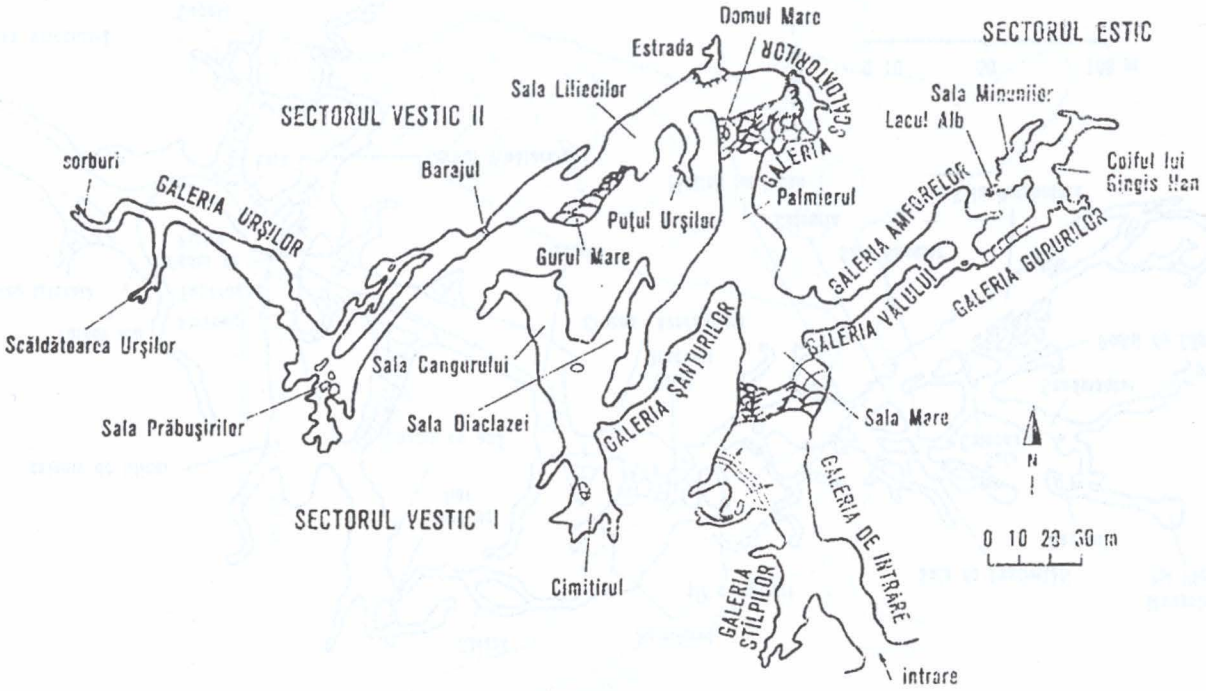

Peştera Măgura Sighiştel, după C. Pleşa.

www.cimec.ro

Planşa nr. 39

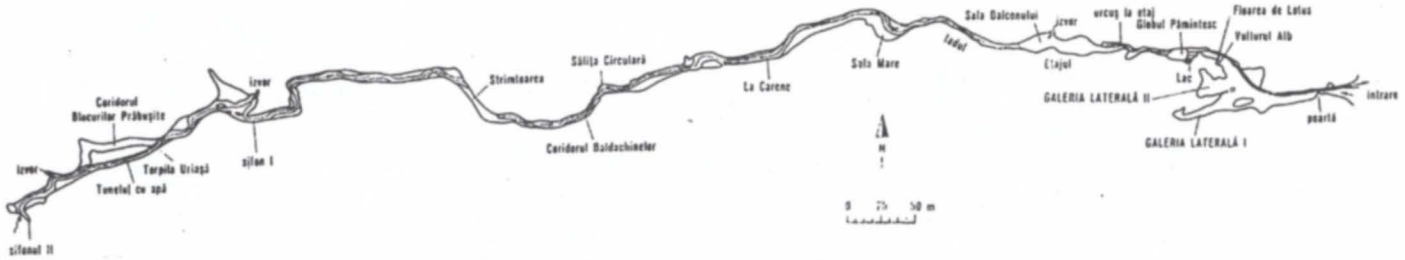

Peştera de la Vadul Crişului, după I. Viehmann şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 40

I, II, III, IV: săpături

www.cimec.ro

Planşa nr. 41

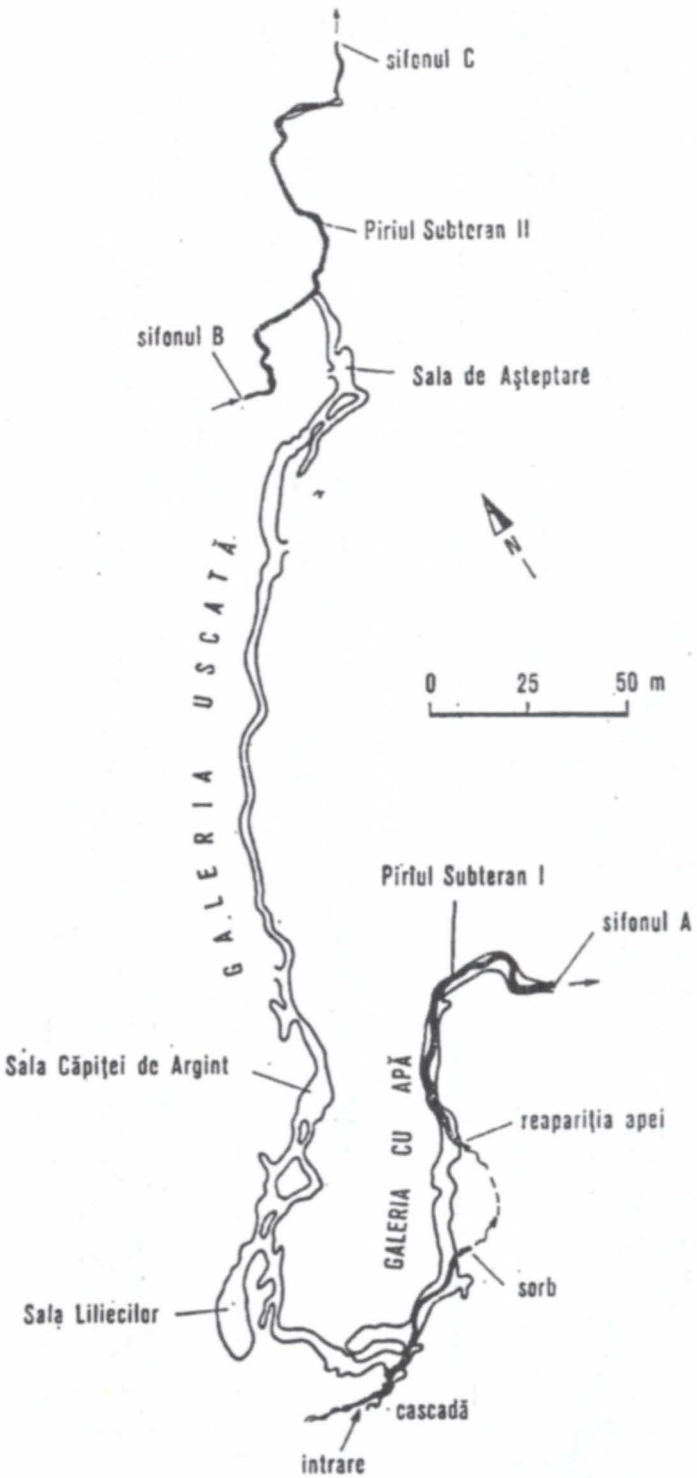

Peştera Gălăşeni, după C. Pleşa.

www.cimec.ro

Planşa nr. 42

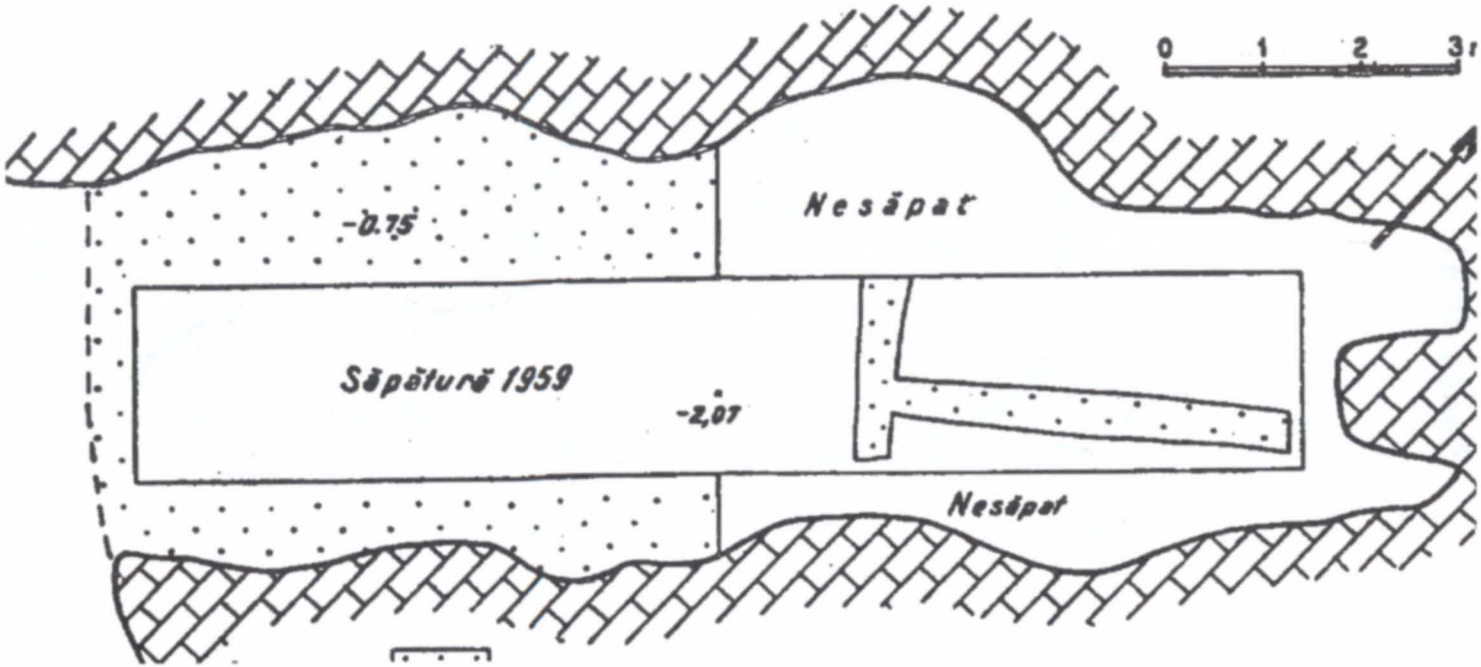

Peştera Gura Cheii de la Izvor, planul săpăturilor, după C. S. Nicolăescu Plopşor şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 43

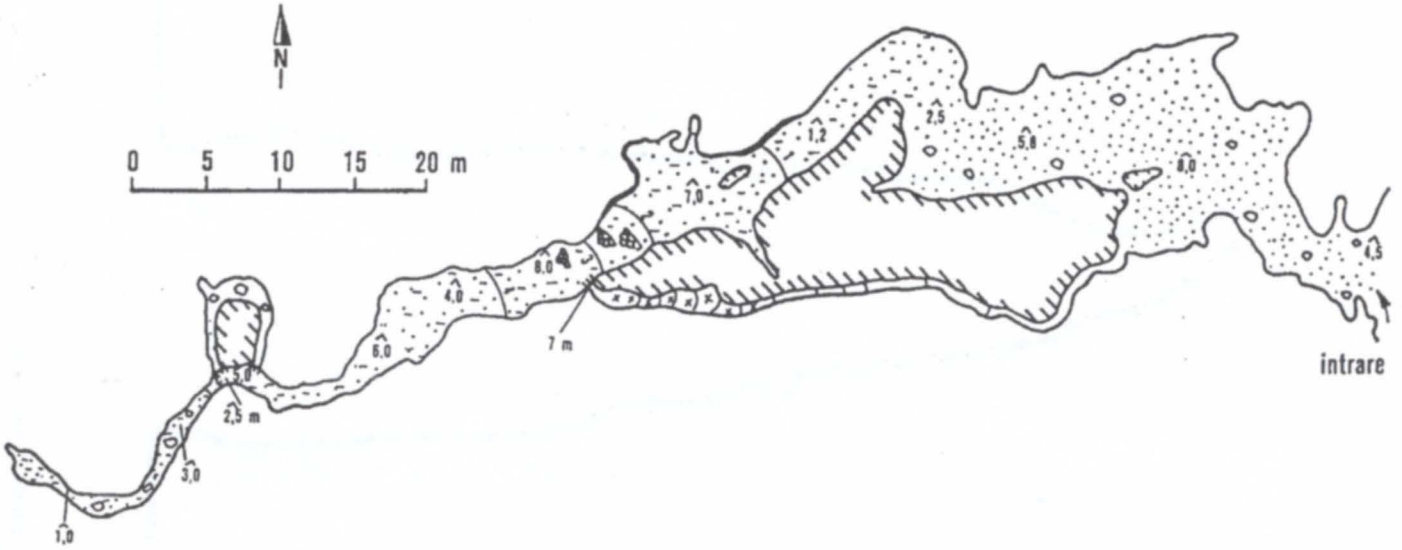

Peştera Mare din satul Peştera, după T. Constantinescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 44

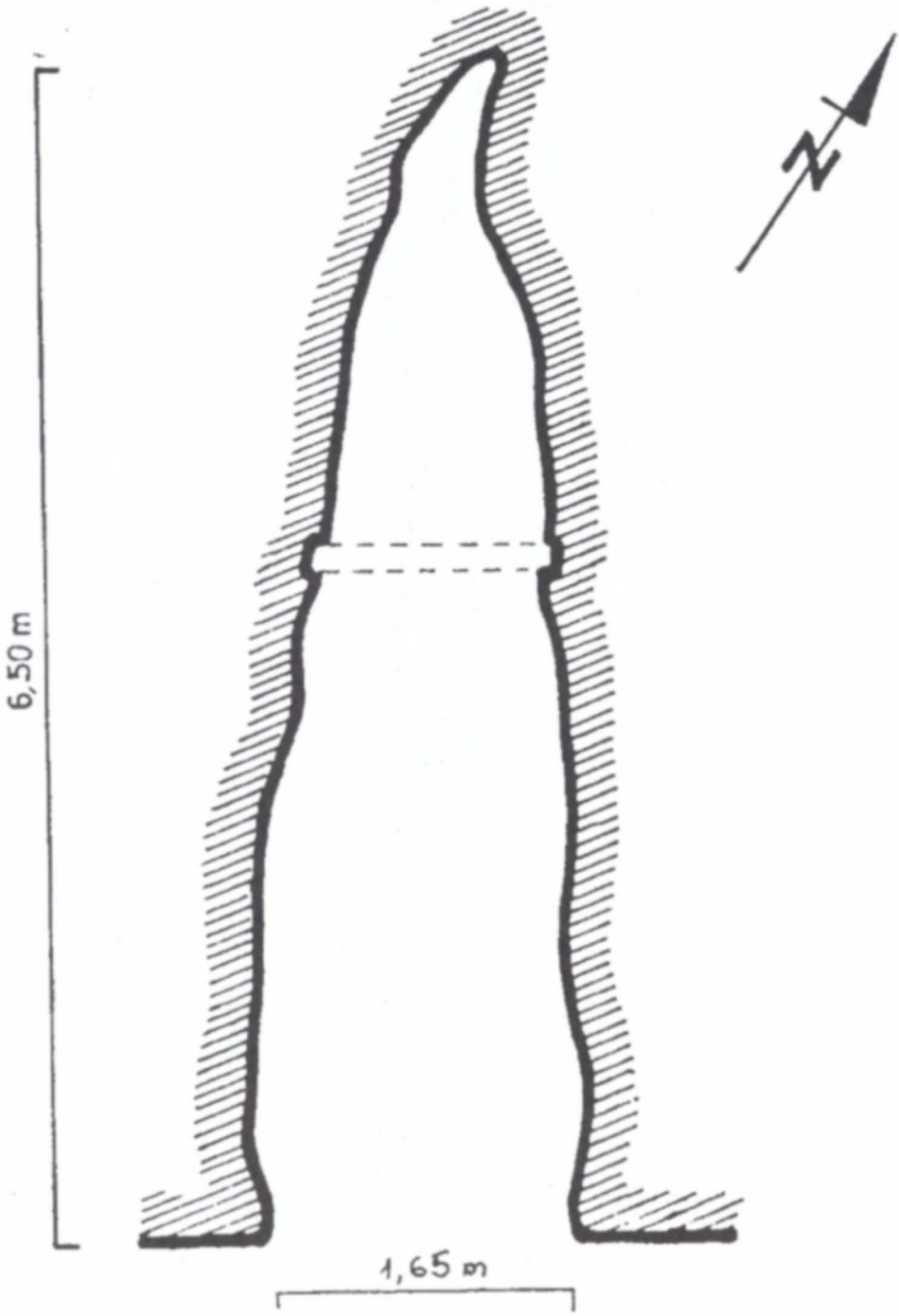

Planul peşterii de la Nucu-Bozioru în care se află reprezentările de artă din epoca bronzului, după V. Drâmboceanu, completată de V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 45

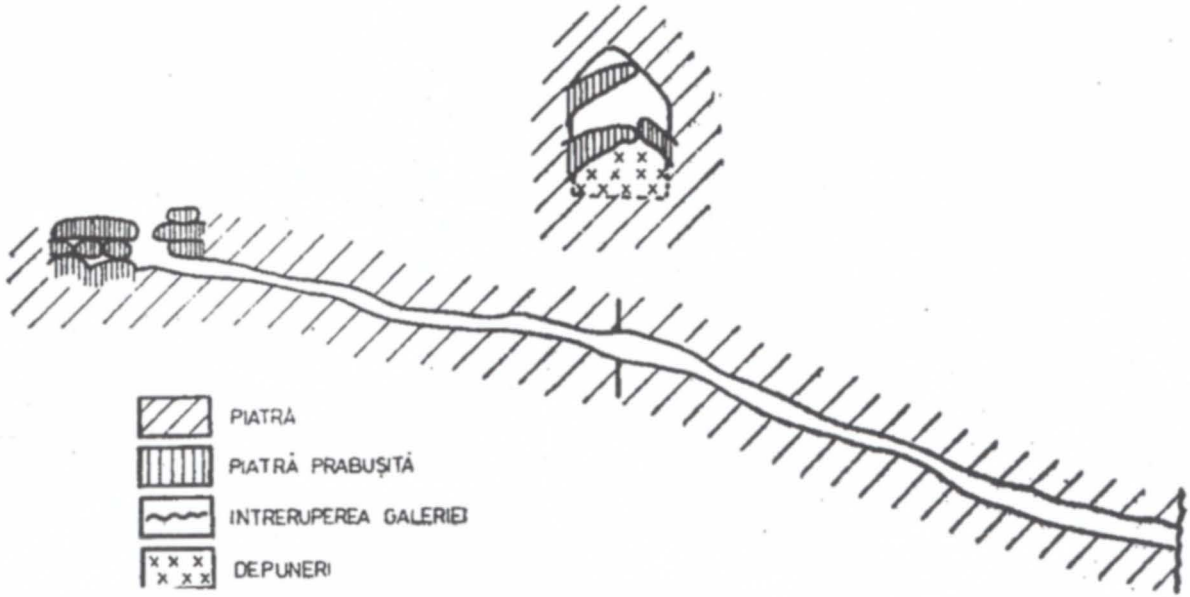

Peştera de la Vârful lui Dragomir, după V. Drâmboceanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 46

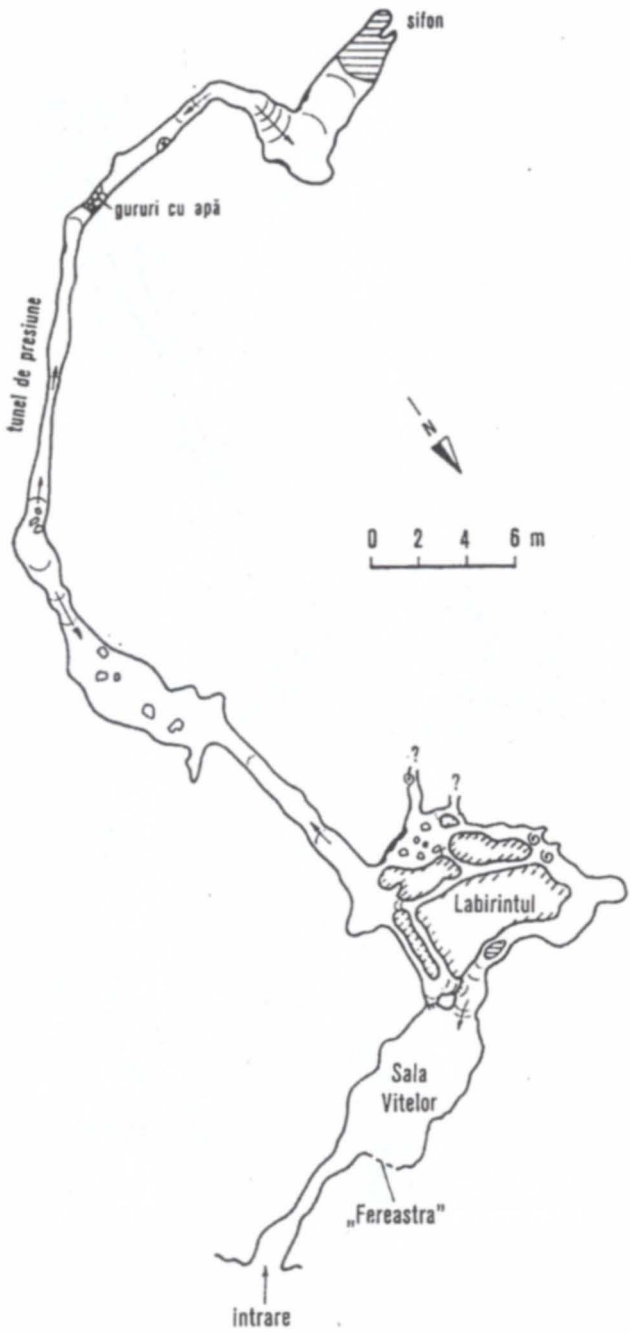

Peştera Grota Boilor, după Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 47

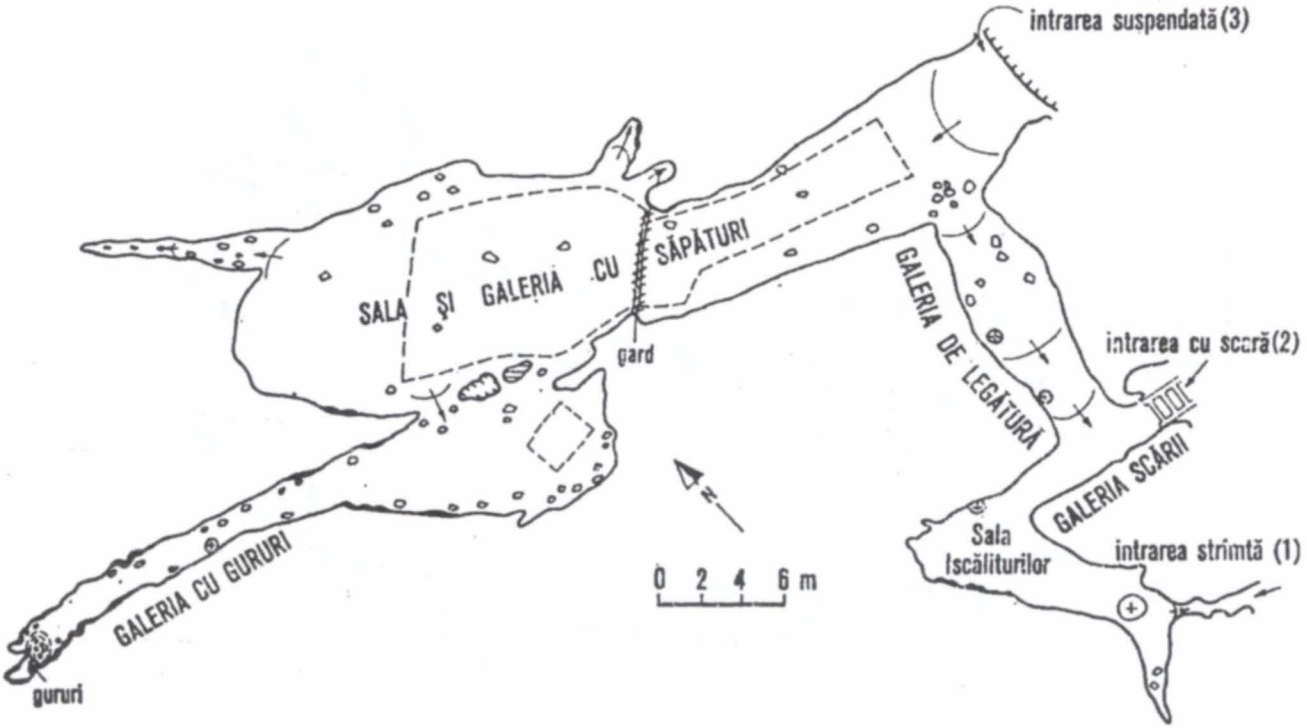

Peştera Hoţilor, după Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 48

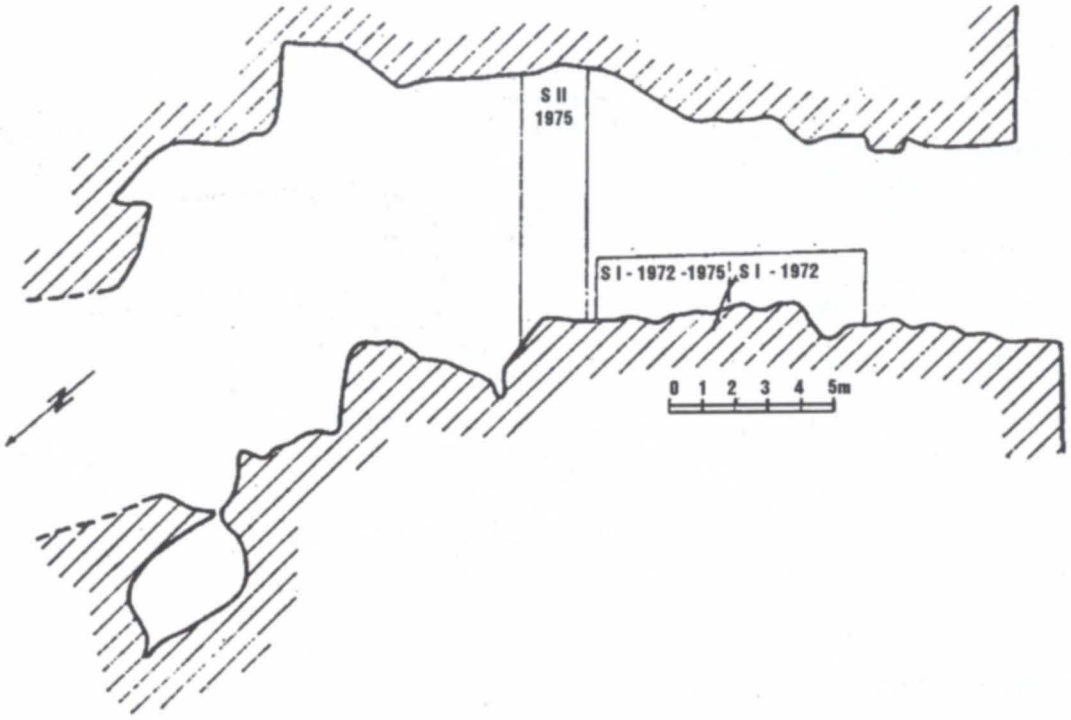

Peştera Livadiţei, după V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 49

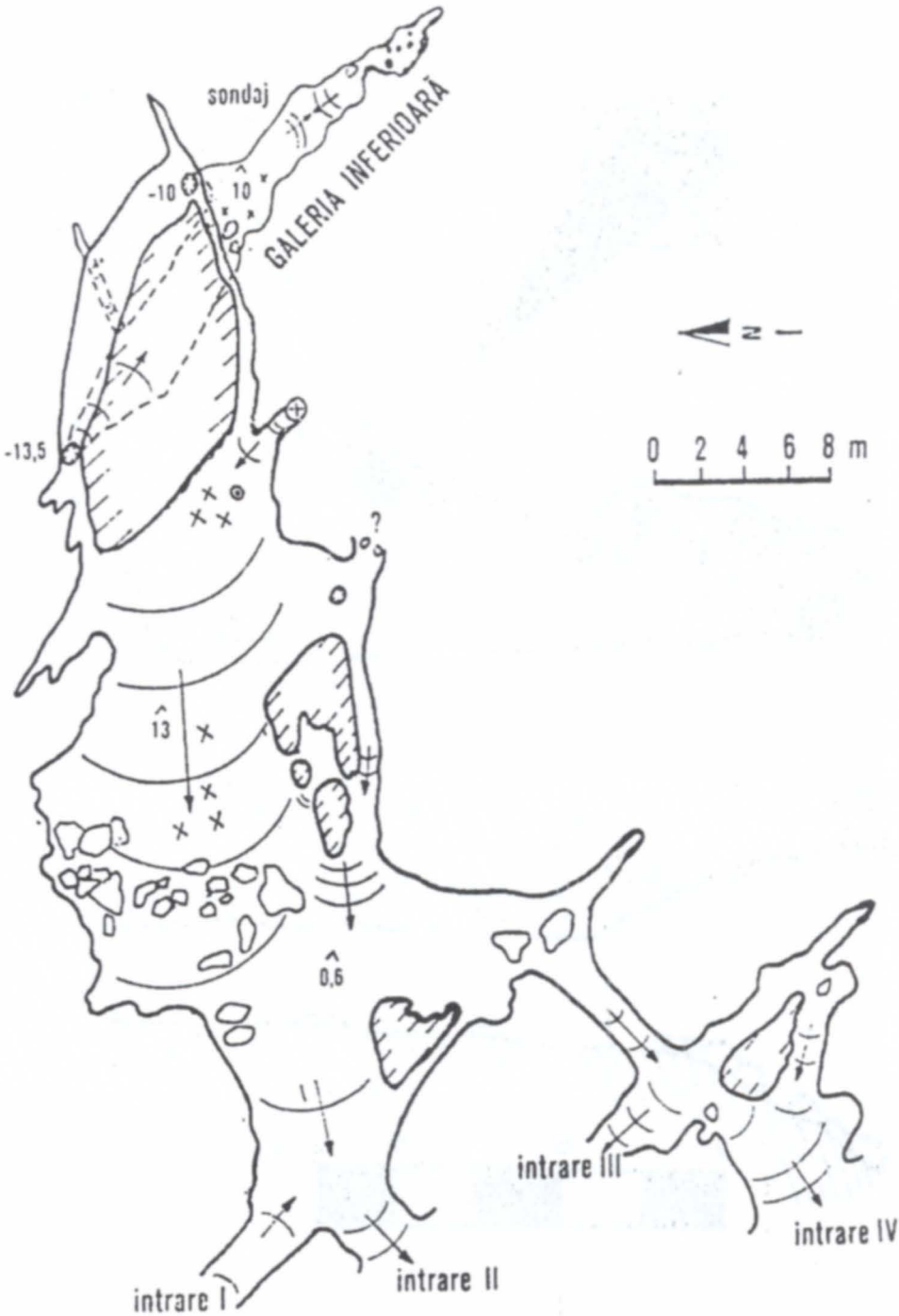

Peştera Gaura Ungurului, după Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 50

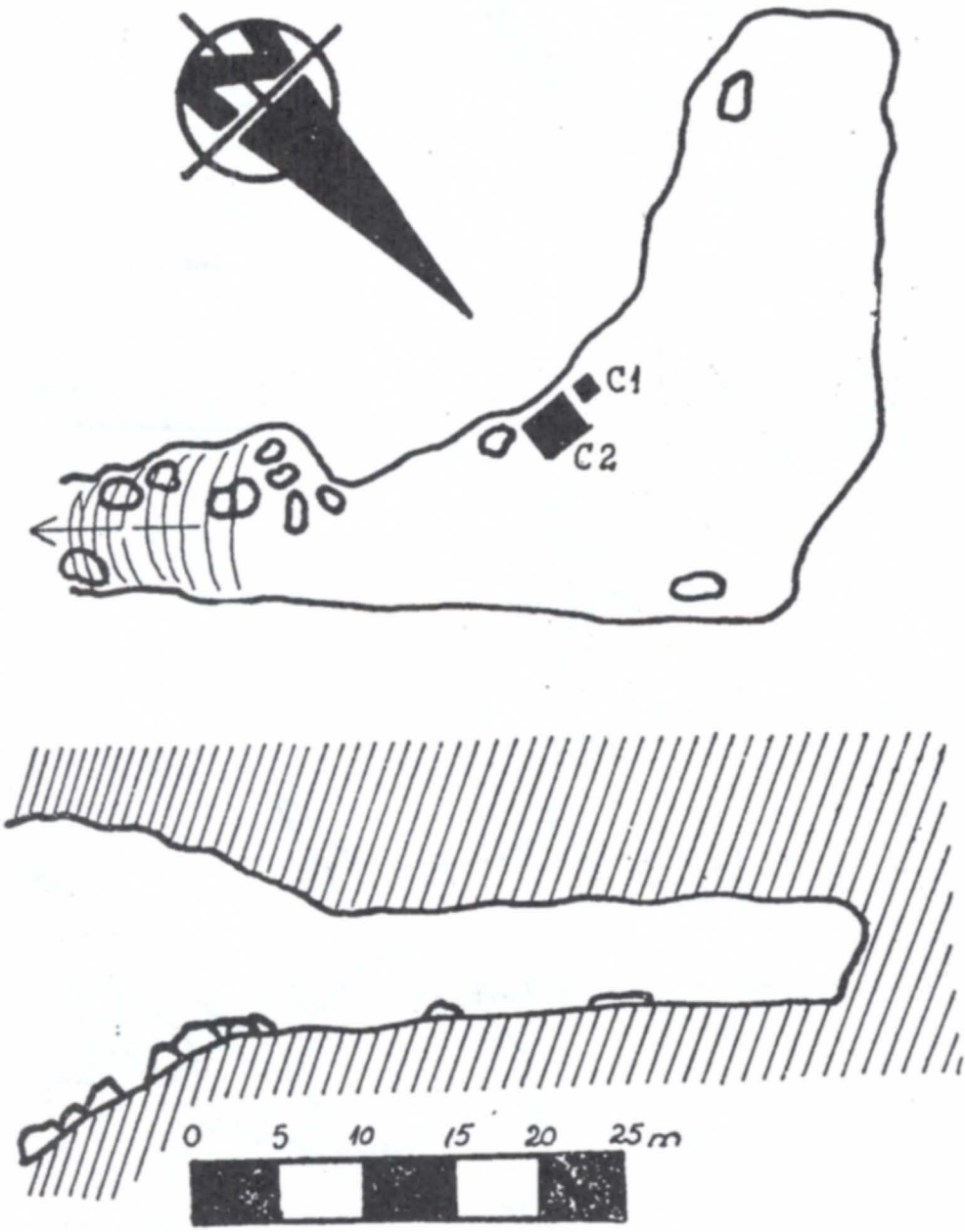

Peştera Oilor, după M. Bleahu şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 51

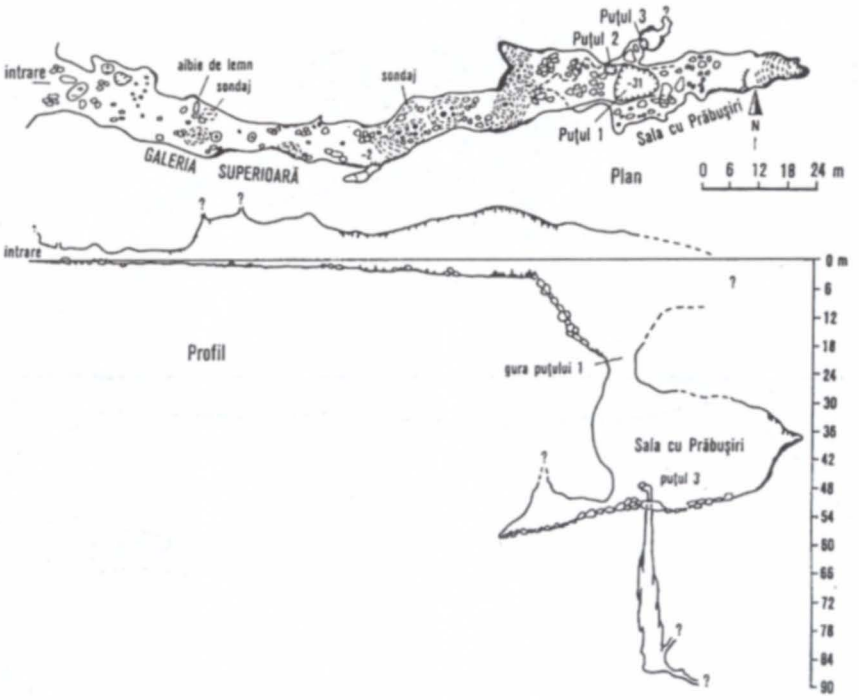

Peştera Mare de la Şoronişte, după I. Povară, completată de Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 52

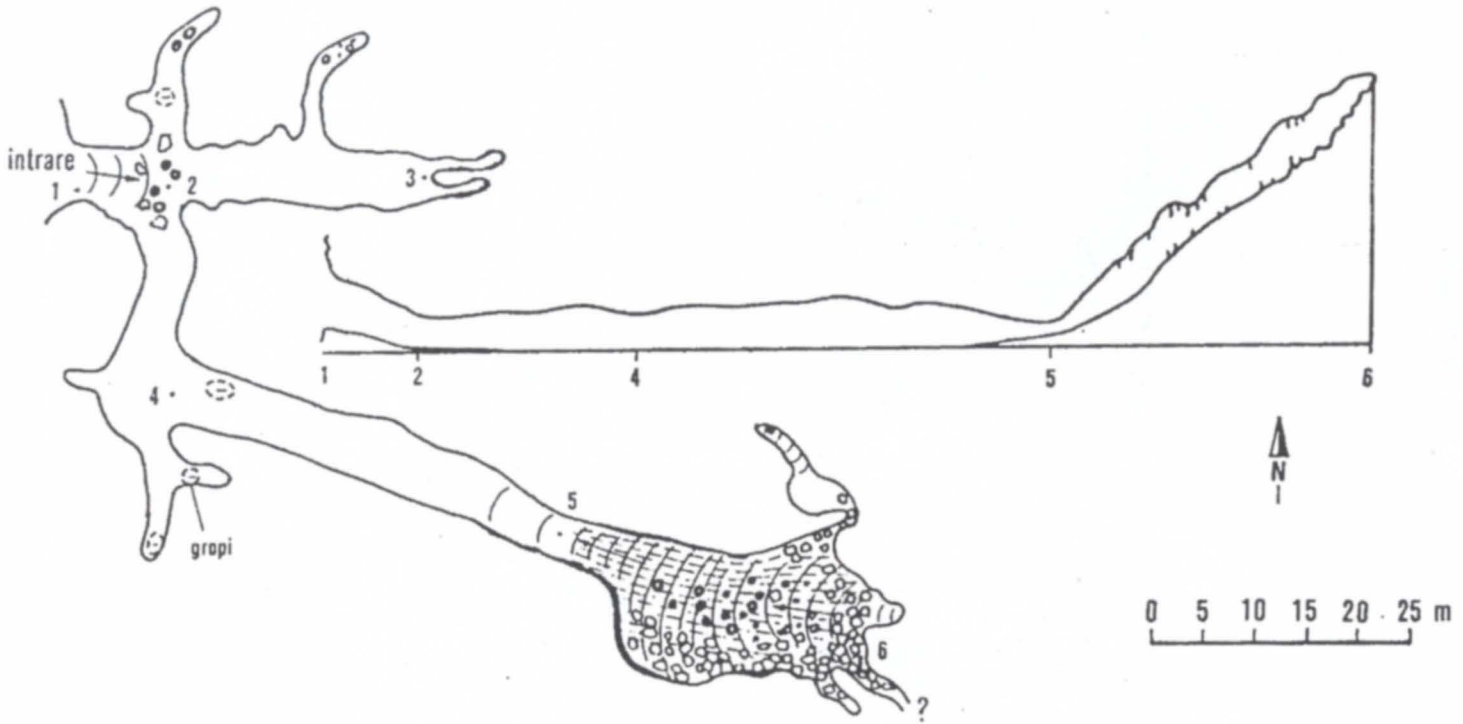

Peştera Cerbului, după E. Balogh, modificată de L. Botoşăneanu, 1967.

www.cimec.ro

Planşa nr. 53

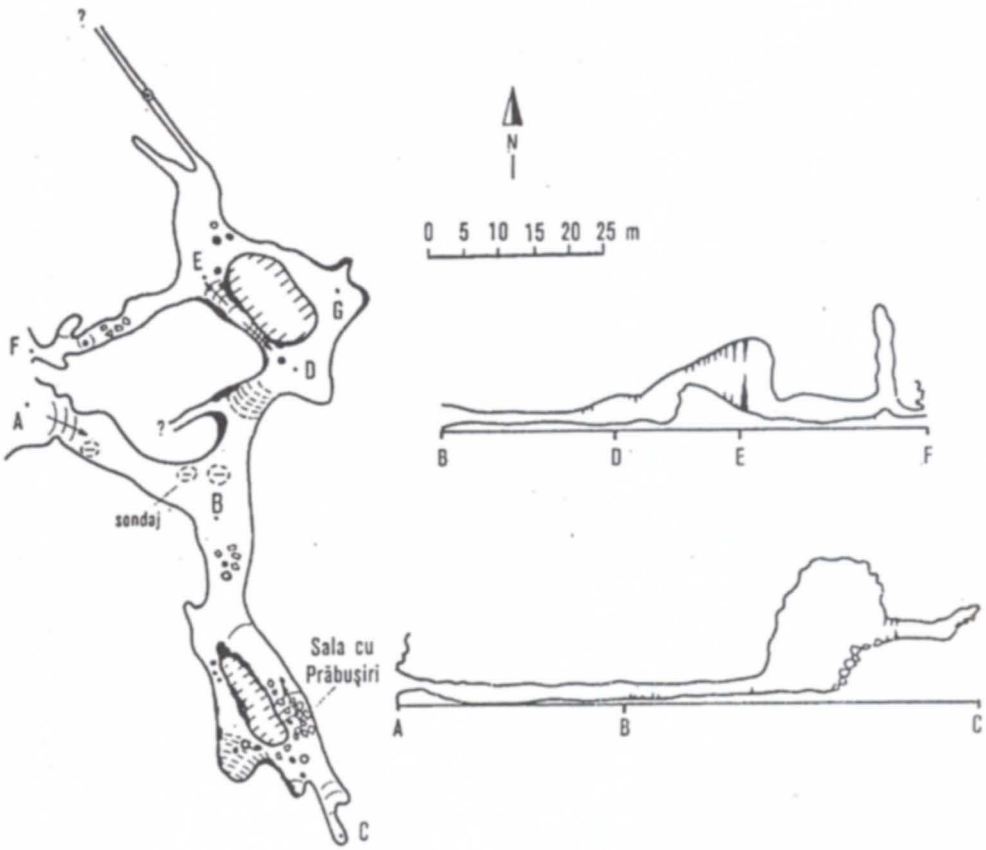

Peştera Cuptorul Porcului, cartată de E. Balogh, modificată de L. Botoşăneanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 54

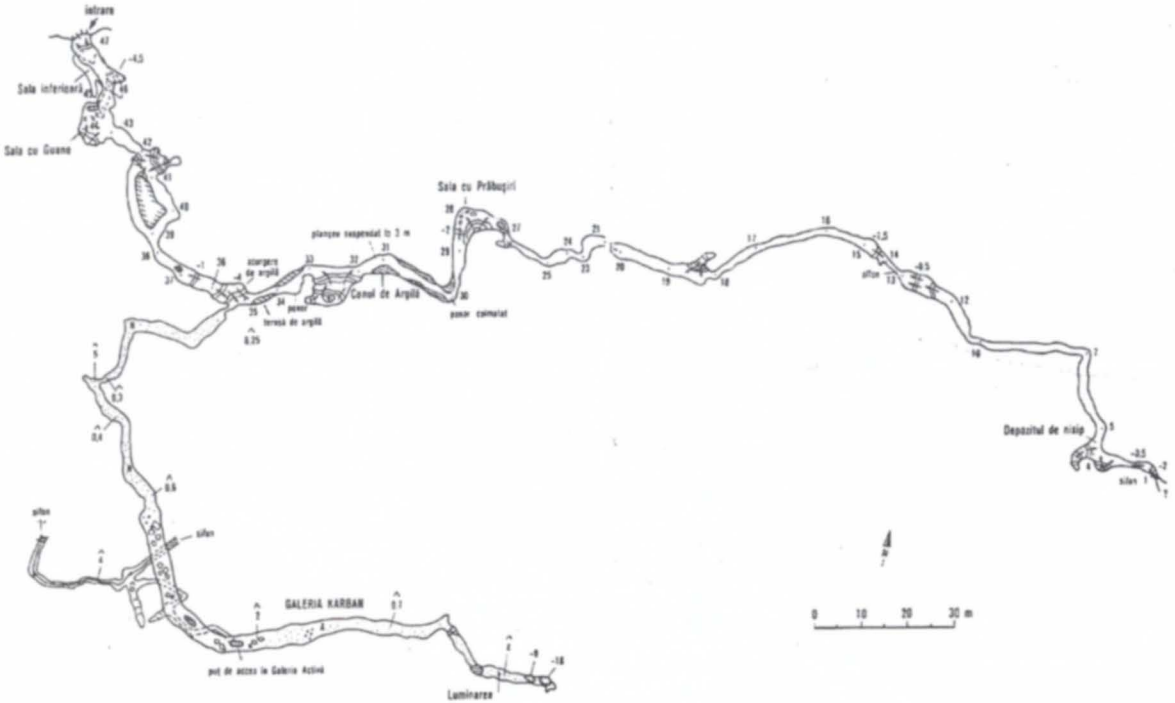

Peştera de după Cîrşă, cartată de I. Viehmann şi V. Puşcariu, completată de G. Karban.

www.cimec.ro

Planşa nr. 55

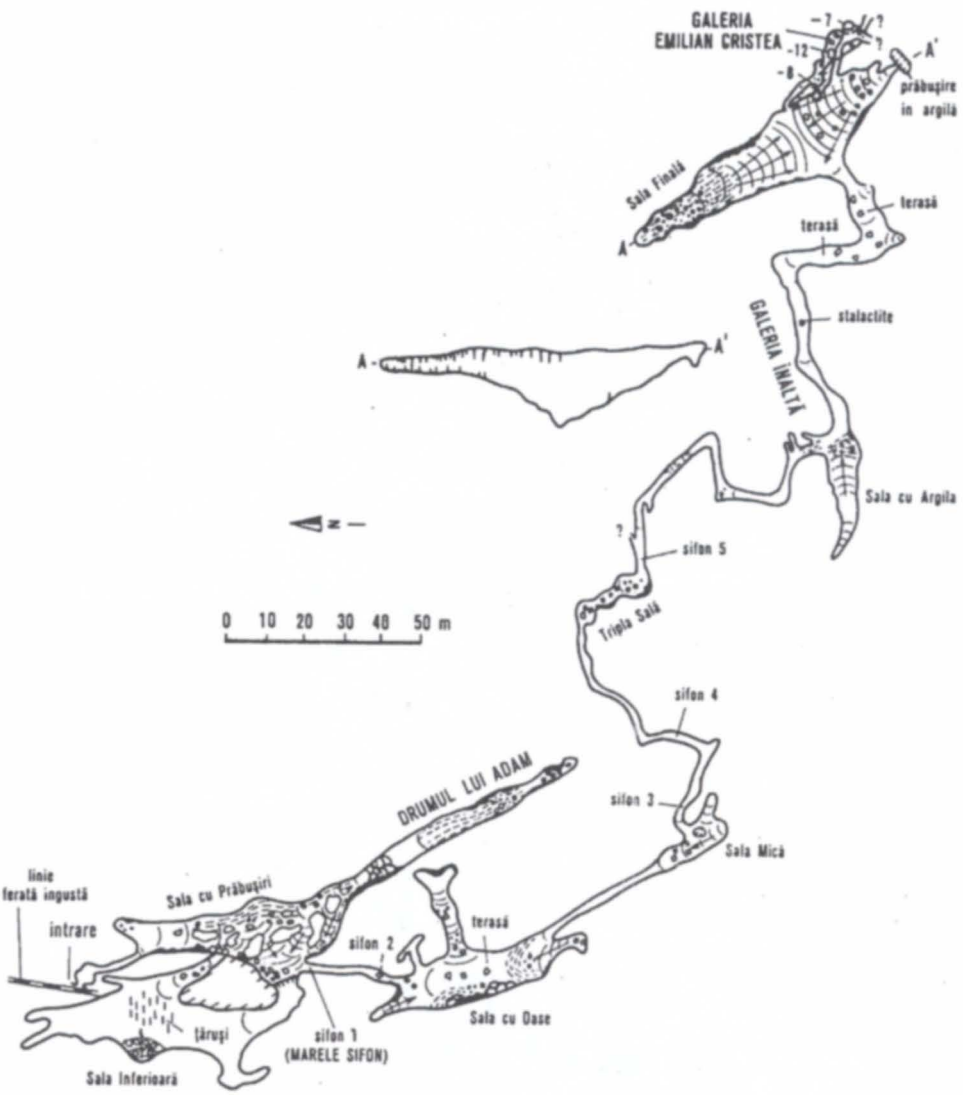

Peştera Popovăţ, după E. Balogh şi L. Botoşăneanu, completată de Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 56

Peştera Cuptorul Ciumei cartată de G. Karban.

www.cimec.ro

Planşa nr. 57

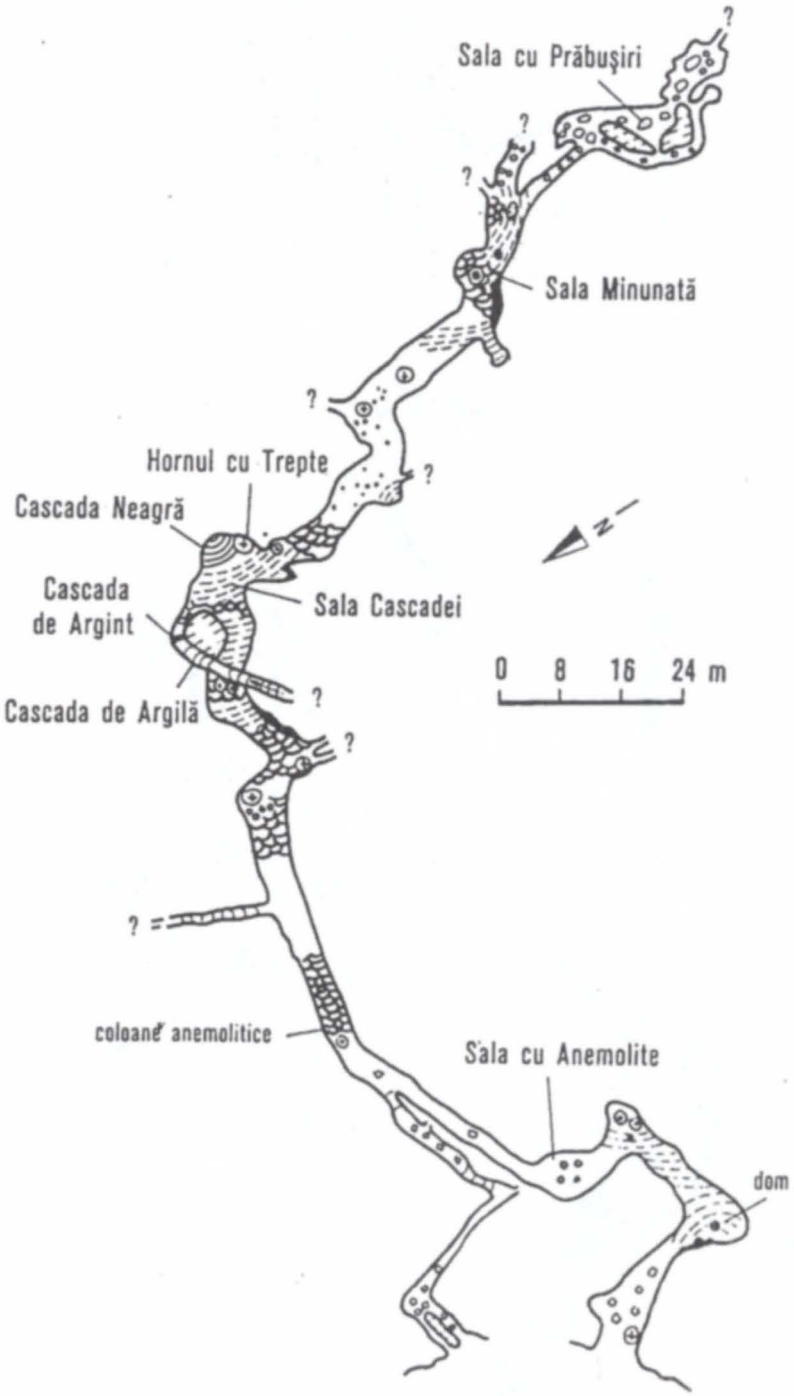

Peştera Racoviţă, după V. Sencu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 58

Peştera Ţapului, după A. Abramovici şi alţii, modificată de Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 59

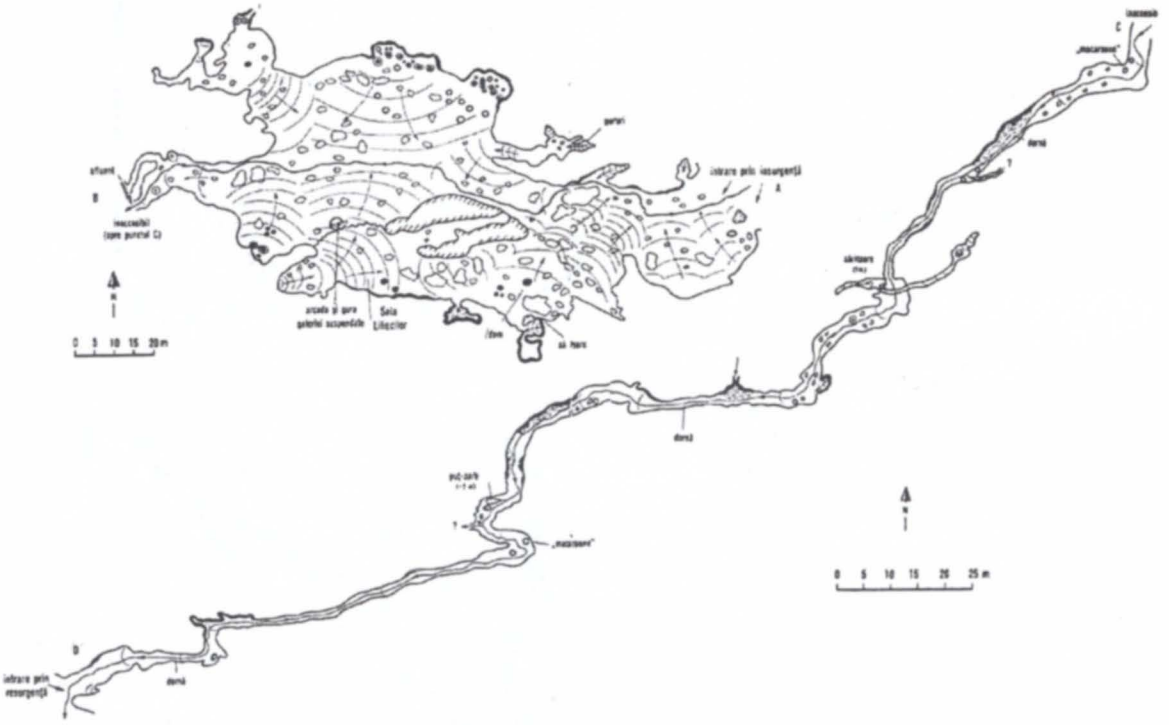

Gaura Haiducească, după Şt. Negrea şi L. Botoşăneanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 60

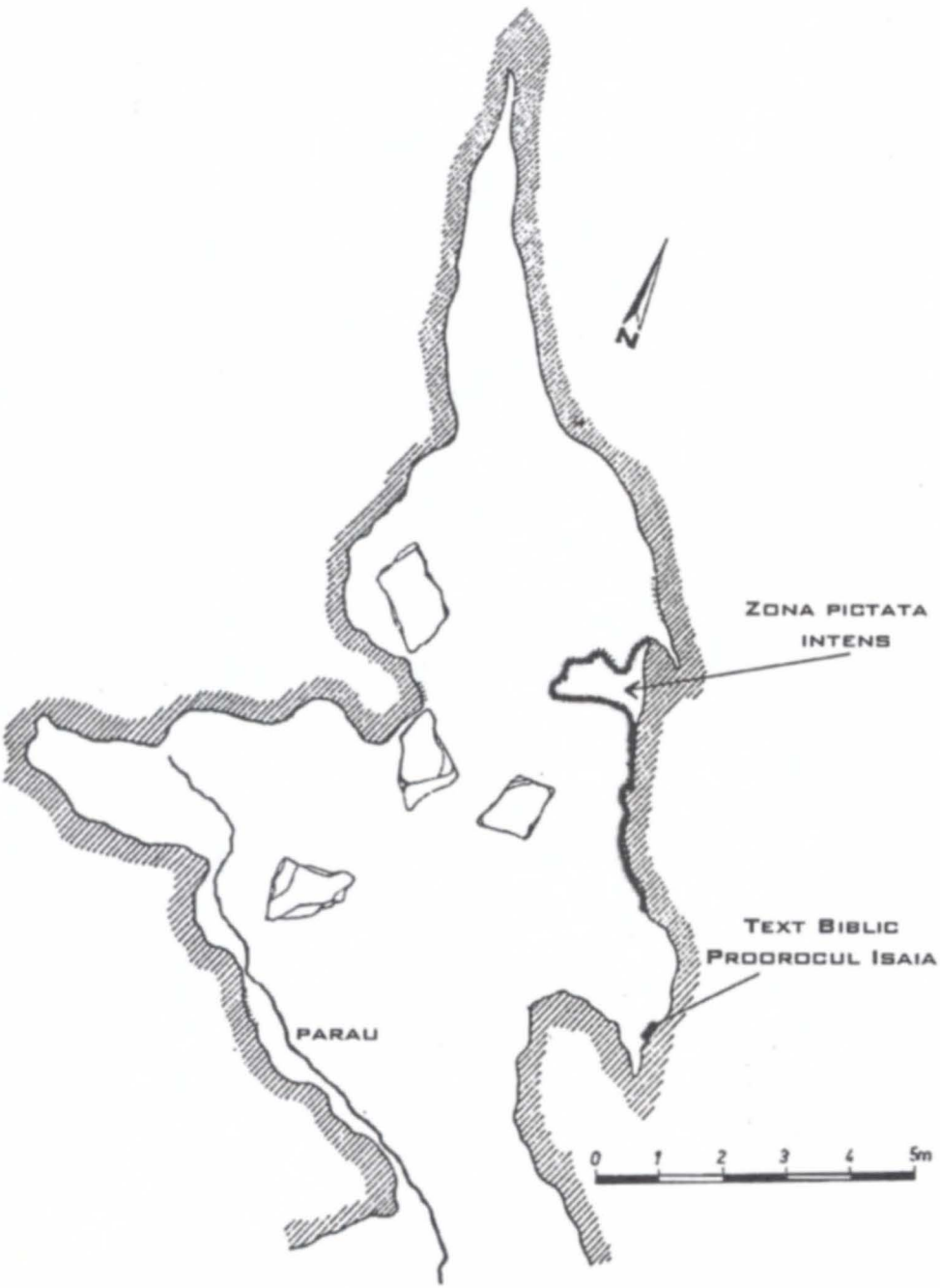

Gaura Chindiei II, după A. Sion, completată de V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 61

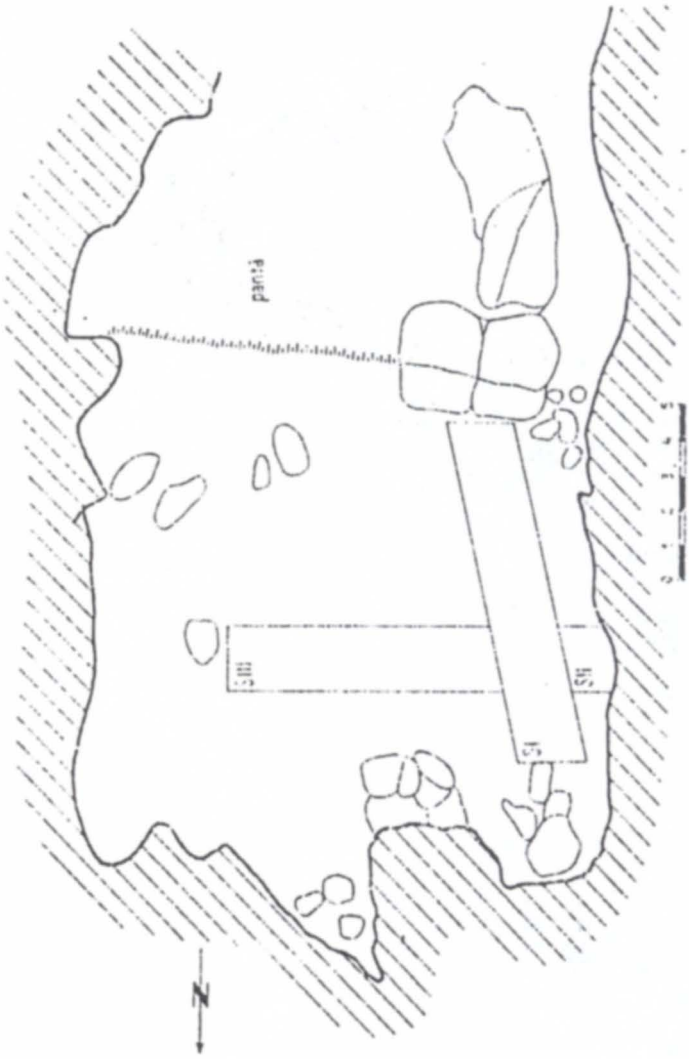

Peştera Chindiei I, după V. Boroneanţ.

www.cimec.ro

Planşa nr. 62

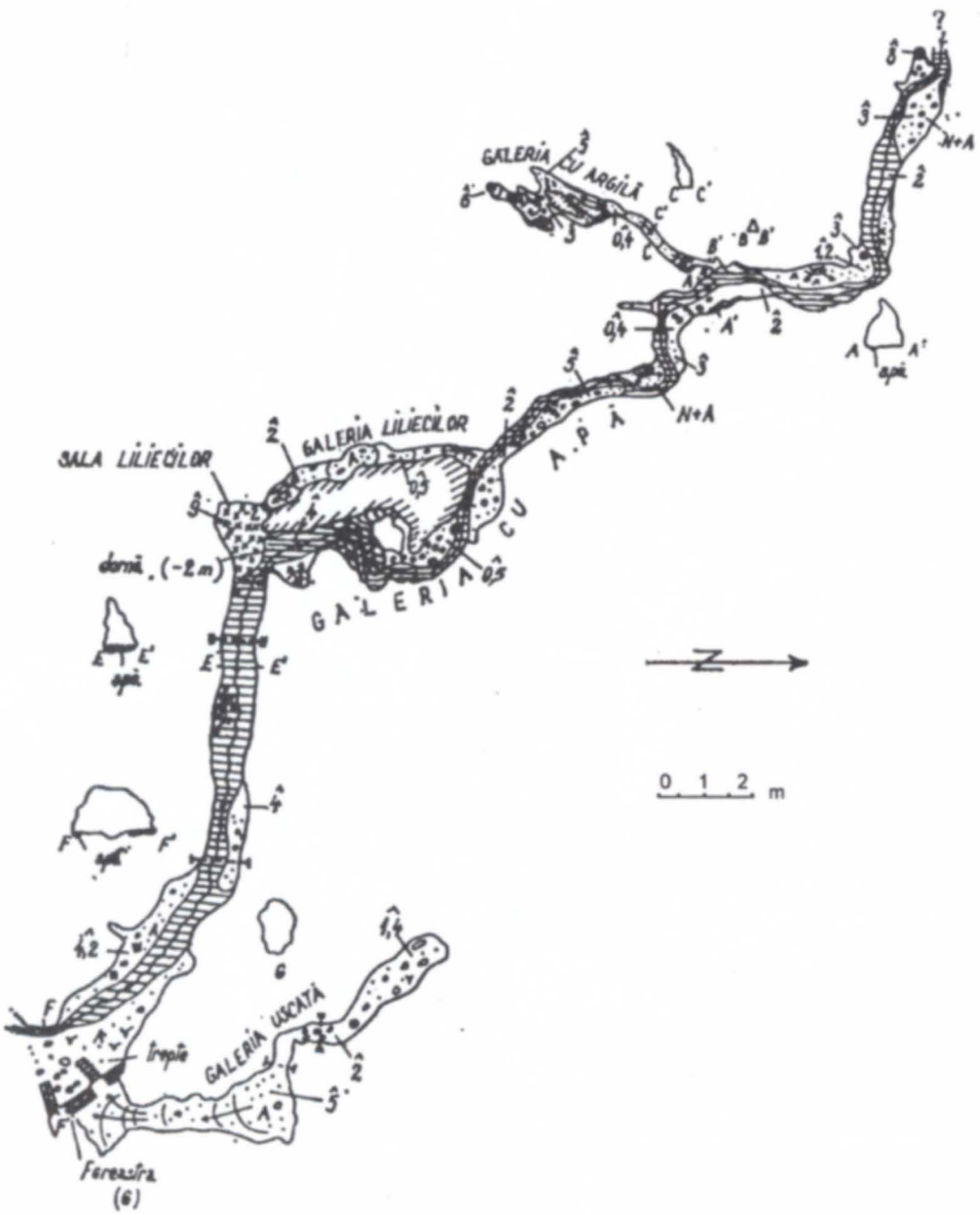

Gaura cu Muscă, după Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 63

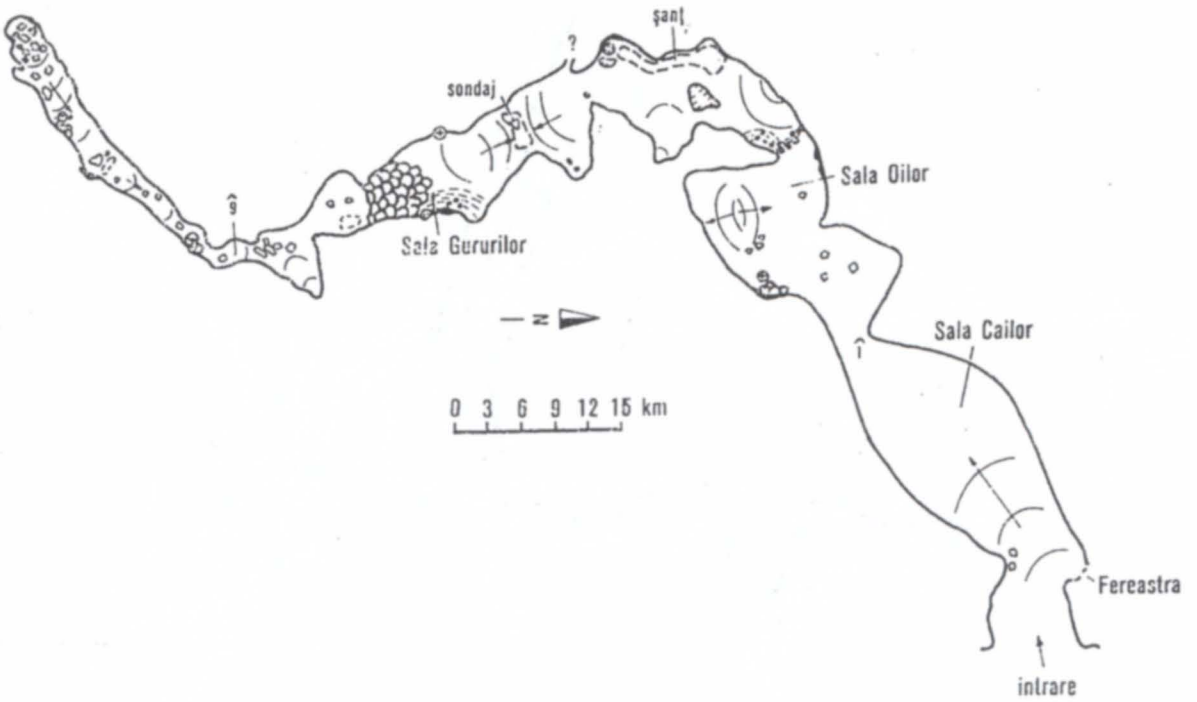

Peştera (Gaura) Porcariului, după Şt. Negrea şi L. Botoşăneanu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 64

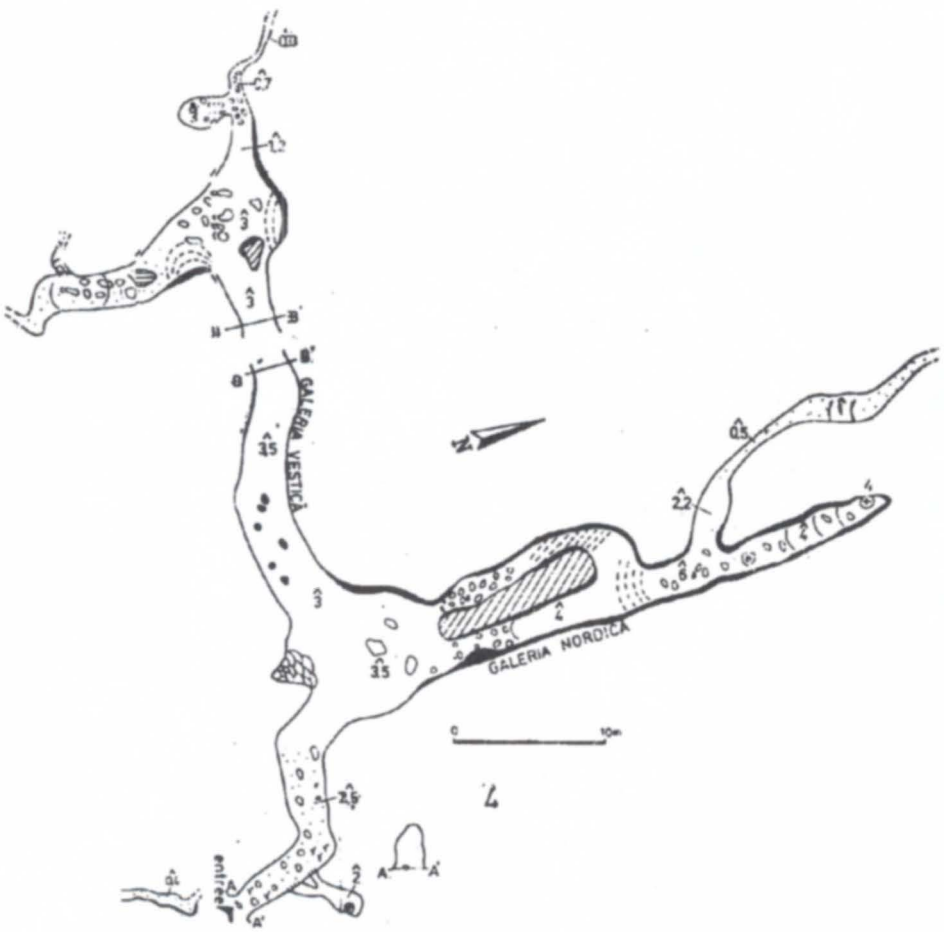

Peştera Socolovăţ, după M. Ţigla, I. Mezei, I. Hajnal, modificată de Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 65

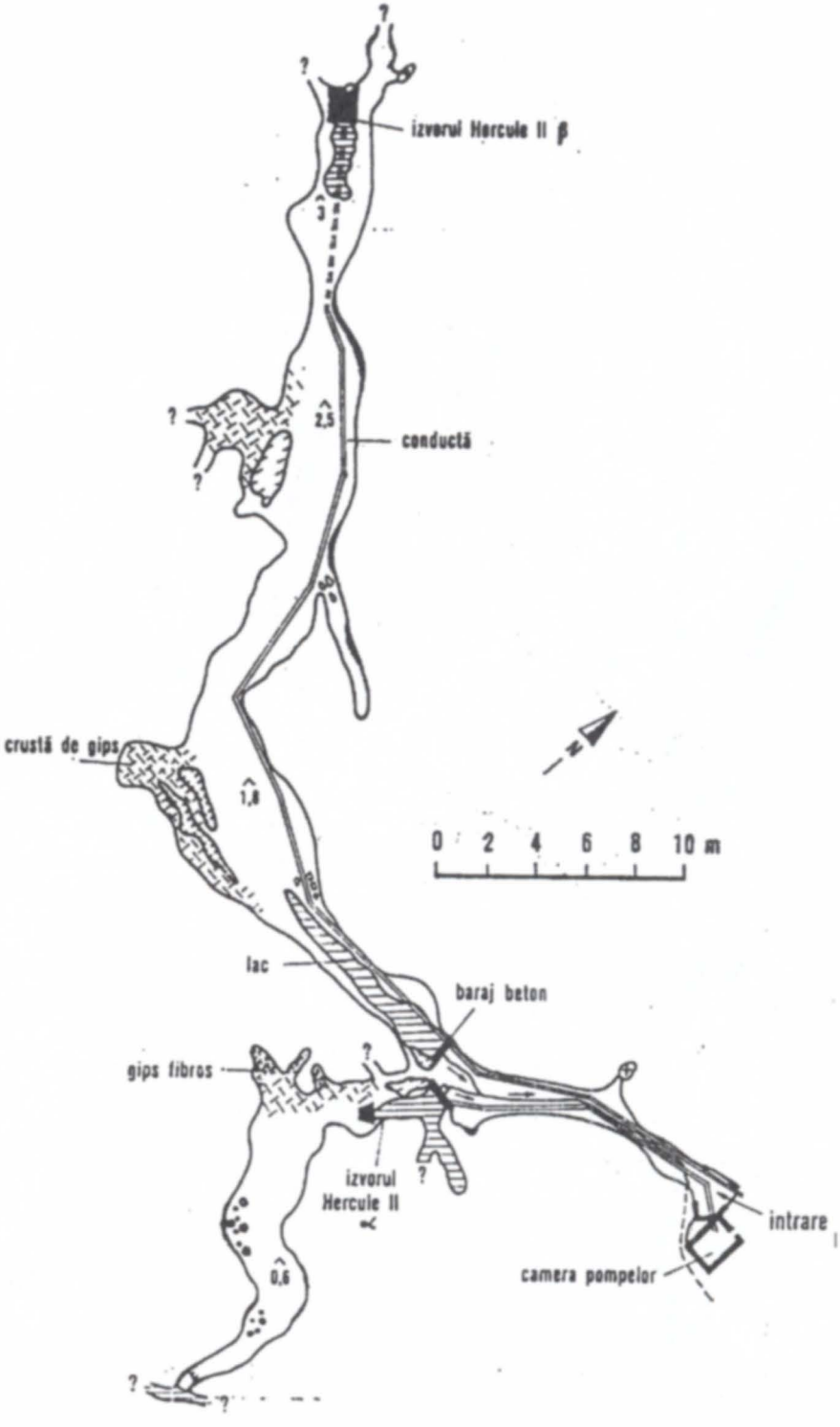

Peştera de la Despicătură, după I. Povară.

www.cimec.ro

Planşa nr. 66

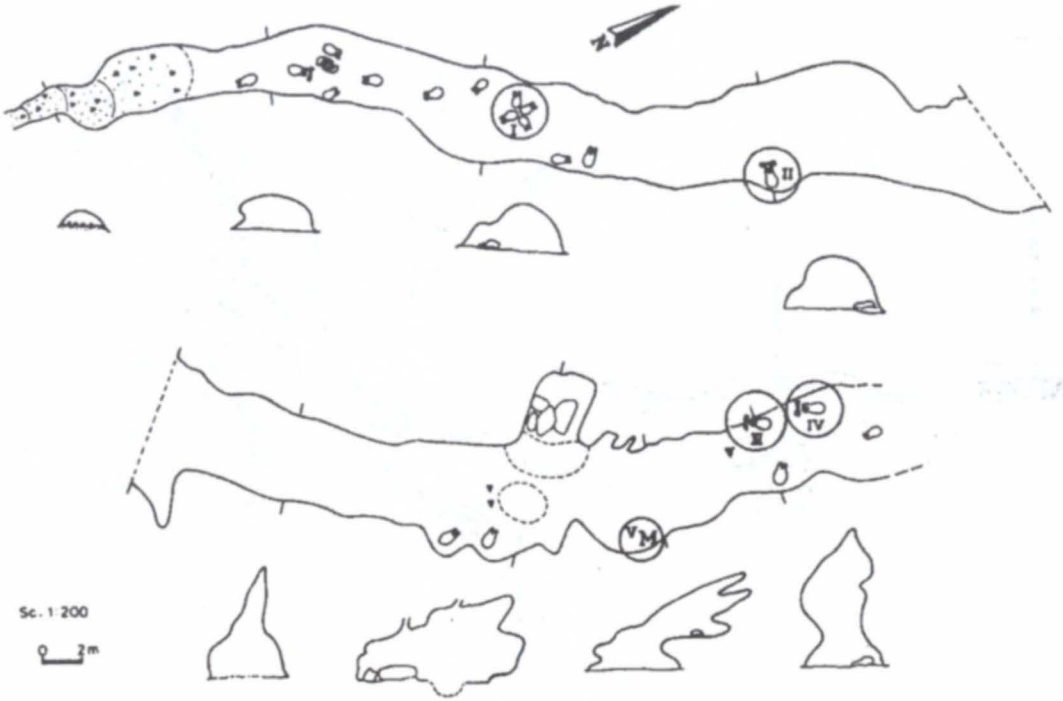

Peştera Rece, după Cr. Lascu şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 67

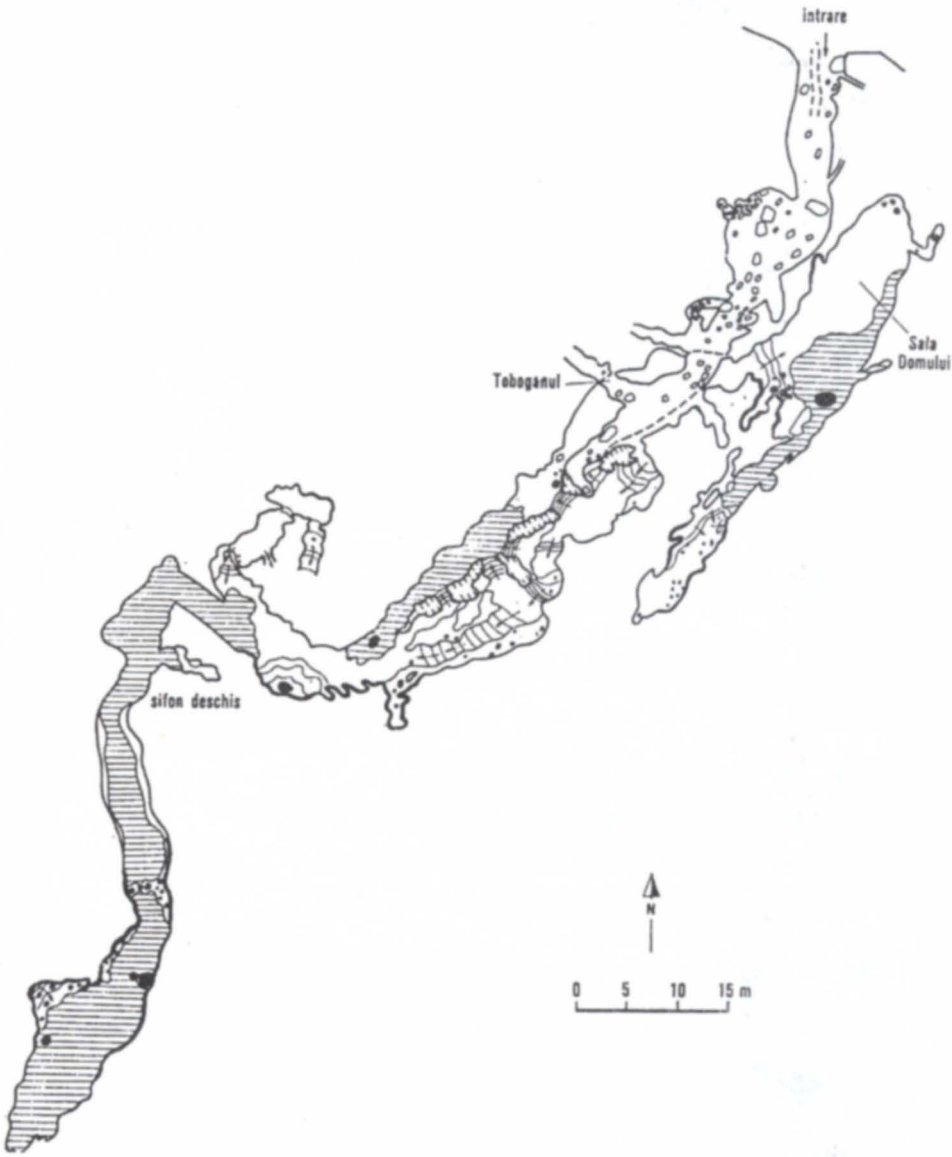

Peştera Oilor, cartată de L. Vălenaş.

www.cimec.ro

Planşa nr. 68

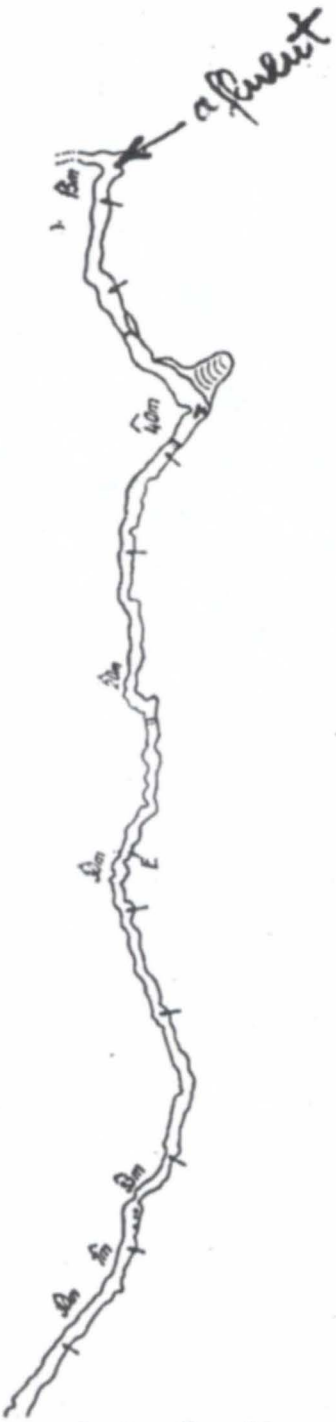

Peştera Şura Mare, cartare M. Dumitrescu, Tr. Orghidan (1963), completată de echipa Clubului de Speologie Sportivă şi a „Focului Viu", în anii 1977, 1985, 1986, 1988.

www.cimec.ro

Planşa nr. 69

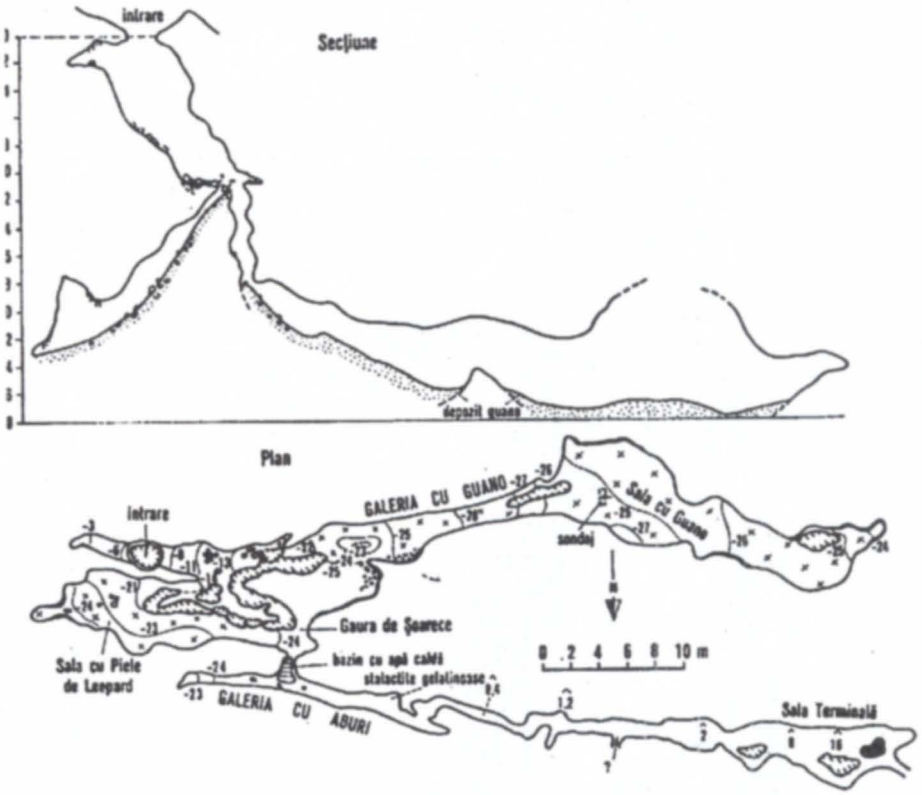

Peştera lui Adam, după I. Povară şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 70

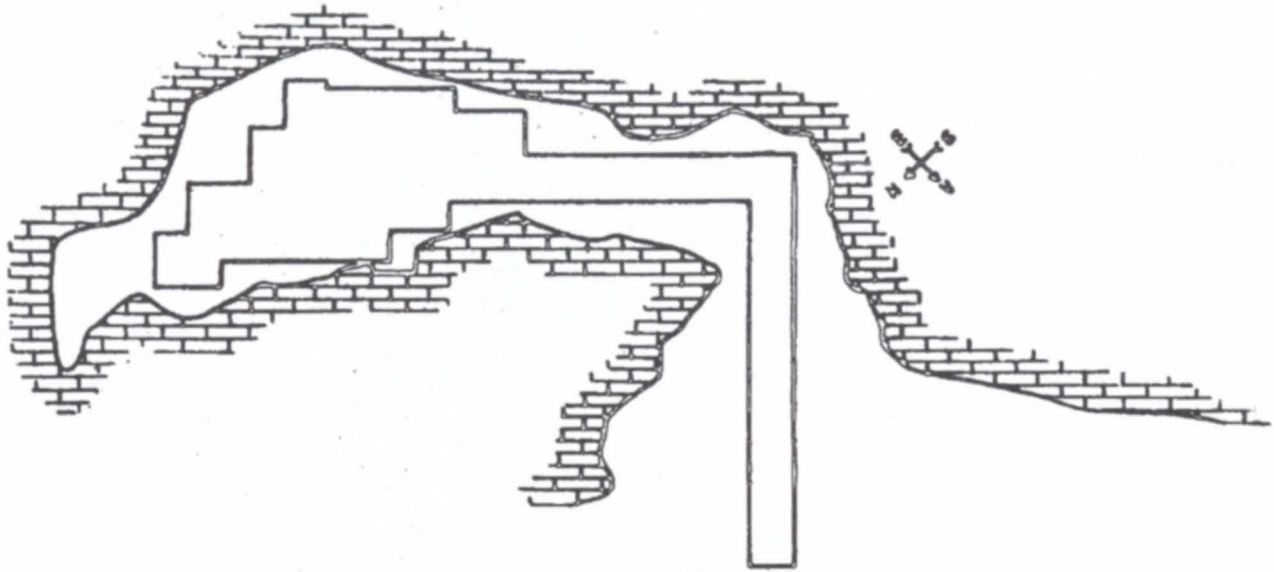

Peştera Cheia de la Izvor, planul săpăturilor din anii 1956 - 1957, după C. S. Nicolăescu Plopşor şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 71

Peştera Limanu, după M. Dumitrescu şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 72

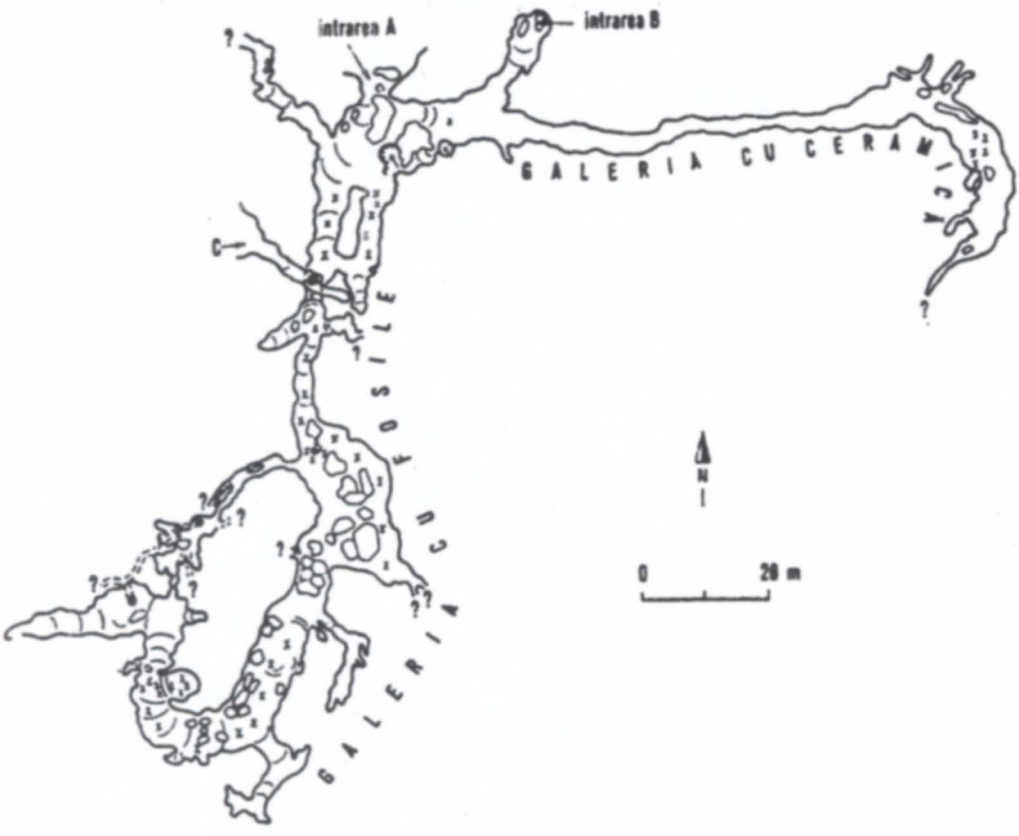

Peştera Liliecilor, după M. Dumitrescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 73

Peştera Tătarului nr. 1, după P. Samson şi C. Rădulescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 74

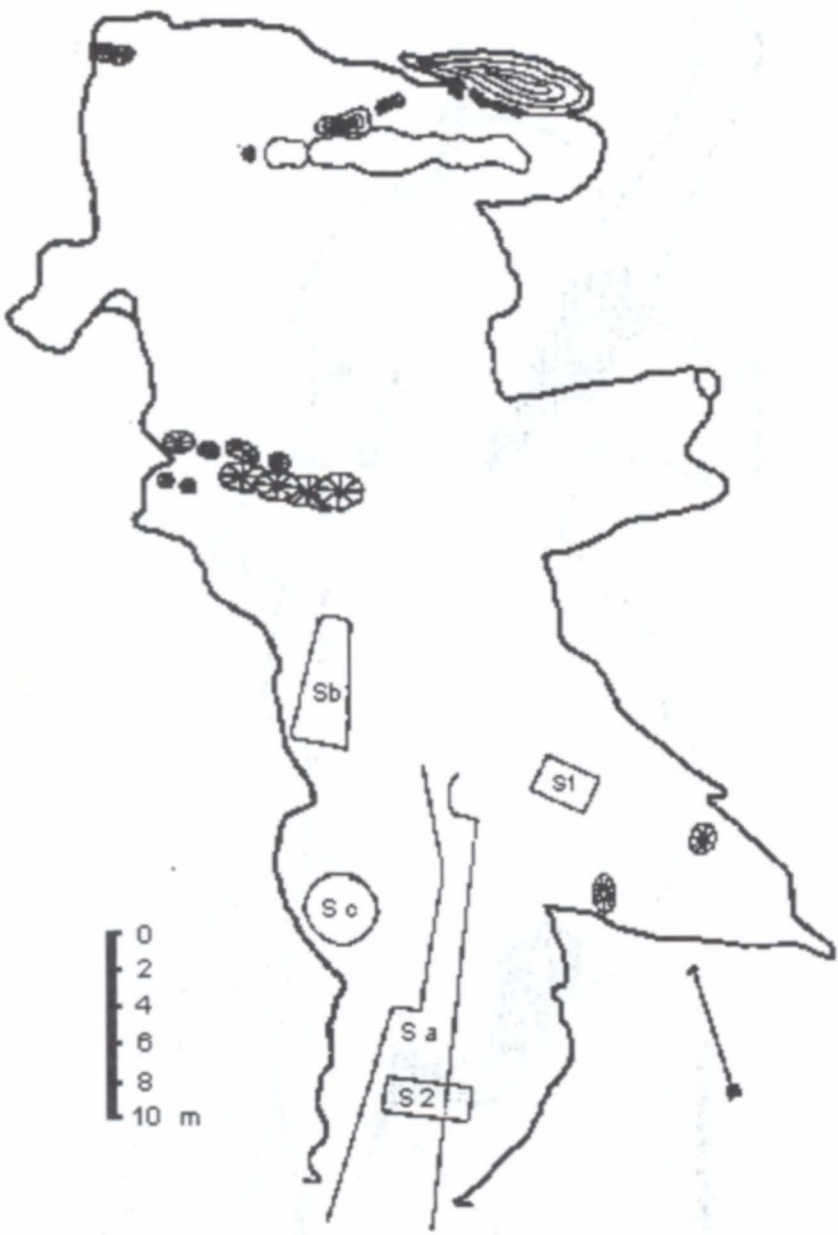

Peştera nr. 2 din Cheile Tătarului, după P. Samson şi C. Rădulescu.
S. a-b sondaje I.S.P.E., S. c sondaj existent,
S. 1-2 sondaj executat de P. Samson şi C. Rădulescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 75

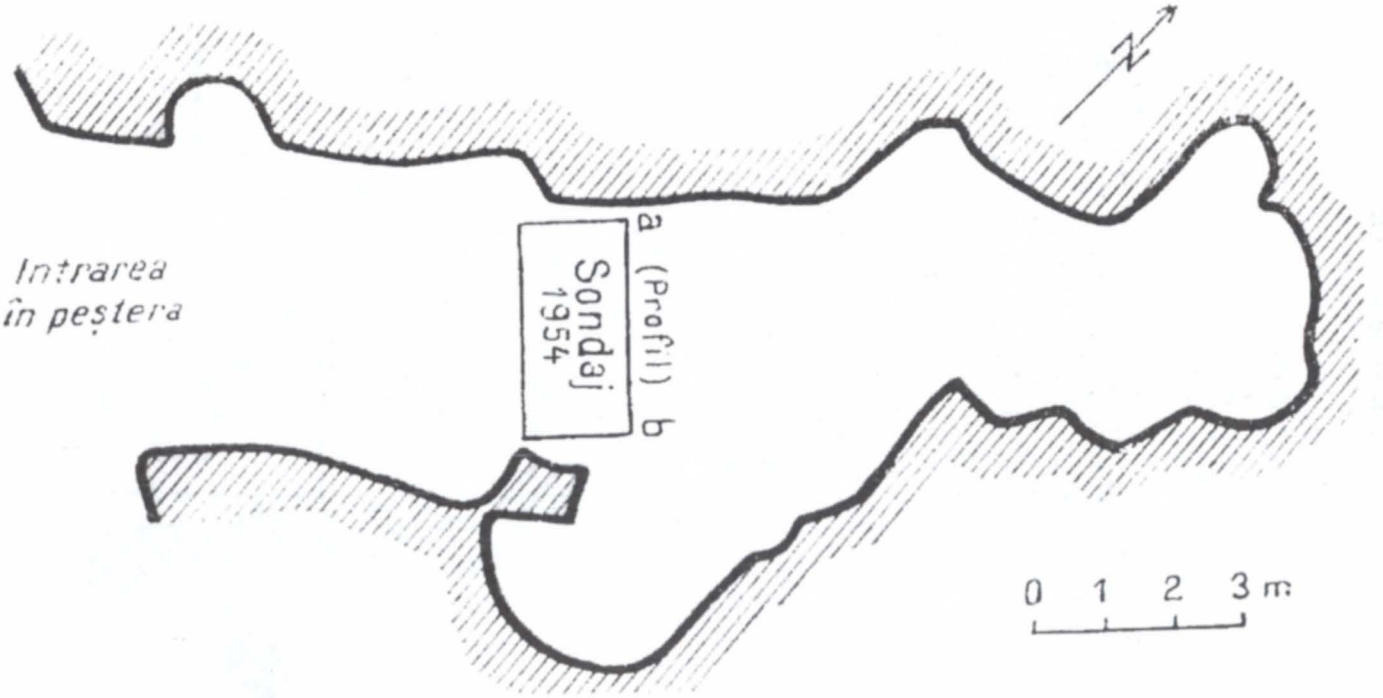

Peştera Boroşteni (Gaura Cioarei). Plan cu suprafaţa sondată, după C. S. Nicolăescu Plopşor şi C. N. Mateescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 76

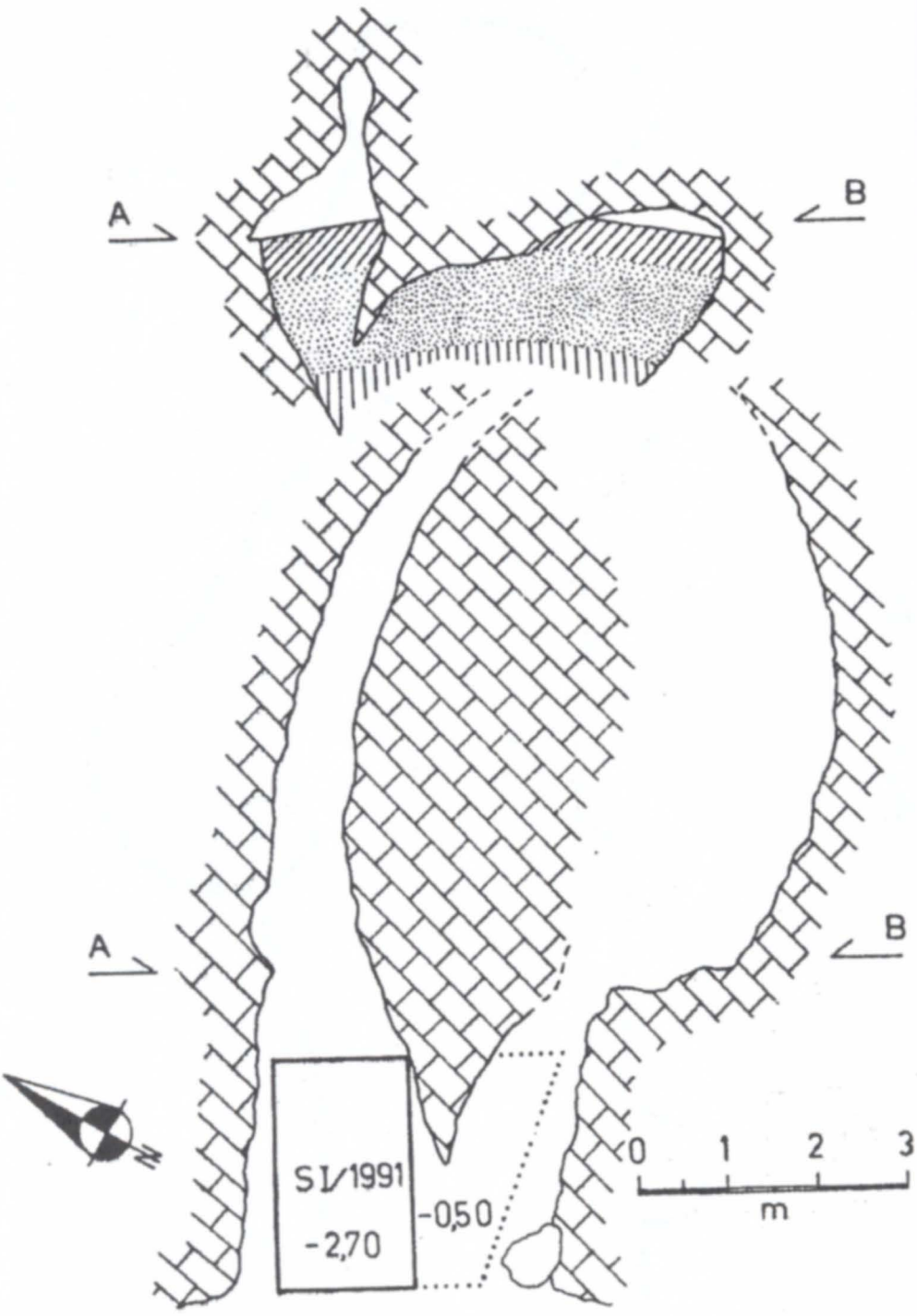

Peştera Vulpii de la Boroşteni. Plan şi profil după Em. Alexandrescu şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 77

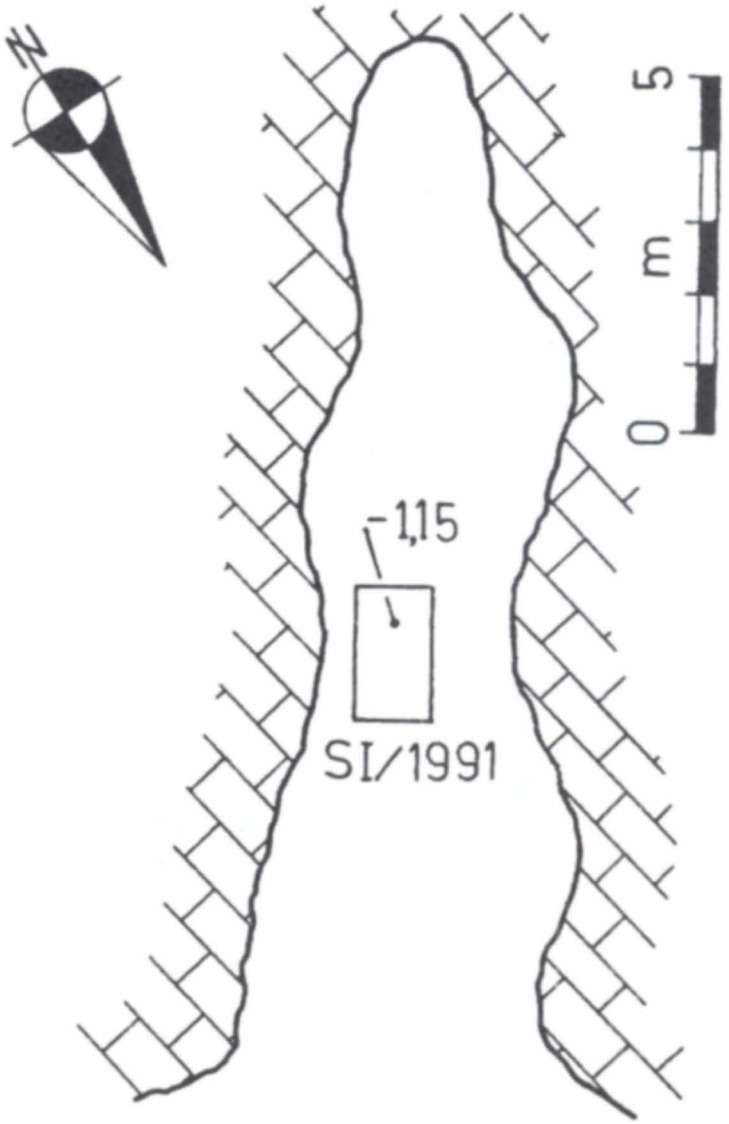

Peştera „Din Dâlma Peşterii", după Tr. Constantinescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 78

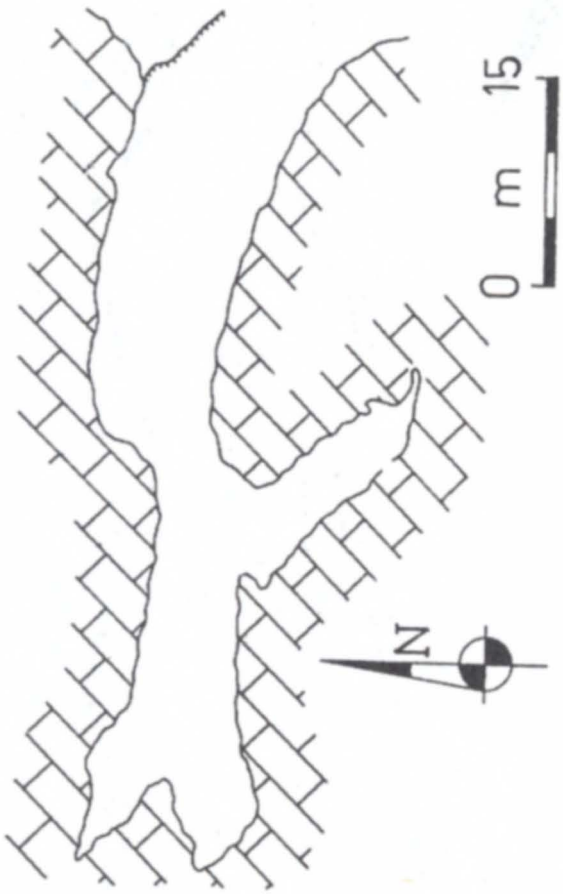

Peştera Pătrunsă, după Tr. Constantinescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 79

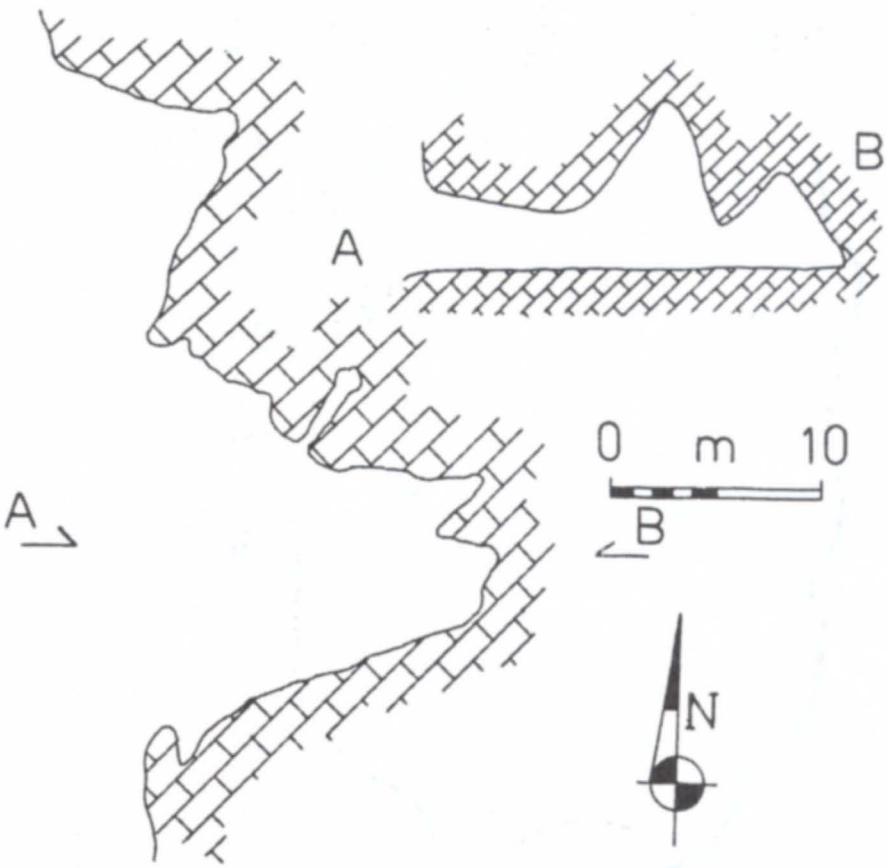

Peştera Oilor, plan şi profil, după I. Vintilescu şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 80

Peştera nr. 39 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 81

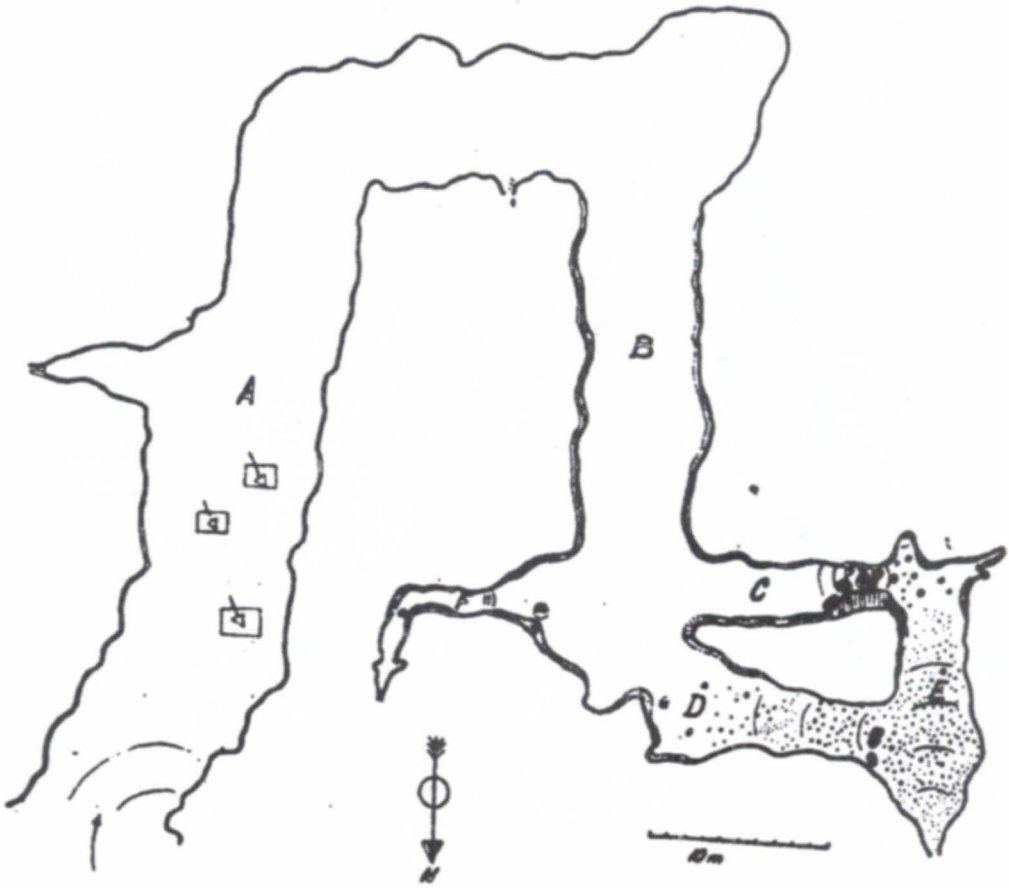

Peştera nr. 20 (Peştera lui Gabor) de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 82

Peştera nr. 40 de la Mereşti, după Fr. Podek şi M. Mottl.

www.cimec.ro

Planşa nr. 83

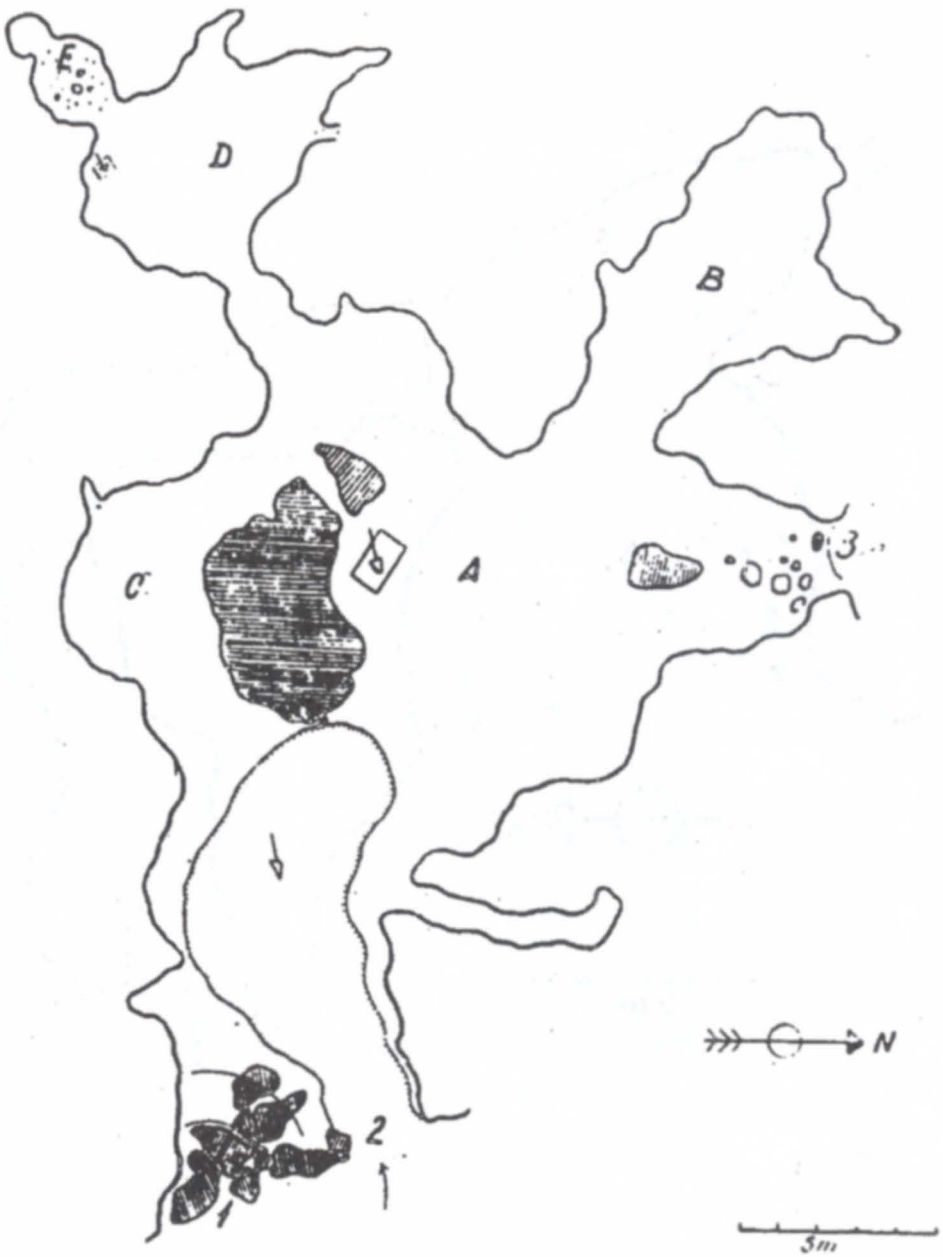

Peştera nr. 18 (Peştera Urşilor) de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 84

Peştera nr. 24 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi M. Dumitrescu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 85

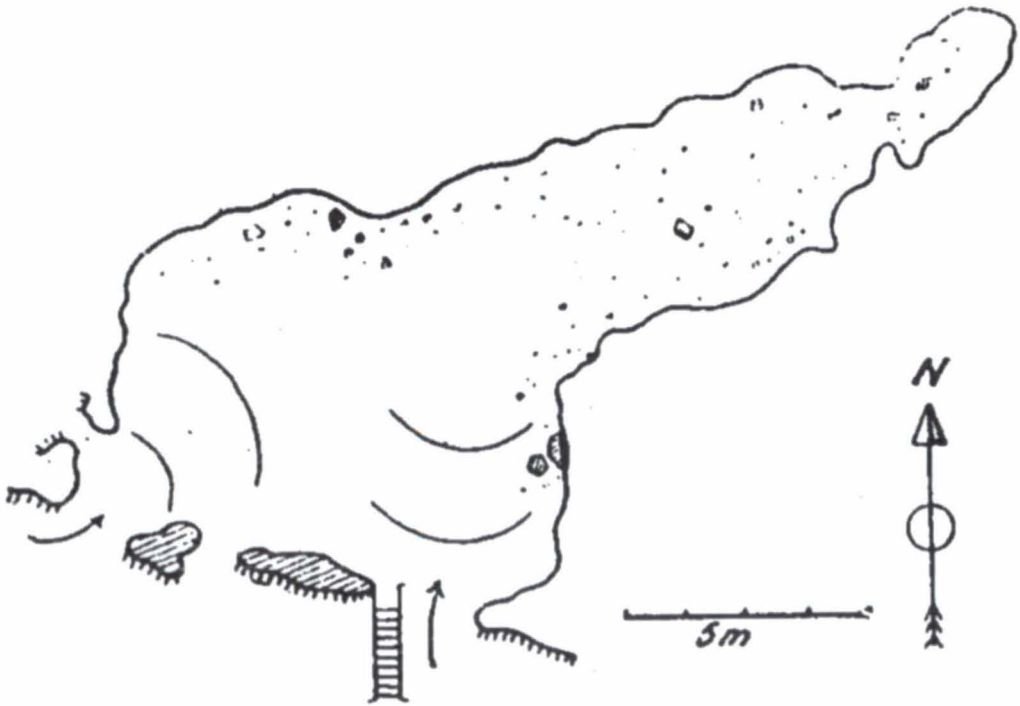

Peştera nr. 36 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 86

Peştera nr. 23 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 87

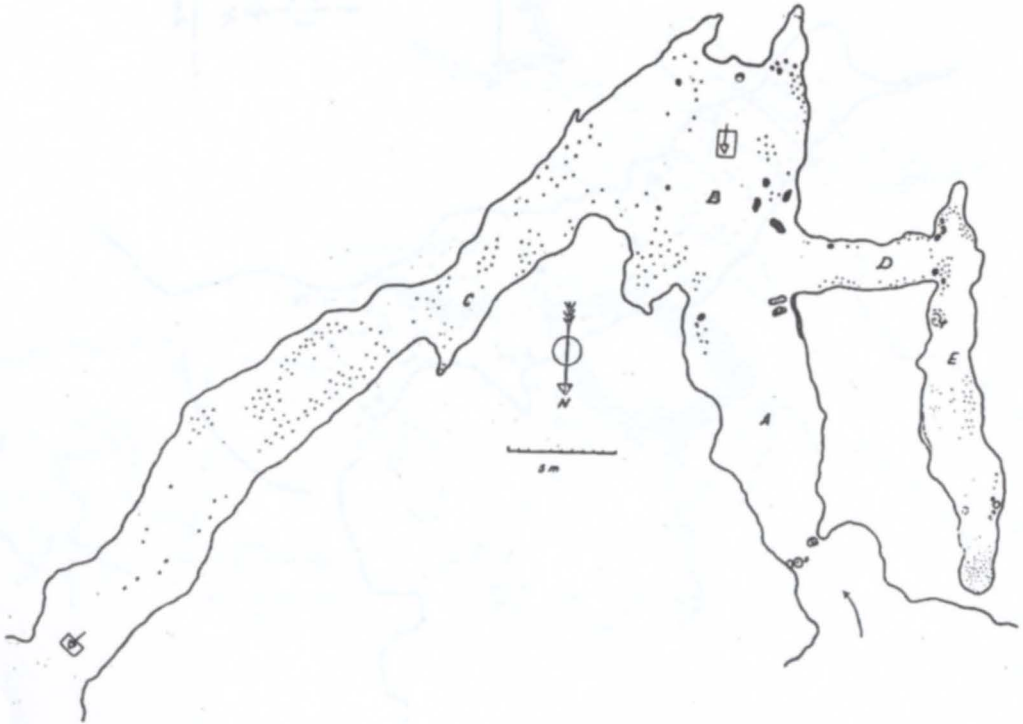

Peştera nr. 33 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 88

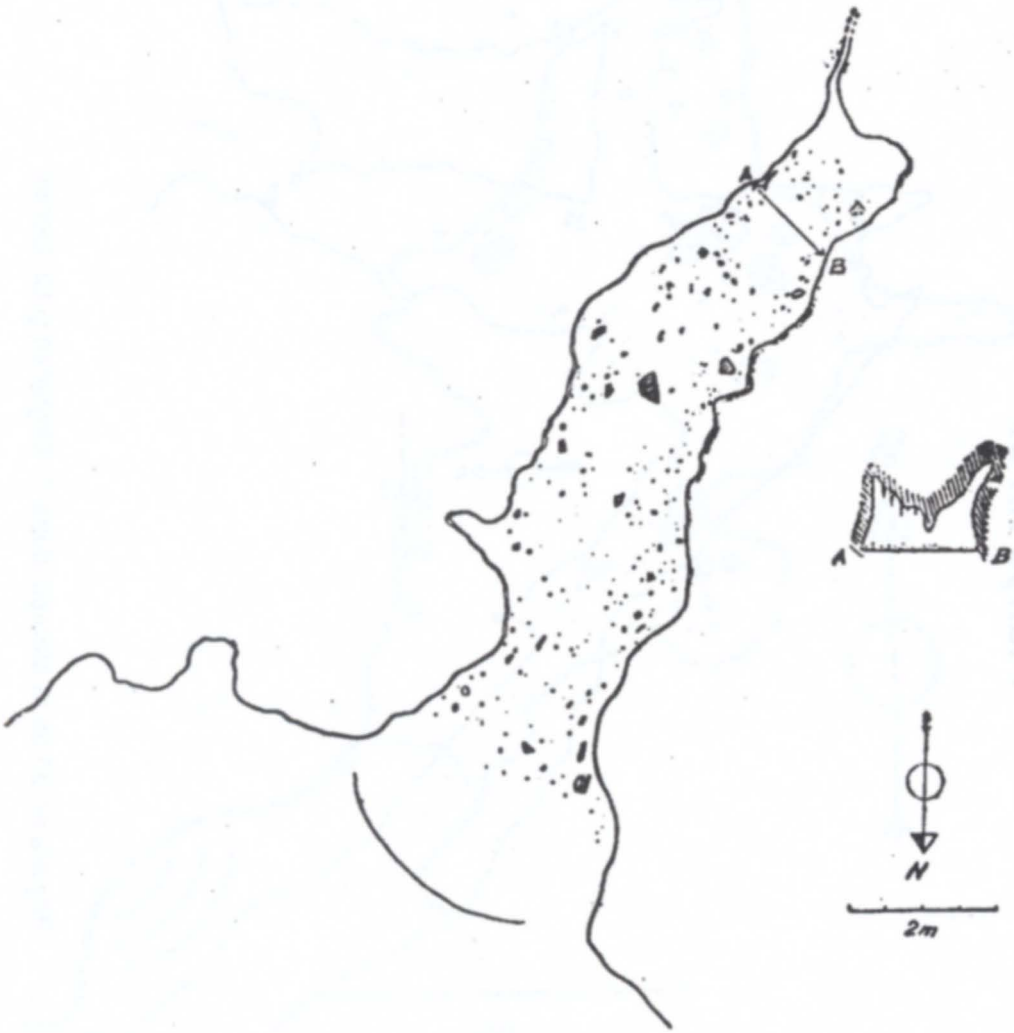

Peştera nr. 26 de la Mereşti, după M. Mottl.

www.cimec.ro

Planşa nr. 89

Peştera nr. 36 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 90

Peştera nr. 27 de la Mereşti, după Tr. Orghidan.

www.cimec.ro

Planşa nr. 91

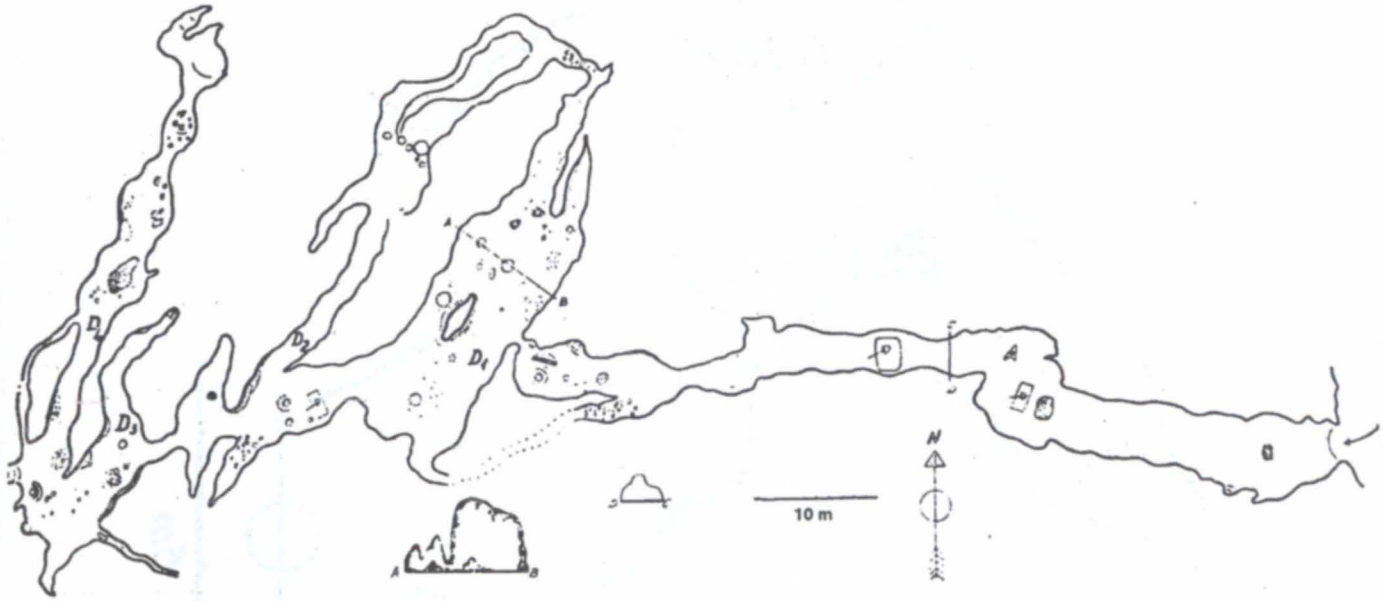

Peştera nr. 9 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran.

www.cimec.ro

Planşa nr. 92

Peştera abri nr. 21 de la Mereşti, după M. Mottl.

www.cimec.ro

Planşa nr. 93

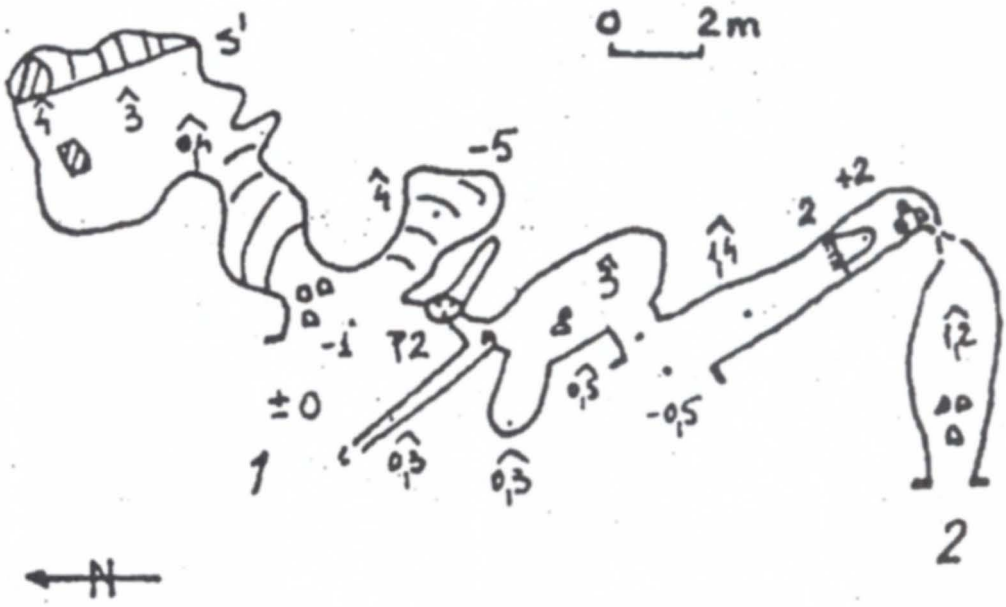

Peşterile 1 şi 2 din Culmea Vârtoapelor, după Ică Giurgiu.

www.cimec.ro

Planşa nr. 94

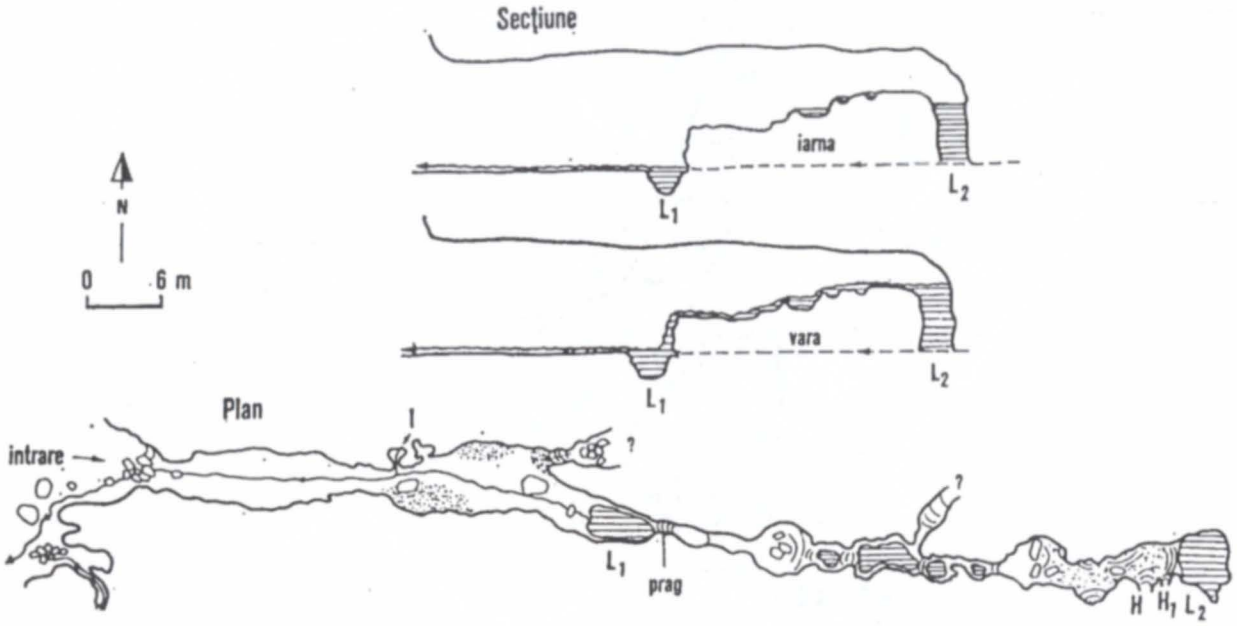

Peştera lui Cocolbea, după M. Dumitrescu şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 95

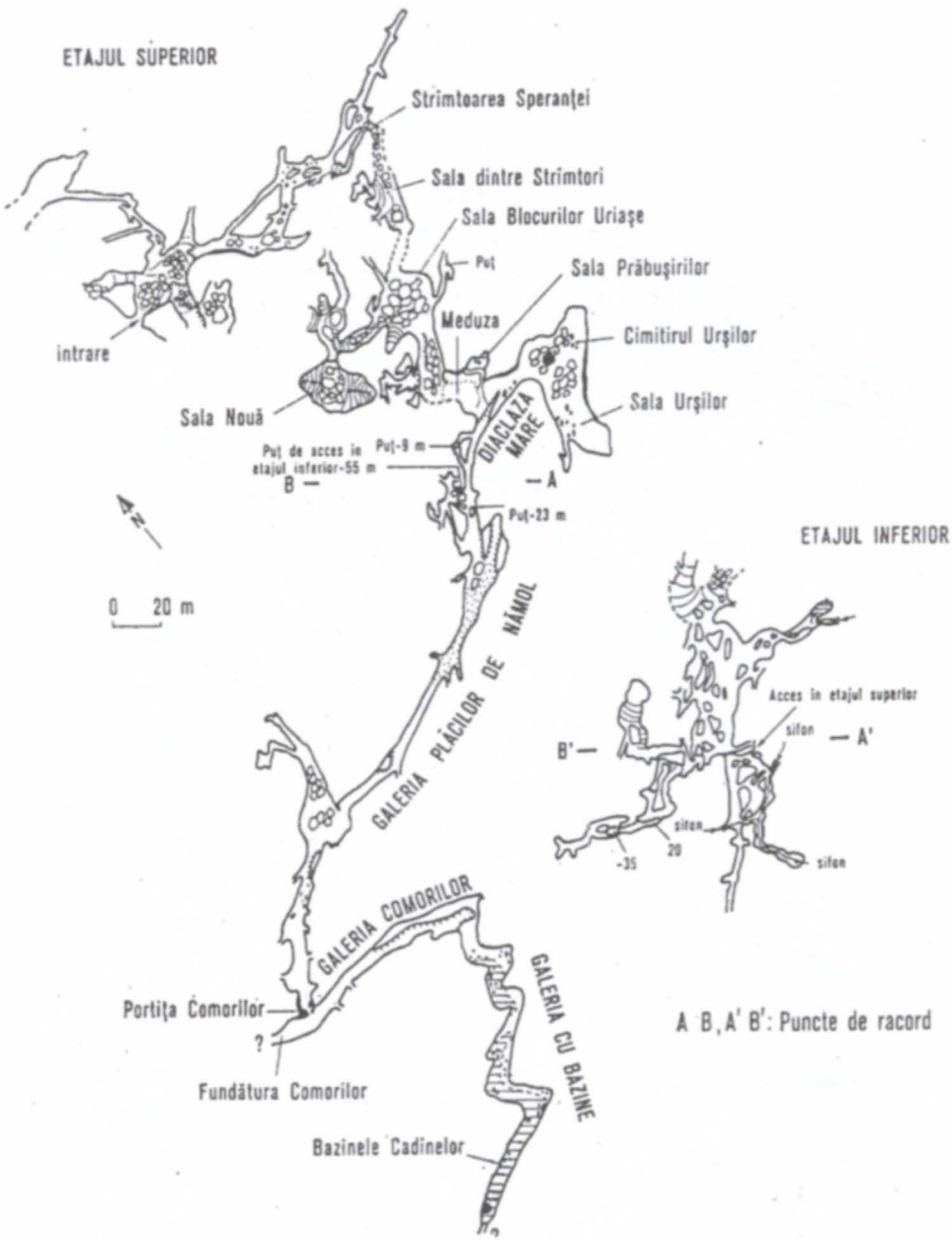

Peştera lui Epuran, după I. Povară şi alţii.

www.cimec.ro

Planşa nr. 96

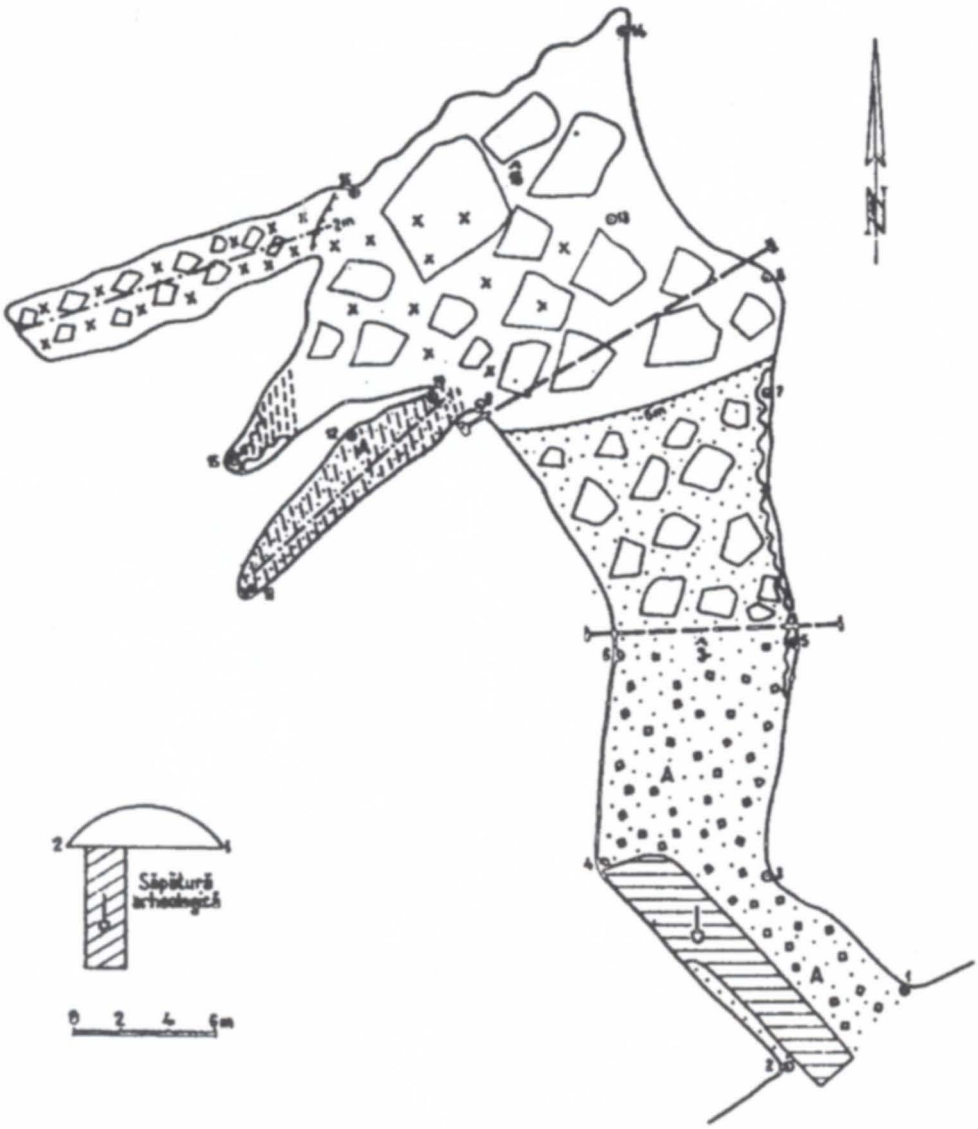

Peştera lui Clemente I, după V. Sencu.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Planşa nr. 97

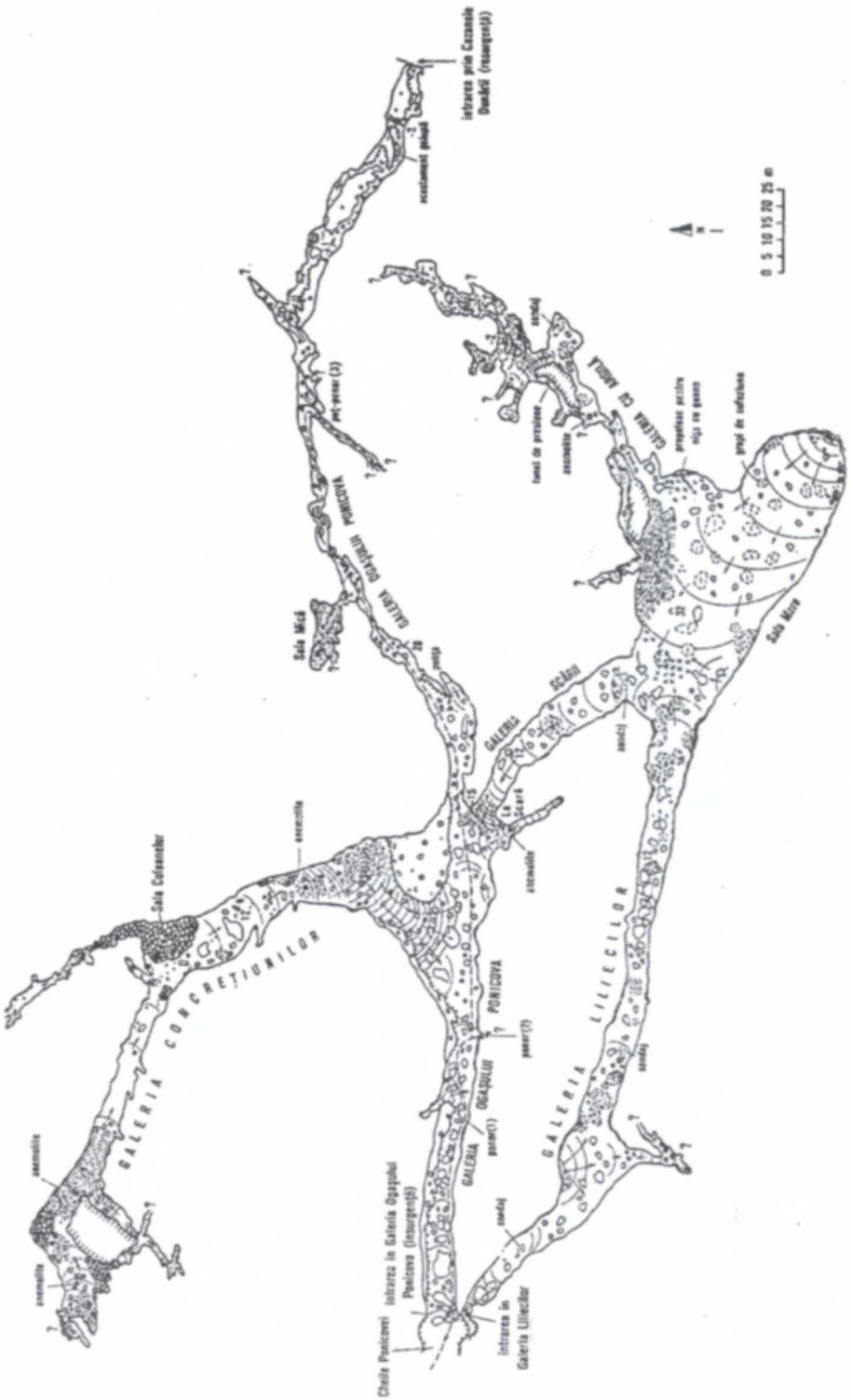

Peştera Gura Ponicovei, după Şt. Negrea.

Planşa nr. 98

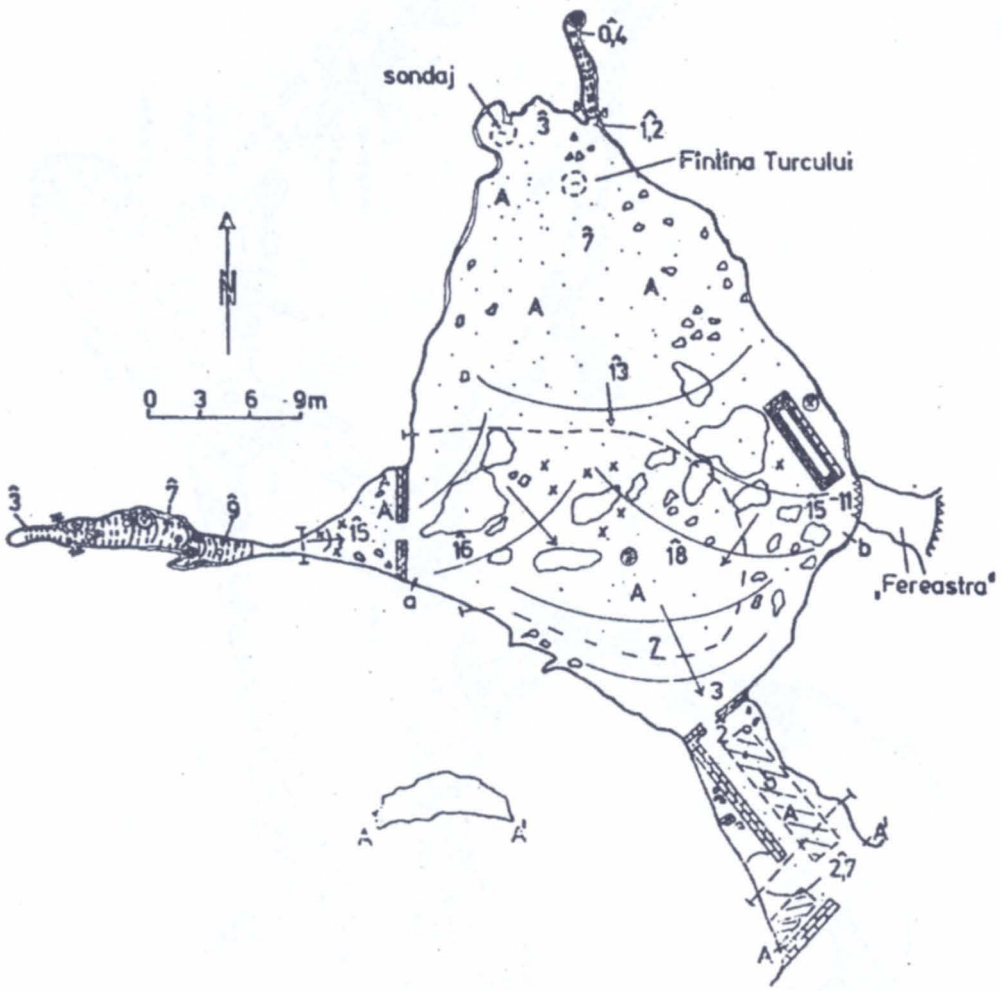

Peştera Veterani, după Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 99

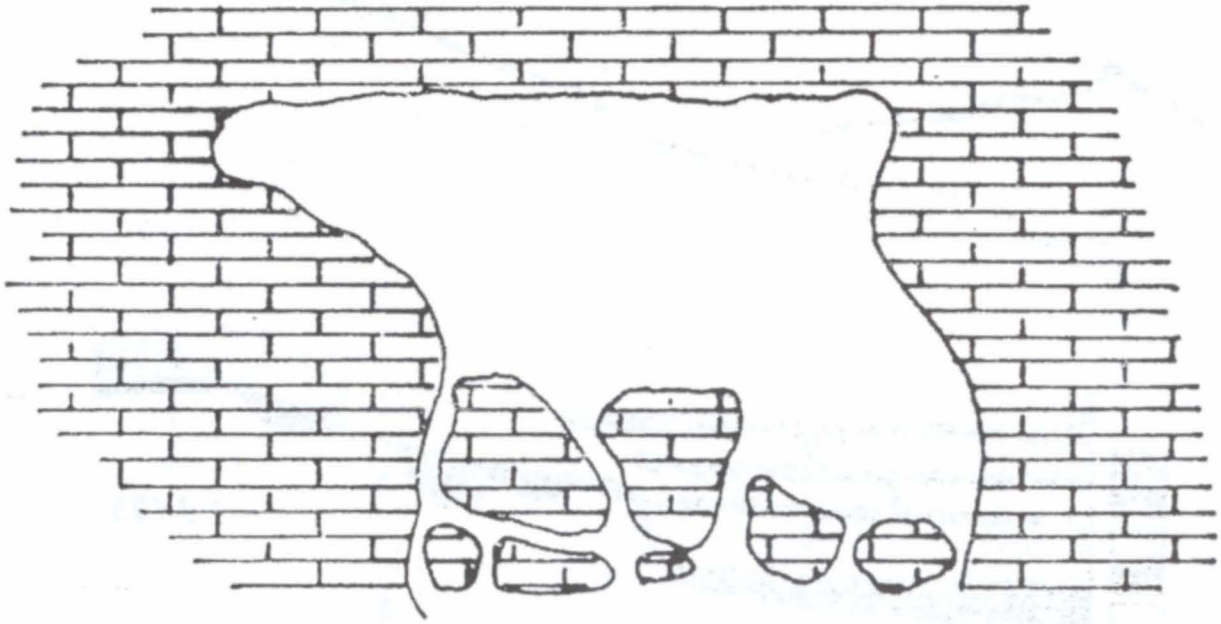

Peştera Cuciulat, după A. Done şi alţii.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Planşa nr. 100

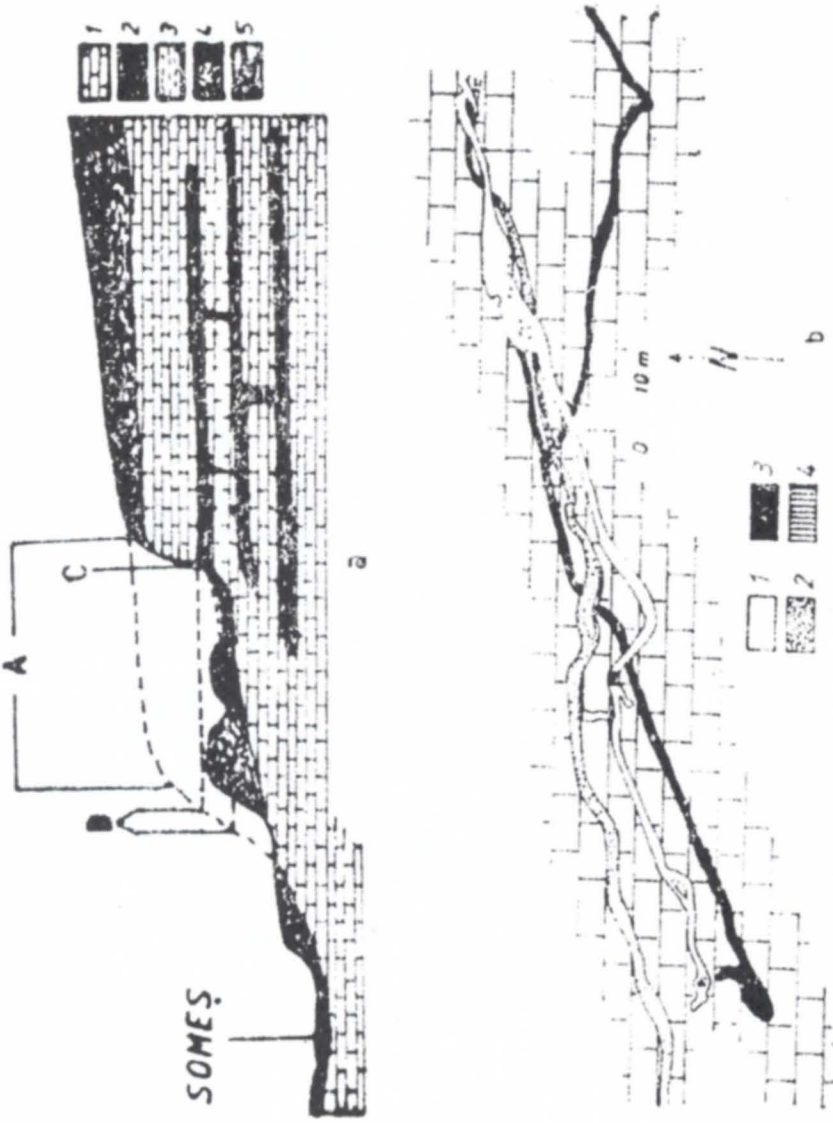

Peştera Cuciulat, după A. Done şi alţii.

Planşa nr. 101

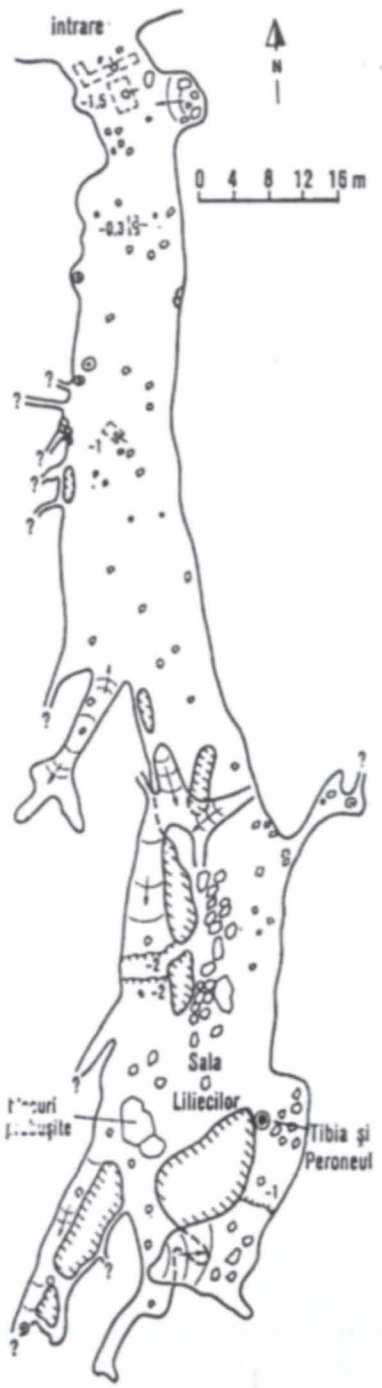

Peştera de la Românești, după V. Sencu şi Şt. Negrea.

www.cimec.ro

Planşa nr. 102

1 - P. Ciurului Izbuc
2 - P. Scărişoara (Gheţaru de la Scărişoara)
3 - P. Gheţarul de la Vârtop
4 - P. Lucia
5 - P. Bocşuţa
6 - P. Pocala

www.cimec.ro

Planşa nr. 103

7 -Peştera lui Sinesie
8 -Peştera cu Monezi
9. -Peştera Gaura Scroafei
10. -Peştera lui Adi
11. -Peştera Hoanca Boului
12. -Peştera nr. 1 din Piatra cu Lapte
13. -Peştera nr. 2 din Piatra cu Lapte
14 - Peştera Piatra cu Lapte

www.cimec.ro

Planşa nr. 104

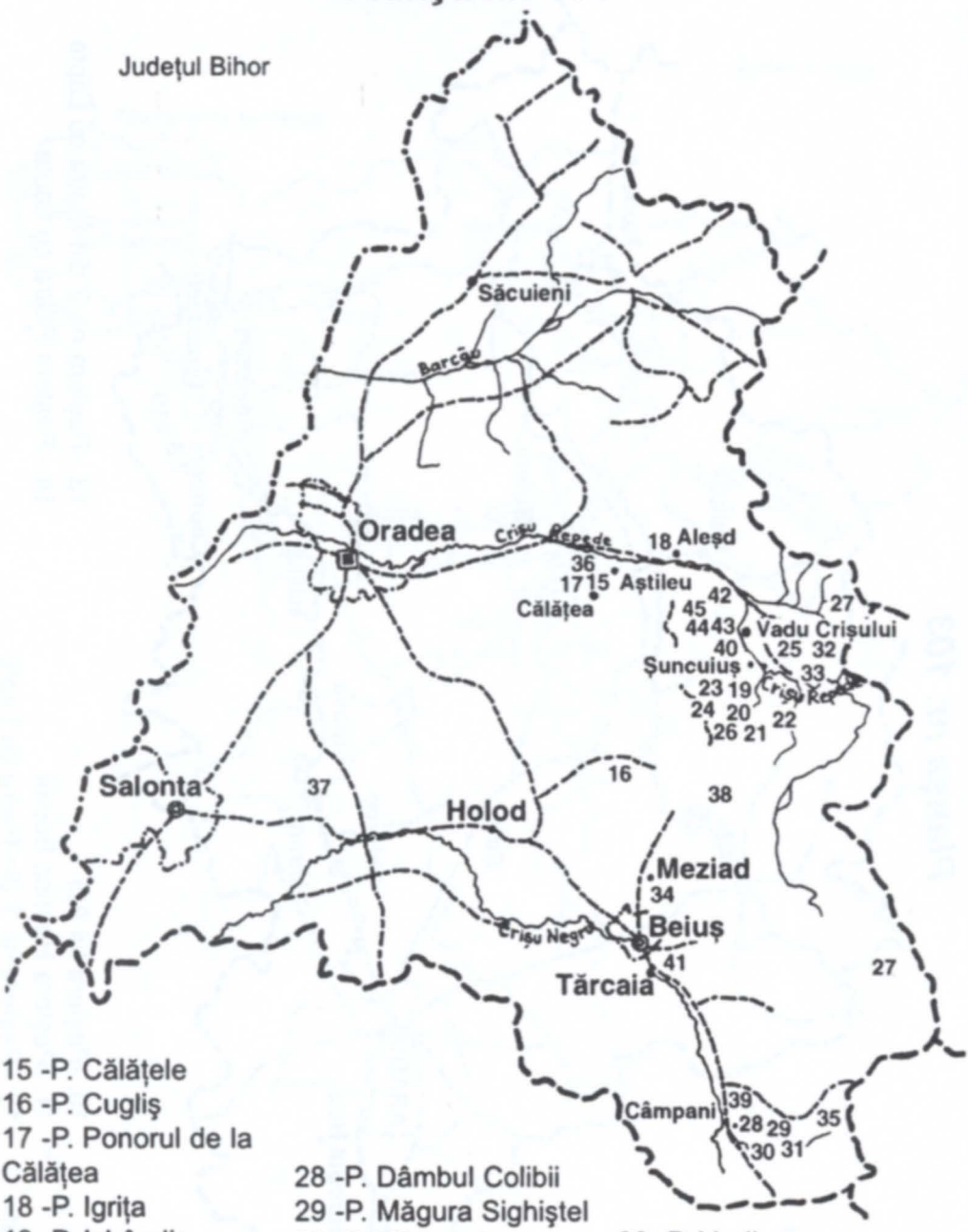

15 -P. Călăţele
16 -P. Cugliş
17 -P. Ponorul de la Călăţea
18 -P. Igriţa
19 -P. Izbândiş
20 -P. Cotuna
21 -P. Mişidului
22 -P. Napiştileu
23 -P. Piatra Corbului
24 -P. Piatra Morii
25 -P. Piatra Roşie
26 -P. Ungurului
27 -P. Zmeilor
28 -P. Dâmbul Colibii
29 -P. Măgura Sighiştel
30 -P. Ţibucoaia
31 -P. Fânaţe
32 -P. Baiului
33 -P. Boului
34 -P. Meziad
35 -P. din Dealul Pietroasele
36 -P. Cubleş
37 -P. Izbucul Topliţei
38 -P. Vacii
39 -P. Măgura Bihorului
40 -P. de la Subpiatră
41 -P. Uileacu de Beiuş
42 -P. Astupată
43 -P. Devenţului, I - II
44 -P. Travertin
45 -P. Vadul Crişului
46 -P. Vereş

www.cimec.ro

Planşa nr. 105

Judeţul Braşov

48 -Peştera cu Gamele
49 -Peştera Gura Cheii
50 -Peştera Coacăzei
51 -Peştera Mare
52 -Peştera Mică

www.cimec.ro

Judeţul
Caraş - Severin

Planşa nr. 106

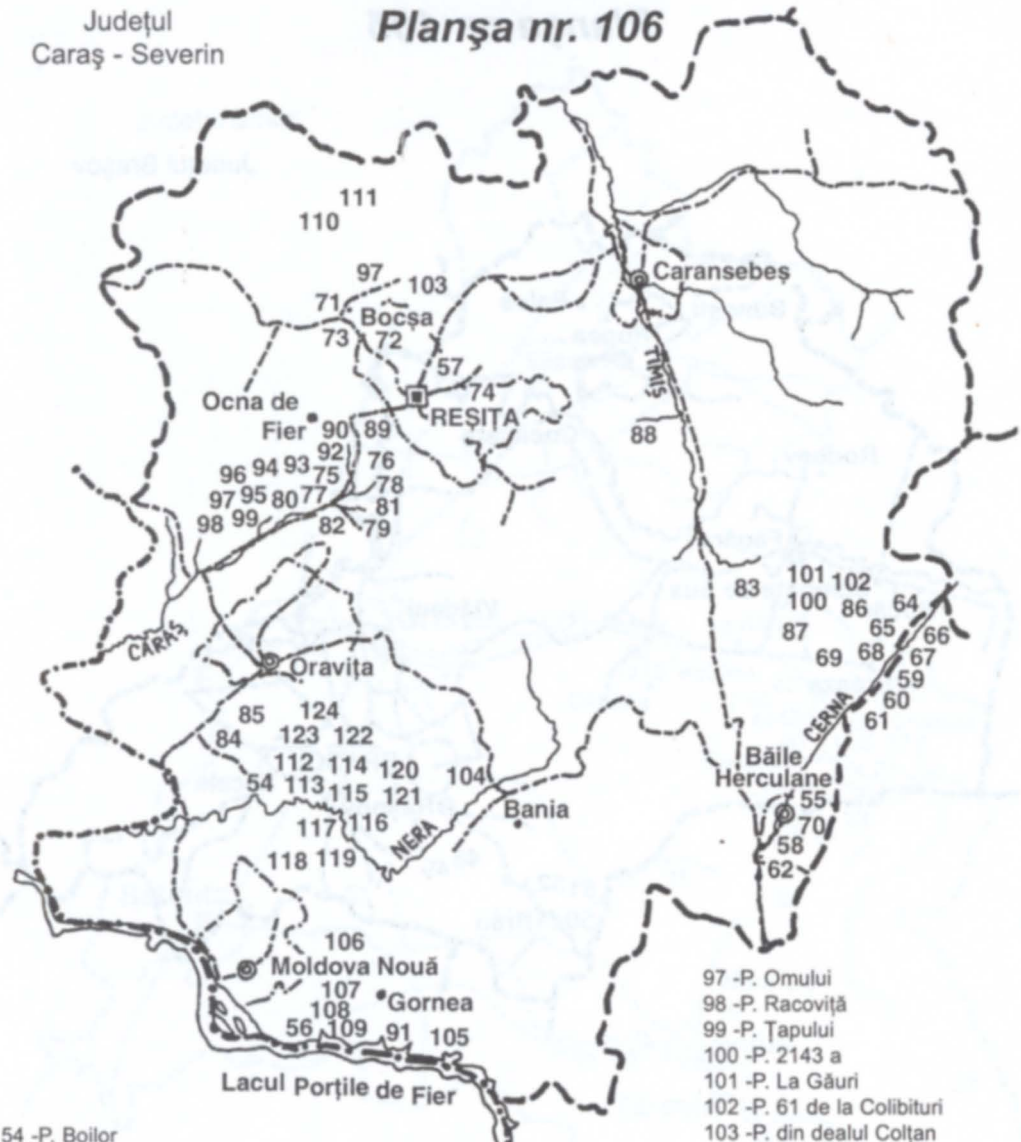

54 -P. Boilor
55 -P. Hoţilor
56 -P. Livadiţei
57 -P. Pârşului
58 -P. cu Aburi
59 -P. Cumont
60 -P. de sub Şoim
61 -P. Gaura lui Lasconi
62 -P. Gaura Ungurului
63 -P. Hoţilor (cu Apă)
64 -P. lui Iorgovan
65 -P. Mică din V. Drăstinicului
66 -P. nr. 1 din stg. Hidrocentr.
67 -P. nr. 3 de la Bobot
68 -P. Oilor
69 -P. Băniţii
70 -P. Mare de la Şoroniţe
71 -P. nr. 1 din Dealul Colţani
72 -P. nr. 2 din Dealul Colţani
73 -P. nr. 3 din Dealul Colţani
74 -P. Stârnic
75 -P. Cerbului

76 -P. Cuptorul Porcului
77 -P. de sub P. de după Cârşă
78 -P. Fugarilor
79 -P. Liliecilor
80 -P. Mărgăritaş
81 -P. Popovăţ
82 -P. Vraşka
83 -P. Vârful Înalt
84 -P. Elena
85 -P. Lenuţa
86 -P. Bobot
87 -P. Dealul Ierişori
88 -P. Mare din Dealul Secaia
89 -P. cu Apă din Cheile Gârliştei
90 -P. Gaura lui Ecab
91 -P. Păzărişte
92 -P. cu Oase
93 -P. cu Puţ
94 -P. Cuptorul Ciumei
95 -P. de sub Pietrele Albe
96 -P. Hotel Grota

97 -P. Omului
98 -P. Racoviţă
99 -P. Ţapului
100 -P. 2143 a
101 -P. La Găuri
102 -P. 61 de la Colibituri
103 -P. din dealul Colţan
104 -P. Vălae
105 -P. de sub Stânca Liubcovei
106 -P. Gaura Haiducească
107 -P. Gaura Chindiei 1
108 -P. Gaura Chindiei 2
109 -P. Gaura cu Muscă
110 -P. Pădurea Sicleni
111 -P. Urieşilor
112 -P. Dubanăţ
113 -P. Colţul Cătănii
114 -P. Dubova
115 -P. Dubăvăţ
116 -P. Gaura Hicleană
117 -P. Mere de la Găuri
118 -P. Mică de lânga P. lui Văt
119 -P. Porcarului
120 -P. Rolului
121 -P. lui Văt (Ţepeneu)
122 -P. 2 Mai
123 -P. nr. 1 de la Socolovăţ
124 -P. Socolovăţ

www.cimec.ro

Planşa nr. 107

125 -Peştera Someşul Rece
126 -Peştera Rece
127 -Peştera Bilder
128 -Peştera Şura Balicii
129 -Peştera. Ascunsă
130 -Peştera Călăştur
131 -Peştera. Călăţeaua Mică
132 -Peştera cu Coloane
133 -Peştera Feciorilor
134 -Peştera Hornarilor
135 -Peştera Modoloaia
136 -Peştera Morarilor
137 -Peştera Pitică
138 -Peştera Prăbuşită din Dealul Alb
139 -Peştera Romboidală
140 -Peştera Ruseştilor
141 -Peştera Ungurească
142 -Peştera Călăţeaua Mare
143 -Peştera cu Stalactite
144 -Peştera Oaselor
145 -Peştera Şura Mică
146 -Peştera Amatorilor
147 -Peştera Degence
148 -Peştera lui Negru
149 -Peştera Observator
150 -Peştera Oilor
151 -Peştera Vulturului
152 -Peştera Şura Mare

www.cimec.ro

Planşa nr. 108

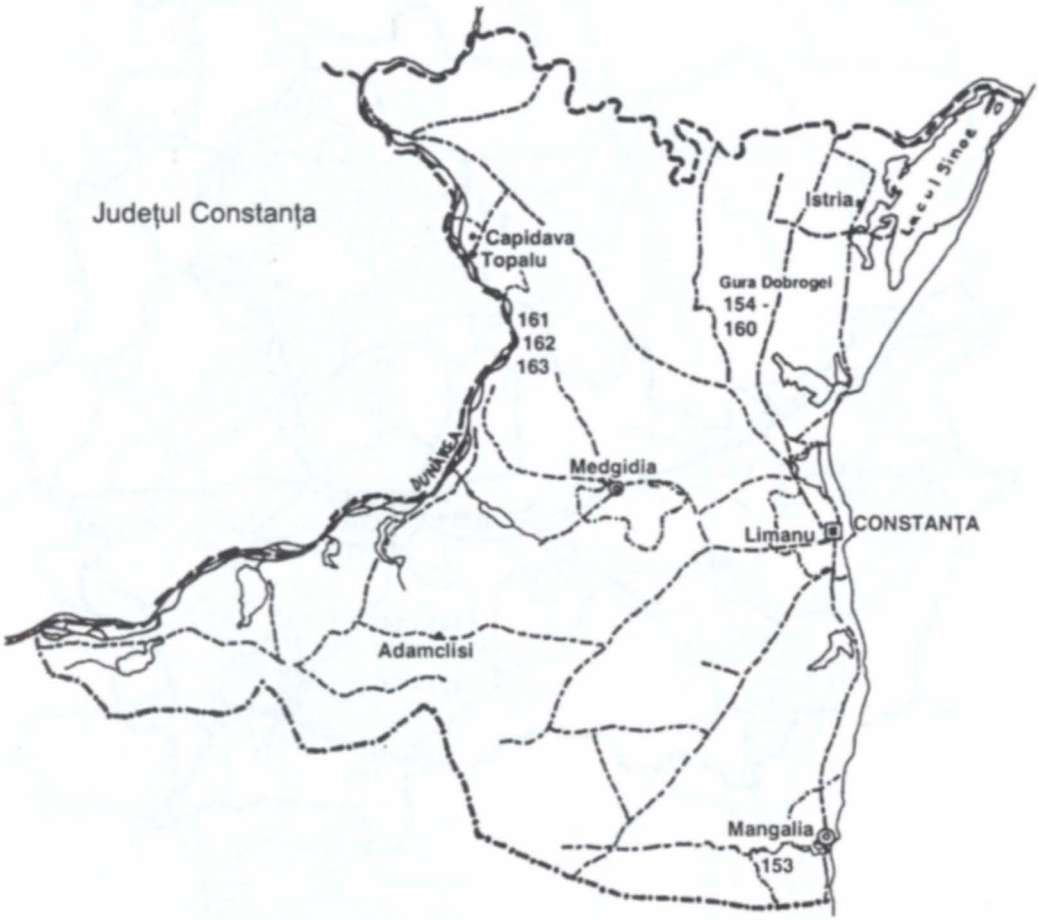

153 - Peştera La Icoane
154 - Peştera Casian
155 - Peştera Baba
156 - Peştera Bursucilor
157 - Peştera Cheia
158 - Peştera Soci
159 - Peştera La Adam
160 - Peştera Gura Dobrogei
161 - Peştera Cariera Mică
162 - Peştera Scrofeni
163 - Peştera Topalu

www.cimec.ro

Planşa nr. 109

164 - Peştera nr.1 din Cheile Tătarului
165 - Peştera nr.2 din Cheile Tătarului

www.cimec.ro

Planşa nr. 110

Judeţul Gorj

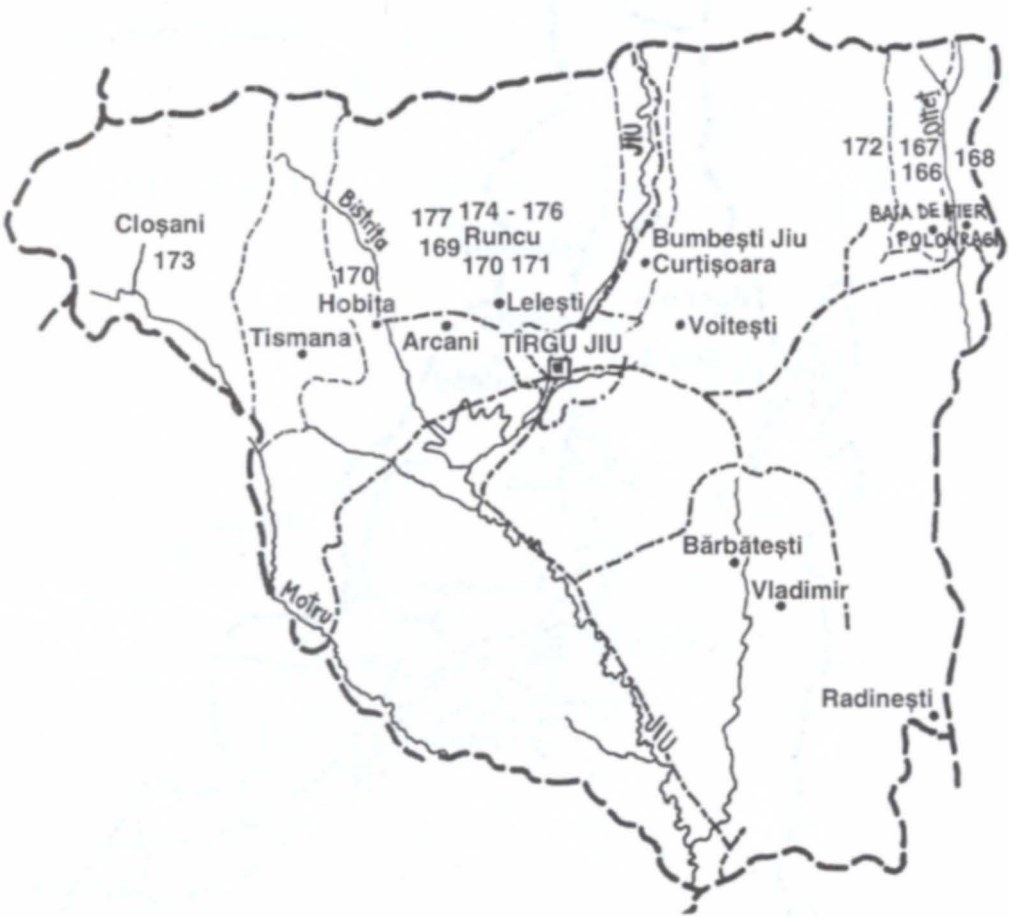

166 - Peştera Muierii
167 - Peştera Muierilor
168 - Peştera Pârcălabului
169 - Peştera Băltişoara
170 - Peştera Cioarei
171 - Peştera Vulpii
172 - Peştera din Runc
173 - Peştera Cloşani
174 - Peştera Dâlma Peşterii
175 - Peştera din Valea Deluşului
176 - Peştera Pârleazului
177 - Peştera Pătrunsă
178 - Peştera Polovragi

www.cimec.ro

Planşa nr. 111

179 -P. Adăpostul sub Stâncă nr. 40
180 -P. Almaşului
181 -P. Mare de la Mereşti
182 -P. nr. 1 de la Mereşti
183 -P. nr. 10 de la Mereşti
183 -P. nr. 13 de la Mereşti
185 -P. nr. 16 de la Mereşti
186 -P. nr. 18 de la Mereşti
187 -P. nr. 2 de la Mereşti
188 -P. nr. 20 de la Mereşti
189 -P. nr. 21 de la Mereşti
190 -P. nr. 23 de la Mereşti
191 -P. nr. 27 de la Mereşti
192 -P. nr. 3 de la Mereşti
193 -P. nr.33 de la Mereşti
194 -P. nr. 34 de la Mereşti
195 -P. nr. 36 de la Mereşti
196 -P. nr. 37 de la Mereşti
197 -P. nr. 39 de la Mereşti
198 -P. nr. 5 de la Mereşti
199 -P. nr. 9 din Cheile Vârghişului
200 -P. nr. 9 de la Mereşti
201 -P. nr. 26 de la Mereşti
202 -P. nr. 4 de la Mereşti
203 -P. nr. 8 de la Mereşti

www.cimec.ro

Planşa nr. 112

204 -P. Meda
205 -P. Găurile alăturate de la Cocoş
206 -P. Luncani
207 -P. Cioclovina cu Apă
208 -P. Cioclovina
209 -P. Şura de Jos
210 -P. Balogu
211 -P. Groapa Lupului
212 -P. Germisara (Geoagiu Băi)
213 -P. Coridorul din P. Muntenilor
214 -P. Cocoşului
215 -P. nr. 1 din Coasta Vacii
216 -P. nr. 2 din Coasta Vacii
217 -P. nr. 3 din Coasta Vacii
218 -P. nr. 1 din Culmea Vârtoapelor
219 -P. Curată de la Nandru
220 -P. Spurcată de la Nandru
221 -P. Bordu Mare
222 -P. din Ponorici
223 -P. lui Cocolbea
224 -P. Piatra din Poieni
225 -P. Ponor
226 -P. Avenul Cismei

www.cimec.ro

Planşa nr. 113

227 - Peştera Topolniţa
228 - Peştera lui Epuran
229 - Peştera Climente I
230 - Peştera Climente II
231 - Peştera Cuina Turcului
232 - Peştera Fluturilor
233 - Peştera lui Carafil
234 - Peştera Ponicova
235 - Peştera Veterani

www.cimec.ro

Planşa nr. 114

236 - Peştera Cuciulat

www.cimec.ro

Planşa nr. 115

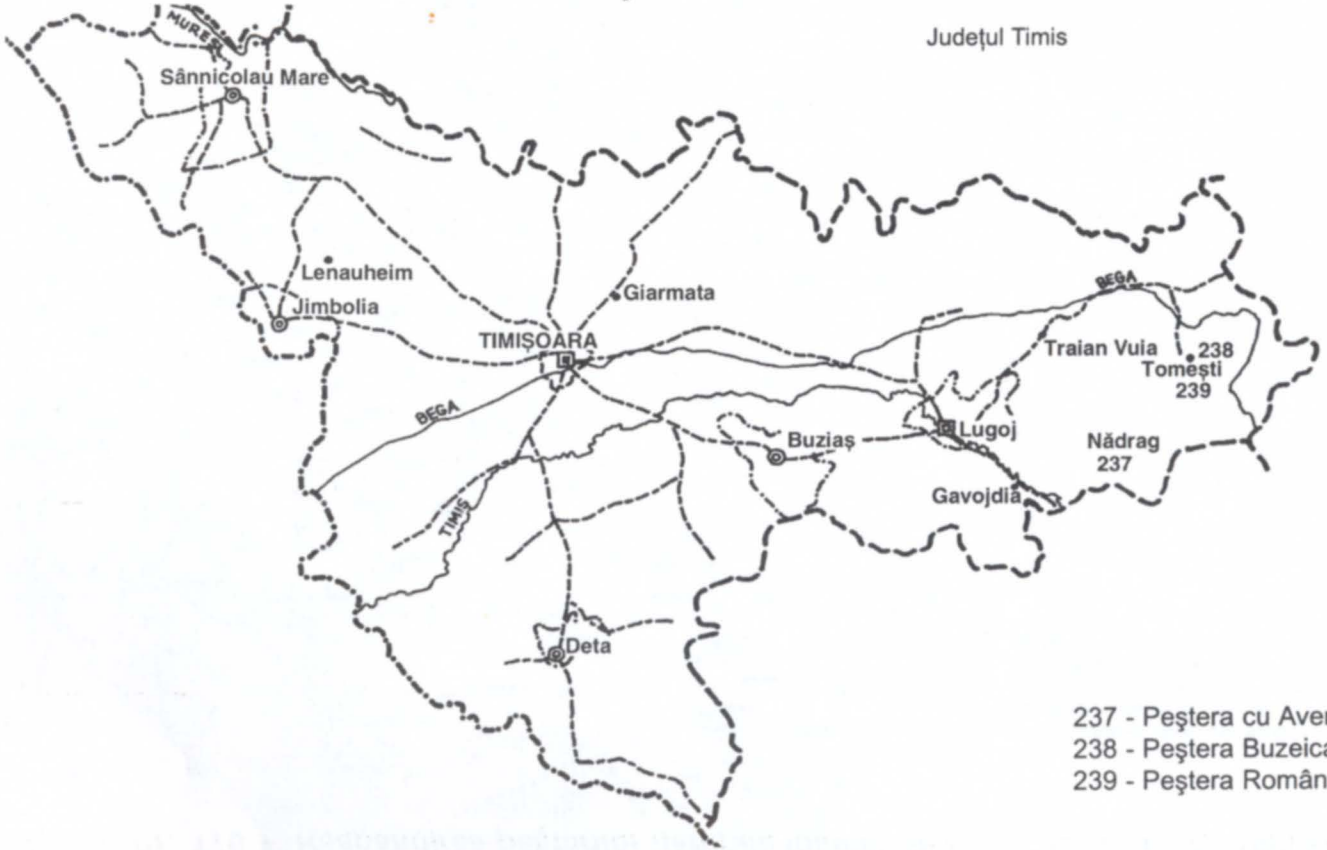

www.cimec.ro

Planşa nr. 116 - Răspândirea peşterilor naturale locuite de om pe teritoriul României

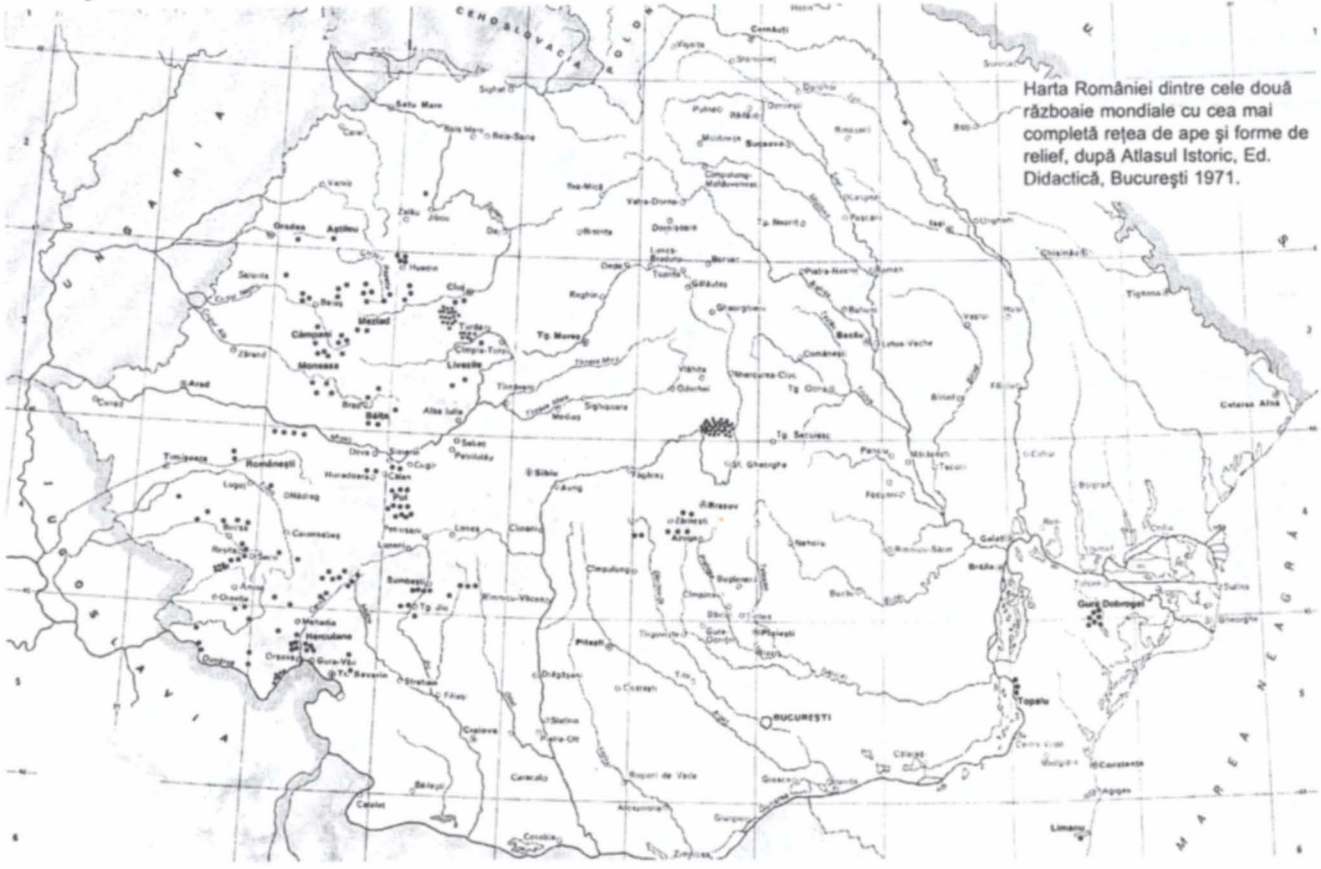

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă reţea de ape şi forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, Bucureşti 1971.

www.cimec.ro

Planşa nr. 117 - Răspândirea carierelor rezultate din documentaţia istorică şi arheologică

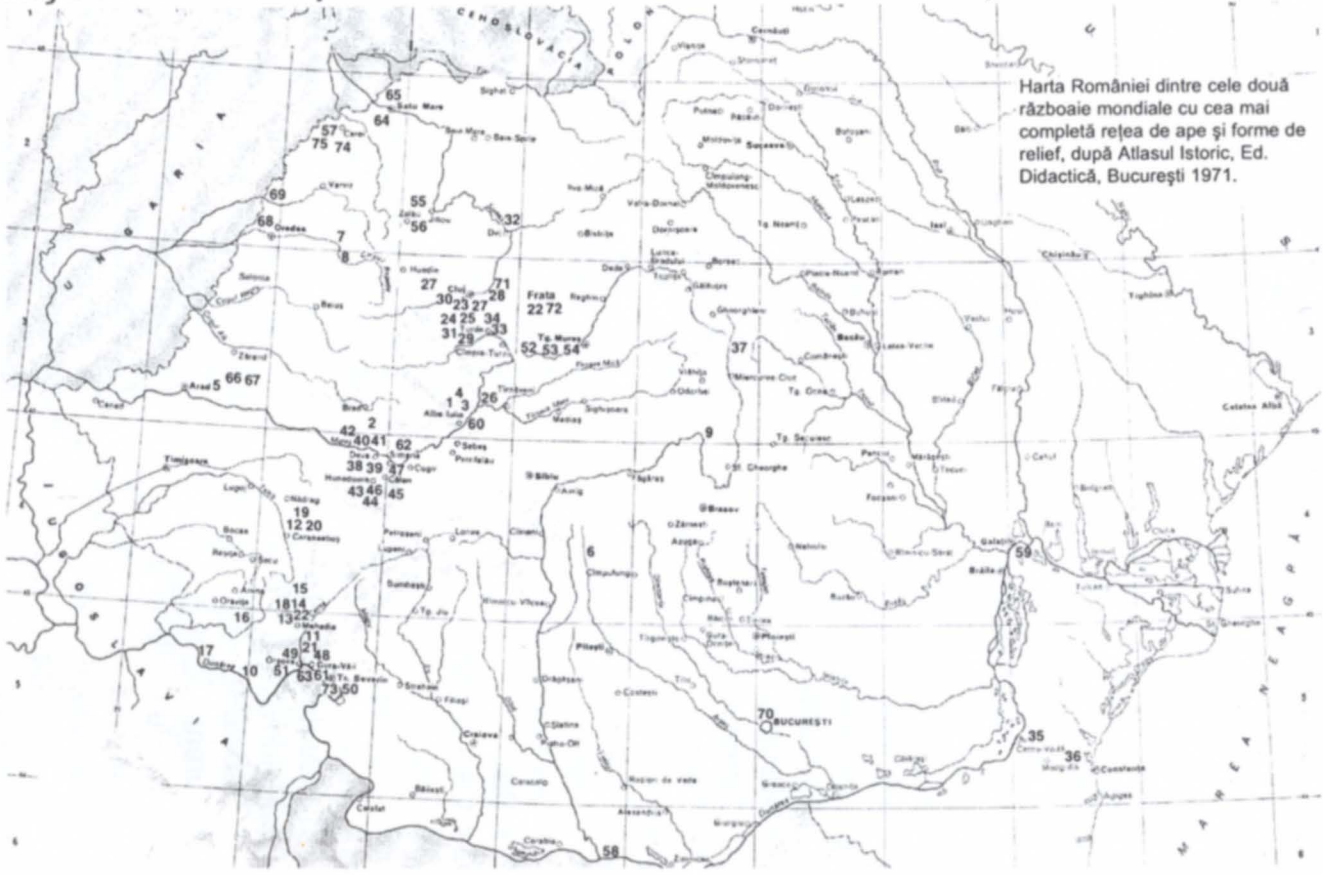

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă reţea de ape şi forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, Bucureşti 1971.

www.cimec.ro

Cariere:

1. Ampoița
2. Geoagiu
3. Ighiu
4. Baia
5. Ghioroc
6. Albeşti
7. Peştera-Pişnița
8. Izbândiş
9. Ioneşti
10. Svinița-Ilişova
11. Râpa
12. Bucova
13. Iablanița
14. Luncavița
15. Mehadița
16. Măceriş
17. Coronini
18. Petnic
19. Ruşchița
20. Rusca Montană
21. Topleț
22. Verendin
23. Baciu
24. Căpuşul Mic
25. Roşu
26. Gligoreşti
27. Nadic
28. Jucu de Sus
29. Moldovineşti
30. Rădaia
31. Tureni
32. Căşeiu
33. Potaissa
34. Sănduleşti Nord
35. Cernavodă
36. Basarabi
37. Sândominic
38. Bejan
39. Călan
40. Deva-Pietroasa
41. Cărpiniş
42. Cârjiți
43. Peşteana
44. Săcel
45. Sfânta Maria de Piatră
46. Strei
47. Sângiorgiu
48. Gura Văii
49. Vârciorova
50. Breznița
51. Mraconia
52. Chețani
53. Cipău
54. Pietriş
55. Creaca
56. Creaca-Ticlar
57. Pişcolț
58. Ciuperceni
59. Dinogeția
60. Cărarea Morii-Ciungud
61. Bahna
62. Uroi
63. Vodița
64. Ghenetea
65. Crasna Păşune
66. Cuvin-Miloaia (Lutărie)
67. Cuvin-Valea Danciului (L)
68. Biharia (Lutărie)
69. Văşad (Lutărie)
70. Chitila Fermă (Lutărie)
71. Dealul Crucii (Lutărie)
72. Poiana Frății (Lutărie)
73. Schela Cladovei (Lutărie)
74. Ghenci (Lutărie)
75. Pişcolț (Lutărie)

www.cimec.ro

Planşa nr. 118 - Răspândirea minelor rezultate din documentația istorică şi arheologică

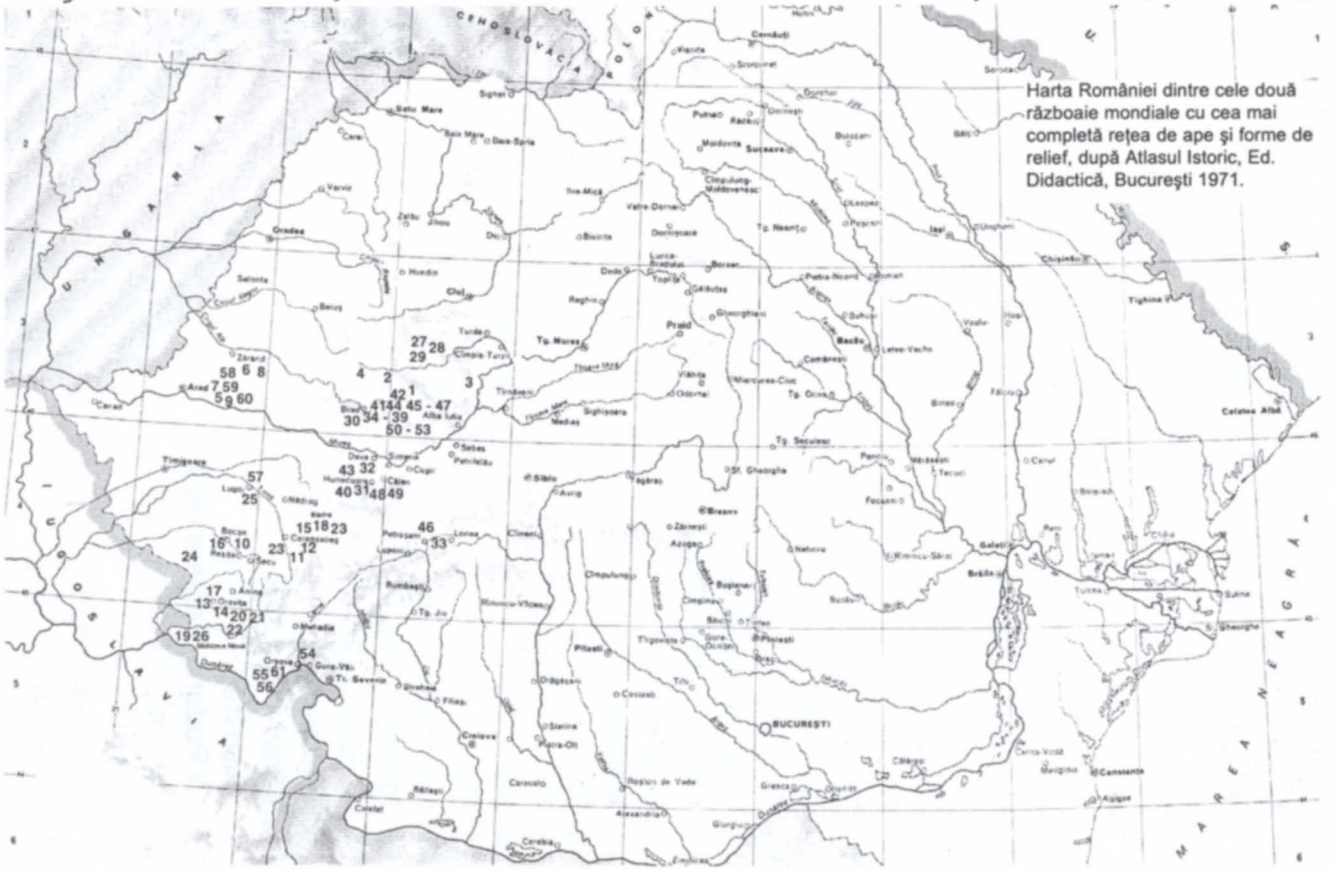

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă rețea de ape şi forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, Bucureşti 1971.

www.cimec.ro

Mine:

1. Almaşul Mare
2. Bucium
3. Rimetea
4. Roşia Montană (Alburnus Maior)
5. Rădnuța
6. Arăneag
7. Cladova - Cersca
8. Dud
9. Milova
10. Bocşa
11. Bolvaşnița
12. Borlova
13. Ciclova
14. Ciclova Română
15. Ohaba Bistra (Ferdinand)
16. Dognecea
17. Maidan
18. Marga
19. Moldova Nouă
20. Nera
21. Ruşchița
22. Sasca Română
23. Slatina (Timiş)
24. Surducu Mare
25. Tincova
26. Vărad - Coronini
27. Băişoara
28. La Poduri - Peştera mină
29. Surduc
30. Crişcior
31. Teliucul inferior
32. Mânerău
33. Petroşani
34. Ruda - Brad
35. Alun
36. Băița
37. Băița - Crăciuneşti
38. Căraciu
39. Câinele (Câinelul) de Sus
40. Teliuc
41. Crăciuneşti
42. Fizeş
43. Ghelari
44. Hărțăgani
45. Hondol
46. Iscroni
47. Toplița
48. Peştişul Mare
49. Peştişul Mic
50. Ribița
51. Sacarâmb
52. Stănija
53. Trestia
54. Vârciorova
55. Eibental
56. Tisovița
57. Cricova
58. Baia lui Chiran - Covăsânț
59. Valea Lili - Covăsânț
60. Şoimuş
61. Ogradena Veche

www.cimec.ro

Planşa nr. 119 - Răspândirea salinelor rezultate din documentaţia istorică şi arheologică

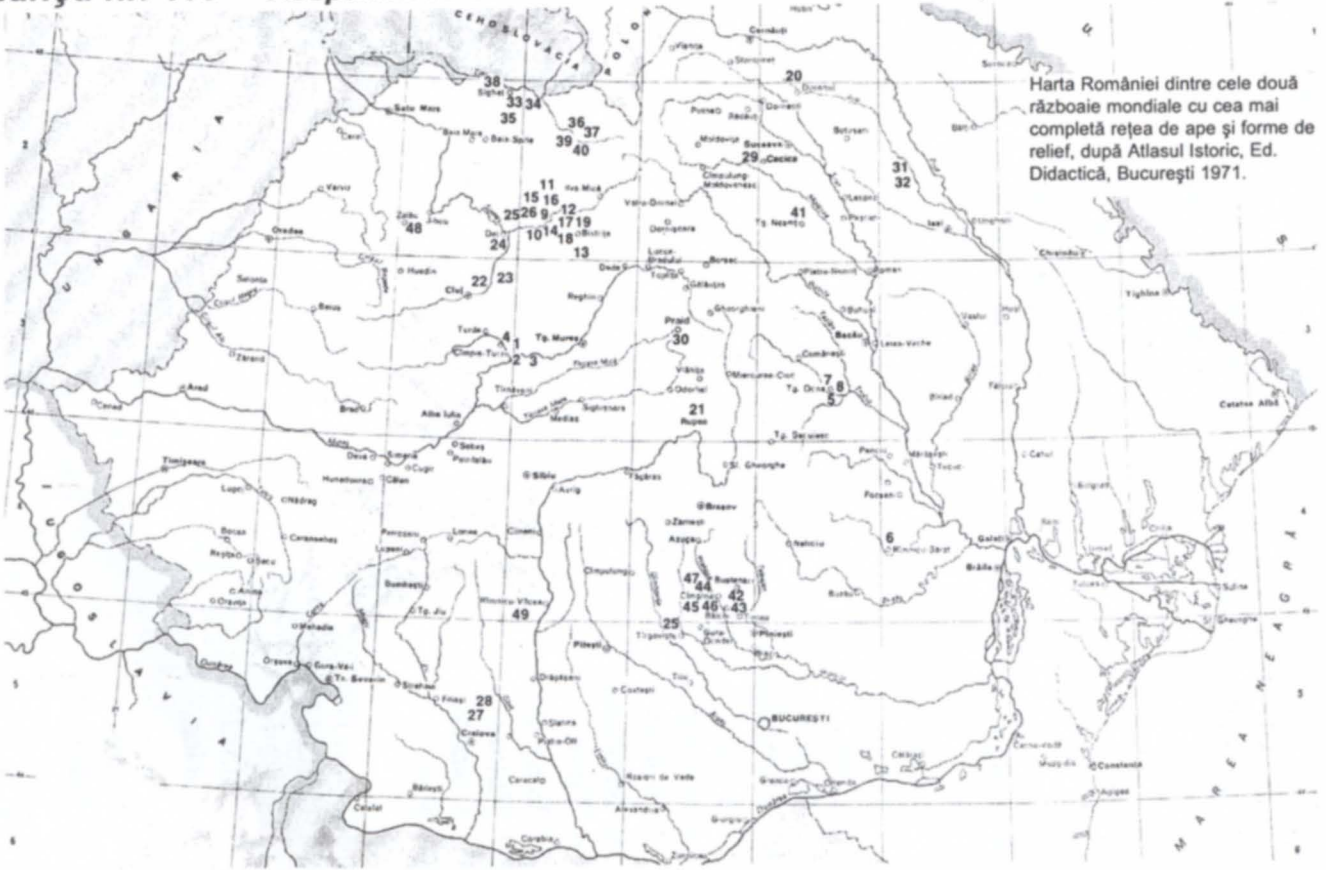

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă reţea de ape şi forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, Bucureşti 1971.

www.cimec.ro

Saline (ocne de sare):

1. Ocna Mureş
2. Războieni - Cetate
3. Uioara
4. Unirea
5. Grozeşti
6. Crişeu
7. Târgu Ocna
8. Trotuş
9. Arpaş
10. Bața
11. Beclean
12. Ciceu
13. Crişţur
14. Domneşti
15. Ilişua
16. Mănăştur
17. Reteag
18. Sintireag
19. Tahat
20. Ibăneşti
21. Rupea
22. Cojocna
23. Peta
24. Sic
25. Ocna Dejului
26. Ocna Mică
27. Teişani
28. Săraru
29. Cacica
30. Praid
31. Şipote
32. Toporăuți
33. Coştiui
34. Rona
35. Ocna Şugatag
36. Vişeu
37. Bâşcoi
38. Câmpulung - Tisa
39. Dragomireşti
40. Slatina
41. Izvoarele sărate de la Lunca
42. Telega
43. Băicoi
44. Slănic Prahova
45. Baia Baciului
46. Baia Verde
47. Rogna
48. Zalău
49. Ocnele Mari

www.cimec.ro

Planşa nr. 120 - Răspândirea peşterilor antropice rezultate din documentaţia istorică şi arheologică

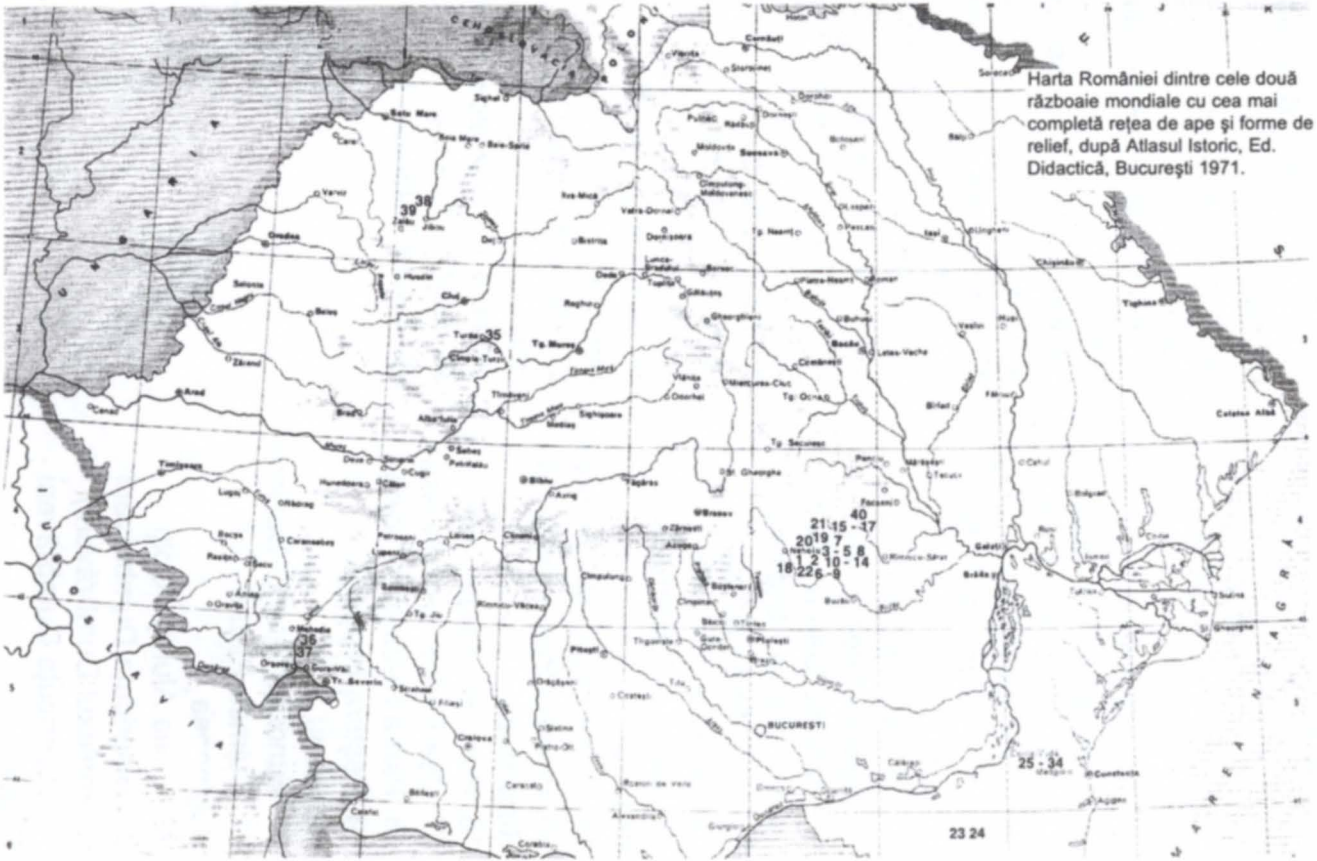

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă reţea de ape şi forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, Bucureşti 1971.

www.cimec.ro

Peşteri antropice: (săpate de om)

1. Biserica Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul - Aluniş
2. Culmea Martiriei - Aluniş
3. Peştera lui Iosif - Bozioru
4. Biserica Agatonul Nou
5. Casa Hoţilor - Nenciuleşti
6. Vârful Cămăruţei - Begu Pănătău
7. Căsoaia - Brăieşti
8. Agatonul Vechi - Bozioru
9. Malul cu Gaură - Cozieni
10. Fundătura - Bozioru
11. Bucătăria - Bozioru
12. Ghereta - Bozioru
13. Dionisie Torcătorul- Bozioru
14. Piatra Îngăurită - Bozioru
15. Peştera Piatra Ingăurită - Ruginoasa
16. Policiori - Ruginoasa
17. Uşa Pietrei - Ruginoasa
18. Piatra Rotăriei - Cătina
19. Peştera Înşelăţiei - Nehoiaşu
20. Fundul Peşterii - Bozioru
21. Culmea Pietrei - Ruginoasa
22. Chilia Aluniş - Colţi
23. Bisericuţa Dumbrăveni (Complexul Dumbrăveni)
24. Bisericuţa Dumbrăveni - Cripte
25. Complexul Rupestru Basarabi - Murfatlar
26. Galeria G1-G5 Basarabi - Murfatlar
27. Bisericuţa B1 - Basarabi - Murfatlar
28. Bisericuţa B2 - Basarabi - Murfatlar
29. Bisericuţa B3 - Basarabi - Murfatlar
30. Bisericuţa B4 - Basarabi - Murfatlar
31. Bisericuţa E5 - Basarabi - Murfatlar
32. Încăpera funerară C1 - Basarabi - Murfatlar
33. Încăpera funerară C2 - Basarabi - Murfatlar
34. Cariera Basarabi - Murfatlar, Cimitirul
35. Peştera Cheia - Turda
36. Peştera Diana - Băile Herculane
37. Peştera Higeea - Băile Herculane
38. Încăperea Creaca Ticlar
39. Peştera Creaca
40. Gaura Tătarilor - Mlăjet

www.cimec.ro

Planşa nr. 121 - Răspândirea avenelor şi adăposturilor naturale locuite de om

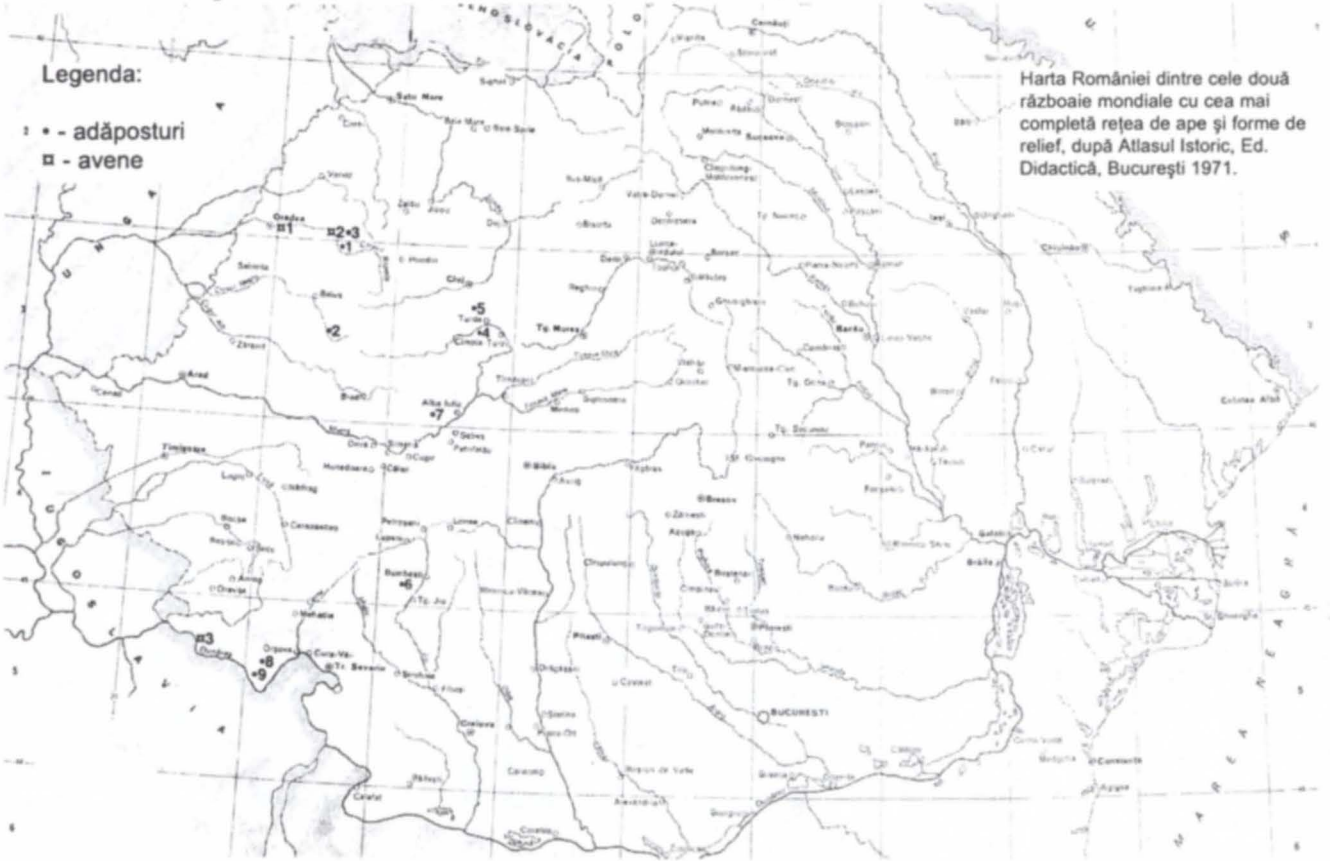

www.cimec.ro

Adăposturi:

1. Coasta Luchii
2. Izbucul de la Fânaţe
3. Adăpostul Mare din Piatra Roşie
4. Adăpostul între Stânci
5. Adăpostul sub Stâncă Peştera Oilor
6. Adăpostul sub Stâncă Peştera Frumoasă
7. Adăpostul sub Stânca Piatra lui Gotar
8. Adăpostul sub Stâncă (Potcapina) lui Climente
9. Adăpostul sub Stâncă Cuina Turcului

Avene:

1. Betfia
2. Gălăşeni
3. Varniţei

www.cimec.ro

Planşa nr. 122

Răspândirea peşterilor şi a descoperirilor de artă paleolitică pe continentul european şi asiatic, după A. Leroi Gourhan.

www.cimec.ro

Planşa nr. 123

Cele mai importante peşteri cu artă parietală şi mobiliară din arealul franco - cantabric.

www.cimec.ro

INDEX

PLANŞE

www.cimec.ro

INDEX PLANŞE

Adăpostul de la Fânaţe: reprezentarea unor figuri umane (bărbat şi femeie), după V. Boroneanţ. 191
Agatonul Vechi. Acuarelă după H. Trenk. 165
Aluniş, planul bisericii rupestre, după V. Drâmboceanu. 167
Aluniş. Biserica rupestră, după V. Drâmboceanu. Planul bazei şi al pereţilor, încăperea nr. 2 (sus) şi încăperea nr. 1 (jos). Peretele despărţitor (mijloc). 170
Aluniş. Locuinţă rupestră, după V. Drâmboceanu. Planul bazei şi al pereţilor (sus) şi peretele exterior, sudic (jos). 168
Aluniş. Planul locuinţelor rupestre, după V. Drâmboceanu. Planul intrării şi secţiune în interior (sus), bazei şi pereţilor (jos). 169
Biserica rupestră Agatonul Nou, planul bazei, după V. Drâmboceanu. 164
Biserica rupestră Agatonul Vechi, planul bazei, după V. Drâmboceanu. 163
Bisericuţa B 4 de la Basarabi - reprezentări de animale şi cavaler. 174
Cariera Cernavodă, Hercules Sexanus, după Gr. Florescu. 176
Cele mai importante peşteri cu artă parietală şi mobiliară din arealul franco - cantabric. 290
Complexul Rupestru Dumbrăveni - Canaraua Fetei, complexul rupestru, după C. Chiriac. 175
Gaura Chindiei II, după A. Sion, completată de V. Boroneanţ. 222
Gaura cu Muscă, după Şt. Negrea. 224
Gaura Haiducească, după Şt. Negrea şi L. Botoşăneanu. 221
Izvoarele sărate de la Lunca şi Oglinzi - Târgu Neamţ, după G. Dumitroaia (folosite în preistorie şi epocă dacică). 185
Judeţul Alba 264
Judeţul Arad 265
Judeţul Bihor 266
Judeţul Braşov 267
Judeţul Caraş - Severin 268
Judeţul Cluj 269
Judeţul Constanţa 270
Judeţul Dâmboviţa 271
Judeţul Gorj 272
Judeţul Harghita 273
Judeţul Hunedoara 274
Judeţul Mehedinţi 275
Judeţul Sălaj 276
Judeţul Timis 277
Mina Almaş. Nişa de la baza treptelor romane (sec. II-III, a.Hr.), după N. Maghiar. 178

www.cimec.ro

Mina de fier de la Teliuc. Gropi de exploatare din timpul romanilor, după S. Rakoczy. a. gropi conice, b. umpluturi noi, c. strat de zgură, d. umpluturi vechi, e. strat de argilă 180

Mina Teliuc, exploatarea la zi „Irina", după S. Rakoczy. 179

Peştera (Gaura) Porcariului, după Şt. Negrea şi L. Botoşăneanu. 225

Peştera „Din Dâlma Peşterii", după Tr. Constantinescu. 239

Peştera „Fundul Peşterii" de la Nucu Bozioru - peretele de sus - după arhitect Silvia Păun şi Vasile Boroneanţ; Arme cu indicarea dimensiunilor şi a poziţiilor faţă de verticala peşterii - Dreapta şi stânga, figurări în perete. 173

Peştera abri nr. 21 de la Mereşti, după M. Mottl. 254

Peştera Boroşteni (Gaura Cioarei). Plan cu suprafaţa sondată, după C. S. Nicolăescu Plopşor şi C. N. Mateescu. 237

Peştera Boroşteni. Pandantiv, după M. Cârciumaru (a. desen; b. fotografie) 187

Peştera Cerbului, după E. Balogh, modificată de L. Botoşăneanu, 1967. 214

Peştera Cheia de la Izvor, planul săpăturilor din anii 1956 - 1957, după C. S. Nicolăescu Plopşor şi alţii. 232

Peştera Chindiei I, după V. Boroneanţ. 223

Peştera Cubleş, după C. Pleşa. 194

Peştera Cuciulat, după A. Done şi alţii. 262

Peştera Cuciulat, după A. Done şi alţii. 261

Peştera Cuptorul Ciumei cartată de G. Karban. 218

Peştera Cuptorul Porcului, cartată de E. Balogh, modificată de L. Botoşăneanu. 215

Peştera de după Cîrşă, cartată de I. Viehmann şi V. Puşcariu, completată de G. Karban. 216

Peştera de la Despicătură, după I. Povară. 227

Peştera de la Fânaţe, după R. Jeannel şi E. G. Racoviţă. 195

Peştera de la Românești, după V. Sencu şi Şt. Negrea. 263

Peştera de la Vadul Crişului, după I. Viehmann şi alţii. 201

Peştera de la Vârful lui Dragomir, după V. Drâmboceanu. 207

Peştera Gaura cu Muscă, după Şt. Negrea. 188

Peştera Gaura Ungurului, după Şt. Negrea. 211

Peştera Gălăşeni, după C. Pleşa. 203

Peştera Gheţarul de la Vârtop, după M. Bleahu şi I. Viehmann. 192

Peştera Gheţarul Scărişoara, după T. Rusu. 193

Peştera Grota Boilor, după Şt. Negrea. 208

Peştera Gura Cheii de la Izvor, planul săpăturilor, după C. S. Nicolăescu Plopşor şi alţii. 204

Peştera Gura Ponicovei, după Şt. Negrea. 259

Peştera Hoţilor, după Şt. Negrea. 209

Peştera Igriţa, după H. Kessler. 202

Peştera Istorică (Peştera nr. 2 a lui Cezar Manea), schiţă: Cezar Manea, desen: Ică Giurgiu. 196

www.cimec.ro

Peştera Izbucul Topliţei, după Cr. Lascu şi Ş. Sârbu. 197
Peştera Liliecilor, după M. Dumitrescu. 234
Peştera Limanu, după M. Dumitrescu şi alţii. 233
Peştera Livadiţei, după V. Boroneanţ. 210
Peştera lui Adam, după I. Povară şi alţii. 231
Peştera lui Clemente I, după V. Sencu. 258
Peştera lui Cocolbea, după M. Dumitrescu şi alţii. 256
Peştera lui Dionisie Torcătorul. Planul bazei şi al pereţilor, după V. Drâmboceanu. 172
Peştera lui Epuran, după I. Povară şi alţii. 257
Peştera lui Iosif, acuarelă după H. Trenk. 171
Peştera Mare de la Şoronişte, după I. Povară, completată de Şt. Negrea. 213
Peştera Mare din satul Peştera, după T. Constantinescu. 205
Peştera Măgura Sighiştel, după C. Pleşa. 200
Peştera Meziad, după E. Balogh. 199
Peştera nr. 02 din Cheile Tătarului, după P. Samson şi C. Rădulescu. S. a-b sondaje I.S.P.E., S. c sondaj existent, S. 1-2 sondaj executat de P. Samson şi C. Rădulescu. 236
Peştera nr. 09 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 253
Peştera nr. 18 (Peştera Urşilor) de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 245
Peştera nr. 20 (Peştera lui Gabor) de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 243
Peştera nr. 23 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 248
Peştera nr. 24 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi M. Dumitrescu. 246
Peştera nr. 26 de la Mereşti, după M. Mottl. 250
Peştera nr. 27 de la Mereşti, după Tr. Orghidan. 252
Peştera nr. 33 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 249
Peştera nr. 36 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 251
Peştera nr. 36 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 247
Peştera nr. 39 de la Mereşti, după Tr. Orghidan şi Cr. Goran. 242
Peştera nr. 40 de la Mereşti, după Fr. Podek şi M. Mottl. 244
Peştera Oilor, cartată de L. Vălenaş. 229
Peştera Oilor, după M. Bleahu şi alţii. 212
Peştera Oilor, plan şi profil, după I. Vintilescu şi alţii. 241
Peştera Omului, după A. Abramovici şi alţii. 184
Peştera Pătrunsă, după Tr. Constantinescu. 240
Peştera Popovăţ, după E. Balogh şi L. Botoşăneanu, completată de Şt. Negrea. 217
Peştera Racoviţă, după V. Sencu. 219
Peştera Rece, după Cr. Lascu şi alţii. 228
Peştera Socolovăţ, după M. Ţigla, I. Mezei, I. Hajnal, modificată de Şt. Negrea. 226

www.cimec.ro

Peştera Stânca de la Ripiceni, după Al. Păunescu, completată de V. Boroneanţ. 186

Peştera Şura Mare, cartare M. Dumitrescu, Tr. Orghidan (1963), completată de echipa Clubului de Speologie Sportivă şi a „Focului Viu", în anii 1977, 1985, 1986, 1988. 230

Peştera Tătarului nr. 1, după P. Samson şi C. Rădulescu. 235

Peştera Ţapului, după A. Abramovici şi alţii, modificată de Şt. Negrea. 220

Peştera Veterani, după Şt. Negrea. 260

Peştera Vulpii de la Boroşteni. Plan şi profil după Em. Alexandrescu şi alţii. 238

Peştera Zmeilor de la Onceasa, după R. Jeannel şi E. G. Racoviţă. 198

Peşterile 1 şi 2 din Culmea Vârtoapelor, după Ică Giurgiu. 255

Piatra lui Gotar, după M. Căstăian. 183

Planul peşterii de la Nucu-Bozioru în care se află reprezentările de artă din epoca bronzului, după V. Drâmboceanu, completată de V. Boroneanţ. 206

Pomelnice: 1-Pomelnic din epoca lui Neagoe Basarab din proscomidia schitului Agaton; 2-Pomelnicul de pe altarul schitului Agaton, după Al. Odobescu. 166

Răspândirea avenelor şi adăposturilor naturale locuite de om 287

Răspândirea carierelor rezultate din documentaţia istorică şi arheologică 279

Răspândirea minelor rezultate din documentaţia istorică şi arheologică 281

Răspândirea peşterilor antropice rezultate din documentaţia istorică şi arheologică 285

Răspândirea peşterilor naturale locuite de om pe teritoriul României 278

Răspândirea peşterilor şi a descoperirilor de artă paleolitică pe continentul european şi asiatic, după A. Leroi Gourhan. 289

Răspândirea salinelor rezultate din documentaţia istorică şi arheologică 283

Salina Slănic. Planul de exploatare al minelor vechi şi noi, după dr. ing. M. Stamatiu. 182

Salina Tg. Ocna. Cameră în formă de clopot şi extracţie cu crivac, după A. Nemeşiu. 181

Sistemul roman de adâncire în rocă tare prin puţuri verticale, după inginer N. Maghiar. 177

Unelte de silex din Peştera Livadiţei, paleolitic mijlociu, după V. Boroneanţ. 190

www.cimec.ro

INDEX

PEŞTERI, ADĂPOSTURI, MINE, CARIERE ŞI SALINE

www.cimec.ro

INDEX

PEŞTERI, ADĂPOSTURI, MINE, CARIERE ŞI SALINE

Adăpostul din peretele Izbucului de la Fânaţe 109
Adăpostul lui Climente 111
Adăpostul Mare dintre Peştera Roşie şi Peştera cu Apă 109
Adăpostul sub stâncă Coasta Luchii 109
Adăpostul sub stâncă Cuina Turcului 111
Adăpostul sub stâncă Între Stânci 109
Adăpostul sub stâncă Peştera Frumoasă 110
Adăpostul sub stâncă Peştera Oilor 110
Adăpostul sub stâncă Piatra lui Gotar 110
Avenul Betfia 108
Avenul Gălăşeni 108
Avenul Varniţei 108
Biserica Agatonul Nou - Hram Sf. Ion Zlatotust 94
Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul 93
Bisericuţa Basarabi B1 102
Bisericuţa Basarabi B2 103
Bisericuţa Basarabi B3 103
Bisericuţa Basarabi B4 104
Bisericuţa Basarabi E5 104
Camera - Încăperea funerară C 1 105
Camera - Încăperea funerară C2 105
Cariera Albeşti 133
Cariera Ampoiţa 132
Cariera Baciu 136
Cariera Bahna 142
Cariera Baia 132
Cariera Basarabi - Murfatlar - Cimitirul 105

www.cimec.ro

Cariera Bejan 141
Cariera Breznița 143
Cariera Bucova 134
Cariera Cârjiți 142
Cariera Călan 141
Cariera Căpuşul Mic 136
Cariera Cărarea Morii 132
Cariera Cărpiniş 141
Cariera Ciuperceni 145
Cariera Cladova 132
Cariera Coronini 135
Cariera Creaca 144
Cariera Creaca Ticlar 145
Cariera de balast Izbândiş 133
Cariera de calcar Malul Roşu 137
Cariera de la Moldovineşti 137
Cariera de la vest de Potaissa 138
Cariera de nisip Chețani 144
Cariera de nisip Cipău 144
Cariera de nisip Rădaia 138
Cariera de piatră Căşeiu 138
Cariera de piatră Cernavodă cu Relieful lui Hercules Saxanus 139
Cariera de piatră Gura Văii 143
Cariera de piatră Sănduleşti Nord 139
Cariera de pietriş Gligoreşti 137
Cariera de sub cascada din fața peşterii Pişnița 133
Cariera de şist argilos Râpa 134
Cariera de tuf calcaros Svinița - Ilişova 134
Cariera Deva - Dealul Pietroasa 141
Cariera Dinogeția 145
Cariera Geoagiu 132

www.cimec.ro

Cariera Iablanița 134
Cariera Ighiu 132
Cariera Ioneşti 134
Cariera Jucu de Sus 137
Cariera Luncavița 134
Cariera Măceriş 135
Cariera Mehadica 135
Cariera Mraconia 143
Cariera Murfatlari - Basarabi 140
Cariera Nadic 137
Cariera Peşteana 142
Cariera Petnic 135
Cariera Petriş 144
Cariera Pişcolț - Nisipărie 145
Cariera Sânta Maria de Piatră 142
Cariera Săcel 142
Cariera Strei 142
Cariera Topleț 136
Cariera Tureni 138
Cariera Uroi 146
Cariera Valea Sângeorgiului 142
Cariera Vârciorova 143
Cariera Verendin 136
Cariera Vodița 143
Carierele de nisip şi pietriş Ghioroc - Balastieră 133
Carierele Rusca Montană 136
Carierele Ruşchița 135
Cavitățile îngropate din cariera de travertin de la Sândominic 141
Chilia Aluniş 100
Complexul Aluniş, Culmea Martiriei 93
Complexul Dumbrăveni 100

www.cimec.ro

Complexul rupestru de la Murfatlar 101
Coridorul din Piatra Muntenilor 76
Exploatarea auriferă şi de cupru Bucium 117
Exploatarea de fier Peştişu Mare 128
Exploatările de fier Mânerău 125
Exploatările de fier Peştişu Mic 128
Exploatările din nisipurile aurifere Vârciorova 129
Galeriile G1- G5 102
Găurile alăturate din Dealul lui Cocoş 73
Gravurile de pe pereţii stâncoşi din Cheile Sohodolului de la Runcu 115
Grota nr. 01 din Dealul Colţani 24
Grota nr. 02 din Dealul Colţani 25
Grota nr. 03 din Dealul Colţani 25
Inscripţiile rupestre din complexul natural „Amfiteatru" de la Casian (inscripţii în limba greacă) 114
Izvoarele sărate de la Lunca 156
Încăperea săpată în stâncă Creaca -Ticlar 107
Lutăria Biharea 147
Lutăria Chitila - Fermă 148
Lutăria Dealul Crucii 148
Lutăria din Dealul Miloaia de la Cuvin 147
Lutăria Ghenci 148
Lutăria Pişcolţ 149
Lutăria Poiana Frăţii 148
Lutăria Schela Cladovei, malul Dunării 148
Lutăria Valea Danciului 147
Lutăria Văşad 147
Mina Alun 125
Mina Băişoara 123
Mina Bocşa 120
Mina Ciclova Română 121

www.cimec.ro

Mina Crişcior 124
Mina de aur Almaşu Mare 117
Mina de aur Băiţa 125
Mina de aur Băiţa - Crăciuneşti 125
Mina de aur Bolvaşniţa 120
Mina de aur Borlova 120
Mina de aur Fizeş 127
Mina de aur Hărţăgani 127
Mina de aur Iscroni 128
Mina de aur Maidan 121
Mina de aur Măgura - Toplita 128
Mina de aur Nera 122
Mina de aur Petroşani 125
Mina de aur Ruda - Brad 125
Mina de aur Surduc 124
Mina de aur Trestia 129
Mina de aur, argint, cupru şi plumb Surducu Mare 123
Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Dognecea 121
Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Moldova Nouă 122
Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Vărad 123
Mina de aur, cupru, plumb şi fier Sasca Română 122
Mina de cupru Ciclova 120
Mina de cupru Cladova - Valea Cersca 119
Mina de cupru Dud 119
Mina de cupru şi fier Arăneag 118
Mina de cupru şi fier Covăsânţ 130
Mina de cupru şi fier Milova 119
Mina de cupru Tisoviţa 130
Mina de cupru, argint şi fier Rădnuţa 118
Mina de cupru, fier şi plumb Şoimuş 130
Mina de fier Criciova 130

www.cimec.ro

Mina de fier şi plumb Ruşchiţa 122
Mina de fier Teliucul Inferior 124
Mina de fier Tincova 123
Mina de fier, plumb, cupru, argint, aur, arseniu, antimoniu de la Ogradena Veche 131
Mina din Valea Lilii de la Covăsânţ..... 130
Mina Eibenthal 129
Mina Ghelari 127
Mina Hondol 128
Mina Marga 121
Mina Ohaba Bistra 121
Mina Ribiţa 128
Mina Rimetea 117
Mina Săcărâmb 128
Mina Stănija 129
Mina Teliuc 126
Minele de aur Alburnus Major - Cetatea Mare şi Cetatea Mică 117
Minele de aur Câinele de Sus 126
Minele de aur Căraciu..... 126
Minele de aur Crăciuneşti 127
Nisipăria Crasna - Păşune 146
Nisipăria dintre Marghita şi Ghenetea 146
Ocnele Mari 158
Peştera - adăpostul sub stâncă - nr. 40 62
Peştera - mină „La Poduri“ 124
Peştera (Gaura) Chindiei I 35
Peştera (Gaura) Chindiei II 35
Peştera (lui) Binder 42
Peştera (lui) Sinesie 3
Peştera 1 din Culmea Vârtoapelor 78
Peştera 2 Mai 40

www.cimec.ro

Peştera 2143/a 33
Peştera Agatonul Vechi 95
Peştera Almaşului 63
Peştera Amatorilor 48
Peştera antropică de lângă cariera Cheia 106
Peştera antropică Malul cu Gaură 95
Peştera Ascunsă 43
Peştera Astupată 14
Peştera Avenul cu incizii de la Gaura Cizmii 83
Peştera Baba 52
Peştera Baiului 11
Peştera Balogu 76
Peştera Bâltişoara 59
Peştera Bobot 29
Peştera Bocşuţa 3
Peştera Bordul Mare de la Ohaba Ponor 81
Peştera Boului 11
Peştera Bucătăria 96
Peştera Bursucilor 52
Peştera Buzeica 92
Peştera Cariera Mică de la Topalu 56
Peştera Casa Hoţilor 94
Peştera Casian 52
Peştera Călăştur 43
Peştera Căsoaia 95
Peştera Cerbului 25
Peştera Cetăţeaua Mare 47
Peştera Cetăţeaua Mică 44
Peştera Cheia 53, 106
Peştera Cioarei 60
Peştera Cioclovina 75

www.cimec.ro

Peştera Cioclovina cu apă 74
Peştera Ciurului - Izbuc 1
Peştera Climente I, Peştera Climente, Gaura lui Climente 85
Peştera Climente II 86
Peştera Cloşani 61
Peştera Cocoşului 78
Peştera Colţul Cătănii 38
Peştera Creaca 107
Peştera cu Aburi 20
Peştera cu Apă din Cheile Gârliştei 29
Peştera cu apă termală Geoagiu Băi - Germisara 76
Peştera cu aven 92
Peştera cu Coloane 44
Peştera cu Gamele - Cheile Râşnoavei 17
Peştera cu Monezi 4
Peştera cu Oase 30
Peştera cu Puţ 31
Peştera cu stalactite Gaura Ceazului 47
Peştera Cubleş de la Racăş 12
Peştera Cuciulat 92
Peştera Cugliş 6
Peştera Cuina Turcului 87
Peştera Cumont 21
Peştera Cuptoru Porcului 26
Peştera Cuptorul Ciumei 31
Peştera Curată de la Nandru 79
Peştera Dâlma Peşterii 61
Peştera Dâmbul Colibii 10
Peştera de la Culmea Pietrei 99
Peştera de la Sub Piatră 14
Peştera de la Uileacu de Beiuş 14

www.cimec.ro

Peştera de sub peştera de după Cârşa 26
Peştera de sub Pietrele Albe 31
Peştera de sub stânca Liubcovei 34
Peştera de sub Şoim 21
Peştera Degence 48
Peştera Devenţului I, II, III 15
Peştera Diana 106
Peştera din Dealul Colţan 34
Peştera din Dealul Ierişorii 29
Peştera din Dealul Vârseci de la Pietroasa 12
Peştera din Ponorici 82
Peştera din Runc 60
Peştera din Valea Coacăzei 17
Peştera din Valea Deleşului 62
Peştera Dubanăţ 38
Peştera Dubova 38
Peştera Dubovăţ 39
Peştera Dumbrăveni Cripte 101
Peştera Elena 28
Peştera Fânaţe 11
Peştera Ficiorilor 44
Peştera Fluturilor 88
Peştera Fugarilor 26
Peştera Fundătura 96
Peştera Fundu Peşterii 99
Peştera Gaura cu Muscă 37
Peştera Gaura Haiducească, ... 35
Peştera Gaura Hicleană 39
Peştera Gaura Livadiţei 20
Peştera Gaura lui Ecab - Galaţi 30
Peştera Gaura lui Lasconi 21

www.cimec.ro

Peştera Gaura Pârşului 20
Peştera Gaura Scrofii 4
Peştera Gaura Tătarilor 100
Peştera Gaura Ungurului 22
Peştera Ghereta 96
Peştera Gheţarul de la Scărişoara 1
Peştera Gheţarul de la Vârtop 2
Peştera Groapa Lupului 76
Peştera Grota Boilor 19
Peştera Gura Cheii 17
Peştera Higeea 106
Peştera Hoanca Boului 4
Peştera Hornarilor 44
Peştera Hotel Grota 31
Peştera Hoţilor 19, 22
Peştera Igriţa 6
Peştera Izbândiş 7
Peştera Izbucul Topliţei 13
Peştera Înşelăţiei 99
Peştera La Adam 54
Peştera La Găuri 33
Peştera La Icoane 50
Peştera Lenuţa 28
Peştera Liliecilor 26
Peştera Liliecilor de la Gura Dobrogei 54
Peştera Lucia 2
Peştera lui Adi 4
Peştera lui Carafil 88
Peştera lui Cocolbea 81
Peştera lui Cotuna 7
Peştera lui Dionisie Torcătorul 97

www.cimec.ro

Peştera lui Epuran 84
Peştera lui Iorgovan 22
Peştera lui Iosif 94
Peştera lui Negru 49
Peştera lui Vât 40
Peştera Luncani 74
Peştera Mare 19
Peştera Mare de la Găuri 40
Peştera Mare din Şoronişte 25
Peştera Mare Mereşti 63
Peştera Măgura Bihorului 13
Peştera Măgura Sighiştel 10
Peştera Mărghitaş 27
Peştera Meda 73
Peştera Meziad 11
Peştera Mică de lângă Peştera lui Vât 39
Peştera Mică din satul Peştera 18
Peştera Mică din Valea Drăstănicului 22
Peştera Mişidului 7
Peştera Modoloaie 45
Peştera Morarilor 45
Peştera Muierii de la Baia de Fier 57
Peştera Muierilor 58
Peştera Napiştileu 8
Peştera nr. 01 23
Peştera nr. 01 de la Coasta Vacii de la Federi 77
Peştera nr. 01 de la Mereşti 65
Peştera nr. 01 de la Socolovăţ 41
Peştera nr. 01 din Cheile Tătarului 56
Peştera nr. 01 din Piatra cu Lapte 5
Peştera nr. 02 5

www.cimec.ro

Peştera nr. 02 de la Coasta Vacii de la Federi 77
Peştera nr. 02 de la Mereşti 66
Peştera nr. 02 din Cheile Tătarului 56
Peştera nr. 03 23
Peştera nr. 03 de la Coasta Vacii de la Federi 79
Peştera nr. 03 de la Mereşti 68
Peştera nr. 04 de la Mereşti 73
Peştera nr. 05 de la Mereşti 71
Peştera nr. 08 de la Mereşti 72
Peştera nr. 09 de la Mereşti 72
Peştera nr. 09 de la Mereşti din Cheile Vârghişului 72
Peştera nr. 10 de la Mereşti 112
Peştera nr. 13 de la Mereşti 113
Peştera nr. 16 de la Mereşti 113
Peştera nr. 18 de la Mereşti 113
Peştera nr. 20 de la Mereşti 67
Peştera nr. 21 de la Mereşti 68
Peştera nr. 23 de la Mereşti 68
Peştera nr. 26 de la Mereşti 72
Peştera nr. 27 de la Mereşti 68
Peştera nr. 33 de la Mereşti 69
Peştera nr. 34 de la Mereşti 69
Peştera nr. 36 de la Mereşti 70
Peştera nr. 37 de la Mereşti 71
Peştera nr. 39 de la Mereşti 71
Peştera nr. 61, Peştera de la Colibituri 33
Peştera Oaselor 49
Peştera Observator 50
Peştera Oilor 49
Peştera Omului 32
Peştera Pârcălabului 59

www.cimec.ro

Peştera Pârleazului 62
Peştera Pădurea Sicleni 38
Peştera Pătrunsă 62
Peştera Păzărişte 30
Peştera Piatra Băniţii 24
Peştera Piatra Corbului 8
Peştera Piatra cu Lapte 6
Peştera Piatra Îngăurită 97
Peştera Piatra Morii 9
Peştera Piatra Poienii 82
Peştera Piatra Roşie 8
Peştera Pitică 45
Peştera Pocala 3
Peştera Policiori 98
Peştera Polovragi 62
Peştera Ponicova 91
Peştera Ponor 82
Peştera Ponorul de la Călăţea 6
Peştera Popovăţ 27
Peştera Porcariului 39
Peştera prăbuşită din Dealul Alb 46
Peştera Pusta Călăţele 6
Peştera Racoviţă 32
Peştera Rece 42
Peştera Ripiceni 16
Peştera Rolului 40
Peştera Românești 92
Peştera Romboidală 46
Peştera Ruseştilor 46
Peştera Scrofeni 56
Peştera Soci 53

www.cimec.ro

Peştera Socolovăţ 41
Peştera Someşul Rece 41
Peştera Spurcată de la Nandru 80
Peştera Stârnic 25
Peştera Şura Balicii 43
Peştera Şura de Jos 76
Peştera Şura Mare 50
Peştera Şura Mică 48
Peştera Topalu 56
Peştera Topolniţa 84
Peştera Travertin 15
Peştera Ţapului 32
Peştera Ţibucoaia 10
Peştera Unguresacă 47
Peştera Ungurului 9
Peştera Urieşilor 38
Peştera Uşa Pietrei 98
Peştera Vacii 13
Peştera Vadul Crişului 15
Peştera Vârful Cămăruţei 95
Peştera Vârful Înalt 28
Peştera Vălee 34
Peştera Vereş 16
Peştera Veterani 89
Peştera Vraska 27
Peştera Vulpii 52
Peştera Vulturului 49
Peştera Zmeilor de la Onceasa 9
Piatra Rotăriei 98
Salina Arpaş 151
Salina Baia Baciului 157

www.cimec.ro

Salina Baia Verde 157
Salina Bâşcoi 156
Salina Baţa 151
Salina Băicoi 157
Salina Beclean 151
Salina Câmpulung la Tisa 156
Salina Ciceu 151
Salina Cojocna 153
Salina Coştiui - Rona 155
Salina Cristur 151
Salina Crişeu 153
Salina de la Ibăneşti - Botoşani 152
Salina de la Sânpaul 153
Salina Domneşti 151
Salina Dragomireşti 156
Salina Grozeşti 150
Salina Ilişua 152
Salina Mănăştur 152
Salina Ocna Şugatag 155
Salina Praid 154
Salina Reteag 152
Salina Rogna 158
Salina Rona 155
Salina Rupea 152
Salina Sic 153
Salina Sintereag 152
Salina Slatina 156
Salina Slănic de Prahova 157
Salina Şipotele 155
Salina Tahat 152
Salina Târgu Ocna 151

www.cimec.ro

Salina Telega 157
Salina Topărăuţi 155
Salina Trotuşul 151
Salina Uioara 150
Salina Unirea 150
Salina Vişeu 156
Salina Zalău 158
Salinele Cacica 158
Salinele Ocna Dejului 153
Salinele Ocna Mică 154
Salinele Ocna Mureşului 150
Salinele Ocna Sibiului 159
Salinele Ocnele Mari 158
Salinele Peta 153
Salinele Războieni-Cetate 150
Salinele Săraru 154
Salinele Teişani 154
Salinele Teişani - Ghitioara 154
Stânca cu desene rupestre în culoare roşie de la Ilidia-Vicinic 113
Stânca de la Balta, Mehedinţi 116
Stânca de la Trecători 113
Stâncăriile de la Poderei 114
Stâncile cu incizii de la Ditrău 115
Stâncile de deasupra Izvorului de la Tureni 114
Stâncile Piatra Peşterii 113
Steiul de la Polovragi 115

www.cimec.ro

INDEX

DE PAGINĂ AL MONUMENTELOR DIN LUCRARE

www.cimec.ro

INDEX DE PAGINĂ

Peştera Ciurului - Izbuc 1
Peştera Gheţarul de la Scărişoara 1
Peştera Gheţarul de la Vârtop 2
Peştera Lucia 2
Peştera (lui) Sinesie 3
Peştera Bocşuţa 3
Peştera Pocala 3
Peştera cu Monezi 4
Peştera Gaura Scrofii 4
Peştera Hoanca Boului 4
Peştera lui Adi 4
Peştera nr. 02 5
Peştera nr. 01 din Piatra cu Lapte 5
Peştera Piatra cu Lapte 6
Peştera Cugliş 6
Peştera Igriţa 6
Peştera Ponorul de la Călăţea 6
Peştera Pusta Călăţele 6
Peştera Izbândiş 7
Peştera lui Cotuna 7
Peştera Mişidului 7
Peştera Piatra Corbului 8
Peştera Napiştileu 8
Peştera Piatra Roşie 8
Peştera Piatra Morii 9
Peştera Ungurului 9
Peştera Zmeilor de la Onceasa 9
Peştera Dâmbul Colibii 10
Peştera Măgura Sighiştel 10
Peştera Ţibucoaia 10
Peştera Baiului 11
Peştera Boului 11
Peştera Fânaţe 11
Peştera Meziad 11
Peştera Cubleş de la Racăş 12
Peştera din Dealul Vârseci de la Pietroasa 12
Peştera Izbucul Topliţei 13
Peştera Măgura Bihorului 13
Peştera Vacii 13
Peştera Astupată 14
Peştera de la Sub Piatră 14
Peştera de la Uileacu de Beiuş 14
Peştera Deventului I, II, III 15
Peştera Travertin 15
Peştera Vadul Crişului 15

www.cimec.ro

Peştera Ripiceni 16
Peştera Vereş 16
Peştera cu Gamele - Cheile Râşnoavei 17
Peştera din Valea Coacăzei 17
Peştera Gura Cheii 17
Peştera Mică din satul Peştera 18
Peştera Mare 19
Peştera Grota Boilor 19
Peştera Hoţilor 19
Peştera cu Aburi 20
Peştera Gaura Livadiţei 20
Peştera Gaura Pârşului 20
Peştera Cumont 21
Peştera de sub Şoim 21
Peştera Gaura lui Lasconi 21
Peştera Gaura Ungurului 22
Peştera Hoţilor 22
Peştera lui Iorgovan 22
Peştera Mică din Valea Drăstănicului 22
Peştera nr. 01 23
Peştera nr. 03 23
Peştera Piatra Băniţii 24
Grota nr. 01 din Dealul Colţani 24
Peştera Mare din Şoronişte 25
Grota nr. 02 din Dealul Colţani 25
Grota nr. 03 din Dealul Colţani 25
Peştera Cerbului 25
Peştera Stârnic 25
Peştera Cuptoru Porcului 26
Peştera de sub peştera de după Cârşa 26
Peştera Fugarilor 26
Peştera Liliecilor 26
Peştera Mărghitaş 27
Peştera Popovăţ 27
Peştera Vraska 27
Peştera Elena 28
Peştera Lenuţa 28
Peştera Vârful Înalt 28
Peştera Bobot 29
Peştera cu Apă din Cheile Gârliştei 29
Peştera din Dealul Ierişorii 29
Peştera Păzărişte 30
Peştera cu Oase 30
Peştera Gaura lui Ecab - Galaţi 30
Peştera cu Puţ 31
Peştera Cuptorul Ciumei 31
Peştera de sub Pietrele Albe 31
Peştera Hotel Grota 31
Peştera Omului 32
Peştera Racoviţă 32
Peştera Ţapului 32

www.cimec.ro

Peştera nr. 61, Peştera de la Colibituri 33
Peştera 2143/a 33
Peştera La Găuri 33
Peştera de sub stânca Liubcovei 34
Peştera din Dealul Colţan 34
Peştera Vălee 34
Peştera (Gaura) Chindiei I 35
Peştera (Gaura) Chindiei II 35
Peştera Gaura Haiducească, ... 35
Peştera Gaura cu Muscă 37
Peştera Pădurea Sicleni 38
Peştera Colţul Cătănii 38
Peştera Dubanăţ 38
Peştera Dubova 38
Peştera Urieşilor 38
Peştera Dubovăţ 39
Peştera Gaura Hicleană 39
Peştera Mică de lângă Peştera lui Vât 39
Peştera Porcariului 39
Peştera Mare de la Găuri 40
Peştera 2 Mai 40
Peştera lui Vât 40
Peştera Rolului 40
Peştera nr. 01 de la Socolovăţ 41
Peştera Socolovăţ 41
Peştera Someşul Rece 41
Peştera (lui) Binder 42
Peştera Rece 42
Peştera Ascunsă 43
Peştera Călăştur 43
Peştera Şura Balicii 43
Peştera Cetăţeaua Mică 44
Peştera cu Coloane 44
Peştera Ficiorilor 44
Peştera Hornarilor 44
Peştera Modoloaie 45
Peştera Morarilor 45
Peştera Pitică 45
Peştera prăbuşită din Dealul Alb 46
Peştera Romboidală 46
Peştera Ruseştilor 46
Peştera Cetăţeaua Mare 47
Peştera cu stalactite Gaura Ceazului 47
Peştera Ungurească 47
Peştera Amatorilor 48
Peştera Degence 48
Peştera Şura Mică 48
Peştera Oaselor 49
Peştera Oilor 49
Peştera lui Negru 49
Peştera Vulturului 49

www.cimec.ro

Peştera Observator 50
Peştera La Icoane 50
Peştera Şura Mare 50
Peştera Baba 52
Peştera Bursucilor 52
Peştera Casian 52
Peştera Vulpii 52
Peştera Cheia 53
Peştera Soci 53
Peştera La Adam 54
Peştera Liliecilor de la Gura Dobrogei 54
Peştera Cariera Mică de la Topalu 56
Peştera nr. 01 din Cheile Tătarului 56
Peştera nr. 02 din Cheile Tătarului 56
Peştera Scrofeni 56
Peştera Topalu 56
Peştera Muierii de la Baia de Fier 57
Peştera Muierilor 58
Peştera Bâltişoara 59
Peştera Pârcălabului 59
Peştera Cioarei 60
Peştera din Runc 60
Peştera Cloşani 61
Peştera Dâlma Peşterii 61
Peştera din Valea Deleşului 62
Peştera Pârleazului 62
Peştera Pătrunsă 62
Peştera Polovragi 62
Peştera - adăpostul sub stâncă - nr. 40 62
Peştera Almaşului 63
Peştera Mare Mereşti 63
Peştera nr. 01 de la Mereşti 65
Peştera nr. 02 de la Mereşti 66
Peştera nr. 20 de la Mereşti 67
Peştera nr. 03 de la Mereşti 68
Peştera nr. 21 de la Mereşti 68
Peştera nr. 23 de la Mereşti 68
Peştera nr. 27 de la Mereşti 68
Peştera nr. 33 de la Mereşti 69
Peştera nr. 34 de la Mereşti 69
Peştera nr. 36 de la Mereşti 70
Peştera nr. 05 de la Mereşti 71
Peştera nr. 37 de la Mereşti 71
Peştera nr. 39 de la Mereşti 71
Peştera nr. 08 de la Mereşti 72
Peştera nr. 09 de la Mereşti 72
Peştera nr. 09 de la Mereşti din Cheile Vârghişului 72
Peştera nr. 26 de la Mereşti 72
Găurile alăturate din Dealul lui Cocoş 73
Peştera Meda 73
Peştera nr. 04 de la Mereşti 73

www.cimec.ro

Peştera Cioclovina cu apă 74
Peştera Luncani 74
Peştera Cioclovina 75
Peştera Balogu 76
Peştera cu apă termală Geoagiu Băi - Germisara 76
Peştera Groapa Lupului 76
Peştera Şura de Jos 76
Coridorul din Piatra Muntenilor 76
Peştera nr. 01 de la Coasta Vacii de la Federi 77
Peştera nr. 02 de la Coasta Vacii de la Federi 77
Peştera Cocoşului 78
Peştera 1 din Culmea Vârtoapelor 78
Peştera Curată de la Nandru 79
Peştera nr. 03 de la Coasta Vacii de la Federi 79
Peştera Spurcată de la Nandru 80
Peştera Bordul Mare de la Ohaba Ponor 81
Peştera lui Cocolbea 81
Peştera din Ponorici 82
Peştera Piatra Poienii 82
Peştera Ponor 82
Peştera Avenul cu incizii de la Gaura Cizmii 83
Peştera lui Epuran 84
Peştera Topolnița 84
Peştera Climente I, Peştera Climente, Gaura lui Climente 85
Peştera Climente II 86
Peştera Cuina Turcului 87
Peştera Fluturilor 88
Peştera lui Carafil 88
Peştera Veterani 89
Peştera Ponicova 91
Peştera Buzeica 92
Peştera cu aven 92
Peştera Cuciulat 92
Peştera Românești 92
Peştera Istorică 92
Peştera Templul Ursitelor 92
Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul 93
Complexul Aluniş, Culmea Martiriei 93
Biserica Agatonul Nou - Hram Sf. Ion Zlatotust 94
Peştera Casa Hoților 94
Peştera lui Iosif 94
Peştera Agatonul Vechi 95
Peştera antropică Malul cu Gaură 95
Peştera Căsoaia 95
Peştera Vârful Cămărului 95
Peştera Bucătăria 96
Peştera Fundătura 96
Peştera Ghereta 96
Peştera Piatra Îngăurită 97
Peştera lui Dionisie Torcătorul 97
Peştera Policiori 98

www.cimec.ro

Peştera Uşa Pietrei 98
Piatra Rotăriei 98
Peştera de la Culmea Pietrei 99
Peştera Fundu Peşterii 99
Peştera Înşelăţiei 99
Chilia Aluniş 100
Complexul Dumbrăveni 100
Peştera Gaura Tătarilor 100
Complexul rupestru de la Murfatlar 101
Peştera Dumbrăveni Cripte 101
Bisericuţa Basarabi B1 102
Galeriile G1- G5 102
Bisericuţa Basarabi B2 103
Bisericuţa Basarabi B3 103
Bisericuţa Basarabi B4 104
Bisericuţa Basarabi E5 104
Camera - Încăperea funerară C 1 105
Camera - Încăperea funerară C2 105
Cariera Basarabi - Murfatlar - Cimitirul 105
Peştera antropică de lângă cariera Cheia 106
Peştera Diana 106
Peştera Higeea 106
Încăperea săpată în stâncă Creaca -Ticlar 107
Peştera Creaca 107
Avenul Betfia 108
Avenul Gălăşeni 108
Avenul Varniţei 108
Adăpostul din peretele Izbucului de la Fânaţe 109
Adăpostul Mare dintre Peştera Roşie şi Peştera cu Apă 109
Adăpostul sub stâncă Coasta Luchii 109
Adăpostul sub stâncă Între Stânci 109
Adăpostul sub stâncă Peştera Frumoasă 110
Adăpostul sub stâncă Peştera Oilor 110
Adăpostul sub stâncă Piatra lui Gotar 110
Adăpostul lui Climente 111
Adăpostul sub stâncă Cuina Turcului 111
Peştera nr. 10 de la Mereşti 112
Peştera nr. 13 de la Mereşti 113
Peştera nr. 16 de la Mereşti 113
Peştera nr. 18 de la Mereşti 113
Stânca cu desene rupestre în culoare roşie de la Ilidia-Vicinic 113
Stânca de la Trecători 113
Stâncile Piatra Peşterii 113
Inscripţiile rupestre din complexul natural „Amfiteatru" de la Casian (inscripţii în limba greacă) 114
Stâncăriile de la Poderei 114
Stâncile de deasupra Izvorului de la Tureni 114
Gravurile de pe pereţii stâncoşi din Cheile Sohodolului de la Runcu 115
Stâncile cu incizii de la Ditrău 115
Steiul de la Polovragi 115
Stânca de la Balta, Mehedinţi 116

www.cimec.ro

Exploatarea auriferă şi de cupru Bucium 117
Mina de aur Almaşu Mare 117
Mina Rimetea 117
Minele de aur Alburnus Major - Cetatea Mare şi Cetatea Mică 117
Mina de cupru şi fier Arăneag 118
Mina de cupru, argint şi fier Rădnuţa 118
Mina de cupru Cladova - Valea Cersca 119
Mina de cupru Dud 119
Mina de cupru şi fier Milova 119
Mina Bocşa 120
Mina de aur Bolvaşniţa 120
Mina de aur Borlova 120
Mina de cupru Ciclova 120
Mina Ciclova Română 121
Mina de aur Maidan 121
Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Dognecea 121
Mina Marga 121
Mina Ohaba Bistra 121
Mina de aur Nera 122
Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Moldova Nouă 122
Mina de aur, cupru, plumb şi fier Sasca Română 122
Mina de fier şi plumb Ruşchiţa 122
Mina Băişoara 123
Mina de aur, argint, cupru şi plumb Surducu Mare 123
Mina de aur, argint, cupru, plumb şi fier Vărad 123
Mina de fier Tincova 123
Mina Crişcior 124
Mina de aur Surduc 124
Mina de fier Teliucul Inferior 124
Peştera - mină „La Poduri" 124
Exploatările de fier Mânerău 125
Mina Alun 125
Mina de aur Băiţa 125
Mina de aur Băiţa - Crăciuneşti 125
Mina de aur Petroşani 125
Mina de aur Ruda - Brad 125
Mina Teliuc 126
Minele de aur Câinele de Sus 126
Minele de aur Căraciu 126
Mina de aur Fizeş 127
Mina de aur Hărţăgani 127
Mina Ghelari 127
Minele de aur Crăciuneşti 127
Exploatarea de fier Peştişu Mare 128
Exploatările de fier Peştişu Mic 128
Mina de aur Iscroni 128
Mina de aur Măgura - Topliţa 128
Mina Hondol 128
Mina Ribiţa 128
Mina Săcărâmb 128
Exploatările din nisipurile aurifere Vârciorova 129

www.cimec.ro

Mina de aur Trestia 129
Mina Eibenthal 129
Mina Stănija 129
Mina de cupru şi fier Covăsânţ 130
Mina de cupru Tisoviţa 130
Mina de cupru, fier şi plumb Şoimuş 130
Mina de fier Criciova 130
Mina din Valea Lilii de la Covăsânţ 130
Mina de fier, plumb, cupru, argint, aur, arseniu, antimoniu de la Ogradena Veche 131
Cariera Ampoiţa 132
Cariera Baia 132
Cariera Cărarea Morii 132
Cariera Cladova 132
Cariera Geoagiu 132
Cariera Ighiu 132
Cariera Albeşti 133
Cariera de balast Izbândiş 133
Cariera de sub cascada din faţa peşterii Pişniţa 133
Carierele de nisip şi pietriş Ghioroc - Balastieră 133
Cariera Bucova 134
Cariera de şist argilos Râpa 134
Cariera de tuf calcaros Svinița - Ilişova 134
Cariera Iablaniţa 134
Cariera Ioneşti 134
Cariera Luncaviţa 134
Cariera Coronini 135
Cariera Măceriş 135
Cariera Mehadica 135
Cariera Petnic 135
Carierele Ruşchiţa 135
Cariera Baciu 136
Cariera Căpuşul Mic 136
Cariera Topleţ 136
Cariera Verendin 136
Carierele Rusca Montană 136
Cariera de calcar Malul Roşu 137
Cariera de la Moldovineşti 137
Cariera de pietriş Gligoreşti 137
Cariera Jucu de Sus 137
Cariera Nadic 137
Cariera de la vest de Potaissa 138
Cariera de nisip Rădaia 138
Cariera de piatră Căşeiu 138
Cariera Tureni 138
Cariera de piatră Cernavodă cu Relieful lui Hercules Saxanus 139
Cariera de piatră Sănduleşti Nord 139
Cariera Murfatlari - Basarabi 140
Cariera Bejan 141
Cariera Călan 141
Cariera Cărpiniş 141

www.cimec.ro

Cariera Deva - Dealul Pietroasa 141
Cavităţile îngropate din cariera de travertin de la Sândominic 141
Cariera Bahna 142
Cariera Cârjiţi 142
Cariera Peşteana 142
Cariera Sânta Maria de Piatră 142
Cariera Săcel 142
Cariera Strei 142
Cariera Valea Sângeorgiului 142
Cariera Brezniţa 143
Cariera de piatră Gura Văii 143
Cariera Mraconia 143
Cariera Vârciorova 143
Cariera Vodiţa 143
Cariera Creaca 144
Cariera de nisip Cheţani 144
Cariera de nisip Cipău 144
Cariera Petriş 144
Cariera Ciuperceni 145
Cariera Creaca Ticlar 145
Cariera Dinogeţia 145
Cariera Pişcolţ - Nisipărie 145
Cariera Uroi 146
Nisipăria Crasna - Păşune 146
Nisipăria dintre Marghita şi Ghenetea 146
Lutăria Biharea 147
Lutăria din Dealul Miloaia de la Cuvin 147
Lutăria Valea Danciului 147
Lutăria Văşad 147
Lutăria Chitila - Fermă 148
Lutăria Dealul Crucii 148
Lutăria Ghenci 148
Lutăria Poiana Frăţii 148
Lutăria Schela Cladovei, malul Dunării 148
Lutăria Pişcolţ 149
Salina Grozeşti 150
Salina Uioara 150
Salina Unirea 150
Salinele Ocna Mureşului 150
Salinele Războieni-Cetate 150
Salina Arpaş 151
Salina Baţa 151
Salina Beclean 151
Salina Ciceu 151
Salina Cristur 151
Salina Domneşti 151
Salina Târgu Ocna 151
Salina Trotuşul 151
Salina de la Ibăneşti - Botoşani 152
Salina Ilişua 152
Salina Mănăştur 152

www.cimec.ro

Salina Reteag 152
Salina Rupea 152
Salina Sintereag 152
Salina Tahat 152
Salina Cojocna 153
Salina Crişeu 153
Salina de la Sânpaul 153
Salina Sic 153
Salinele Ocna Dejului 153
Salinele Peta 153
Salina Praid 154
Salinele Ocna Mică 154
Salinele Săraru 154
Salinele Teişani 154
Salinele Teişani - Ghitioara 154
Salina Coştiui - Rona 155
Salina Ocna Şugatag 155
Salina Rona 155
Salina Şipotele 155
Salina Topărăuţi 155
Izvoarele sărate de la Lunca 156
Salina Bâşcoi 156
Salina Câmpulung la Tisa 156
Salina Dragomireşti 156
Salina Slatina 156
Salina Vişeu 156
Salina Baia Baciului 157
Salina Baia Verde 157
Salina Băicoi 157
Salina Slănic de Prahova 157
Salina Telega 157
Ocnele Mari 158
Salina Rogna 158
Salina Zalău 158
Salinele Cacica 158
Salinele Ocnele Mari 158
Peştera Cheia 106
Salinele Ocna Sibiului 159
Planşe 161

www.cimec.ro

POSTFAȚĂ

Această carte este rezultatul unui proiect inițiat cu sprijinul Ministerului Culturii şi realizat în întregime cu sprijinul Institutului de Memorie Culturală – clMeC.

Ea a fost scrisă în dorința de a sesiza necesitatea unei preocupări constante în minister pentru evidența, istoricul şi soarta unor categorii de monumente pe care le întâlnim răspândite pe întregul cuprins al țării, pe lângă care trecem, nu le acordăm atenția cuvenită, uneori le şi degradăm sau în cel mai fericit caz le ignorăm. Sunt însă şi oameni care le iubesc, le apreciază, le-au cercetat şi au făcut din cercetarea lor o preocupare de-o viață, o religie. Uneori şi-au pus chiar viața în pericol pentru a le cunoaşte până în ultimul cotlon. Rezultatele acestor cercetări au fost adunate acum pentru prima dată pentru a fi puse la dispoziția publicului larg.

Cum rezultă din lectura cărții, aceste monumente, opere ale naturii sau creații ale omului, au nevoie de protecție şi, totodată, de o educare a turistului, a celor ce le vizitează spre a avea grijă să le lase urmaşilor în starea în care le-au găsit sau chiar să aibă idei noi în îngrijirea lor. Ele sunt monumente-document şi ne amintesc de un trecut care ne aparține. Ele sunt garanția viitorului nostru istoric ca moştenitori şi stăpâni ai ținuturilor pe care se află, fiind în acelaşi timp valori care aparțin întregii umanități.

Mulțumirile noastre se îndreaptă în primul rând către domnul arhitect *Cristian Moisescu*, director general al Direcției Patrimoniului Cultural Național Istorice din Ministerul Culturii în perioada în care am început anevoioasa întreprindere de a aduna toate informațiile existente despre această bogată şi valoroasă categorie de monumente, care a înțeles mesajul nostru; către domnul director *Dan Matei* şi doamna directoare adjunctă *Irina Oberländer-Târnoveanu*, de la Institutul de Memorie Culturală care, împreună cu întreaga echipă cu care lucrează, au fost alături de mine cu înțelegerea şi adesea cu sufletul şi osteneala, au realizat o bază de date şi o complexă arhivă digitală şi au făcut ca efortul meu, al nostru să vadă lumina tiparului.

Lor, tuturor şi familiei mele li se adresează recunoştința mea.

Autorul

16 octombrie 2000

www.cimec.ro